

ter est periculosum, velle, quæ non decet, eum,
qui quæ velit, facere possit. Vnde est illud,

At, simul ac dictum est verbum, res ipsa peracta est.

Itaque malitia celerem nacta cursum ex pote-
stare, quemuis incitat affectum, parat iram,
inuidiam, amorem, adulterium, auaritiam,
proscriptionem: ac simul vt verbum dictum
est, actum est de eo, qui suspicionem offen-
dit, periitque delatus. *Et mox.* Neque enim
fieri potest, vt malitia lateat in potestate. Ve-
rum eos quidem qui morbo comitiali sint ob-
noxij, si in frigus aliquod incidant, eoque cor-
ripiantur, cōtinuo capitis occupat vertigo, atq;
vacillatio morbum arguens: At indoctos &
ineruditos simul atque fortuna paulum extu-
lerit opibus, ac gloria, aut potentia subuectos
in altum, protinus ostendit caducos. Imo po-
tius quemadmodum in vasis inanibus, non
queas dignoscere integra sint an vitiosa: ve-
rum vbi infuderis aliquid, tum apparet, quàm
perstillent: sic animi putres non ferentes

potentiam, effluunt cupiditati-
bus, nempe iracundia,
fastu, insolentia.

Lib. de doct.

princip.

T. Prospē-
ritas,

Simile.

Simile.
Ti. Magi-
stratus.

SECUNDA CLASSIS

QVÆ COMMVNIA

VIRTVTVM ET VITIORVM

loca, ex eiusdem Plutarchi
opusculis desumpta,
complectitur.

VIRTVS.

GENERALITER
equidem, quod de artibus
ac scientijs dicere consue-
uimus, idem etiam de vir-
tute dicendum. Tria esse
quæ ad operis perfectionem
rite obeundam concurrere

oporteat, naturam, rationem, & consuetudi-
nem: rationem, disciplinam voco: consuetudi-
nem vero, exercitationem. Initium a disciplina,
vltimus ab exercitio & meditatione fiet. Ex omni-
bus autem absolutio comparabitur. Sin istorum
pars vlla defecerit, necesse erit hanc claudam
esse virtutem. Cæca enim res est sine disciplina
S natura, & absq; natura disciplina manca res
existit. Imperfectum autem quiddam existit,

simile, si ambobus his careat exercitatio. Nam sicut

in agrorum cultura, bonam in primis esse tel-
 lurem oportet, tum ferendi peritum agricolam,
 dehinc optima semina: eodem modo telluri
 naturam, agricolæ præceptorem, seminibus
 studiorum institutiones atque præcepta con-
 feres. Quæ omnia in eorum animos conue-
 nisse ac spirasse contenderim, quos vniuersi
 decantant, Pythagoram dico, Socratem, Pla-
 tonem, & quisquis sempiternam consecutus
 est gloriam. Ingentis certe felicitatis & diuini
 fauoris est, sicui singula hæc Dij contulerunt.
 Lib. de Liber. educan.

T. Gratis.

Cum Demetrius captam urbem solo æquaf-
 set, Stilponem interrogauit, nunquid suorum
 quicquam amisisset: cui Stilpon, Haud equi-
 dem, inquit: bellum enim nulla ex virtute spo-
 lia ducit. Concors huic & consentaneum illud
 Socratis videtur esse responsum. Nam cum
 Gorgias, ut arbitror, percontaretur, an Persa-
 rum regem felicem esse putaret: Nescio, inquit,
 quantum habeat virtutis atque disciplinæ: per-
 inde ac in hisce, non autem fortunæ bonis per-
 sistat beatitudo. Lib. de Liber. educan.

T. Felicitas.

Vniuersum aurum quod vel super terram est,
 vel sub terra, non est equiparabile virtuti, velu-
 ti inquit Plato. Illud etiam Solonis dictum sem-
 per conueniet in promptu habere: At nos, in-
 quit, virtutis diuitias cum illis non commu-
 tabimus,

tabimus, nec acclamationibus epulo conductæ multitudinis, nec honoribus summoq; accubitu apud eunuchos, concubinas, & satraparum vxores. Nihil enim suspiciendum, nec præclarum, quod ex turpitudine nascitur. Lib. de vtilita. cap. ab amico.

Vera & falsa virtus.

Qui laudando penetrât ad ipsos mores, & his corrupendis adulâtur, perinde faciunt ac famuli solent, qui non de aceruo, sed de semine furâtur. Nam dum virtutis vocabula vitijs tribuunt, nimirum inficiunt affectum actionum seminarium, & habitum animi, vnde ceu fonte omnia vitæ officia proficiscuntur. Scribit enim Thucydides, in seditionibus ac bellis solitam vocabulorum dignitatem non ijs tribui factis, quibus oportebat, sed accommodari ijs quæ fiebant. Siquidem audacia temeraria, fortitudo contentiosa iudicabatur: cunctatio prouida, timiditas decora. Contrâ modestiæ nomine prætexebatur ignauia: & diligens in omni re prudentia, segnities habebatur. Cæterum in adulationibus perspicere & cauere conuenit luxum liberalitatis nomine fucatum: timiditatem, cautelam: temeritatem, celeritatis. Rursum sordes, frugalitatis palliatis vocabulo: tum, cum fœdis

ambrosius quis est deditus, appellatū comen-
 & amantem; iracundum autem ac præferocē,
 dictum magnanimum: porro vilis abiectique
 animi hominem, vocatū humanum. Quem
 admodum alicubi scribit & Plato, amantem,
 quoniam adulator est ijs, quos amat: eum qui
 simili est naribus, amabilem appellare: qui
 nalo sit adunco, regalem: qui nigri sunt, viriles:
 qui candidi, Deorum filios. Quanquam cui
 persuasum est, ipsum esse formosum, cum sit
 deformis: aut procerum esse, cum sit pusillus:
 is nec diu tenetur hoc errore, & leui afficitur
 incommodo, nec eo quidem immedicabili:
 verum vitia virtutum nominibus laudantur,
 vt iam pecces non modo non dolens, sed gau-
 dens etiam, detrahiturq; peccatis pudor. Ea
 nimirum res Siculos subuertit: quòd Dionysij
 Phalaridisq; crudelitatem, iustitiam & scele-
 ratorum odium vocarent adulatores. Eadem
 Egyptum perdidit, quod Ptolemei mulie-
 ritatem, afflatus, eiulatus, liliorum ac tympa-
 norum insculpturas, religionem ac Deorum
 cultum appellarent. Eadem Romanorum mo-
 res tam integros ad nihilum redegit ac sustu-
 lit: quòd Antonij delicias, libidines, ac viscera-
 tiones ita blandientes extenuarent, vt huma-
 nitatē & hilaritatē vocarent, indulgēte illi po-
 tētia, fortunaq;.

Li. de discrim. adul. & amici.

Vulgus

Vulgus hominum quoniam ira turbas ciet, putat eam esse agilitatem : & quod minax est, credit esse fiduciam : & quod intractabilis est, opinatur esse fortitudinem. Nonnulli etiam crudelitatem esse dexteritatem ad res grandes gerendas interpretantur, & implacabilitatem putant esse constantiam : deniq; morositatem difficultatemq; faciunt odium vitiorum, idq; non recte. Lib. de cohiben. iracund.

Virtus in medio.

T. Eloquē
tia.

Ti. Forti
tudo.

Quemadmodum corpus non solum incolume, verum etiam bonæ habitudinis esse oportet: ita & orationem non modo nō ægram, sed etiam robustam esse conuenit. Nam quicquid tutum est, id solummodo collaudatur. Quod vero cum periculo fit, id etiam admiratione prosequimur. Eādem quoque de animi dispositione sententiam habeo. Nam neque temerarium, nec audacia prorsus exutum ac timidū esse decebit: cum illud quidem impudentiam, hoc autem seruilem afferat turpitudinem. Mediam autē in cunctis secare viam, summæ & artis & consonantiæ est. Lib. de lib. educand.

Virtus quomodo facilis.

IN literis discendis, in musicis, ac luctandi arte exordia multum exhibent laboris & difficultatis immodica obscuritate: verum progressu paulisper, facilia cognitu fiunt omnia, & amabilia quæ & gesserit, & dixerit. Itaq; velut cum homine ignoto, magna mox intercedit beneuolentia & familiaritas, simul atque in mutuam vitæ consuetudinem transferis: ad eum sane modum, in ipso philosophiæ vestibulo non deest insoliti quippiam, quo torquere. Atqui negligenda hæc sunt, atque aded non tanti æstimanda, vt metu & animi deiectione mox in limine ab instituto resiliat. Sed strenue tentanda res est vnaquæq;, recordatione dulcedinis, quæ blanditur tendentibus porro, ac suauia facit omnia quæ sunt pulchra. Veniet enim non ita multo post lux quædam simul cum disciplina, summum ingerens amorem & illecebras ad virtutem. Lib. de offi. aud.

Simile.

Similes

Tentatio.

Non aliter atque Cirræis datum est a superis oraculum:

Nocte dieque non desint prælia post hæc:
ad eum plane modum noueris, perpetuam tibi cum vitijs imminere pugnam, cuius nulla sit per diem, nulla etiã per noctem relaxatio. Vix enim vnquam cessant excubiæ, aut desunt

voluptates, quæ te infestent, & caduceatorum more in acie prouocet. Lib. de profe. morum.

Conscientia bona & mala.

Amile.

F Acinorosa conscientia instar est vlcis in corpore, vtpote quæ poenitentiam relinquat lancinantem iugiter, peruellentemq; animam. Nam cum alias omnes

tristitias tollere ratio solita sit, solam hanc poenitentiam facit sua sponte incitabilem pre pudore, & quasi mordicus impetentem sese, atq; excarnificatam. Quæadmodum porro qui rigete

Amile.

febrem perfrigescunt, aut æstuante exuruntur, acrius infestiusq; afficiuntur, quàm qui æstus rigoreq; exterius hæc eadem patiuntur: sic obtusiores tristitias habet fortuita & temeraria, vtpote aduentitias, quàm praua conscientia quæ animum intus vrit. Contrà vero nec ædificiorum elegantia, nec auri pondus, nec generis nobilitas, nec imperij magnitudo, nec deniq; facundia lepos, dicendiq; acrimonia, tantam vitæ serenitatem afferunt, tamq; placidam tranquillitatem, quantam affert animus a negotiorum

I. Quier.

anxietate feriat, procul à prauis consilijs, secum (vt dicitur) viuens: qui vitæ fontem (ingenium & mores intelligo, à quibus commendabiles actiones manant) inturbidum ac defæcatum habens, actiones suas hilares (velutiq; aspirante numine)

rumine) celsus semper erectusq; profert: quarum perenni reminiscencia pascitur suauissima illa Pindari spe, senectutis (vt ipse inqt) altrice. Quoadmodū autē (vt Carneades dicitare solebat) odorata fructeta, quāuis accisis stirpib; , aut etiam conuulsis exhausta, suaneolentiam tamen ad multū tempus referunt: ita plane in animo sapientis actiones honestæ gratā quandam recordationē, semperq; recentem relinquūt. Qua ipsa recordatione lætitia illa intestina, veluti perenni riuo perfusa, viret semper, & tanquā fructicatur. Lib. de Tranq. animi.

Malitia quidem coniunctum sibi assidueq; ipsam torquentem gestat dolorem: non postquam scelus perfecit, sed tum maxime, cum iniuriam atrociter inferre videtur. Quem admodum enim facinorosus quisque, ultimo affligendus supplicio, corpore suo propriam fert crucem: ita improbitas ex se ipsa supplicium sibi struit ipsi, calamitates ingentes, formidines innumeras, passionesque molestissimas, pœnitentias, ac indefinentes in se continens perturbationes. Sed nonnulli nihil a pueris distant, qui cum sceleratos, in theatris nonnunquam amictu aureo circumdatos chlamyde vè purpurea indutos, coronatos, ac tripudiantes conspiciunt, admirari, beatosque existimare non desinunt,

simile

T. Peccatum.

Simile

simile

Simile.

ante quam eos stimulis agitari, flagris cædi, ignemq; ex florida illa variaq; veste emittere conspiciunt. Multi enim flagitiosorum ingentibus septi ædibus, principatus splendidissimos, potentatusq; obtinentes immensos, ut plurimum quantum plectantur latet: donec iugulati, aut ab altero præcipitati, iacere cernuntur. Quæ recte quis non pœnam, sed supplicij finem, pœnæq; consummationē appellare potest. Quemadmodum enim Herodicus Silymbrianus cum phthisim morbum incidisset immedicabilem, exercitationeq; medicinæ primus, ut Plato ait, immiscuisset sibi ipsi, cæterisq; laborantibus ægritudine simili, multo prolixiorem reddidit mortem: ita scelerati qui præsentem censentur effugere pœnam, nō post multū temporis, sed multo in tempore, vindictam, non quidem tardiorem, sed admodum prolixiorem sustinent, atque extendunt: neque senescentes solum corripuntur, sed etiam cruciatu assiduo senescunt. Quantum ad nos autem, facinorosos longo aīo tempore puniri ac torqueri. Apud Deum etenim vniuersæ humanæ vitæ spatium nihil est: quin anni triginta in illius conspectu, velut crepusculum, ne dicā hora sunt matutina. Proinde flagitiosi tāquam carcere clauso ac cæco, nulla euadēdispe detenti, scelestā custodiuntur vita.

Et quãuis interim conuiuentur, negotientur, donationibus ac delectationibus oblectentur, optimasq; negligent disciplinas, nihil tamen anxius distant, qui in vinculis ad vltimum seruantur supplicium. Nam & hi aliquando fune super capite pendente ludunt, cantillãt, & otiantur. Stultum enim est opinari, eos, qui ad mortem clausi detinentur, minime affligi, donec capitali plectantur supplicio: & eos qui venenum hauserunt, ac deambulant, expectantq; donec crura degrauentur, nõ torqueri, priusquam vitalem spiritum extingui, paulatimq; euanescere sentiant. Dementes erimus, si vltimum supplicij tempus pœnam esse arbitremur: pãssiones vero, timores, expectationes, & pœnitentias (quæ interim animum discruciant ac perturbant, quibusq; vnusquisq; sceleratus obnoxius est) prætermittamus, ac nihili pendamus. Hoc enim perinde est, ac si piscem qui hamum deglutiuit, haud esse captum dicamus, priusquam illum a coco exenteratum, siue assum conspiciamus. A iustitia enim facinorosus quisque detinetur, scelerũq; dulcedine tanquam illecebris assidue inescatur. Etenim somniorum terricula, diurnaq; spectra, nec non oracula ac portenta, & quæcunq; homines diuino accidere nutu opinantur, horrorem atque timorem his qui sce-

Similia }

Simile,

leribus obruti, sibi ipsis male conscij sunt, in-
 cutere cōsueverunt. Etenim si quis nihil aliud
 mali improbis in hac vita presentiq; tempore
 accidere affirmaret, quam quod scelerum cō-
 scientia, flagitiorūq; recordatione assidue tor-
 quentur, cognosceret profecto, acerbissime ab
 ipsa ratione sua illorum affligi animas. Cum
 vero homo auaritiæ ac pecuniarum, inuidiæ
 ac potentiæ gratia, seu ob venereas voluptates
 inulti quid egerit: paulo post passionū furore
 sedato, cum cernit turpes improbitatis ac in-
 iustitiæ remanere perturbationes, honesti ve-
 ro, utilis, ac recti superesse nihil: non ne sæpius
 cogitationes molestissimas, curasq; grauissi-
 mas illi incidere par est, quod vana seductus
 gloria, seu voluptatum captus dulcedine, re-
 bus fordidissimis, illiberalibus, ac ingratis, pul-
 cherrima, maximaq; inter homines bona, fas,
 iustitiam, pietatem peruerterit, vitamq; tur-
 pitudine, infamia, ac perturbationibus tæda-
 rit? Ego proinde, si dicere fas est, flagitiosos,
 perditos, ac facinorosos homines, nec aliquo
 siue Deorum siue hominum indigere vltore
 arbitror: sed perniciosam ipsorū vitam, omni
 prauitate, impietate, ac scelere corruptam, re-
 fertam, & contaminatam, satis superq; ad se
 ipsam plectendam ac torquendam sufficere.

De fera numi. vind.

Societas bonorum.

Quemadmodum hedera nascentis alicuius future prævalide arboris stipitem vndiq; amplexa, vnà cõfurgit, & adolescit: ita senioreni adolescens, & gloriosu in inglorius subiens, paulatim sublatus, & sensim adactus, radicibus iam alte actis subnixus, ad Rempub. capessendam, & gubernandam sese idoneum præbuit. Hi autem ciuiler & honeste ad finem vsq; magistros obseruauerunt, & cultu debito prosecuti sunt, vt Soli subiecta corpora, que cum inde splendore accipiunt, vicissim & reddunt. In Politica.

simile

Si. Discipulus.

simile.

Sicut matæ literæ ex cõmissione vocalium in concinna & recte articulata erumpunt verba: ita rudes homines ex sapientum conuictu & ipsi quoq; sapere incipiunt. Lib. Num philosophandum inter pocula.

simile.

Amor sui.

Qui fateatur sese plurimum amare se ipsum, huic omnes veniam dare solent (quemadmodum inquit Plato) immo cum tamen ea res præter alia multa vitia, illud quoque grauissimum gignat in homine malum, quod nõ potest esse sui index æquus & incorruptus. Quisquis enim amat, hallucinatur, ac cæcutit in eo quod amat.

T. Cognitio sui.

Tit. Adu-
lator.

Nisi si quis doctrina consuescat ea magis ha-
bere in pretio sectariq; , quæ sint honesta, quàm
quæ cognata domesticaq; . Atque id quidem
amplum locum ac spatium inter amicos præ-
bet assentatori: quippe cui facilem & commo-
dum inter nos aditum aperit amor nostri, per
quæ (quâdo sibi quisq; adulator est primus ac
maximus) haud grauatè admittit & aliû, si eo-
rum quæ appetit ac vult, sibi testis simul &
astipulator accedat. Siquidem qui contume-
liæ causa dicitur Philocolax, hoc est, gaudens
assentatoribus, is vehementer est amans sui:
ac propter beneuolentiam qua se ipsum pro-
sequitur, nihil non adesse sibi nō solum cupit,
sed etiam arbitratur. Lib. de discrimi. adulat.
& amici.

Pallax a-
nimum
judicium.

Amor, autore Platone, laudat plerunque ea
quibus alij offenduntur: veluti cum aliqui al-
bos, quos depereunt, Deorum appellant fi-
lios: nigros dicunt esse fortes & virili animo:
adunco naso, regij vocantur: simi, amabiles:
pallidi, per blanditias mellis imitantes colo-
rem. Atque hæc qualiacunq; sint exosculantur
amantes. Ad quid enim non impellit amor?
Nimirum sua sponte, non aliter atque hedera,
inuenit quo se alliget. Lib. de offi. audito.

Simile.

Dilectio erga inimicos.

Equi-

E Quidem à viro ciuili alienum minime
 puto, in re honesta & iusta vel inimicis
 & aduersarijs testimonio præsto esse: &
 in iudicio aduersus calumniatores eos tueri:
 & falso obiecta refellere crimina, quæ scilicet
 ab reorum institutis & rationibus abhorrere
 penitus videantur: quod non multo ante à
 Nerone factitatum accepimus. Exercebantur
 miris modis inter ipsum atque Thræseam ini-
 micitia: verum cuidam multa criminose ia-
 ctanti, atque Thræseam perperam iudicasse
 causam suam aienti, obstitit Nero: tantumq;
 abfuit, vt criminibus de inimico contra veri-
 tatem assentiretur, vt exclamarit. Vtinam tana-
 me Thræseas diligat, quam iudex æquus & re-
 ctus est. In Politica.

Scipio male dicitur audisse: in dedicatione
 namque Herculis, cum epulum splendide &
 opipare apparasset, amicos inuitauit omnes,
 collegam duntaxat Mumium præterijt. Et-
 enim quanuis non inter se cæteris rebus vide-
 bantur amare, par erat tamen societatis atque
 collegij comiter & honorifice rationem ha-
 bere. Si Scipioni itaque, viro certè cætera ad-
 mirabili, comitatis parumper prætermis-
 sum officium, fastus & superbiæ notam inurere vi-
 sum est: quibus quæso artibus modestus quis-
 que alius & frugi homo haberi possit, qui exi-

stimationi collegæ per inuidiam detrahat, qui alicubi aberranti per malevolentiam insultet?
In Politica.

Cur ex omnibus, quæ Dijs immortalibus offeruntur, sola spolia negliguntur, nec vetustate consumpta refarciunt, ac reficunt? An idcirco hoc faciunt, quòd cum signa inimicitiae aduersus hostes tempore oblectentur, ipsos ea renouare inuidiosum & acerbum esse censent? Non enim qui primi apud Græcos æneum aut lapideum trophæum statuerunt, magno pere probati sunt. In Poblematib.

similc.

Priscis illis mortalibus satis erat, si non lederentur a diuersi generis animantibus, & hac modo sine cum bestijs noxijs depugnabant. At posteriores ratione deprehensa, qua feris vterentur, non solum ab illis non offenduntur, verum etiam vtilitatem capiunt: dum carnibus illarum aluntur, pilis vestiuntur, fel & lac ad morborum adhibent remedia: denique dum se pellibus armant, & muniunt: vt periculum iam sit, ne si feræ deficient homini, ferina iam, syluestris, & inops eius vita futura sit. Itaque quoniam cæteris quidem satis est, si nihil accipiant ab inimicis mali, hos vero qui sapiunt, Xenophon ait etiã vtilitatem ex aduersarijs capere debere. Itaque viam atque rationem oportet inquirere, qua

com.

commoditatem hanc consequi possint, quibus absq; simultatibus viuere non licet, Non potest agricola efficere, vt omnis arbor exuat syluestrem naturam, nec venator omnem feram potest cicurem reddere ac mansuetam. Itaque ratio quesita est, vt ad alios nihilominus vsus, illi quidem arbores infrugiferæ, huic autem inimites bestię commoditatē afferrent. Aqua marina potui quidem inutilis est & insuaui: verum alit pisces, commode transmittit, quocunq; velis proficisci, importandis exportandisque rebus seruit. At vero Satyrus cum primum ignem vidisset, eumq; complecti vellet & osculari, Prometheus, heus, inquit, nisi caues Hircæ, profecto dolebit tibi mentum: vrit enim si quis attingat: non valet in istum vsu: sed lucē & calorem ministrat: tū artium omnium instrumentum est, si quis vti nouerit. Videndum est igitur, nū & hostis alioqui noxius & inaccessus, alia quacūq; via cōtingi possit, atque peculiarē aliquē vsu sui præbeat, & commoditatis nonnihil adferre valeat. Nam complures res sunt inuisæ grauesq;, quibus incidunt: ex quibus tamen vsus aliquis excerpitur. Lib. de vtilit. cap. ab inimico.

Quemadmodum animantia quæ plurimum stomacho valent, quæq; corporibus sunt saluberrimis, etiam si serpentes ac scorpiones edant,

con-

concoquunt : sunt etiam quæ faxis ac testis
 alantur, & has propter spirituum vehemen-
 tiam calorēq; in alimentum vertant : cum in-
 § interim graciles isti ac valetudinarij panem etiā
 atque vinum appositum fastidiant : ita stulti
 corrumpunt ac perdunt etiam amicitias. cō-
 trā qui sapiunt, etiam simulatibus commode
 norunt uti. Primum igitur quod est in simul-
 tate maxime noxium, id mihi videtur summā
 vtilitatem allaturum, si quis animum aduer-
 terit. Quid nam istud est, inquis? Nempe ini-
 micus semper aduigilans, obseruat quid agas,
 & ansam captans calumniæ, lustrat ac circum-
 spicit vndique vitam tuam: non tantum quer-
 cus, testas, ac saxa oculorum acie penetrans,
 sicuti narrant de Lynceo, verum & amicum,
 famulum, & quisquis tecum habet consuetu-
 dinē, vt quoad potest, deprehendat qui l agas:
 perfodiens atque scrutans tua consilia. Cum
 interim amici cūctatione negligētiaq; nostra,
 sæpenumero nobis inscijs & ægrotent & mo-
 riantur. Inimicorum vero propemodum &
 somnia curiose obseruamus. Iam vero morbi,
 æs alienum, dissidia cum vxoribus, citius eos
 ipsos quorum sunt, fugerint, quā in inimicum.
 Quaquam ante omnia peccatis imminet, hęc
 in primis vestigat. Nec secus ac vultures ad pu-
 trium corporum odorem rapiuntur, sincera

Simile.

sanāq;

sanaque non sentiunt: ita si quid morbidum est in vita, si quid vitiosum, si quid affectum, id demum excitat ac mouet inimicum: ad hæc alsilit, quisquis odit, hæc contrectat, vellicatq;. An non est igitur conducibile, ad hoc cogi te, vt per omnia caute & attente viuas, & nec facias quicquam, nec dicas oscitanter & incircumspecte: sed semper (eorum more qui suspicione morbi, diligenti exactaq; vitæ moderatione cauent ne quid offendat valetudinē) inculpato vsq; mores & irreprehensos cōserues? Si quidem eiusmodi cautio, dum & animi cohibet cupiditates, & cogitationem cogit aduocatq;, gignit in nobis studium ac propositum integre & inculpate viuendi. Etenim quemadmodum hæc ciuitates (quas finitimus hostis & continens bellum sobrietatem vigilantiamq; docuit) & leges obseruant diligentius, & rectius administrant Rempub. ita quos huc inimicitia compellit, vt in vita sobrij sint ac vigilantes: vt vitent socordiam, vt omnia citra neglectum & comiter agāt, paulatim nec sentientes ducuntur in consuetudinem non peccandi, moresq; componēdi, si modo vel paulū adiuuerit ratio. Lib. de vtil. cap. ab inimico.

Pleraque magis intelligit inimicus, quam amicus, propterea quod amor cæcutiat in rem amata, velut inquit Plato, Porro odio coniuncta

Et est tum curiositas, tum garrulitas. Lib. de
utili. cap. ab inimi.

Cum Cæsar Pompeij statuas deiectas reponi iussisset: tum M. Tullius, Cum statuas, inquit, Pompeij collocasti, tuas constabilisti. Unde nec maligne laudandus est, nec honore suo fraudandus inimicus celebris & laude dignus: propterea quod maior laus hinc redit ad ipsos qui laudant. Lib. de utilit. cap. ab inimi.

Recte præcepit Pythagoras, cū ab aucupio dehortaretur, & empto retium iactu, pisces captos iuberet amitti: cūq; omnium initium animantium eadem interdiceret, videlicet, ut in brutis animantibus nos consuefaceret a rapacitate & crudelitate temperare. Atqui multo pulchrius est, ut dum in simultatibus ac diffidijs aduersus homines, generosum, æquum, ac simplicem inimicum agis, improbos, sordidos, ac fraudulentos affectus castiges, pramasque: quo nimirum in cōmercijs amicorum prorsus conquiescant, & a fallendo temperent. Assuefacti vero iuste recteque agere cum inimicis, haud vnquam iniuste dolere cum amicis & familiaribus agemus. Lib. de utili. cap. ab inimi.

Arcadion quidam Achiuus, cū non desineret maledicere Philippo, monitusq; ut fugeret ubicunq; locorum essent, qui nō noissent Philippum

Philippum, vbi post aliquo casu rursus esset visus in Macedonia, amici erant autores, vt puniretur: nec enim oportere negligi tantam petulantiam. Philippus autem cum occurrisset homini, humaniter cum eo collocutus, mox etiã veniens ac donis ad eum missis: postea iussit eos percontari, quomodo iam de se loqueretur apud Græcos. Cũctis autẽ testificantibus, eum hominẽ iam mirũ Philippi laudatorem esse factum: ego igitur, inquit, melior medicus quã vos. Lib. de colibend. iracund.

Aristippo, posteaquam ipsi cũ Æschine nescio quid iræ incidisset, & quidam illi diceret, O Aristippe, vbi nunc amicitia vestra? Dormit, inquit, sed eam ego excitabo. Adiensque Æschinem: Adeo ne, inquit, tibi videor modis omnibus infelix & insanabilis, vt ne moneri quidem merear abs te? At Æschines, Non mirum, inquit, si cum in omnibus me præcellas ingenio, hic quoque prior videris quid esset factu opus.

Etenim ferocem non modo mulier caprum,

Verum & puellus scalpitans tenera manu

Electit facilius, quam palæstes quilibet.

Nos vero bestias feras cicuramus, ac luporum catulos mansuetificamus, etiam leonum catulos in vlnis circumferentes, ac post hæc & filios, & amicos, & familiares per iracundiam

Similia,
Tit. Man-
suetudo.

eijci-

eijcimus: in seruos autem atque ciues, iræ (cetera
 noxiæ bestix) liberas habenas laxamus, mor-
 bû nostrû hoc prætextu extenuantes, quasi vi-
 tiorum odio cõmoueamur, non recte: sed ita
 nimirum quemadmodum & in cæteris animi
 morbis, dum aliud appellamus prouidẽtiam
 aliud ingenuitatem, aliud pietatem. Et sane,
 quemadmodum dixit Zenon, Sperma mixtu-
 ram ac temperaturam esse ex omnibus anima-
 virib⁹ reuullam: ita videtur & ira semẽ quod-
 dam esse ex omnibus animi perturbationibus
 cõmixtum: siquidẽ & à dolore, & à voluptate,
 & à ferocia decerpta est. Tum ab inuidia hoc
 habet, quod malis gaudet alienis. Cæterum
 homicidio dẽterior est. Nam illud conatur ira,
 nõ ne quid ipsa patiaturs mali, sed vt male ha-
 beat, modo funditus perdat alium. De cohi-
 bend. iracundia.

Amicitia vera & falsa.

Impendio celebramus iuuenis illius apud
 Menandrum insigne elogium: Præclarum,
 ait, æstimes optimum quemque virum, cui
 amici contigit etiam vmbra. Causæ autem cû
 plures impediunt veram amicitiam, tum ve-
 ro potissimum plurium amicorum appeten-
 tia: quæ non aliter ac parum honestis contin-
 git mulieribus, crebro atque multorum com-
 plexu

plexui patentibus: primi amorem dum retinere non potest, facile contemnit, & abijcit. Sic nouitatis studium & animi inconstantia, incōsulto aliud alio commutans, nos semper ad recētiora pertrahit, vt noua subinde meditemur initia, eaque relinquamus imperfecta: nouam familiaritatem & gratiam nunc cum illo ineamus, mox cum alio ob præteritos amicos atq; neglectos, nullo amore penitus nobiscū perdurante. Lib. de amicitia in mult. diffusa.

Numisma ad amicos comparandos idoneū, est sola beneuolentia, propensusq; in alterum amor, virtuti cōiunctus. Quibus profecto rebus natura nihil possidet rarius. Vt recte hinc consequatur, ardentius amare amariq;, haudquaquam inueniri posse in turba. Verum quē admodum fluij in multos deducti riuos, lentiore habent cursu: ita vehemens amor in multos dispersus, haud dubie marcescit. Ea certe est ratio, quod natura, quibus animantibus vnicum tribuit fœtum, eis amorem indiderit vehementiorem. Lib. de amicitia in multos diffusa. Simile.

Quidam felices prædicant, quibus agmen immensum contigit amicorum: sed longe falluntur opinione. Quippe si popinas principum multis cupedijs instructas intrent, videbunt item multa muscarum examina nidore Simile.

illuc attracta: & quemadmodum illo cessante, mox omnes auolant: ita si istis spes desit questus, dispeream si non protinus aulae frequentia in ipsissima vertatur solitudine. Non igitur aestimes illos amicos, qui solum spectant lucrum: quādo omnium isthuc est postremū: vera atque absoluta amicitia tria potissimum requirente: virtutem, velut rem honestam: familiaritatem, vitæq; dulcem consuetudinem, ceu voluptatem: & vtilitatem, tanquam rem apprime necessariam. Primum igitur ad diligendos amicos iudicio est opus. Amittendi enim facultas, ac perdendi amicum displicentem, non tam in procliu est, vt admittendi.

Simile. Perinde enim atque cibum noxium & pestilentem retinere non audes, veritus ne te corrumpat: nec eijcere potes sine molestia, iam bili permixtum: sic malum amicum si habes, læderis: sin reijcis per vim & amarulentum, nō aliter atq; cholera summo dolore euomit. Decet igitur, vt non facile amicos quoscunq; obuios complectamur, nec eos mox in amicitiam recipiamus, qui nos studio prosequuntur: sed dignos amicitia summo magis studio prosequamur. Nō enim protinus eligēdū est quicquid se spōte offert: quādo rubū, spinasq; non complectentes, ac sedulo prosequentes, discutimus, vt rectā ad vitē aut oleam cōtendamus.

*Tria expe-
tēdorum
genera in
amicitia.*

Simile.

Simile.

Atque

Atque eū in modū minime est exre nostra, vt
 mox illis pareamus, qui facile nos colūt & ob-
 seruāt: sed refert potius, vt ita nos cōparemus,
 quo boni viri ac frugi colant atque obseruent.
 Itaq; vt Zeuxis pictor quærētibus, cur tardius
 longoq; tēpore pingeret, respondit: Ego longo
 tēpore haud dubie pingo, id est æternitati. Sic
 perpetuam amicitiam conflare non licet, nisi
 longa vitæ consuerudine, exactoque iudicio.
 Lib. de amicitia in multos diffusa.

Simile ab
 exemplis

Si quis omniū simul cupiat esse amicus, suf-
 ficere nō potest cūctis debito officio: dum hic
 gerit magistratum, ille eundē ambit, alius susci-
 pit. Vt ne dicam, quā sit absurdum eodem
 tempore à diuersis ad diuersa vocatū, sin-
 gulorum desiderijs velle respondere. Amicitia
 ergo in multos dilecta, vrbi similis est, diuer-
 sis sacrificijs refertæ, alijs ad iucundam celebri-
 tatem, alijs ad planctum appositis. Impossibile
 autē est, omnes prosequi officio: neminē, plane
 inurbanum. Vt hoc insuper addam, quod vni
 inserviens, multis alijs præteritis, infensos ni-
 mirum illos tibi feceris. Nemo enim tui amās
 æquo tulerit animo, si videat se abs te negligi.
 Quanquam in excusanda desidia huiusmodi
 & negligentia circa amicos, quo minus no-
 bis succenseant, præstiterit simpliciter dixisse.
 Exciderat animo: obliuio me huius rei ce-

Simile

perat: quàm si dicas: in ius vocato tibi aduocatus non fui, alterius amici causæ tum patrocinatus. Item non acceperam te laborantibus, amicos fouens alios, & circa illorum incommoda occupatus: causam enim negligentiam prætexens in alios diligentiam, querimonia non lenieris, sed potius reddideris asperior. Lib. de amicitia in multos diffusa.

Dissimile Musica in cantu & organis argute quidem concors est, ex acutis, medijs, & grauibus modis, quanquam sint dissimiles. Porro amicitia nihil recipit, nisi existat simile. Eadem enim velle, eadem sentire, ac fateri, eisdemq; affici, e res demum firma amicitia est: nõ aliter ac vna anima in multis corporibus æquabili ratione consistens. Quis igitur est ille tam variabilis homo, nunquam sibi constans, qui mutetur in horas, & quælibet referat moribus, cui illud se se aptet, similisq; reddatur: & non magis ridiculum se præbeat, vel Theonidis censura qui sic ait:

Simile. *Vt polypus petrae faciem mentitur inherens,*
Tit. Adu- *Sic mentem variat subdolan arte noua.*
lator,

Polypi autem subita commutatio non pertingit ad corporis penetralia, sed contenta est sola superficie, accedentium duntaxat oculis imponens, quo facilius possit elabi. At longè aliam desiderat amicitia, in qua eosdem expo-

mas mores, pares affectus & sermones, similia studia, eadēq; fugias & sequaris oportet. Protei vero illius fabulosa cōmutatio alia erat: multifariam enim vertebatur præstigijs, cum formam certam haberet ac propriam. Talis nimirum fies, si libeat cum literarū studioso libros evolvere, cum palæstricis colluctari, cum venandi cupidis feras persequi, cum potatoribus inebriari, & cum ambitiosis magistratum ambire. Postremo sicut maxime informē Phyci, nudāq; substantiam esse prædicant materiam primam, in omnes formas mutari solitā, adeo ut modo ardeat, mox in aquæ liquorem se vertat, iam evanescat in auram, & protinus concresecat in solidum corpus: ita in multos diffusa amicitia, animum subijcit varijs affectibus, versipellem facit hominem, subdolum, & varium, maleq; moratum. Atqui amicitia mores exposcit minime lubricos, sed firmos & perpetuo tenore sibi constantes: eundem amat locum, & eandem vitæ societatem, quæ causa multo omnium potissima est, cur tam rara auis sit, inuentuq; difficilis, constans amicus. Lib. de amicitia in multos diffusa.

Vide etiam Ti. Adulatio.

Pax. Concordia.

simile.

Fit. Dile-
ctio inimi-
corum.

Vir civilis hoc imprimis curare debet, ut rebus administrationi civium subiectis ita utatur, ut amicitiae & consensus inter ciues conciliari, contentiones & inimicitiae tolli penitus videantur: & (quod in amicorum discordijs usu venit) qui se priorem iniuria affectum putat, eum priorem quoque adeas, atque oratione soleris, ostendasque te se cum vna dolere, & iniuriam aequae ferre. His iactis fundamentis, mœrorem lenire incipito, hominemque docere, non eos commendari solitos, qui alijs iniuriam intulerint, qui vepernaciter & obnixè superare contendant: sed qui illatam iniuriam animo aequo, vel certe fortitulisse videntur. Hi enim non modo mansuetudine & morum facilitate, verum quoque prudentia, & animi magnitudine præstât: propterea quod paruis rebus cedentes, maximis ac pulcherrimis obtinêt, & euincût. In Polt.

Bellum.

Fit. Contra
delicias.

Bellum, educati in umbra corporis habitudinem repudiat. Macilentus autem miles, bellicis assuetus certaminibus, pugiles & instructas prælio propulsât acies. Lib. de liber. educand.

Seditio, Factio.

Enim.

E Nimvero non semper incendia de sacris publicisvè ædibus initium sumunt, sed sæpenumero è domuncula, lucerna parumper neglecta, ingens erumpit flamma, vel ignis sensim conceptus, palea deinde & fomentis refocillatus, mirum in modum ardere incipit, & primis quibusq; correptis, longius serpere, & maximam stragem dare. Ita seditiones in ciuitatibus non magnæ semper cõtentiones, nec de publicis reb⁹ dissidia incēdere concitareq; solent: verùm plerumq; priuatis creatæ offensionibus, in publicã pestẽ certando progressæ sunt, studijs & cõtentionib⁹ mutuis auctæ. Quas ob res principem ciuitatis, & virũ ciuilẽ oportet eiusmodi praua futuræ cladis initia nihilo segnus præuenire: & ita curanda, atq; opprimenda suscipere, vt aut nusquã extiterè possint, aut si qua extiterint, præfocētur, ne paulatim afsũptis viribus luculēter succrescāt, ac postremo suapte magnitudine Remp. occupēt. Attēdat etiã, sæpe vltu venire, priuatis & paruis neglectis reb⁹, initio nulla cura, nullis medicamētis adhibitis, inde calamitates etiam extitisse. Adolescens quidam Syracusis amatæ adolescētis amici profecti peregre, sibi creditę stuprum intulit. Rediens ille rescuit facinus, vlturusq; iniuriam, inuicẽ vxorem amici stuprauit. Re vulgari cœpta, maior quidam natu

cuius in senatu retulit, vtrunque ab vrbe elimi-
 namdum, prius quam ciuitas velut contagio
 sceleris infecta, ad diuersa propensa studia,
 & ad intestinas hinc profecta inimicitias, se
 ipsam euertat. Cæterum persuadere senatum
 potis nõ fuit: orta seditione, in diuersasq; par-
 tes ciuibus raptis, quæ fuerat egregia ciuitas,
 maximis implicita malis, varijsq; agitata cala-
 mitatibus, demum corruiat. Ad huiusmodi ve-
 ro seditiones componendas, nulla mihi videri
 potest potior ratio, quàm si inducas animum,
 in tuis priuatis disceptationibus mansuetum
 te ipsum, & exorabilem exhibere, atq; in pri-
 mis persistere causis, nulla per contentionem
 concitandæ iræ gratia, adiecta materia, nullis
 irritatis affectibus, quibus negotium magis
 exasperetur, & æquo acerbius fiat. Simili ra-
 tione in foro, & ciuilibus controuerſijs, sat erit
 nudis explicatisq; rationibus causam simplici-
 ter agere, non confictis ad libidinem crimini-
 bus, congestis maledictis vndiq; & iurgijs, atq;
 minis ad mixtis, tãquam veneno tela inficere,
 eaque præacuta in aduersarium per insidias
 iactitare. Quo fit, vt causæ suapte natura leues
 atque priuatæ, ad publica crimina, deplora-
 tamque luem & contentione & studio tra-
 hantur. Qui vero se talem in causis proprijs
 exhibere potest, is profecto facile persuadere
 alijs.

Fi. Man-
 suetudo.

alijs poterit, vt se volētes libentesq; dicto eius audientes exhibeant, quando maxime publicæ ipse contentiones & controuersia, si priuatas offensiones subducas, ac demas, leuiores effici soleant. In Politica.

Consolatio afflictorum.

Medicorum præstantissimi nunquam ad repentinos fluxuum impetus medicinarum confestim afferunt remedia: verum inflammationis grauedinem absque vlla externa vnguentorum impositione ad maturitatem peruenire patiuntur. Postea vero quam & tempus (omnia ad maturitatem perducere solitum) calamitati accessit, & tua sollicitudo amicorum auxilia iam exigere videtur, bene habere sum arbitratus, si ad relaxandum, aut remittendum dolorem, febilesq; atque inanes sedandos luctus, consolatoriae te participē orationis facerem. Animo namque male affecto, medici sunt sermones, cum præsertim quispiam opportunè cor molliat. Nam autore sapiente Euripide, alia alij adhibetur medicina morbo: dolore quidē affecto, beneuolus amicorum sermo: fatue vero se gerenti, admonitiones. Etenim cū multæ sint animi perturbationes, omnium quam grauisima est dolor: multi enim dolore in furo-

Ex oratione consolatoria ad amicum.

rem, nonnulli in incurabiles ægitudines redacti memorantur, sibi ipsis quidam præ dolore mortem consciuere. In oratione consol.

Comicus Menander in eos qui calamitates ægreferunt, hæc dicit. Si nobis lachrymæ malorum essent remedium, & qui lachrymas ferret, dolere desineret, auro dato lachrymas permutarem: quid igitur proficiunt? nihil: verum dolor habet, vt arbores fructum, lachrymas. In orat. consola.

Huc illud Socratis dictum merito qui traheret, quo censebat oportere, vt felicitates in cõmune conferrentur, vt vnusquisq; ex æquo partiretur: futurum autem, vt plures suas libenter capientes, discederent. Vfus est huiusmodi inductione & Antimachus poëta. Lyda enim vxore sua defuncta, quam vehementer diligebat, doloris solamen sibi facit Elegiam Lyden denominatam. Nam cum heroicis calamitates recensuisset, alienis malis suum sibi minorem reddidit dolorem. In oratione consolatoria.

Vide quid comicorum quidam ei dicat, qui in tempestiuam ægreferebat mortem. Si vtiq; nosset, vitam, quam non vixit, feliciter victurum, mors minime quidem opportuna: si autem aliquid incurabile attulisset vita, te fortasse beneuolentior ipsa extitit. Cum au-

tem minime constet, vtrum is vita decedens, maioribus solutus malis ex vsu suo quieuerit, an non: oportet non perinde ægræ ferre, ac si ea omnia amisissèmus, quæ nos ab eo consequuturos opinati sumus. In oratione consolatoria.

Vnnumquemque autem secum considerare oportet, non longissimam vitam, sed virtute præditam, esse optimam. Neque enim qui plurima ad citharam cecinit, quique rhetorum more dixit, vel naui clauum rexit, sed qui bene, laude afficitur. Bonum enim non in temporis diuturnitate, verum in virtute opportunaque concinnitate ponendum est. Sic enim inter plantas optimæ habentur, quæ modico temporis interuallo plurimos ferunt fructus. Multum utique temporis, aut parum, minime referre videtur, si ad infinitum respexeris seculum: mille enim, vt Simonidi placet, ac decem annorum millia, punctus est quidem indeterminatus, quinimo breuissima quædam puncti portio. Nam & animalibus illis, quæ (vt ab historijs percepimus) *Simile* iuxta Pontum genita, vnum degunt diem, mane orientia, meridie vigentia, vesperi senescentia atque obeuntia, si humanus animus ac oratio singulis daretur, noster hic affectus inesset, eademque utique contingerent, vt
quæ

quæ ante meridiem decessissent, luctum ac lacrimas præberent : quæ vero integrum vixissent diem, penitus felicia haberentur : modus enim vitæ, non temporis prolixitas bonum appellandum est. In oratione consolatoria.

Atqui non sperabam, inquires, me hæc passurum, neque expectabam. At te expectare oportebat, rerumque humanarum incertitudinem ac vanitatem fuisse præmeditatum, ne improvisus nunc, ut ab hostibus repente invadentibus, deprehensus esses. Pulchre autem qui apud Euripidem est Theseus, aduersus huiusmodi se parare ac munire videtur. ait enim ille. Ego autem à sapiente quodam edoctus, in solitudines ac calamitates coniectus sum, exilia mihi ipsi à patria mea proponens, & immaturos obitus, malorumque alias vias : ut si eorum aliquid, quæ mente cogitaueram passus essem, non mihi nouum atque inopinatum contingens, magis morderet. In oratione consola.

Lyciorum legum latorem suis præcepisse ciuibus ferunt, ut quoties in luctum incidissent, veste induti muliebri lugerent, cum indicare vellet, huiusmodi affectum muliebrem esse, & haud quaquam illustribus viris, liberalesque disciplinas sibi vendicantibus, congruentem. Fœmineum proculdubio, & imbecille ac minime generosum est, lugere. Mulieres enim li-

bentius, quàm viri luctibus indulgent: & Barbari, quam Græci: & qui deteriores sunt, quàm qui præstantiores. Barbarorum autem quidam partes etiam corporis abscindunt, nares scilicet, atque aures, reliquum quoque corpus prestantes, dum se defunctis gratificare arbitrantur, si à naturali modestia in huiusmodi mœrore discesserint. In oratione consola.

Obliuiscētium similes sumus, Neque enim solum (vt inquit Euripides) pecunias minime peculiare possident mortales, verum & cetera omnia . Quocirca in omnibus dicere oportet. Nos Deorum res habentes, eas curamus: cum autem velint, ipsas rursus auferent. Itaque minime ægre ferre decet, si quæ nobis ad breue tempus mutuo dedere, eadem exigant. Nec enim trapezitæ, cum ab ipsis simile depositum repetimus, redditionis causa indignantur, si quidem grati ac beneuoli fuerint. Aduersus enim eos, qui non facile reddunt, merito quispiam diceret: Mandasti ne obliuioni te propterea hæc accepisse, vt redderes? Hoc vtique omnibus contingit mortalibus. Habemus enim vitam, vt pote necessarium Deorum depositum: & huius redditionis nulum est determinatum tempus, vt ne numularij quidē depositi: sed minime constat, quando qui dedit, repetet. Qui igitur vel ipse mo-

T. Cogni-
tio sui.

riturus, vel liberis defunctis supra modum indignatur ac conqueritur, quomodo non manifeste oblitus est, & se ipsum hominem esse, & liberos mortales genuisse? Neque enim est hominis mentem habentis, ignorare hominem animal esse mortale, proptereaque gentium ut moriatur. Duo sunt ex Delphicis literis maxime ad vitam necessaria oracula. Cognosce te ipsum, ac, Nihil nimis. Ex ijs enim reliqua pendent omnia. Hæc autem sunt inuicem consona, & utrumq; altero videtur significari. Nam & in eo, quod est, Cognosce te ipsum, comprehenditur, Nihil nimis: & in hoc, id est Nihil nimis, Cognosce te ipsum. Quare & super his sic inquit Ion: Cognosce te ipsum, hoc verbum quidem haud magnū, re vero ipsa tantum, quantum Deorum solus nouit Iupiter. At Pyndarus: egregie, inquit, sapientes, Nihil nimis verbum laudarunt. Hęc igitur præcepta, ut Apollinis oracula, quispiam cogitatione complectens, ad omnes vitæ perturbationes se facile accommodare poterit: easq; prudenter ferre, cum suam ipsius naturam respiciens, tum vel maxime ne plus, quàm conueniat, in his quæ accidunt, aut ad iactantiam extollatur, aut deprimatur, & ad miseriam plactusq; prosternatur. In oratione consolatoria,

Quis nouit, an Deus patris more prouidens, generisq; humani curam suscipiens, prospiciens quæ ventura erant, immaturos quosdã de vita abducat? In oratione consola.

Admonitio, Castigatio:

SIqui alicubi dissonant, atque discrepare videntur, hos amice & placide musicorum more intẽtione aut laxatione oportet ad modum atq; concinnitatem reducere: non, si quis aliquatenus peccat, iracundẽ protinus hunc duriter atq; per cõtumeliã adoriri: quin autore Homero, mitius & moratius pertractare: Te scilicet ceteros prudentia anteire arbitror, & alia in hanc sententiam. In Politi.

Vituperatio mixta cum laude, quæ ingenuitatem, non contumeliam videatur prætere, nec iram exuscitet, res obsequiosa videtur: è contrario maledicendi atq; obiurgandi profusa licentia Rempub. tuentibus, & principibus ciuitatis dedecori est. In Politica.

Inter multos perpauci sunt, qui velint & ausint amicum libere reprehendere, magis quam ad gratiam loqui. Rursus inter hos paucos, haud facile reperias, qui id facere norint: sed ita se libere loqui putãt, si conuertiẽtur ac vituperent. Atque habet hoc, ceu pharmacum non in tempore datum, intempestina libet.

T. Adulãtio.

libertas, vt perturbet atque molestiam adferat nulla vtilitate, & idem quodammodo efficiat cum dolore, quod cū voluptate facit adulationis. Læduntur enim non ij modo, qui laudantur, cum non oportet, verum etiam qui vituperantur non in loco. Fœdum est, dum placere studes, in adulationem incidere: rursus fœdum, dum adulationem vites, immodica reprehendendi libertate, gratiâ amicitix simulq; medendi perdere vtilitatem. Lib. de discrimine adulatoris & amici.

§ Opportunitas nō obseruata, cū omnibus quidem in rebus ingens affert malum, tum vero maxime in admonendo detrahit vtilitatem. Lib. de discrim. adulat. & amici.

Animi vino calescentes, procliues sunt ad iracundiam: ac sæpenumero fit, vt ebrietas occupans admonendi libertatem, simultatem gignat. Denique prorsus ignauum est, ac minime generosum & audax, eum qui sobrius libere loqui non audeat, id in mensa facere, quemadmodum canes faciunt ignaui. Lib. de discrim. adula. & amici.

Simile.

T. Prosp
ritas.
T. Amic⁹.

Quibus res secundæ sunt, his maxime amicis opus est, qui libere admoneant, & immodicum animi fastum subducant. Per pauci sunt enim, quibus contigit simul & felices esse, & sapere. At pleriq; mortales opus habent aliena

prudentia, consilioq; aliunde accedente: quod
 illos à fortuna inflatos iactatosque premat.
 Nam vbi fortuna factum ac tumore deiecerit
 ac sustulerit, tum rebus ipsis inest quod ad-
 moneat, ac pœnitundinem inducat. Vnde nul-
 lus tum vsus amici libere monentis, nec opus
 est verbis grauibus ac mordacibus, sed re vera
 in huiusmodi fortunæ commutationibus vul-
 tum intueri beneuoli viri iuuat, qui console-
 tur & addat animum: quemadmodum Cle-
 archi vultus, cum in prælijs atque rebus affli-
 ctis beneuolus & humanus conspiceretur, fi-
 duciam addebat periclitantibus, vt inquit Xe-
 nophon. At, qui liberam & mordacem obiur-
 gationem admouet homini rebus aduersis af-
 flicto (ceu pharmacum, quo solet acui visus
 oculo perturbato inflatoq;) nihil quidem cõ-
 fert ad sanitatem, nec vllam aufert doloris par-
 tem: quin magis iram addit dolori, & afflictũ
 exacerbatur. Sic igitur res afflictorum haud reci-
 piunt obiurgandi libertatem, aut sententiæ
 dictionem, sed humanitatẽ & subsidium de-
 siderant. Siquidẽ & nutrices ad pueros lapsos
 haud accurrunt cum conuicijs, sed erigunt, ab-
 luunt, & componunt, deinde obiurgant ac pu-
 niunt. Quibus igitur in rebus oportet amicum
 acrem esse, & quando conueniet acerba vt re-
 prehensione? Quoties tempus hortatur, vt

Simile

Simile

h

volu-

voluptate, aut ira, aut ferocitate præcipitem
coerceas, aut vt avaritiam cohibeas, aut vt ad-
uersus stultū aliquem animi motum relucte-
ris. Sic libere locutus est Solon apud Cræsum
instabili felicitate corruptum ac tumidū, iube
spectare finem. Lib. de disci. adula. & amic.

Nonnulli venustius etiam de alijs verba fa-
ciendo, corripunt amicū, dum in his culpam
alios, quæ sciunt ab illo cōmitti. Noster autem
magister & institutor Ammonius cum in po-
meridiana confabulatione familiarū, tenuisset
quosdam pransos esse prædium haud simplex,
sed opiparum & varium, liberto mādauit, vt
suo filio plagas impingeret, addens elogium.
Non potest, inquit, prandere absque acetos-
mulq; in nos flexit oculos, vt increpatio ta-
geret obnoxios. ¶ Insuper cauendum erit
illud, ne coram pluribus obiurgemus amicū.
Platonis illud habere conuenit in animo. Nam
cum Socrates acrius obiurgaret familiarem
quempiam, in conuiuio cum eo disceptans.
Nōne satius fuerat, inquit Plato, hæc illi seorsum
dixisse? Et Socrates: At tu sane, non ne sa-
tius fecisses, si seorsum ista mihi dixisses? Porro
cum Pythagoras in familiarē quempiam aspe-
rius coram pluribus fuisset inuectus, adole-
tem præfocasse laqueo guttur, aiunt: ex eo tem-
pore nunquam Pythagoram quemquam ali-

præsente reprehēdisse. Siquidem vt morbi pa-
rum honesti, sic & peccati reprehensionem ac
refectionem, secretam esse conuenit, non (vt
ludi solennes) vniuerso populo exhibeatur,
nec vt ostentetur, & spectatores ac testes ac-
cerfat. Lib. de disci. adulat. & amici.

Iam vero præter cōtumeliam (quā ab omni
proxi- curatio- cōuenit abesse) cauendum
erit & illud, ne (quod est vitiosum in admonē-
do) cōtentiosi simus & cōtumaces. Sicut igitur
Plato censet, vt senes, qui studeant verecū-
diam inferere adolescentibus, ipsi primū reue-
reantur adolescētes: ita cū verecunde reprehē-
dit amicus, id potissimū gignit in eō verecun-
diam. Vnde rectissimū fuerit illud Homericū.

Admoto capite, ne quisquam exaudiat alter.

Minimeq; decet, vt aperiās delicta vel inariti,
audiente vxore, vel patris sub oculis liberorū,
vel præceptorū coram discipulis. Exagitantur
enim dolore & iracūdia, cū arguūtur apud eos
quibus probari cupiūt. Arbitror autem nec in
Clitū amicū perinde cōcitātū Alexandrū fuisse
vino, vt quod illū multis præsentib⁹ eoēceret.
¶ Quapropter inter alia cauendum & illud in-
primis, ne libertatē admonēdi iactem⁹, ac vul-
go circūferam⁹, sed ad iuuādū atq; sanādū ami-
cū ea dūtaxat vtamur. Li. de disc. adulat. & amic.

Sed quoniā sæpenumero res ipse nos inui-

tant, vt licet ipsi parum boni, cum alijs simili-
 bus habentes consuetudinem, eos increpemus:
 dexterrimus obiurgandi modus fuerit, si qui
 obiurgat, se modis omnibus admisceat culpæ.
 Siquidem & beneuolentes videntur, & fides
 habetur ijs, qui videntur eijsdem quidem ob-
 noxij vitijs, amicos autem non aliter quàm se
 ipsos corrigere. Cæterum qui corripuens alte-
 rum, seipsum iactat perinde quasi liber & im-
 munis a vitijs omnibus, nisi sit ætate multo
 prouectior, aut nisi sit eiusmodi, vt omnes illi
 virtutis dignitatem ac laudem tribuât, grauis
 ac molestus videbitur, nec quicquam prode-
 rit amico. Lib. de discrim. adula. & amici.

Simile.

Quoniam vero nec lumē admouendum est
 oculo inflato, nec animus ægrotus admittit li-
 bertatem, & admonitionem indilutam, vt illi-
 simum remedium fuerit, laus leniter admittit
 obiurgationi. Non enim solum lenit ac remit-
 tit reprehensionis asperitatem, verum etiam
 gignit in homine æmulationem quandã erga
 se ipsum, vt secum ipse certet, dum honeste fa-
 ctorum cõmemoratione, turpium pudefcit, &
 ob id se meliorum exemplũ præstare videtur.
 Nam cû alios vel æquales vel ciues, vel cogna-
 tos cû eo cõferimus, moleste fert, & irritatur
 improba ambitio, nec raro solet illud cum ira
 submurmurare. Quin tu igitur abishinc ad me

meliores, & mihi negocium facessere desinuis? Proinde cauendum erit, ne apud eos quos libere corripimus, laudemus alios, nisi fuerint parentes. Cæterum illud haud quaquam fieri conuenit, vt qui admonetur, vicissim admo- neat, & libertatem opponat libertati. Si quidẽ ea res protinus incendit animos, ac dissidium parit. Et omnino videbitur ita commoueri, nõ quod libertatem libertate pensare studeat, sed quod liberam admonitionem non ferat. Lib. de discrim. adul. & amici.

Cæterum amici munus est, amicorũ offen- sam, quæ ex admonitione nascatur, in ma- gnis plurimũq; momenti habentibus rebus in se recipere. Nam si in quibuslibet, & ad quælibet molestus sit, & offendat, nec amice, sed im- periose, more pædagogorũ familiares incessat, hic cum in maximis negotijs admonebit, he- bes erit & inefficax, haud secus atque medicus acri quidem & amaro pharmaco, necessario tamen & sumptuoso in vulgaria leuiaq; , mi- nusq; necessaria, admonendi libertate abusus. Igitur ipse quidem cauebit, ne assidue repre- hendat, & obiurgandi cupidus esse videatur, Qui enim semper instat in quouis negotio a- cerbus & insuauis, omnia cognoscens, omniũ curiosus, is adeo nec liberis est tolerandus, nec fratribus, vt ne seruis quidem ferri possit.

T. Amic.

¶ Atque primum quidem candidè conueniet
 amicos laudare: deinde veluti candens ferrum
 solidatur refrigeratione, ac duriciem accipit
 maleo redditum: sic amicis solutis & calefactis
 collaudatione, libertatem, ceu tincturam pau-
 latim addere. Dabitur enim occasio, vt dicere
 possis, num illa cum his conferenda sunt? Vides
 ne cuiusmodi fructus reddit honestas? Hæc
 abs te requirimus amici: hæc tua sunt, teque
 digna, ad hæc natus es. Nam sicuti bonus me-
 dicus magis cupiet somno seu cibo morbum
 ægroti depellere, quam Castorio, aut Scamo-
 mio: sic æquus amicus, & bonus pater, atque
 præceptor laude potius, quàm reprehensio-
 ne vti gaudet, ad emendandos suorum mo-
 res. Quandoquidem non alia res præstat, vt
 libere admonens, & offendas minime, & si-
 nes maxime, quàm si temperans ab iracun-
 dia, modestè & cum beneuolentia delinquen-
 tem aggrediaris. Vnde nec inficientes oportet
 acerbius coarguere, nec obsistere purgan-
 tibus sese. Ciuius enim arbitror, si quis di-
 cat, ignorasti, quam si dicat, iniuriam fecisti
 &, non attendisti, dictu mollius est, quàm tur-
 piter egisti. Rursum ne contendas cum fratre,
 moderatius est, quam si dicat, ne inuideas fra-
 tri. Item, fuge mulierem te corrumpente, vt
 banus, quam si dicas, desine mulierem corrup-

pere. Nam hunc desiderat modum admonitio, qua mederi velis amico. Vbi, sup.

Vtendum erit arte in amicis corripendis, quandoquidem hæc res maximum, & efficacissimum est remedium, maximeque desiderans opportunitatem & modum. At quoniam sicuti dictum est, sæpenumero curanti molesta est huiusmodi libertas, medicos imitari conueniet. Nec enim hi cum secant partem afflictam, in cruciatu molestiaque destituunt, sed placide rigant atque leniunt: neque qui admonent ciuilitate amicum, aufugiunt, posteaquam amara mordaciaque admouerint: sed alijs colloquijs & comitate verborum deliniunt ac molliunt. Quemadmodum & fabri lapidarij vulnus ac cicatricem, quam ictu celtis inflixerint in statujs, rursus poliendo leuigant, ac nitidum reddunt. Lib. de discipuli. adula. & amici.

Simile.

Simile.

Cæterum admonitiones & obiurgationes adhibite malo vigenti tumētique, vix perficiunt quod agunt: nihil autem differunt à pastilis odoriferis, qui morbo comitiali obnoxios erigunt quidem collapsos, non liberant tamen à morbo. Lib. de cohiben. iracun.

Simile.

Quemadmodum medici amara quædam venena dulcibus immiscetes succis, comitem utilitatis amara nitentem inuenerunt: ita & patres

T. Pater.

inreparationum rigorem mansuetudine temperent est necesse. Lib. de lib. educ.

Inuidia.

S Cipio Africanus ab vrbe sæpenumero secedebat, rusticari per diu solitus, vt & inuidiæ quicquam detraheret, & respirandi locum illis præstaret, qui splendore virtutis eius, & gloria rerum gestarum opprimi videbantur. In Politica.

Simile. Inuidia quidem indeterminata est, perinde atque ægrotudo oculorum, quæ ad omnem splendorem turbatur. *Et post pauca.* Quo circa

simile. Themistocles, cum adhuc adolescens esset, nihil splendidum à se fieri dicebat: neminè enim adhuc se inuidum habere. Etenim quemadmodum cantharides lætioribus frumentis, & viridioribus rosis maxime innascuntur: ita inuidia eos præcipue tangit, qui boni sunt, qui que ad virtutem gloriamque grassari videntur.

T. Odium Infelicitas inuidos quidem compescit, inimicitias vero non tollit: oderunt etiam hostes ad extremam reductos calamitatem. Nemo est qui miseris inuideat. Idcirco illud à quodam è nostris sophistis non sine ratione dictum: Inuidos homines libenter cõmisereri. Non enim inuidi multos è propinquis ac domesticis suis perire volunt, nec ad extremam miseriam redigunt.

digi: sed felicitatem eorum graui animo ferūt, prohibentq; (si possunt) eorum gloriam ac splendorem : extremam vero calamitatem nō optant : sed si perinde ac ex altissimis ædibus, eam partem quæ suas obscuriores reddit, de-
 posuerint, bene secum agi existimant. Lib. de odio & inuidia. Simile,

Eò iam amentix ventum est, vt ex aliorum magis vita nostra pendeat, quàm ex sese ipsa, naturaque nostra in degenerem quandam inuidiã, affectationem deprauata, non tam proprijs latari solet, quàm alienis bonis angi. Quos tu perquam beatos, atque in gremio Iouis (quod aiunt) esse putas, si deducto atque retracto velo speciosissimo, transmissa gloria illorum & externa specie, penitus introspexeris, profecto intestina multa peracerba permolesitaq; deprehendes. Lib. de Tranq. animi.

Ti. Falsa
 felicitas.

Inertia, contraq; Diligentia.

Hominis ingenium eeu cariem & seniu in otio cōtrahit, propter obscuritatem. At muta quies, vitaq; sedentaria in otio semota, non corporibus modo, verum etiam animis marcorem conciliat : non fecus
 acaquæ latentes: propterea quod vmbre sunt opacæ, torpeantq;, nec profliuant, putrescunt. Simile,
 Item eorum qui in otio degunt vita, si quid

habeat vsui futurum, tamen quia non promanant ad alios, nullo inde bibente, corrumpitur, & confenescit vis illa natiua. Lib. An bene lateat viuens.

Facilia ipsos quoq; fugiunt negligētes: difficilia vero cura & diligētia capessūtur. Quam expeditissima, quamq; efficacis sedulitas pariter ac labor existat, cō pluribus in rebus facile, si conspexeris, disces. Aquarum enim guttæ lapides cauant: ferrum & æs manuum tactibus obteruntur: carpētorum rotæ summis inflexæ viribus, haud vllō pacto pristinam reparare rectitudinem possunt: curuatas histrionū virgas, nullo dirigere modo licet: quin factus præter naturam labor, naturæ vim separauit. An hæc duntaxat diligentiae potestatem indicant? Minime: imo vero & infinita cætera. Si quod fertile natura solum incuriæ deditur, squalet incultum, quodq; natura præstantius est, eo magis si per otium atque negligentiam omissum erit, perditur. Est ne quispiam infocundus & supra modum asperior ager? At cultus, generosos ædedit fructus. Quænam arbores sunt, quæ datæ neglectui, nō simul & tortæ pullulent, & steriles perstent? Cum eadem reætum affecutæ patrociniū, fructu uosæ sint, & magnopere fertiles. Quæ corporis fortitudo non obtunditur, & propter incuriam, molli-

Inductio
ex simili-
bus.

T. Exerci-
tatio.

tiem,

tiem, ac malam habitudinem non perit? Quæ autem imbecilla a deo natura, quæ per exercitationes atque certamina ad maximas non augetur vires? Qui vero equi à primis bene domiti annis, suis non obsequuntur fessoribus? Qui autem indomiti perstant, nonne ceruice durissimi, & animis feroces euaserunt? Equidem admirari cætera opus est, cum truculentissimas feras laboribus mitigari, & mansue fieri plerunq; cernamus? Bene Thessalus ille, qui cum interrogaretur, quinam abiectissimi Thessalorū essent: qui bellicarum rerū, inquit, quietē agunt. Et quid multis opus est verbis? consuetudo est, quæ longæua permaneat. Lib. de lib. educandis.

*Beneuolentia ciuium captanda, &
maleuolentia fugienda.*

Timesias Clafomenius vir cætera frugi, & ciuis haud ineptus (ea cupiditate tamen, vt cuncta ipse per se agere atque curare appeteret) contraxerat inde odium ciuiū: quod ipsum tantisper latuit, dū tale quippiam vsu eueit. Carduelē auiculam trāsenna captam adepti sunt pueri quidā: eorum vnus ita manu oppressit caput auiculæ, vt cerebellum excuteret. addiderunt reliqui, vtinam sic

ſic Timeſiæ caput excerebraſſes. Præteribat il-
 lactum fortè Timeſias, & verba excepit: nepe
 eum pueri ipſum eſſe non cognoſcebant. Re-
 putans rem ſecum diu, quorū odia in ſe ci-
 uium pertinerent, quando quidem per paru-
 lorum ora talia volitarent, facile intellexit.
 Conuerſus domum, rem omnem vxori nar-
 rat, atque conſeſtim collectis ſarcinis, vxora
 comite, relicta vrbe profectus eſt: quippe qui
 ſibi amplius in patria manèdum nequaquā
 exiſtimaret. In Politica.

Apes quidem fumo vexatę, pœnas poſſeſſo-
 ribus temeritatis ac ferocię dant: equi laſci-
 uentes & duri fræno iunguntur: contumaces
 canes coercentur collaribus, & quocunq; vel
 inuiti aguntur. Hominem vero homini nihil
 aliud manſuetum & mitem reddit, quam be-
 neuolentię fides, iuſtitię & probitatis certa
 opinio. Armatq; & inſtruit bonos beneuolen-
 tia ciuium aduerſum obtreſtatores, & impro-
 bos: quando quidem iuxta illud poëticum, vt
 mater ab infante ſuaui ſomno ſopito abigit
 muſcas: ita liuorem atque inuidiam procul
 propellit & amolitur. Quæ reſtibi, ſi geſtarum
 rerum exempla animaduertas, conſpicua erit.
 Dionylii vxorem ſtupratam, liberosq; prius
 omnifaria contumelia fœde affectos, & inte-
 remptos demum accepimus: ad extremum

Simile.

concre-

cinerem sparsam. At Menandro regi Bactrorum,
 homini frugi atque mitissimo, in expeditione
 & castris vita defuncto, cunctę ciuitates regni,
 cunctiq; populi inferias de more & iusta ma-
 gnifice cōmuni consensu soluerunt. Postremo
 de reliquijs cum diu decertatum esset, quibus
 potissimum cōmendarentur, vox tandem in-
 ter omnes conuenit, vt æquę partitę singulis
 distribuarentur pro rata parte: nempe quod
 monumentum illius viri apud omnes pariter
 cum veneratione existeret. Persę ad hanc vsq;
 diem homines ad unco naso & amanti, & pul-
 chritudine præditos arbitrantur, in honorem
 Cyri, qui eiusmodi naso fuisse traditur. Quo
 fit, vt amor ille validissimus atque sanctissi-
 mus omnium merito habeatur, quem per
 virtutem quispiam à ciuibus & popularibus
 sibi comparat. Honores autem qui spectacu-
 lorum, largitionum, atque gladiatorum edi-
 tione constant, falso quidem hi honores ap-
 pellari videntur: quippe qui à meretricijs adu-
 lationibus nihil distāt. Natura semper id mul-
 titudini comparatum est, vt eroganti, gratifi-
 cantiq; statim arrideatur, & instabilis, atque
 vnius diei gloriolę species confestim exhibe-
 atur. In Politica.

T. Honor

Prudentia

Prudentia.

simil.

T. Virtus
in medio.

IN omni actione nostra officium vno modo perficitur, & pluribus ab eo disceditur. Assuetio enim signi, vna simplexque est; aberratio autem multiplex. Huius igitur (quæ in rebus gerendis versatur) prudentiæ munus est, immoderatos redundantesque affectus & commotiones coercere atque refecare. Vbi enim præ imbecillitate ac mollitie, ac metu, vel torpore motus refugit, officiūque & honestatem deserit, tum præsto est, illum excitans & subleuans. Vbi vero contra sese effert insolenter plurimus atque inconditus & inordinatus, vehementiam aufert & reprimat, atque ita affectuū commotionem moderans, & intra terminos continens, virtutes morum in parte animi experte rationis constituit, inter excessum atque defectum medium obtinentes locum. Non tamen omnem virtutem in mediocritate inesse dicendum est, sed est quædam minime indiga eius animi partis, quæ est rationis imposita, in pura constantique mente constituta: sapientia videlicet ac prudentia suapte natura perfecta. Quoniam autem mediū multipliciter dicitur, quod mediij genus virtus teneat, dicendum videtur. Comixtum igitur mediū est simplicium, vt albi & nigri fuscus color; & quod continet & contine

Cur, ipſius cōtinētis & cōtenti, vt duodenarij & quaternarij, octonarius numerus eſt medius: & quod neutrius extremi particeps eſt, vt boni & mali, quod eſt indifferēs. Nullo ex his modis virtus in medio eſſe dicitur. Fit ergo, in primisq; dicitur medietas, ei quæ eſt in ſonis atq; harmonia cōgruēter. Ea enim vox eſt cōcinnā, quæ admodū in ſidibus, poſtrema & ſuprema. Quarū alterius nimiā acuitatē, alterius grauitatē deuitat: ipſaq; cū ſit motus atq; potētia in irrationali anima, quod ſolutū & languidū eſt, aut intentū, atq; omnino plus & minus ab appetitione naturali amputat & demit: modum atq; conſtantiā affectibus adhibēs. Fortitudinē itaque mediocritatem eſſe dicunt timiditatis atq; temeritatis, quarū alia ſuperatur à modo, altera ei præſtat in irascentiæ affectu. Liberalitatem vero auaritiæ & prodigalitatis. Manſuetudinem indolentiæ & crudelitatis. Lib. de Virtute morum.

Simile.

Iuſtitia.

Non aſidet Ioui iuſtitia, ſed ipſe iuſtitia ſaſq; eſt, lexq; tum antiquiſſima, tū exactiſſima. Veteres ita & loquuntur, & ſcribunt, & docent, abſq; iuſtitia principatū recte gerere, ne Iouē quidē ipſum poſſe. Atq; eadem virgo eſt, iuxta Heſiodū, nimirū incorrupta,

Ti. Denis.

S. almit
orgoba

rupta, pudoris, modestiæ, & vtilitatis amica.
Vnde reuerendos cognominant reges. Con-
uenit enim, vt hi maxime reuereantur, qui
minime timent. Lib. de doctri. princip.

Vfura.

Pascuntur fœneratores tanquam ignis fu-
rens, atque assiduè auctus, perniciè atq;
vastitate infeliciter pereuntium, ex alio
aliù consumētes. Et hæc haud existimate
me tanquam fœneratorum hostē enarrare:

Naque meos nec equos mihi, nec rapuere iuencos.
sed vt ostenderem illis, qui adeo parati sunt
fœnebrem sumere pecuniam, quantum illibe-
ralitatis ac turpitudinis res ea in se contineat:
quodq; vfuræ succūbere, extremæ sit demētiæ
atque molliciei. Habes? Ne fœnereris, quoniã
nō indiges. Nō habes? Ne fœnereris, quoniam
satisfacere haud poteris. Itaque vtraque per se
diligenter consideremus. Fertur Cato ad senē
quendam improbum dixisse: Cur homo sene-
ctuti tot malis ac incommotis degrauatæ, sce-
lerum quoque turpitudinem imponis? Pari-
ter & tu paupertati (cui tot adsunt mala) æ-
rumnias, quæ ex vfuris & debitis ortum habere
solent, ne accumula, neve paupertati securita-
tem aufer, qua solū à diuitijs differre videtur.
Est enim adagium facetum. Capram gestare

¶ Senectus

Simile ab
exemplo.

Simile ab
adagio.

non valeo, bouem tamen super imponere laboro: paupertatem ferre non potes, & tamen longe grauius tibi ipsi onus, fœneratorem scilicet imponis, etiam diuitibus intolerabilem. Quo pacto igitur effugiam, inquis? Rogas? cū manus habeas, pedes habeas, homo exiltas, cui peculiare est amare & amari: gratificari, ac gratiā recipere: literas doce, pueros instrue, ianitoris officio fungere, nauiga, renauiga, nihil horum adeo turpe, nihilve tam molestum, quā audire, redde. *Et mox.* Solent homines intellectus præstantia, ac solertia, equos, canes, perdices, lepores, graculos instruere. Cur igitur te ipsum non excitas? indocilior graculis existens, raucior perdice, ingenerosior cane. Nam si à nullo homine iuueris, orando tamē, delectando, ac custodiendo, emergere potes. Non ne cernis quemadmodum multa submittret terra, multaq; pontus? Proinde Mycillum aspice (vt Crates inquit) lanam cū vxore verberantem, ac communi labore famen fugientem. Rex Antigonus cum aliquando Cleanthem Athenis conspexisset, ita interrogare cœpit: Molis adhuc Cleanthes? Cui ille: Molo, inquit, o Rex: idque vitæ sustentandæ gratia facio. Erat sola viri cura, ne à philosophia desistere cogeretur: ideo manibus, quas pistrino ac molæ locauerat, de astris, sole, luna, ac Dijs scri-

bebat. Nobis vero feruilia hæc videtur operâ.
 Nunquid igitur, vt liberi fimus, fœneramur?
 vilibus adulamur hominibus: ftipamus, ciba-
 mus, dona ac tributa perfoluimus? Atqui non
 ob paupertatem vfura præftari folet (nemo
 enim inopi fœnerat) fed propter fumptuofi-
 tatem: nam fi vitæ neceffarijs cõtenti effemus,
 minime vfurarium genus peffimum inue-
 niretur: quemadmodum nec Centauri, nec
 Gorgones. At delitiæ fœneratores fecerunt,
 nõ fecus ac aurifices, vnguétarios, atq; tinctor-
 res. Haud enim vini ac panis gratia vfuram de-
 bemus: fed ob fundos, mâcipia, iuméta, tricli-
 nia, ac menfas, liberaliterq; expédentes ac dila-
 pidantes, gloriâ ftérilè atq; ingrâtâ quærimus.
 Etenim qui femel in fœneratorũ incidit vora-
 ginè, femper debitores remanèt, alium ex alio,
 tanquã equus frænatus a fcnforè fufcipientes.
 Quẽadmodũ enim eum, qui in lutũ ceciderit,
 vel affurgere, vel ita permanere oportet, ne fi
 madido atq; humido corpore fe circũagat aut
 volutet, maiori inquinacione defcædetur: ita in
 mutui permutationibus, qui vfuræ fe immer-
 gunt, ac irretiunt, femper grauiores fiunt, ni-
 hilq; à cholericis diftant: qui cõtempta cura, ac
 medici neglecto præcepto, tantum afsidue hu-
 m oris colligunt, vt ab infirmitate tandem mi-
 nime liberari valeant. Pariter & illi purgari
 haud

Ti. Luxus
 fœnerato-
 rũ parens

T. Honor

Simile,

Simile.

hanc sustinent, semper cum dolore ac torsione usuram offerentes, confestim usura altera affluente, atque instante, iterum nauscant, & grauantur. ¶ Nunc vero ad opulentiores & molliores sermonem conuertam, dicentes. At seruis, lare, ac domo carebimus. Veluti si æger tumefactus, ad medicum diceret: Si aquam bibero extenuabor, ac macrescam. Sed cur id facere recusas, dummodo sanitatem adipiscaris? Et tu quoque seruis careas, vt non seruus fias: hisq; possessionis expers, ne alterius possessio efficiaris. Lib. de Vitand. usura.

Similes

Restitutio.

Phocion flagitantibus quibusdam Athenis, vt ad sacram rem faciendam quippiam etiam ipse pro virili parte tribueret, & diu quasi daturis applaudentibus: iniurius & impudens, inquit, profecto sim, si ad rem diuinam vobis deposcentibus aliquid dare animu induxero, huic autem Callicli (digito creditorem ostendens) nihil reddidero. In Polit.

Hoc in
eos qua
drat qui
elemosinas liben-
ter dant,
debita ve
ro non sol-
uunt.

Contumelia, Conuitium.

Nihil turpius conuitio, quod in autorem recidit, ac ne grauius quidem aut acerbius quicquam. Etenim sicut luminis repercussio vehementius offedit infirmos oculos:

Similes

Y. Peccatum.

Simile.

Simile.

Yi. Castigatio.

Tit. Dilectio inimicorum.

T. Detractio.

ita magis dolét maledicta, quæ veritas in ipsos vnde profecta sunt, retorserit. Siquidem vñ Cæcias ad se nubes vocat, teste prouerbio, sic mala vita ad sese attrahit conuitia. Proinde Plato quoties incidisset in eos, qui facerent indecori quippiam, digressus, consuevit apud se dicere, Nuncubi ego talis? Ridiculum est, in alterum iacere conuitium, quod vicissim retorqueri possit. Sicut Leo Bizantinus, cum oculorum infirmitatem obiecisset sibi quidam gibbo deformis, Humanum inquit, opprobrafti vitiū, cum ipse Nemefim, hoc est, reprehensionem in tergo portes. Domitius in Crassum ad hunc iocatus est modum: Non fleuisti, murena, quam in viuario alueras, mortua? At Crassus ita retorfit conuitium. Num lachrymabaris, cū tres extuleris vxores? Deus enim nulli magis præcepisse videtur illud, Noscete ipsum, quam ei, qui sit alium vituperaturus: ne si dixerint quæ volunt, audiant, quæ non volunt. Lib. de vtilit. cap. ab inimic.

Recte dictum est ab Antisthene, ad salutem & incolumitatem tuendam opus esse aut amicis ingenuis, aut acribus inimicis: propterea quod illi dum admonent peccantes, hī dum maledicunt, reuocāt a vitijs. Sed quoniam his sanè temporibus, ad libere loquendum penè vocem amisit amicitia, loquax est autem affectatio,

tatio,

ratio, admonitio muta, superest vt ab inimicis verum audiamus. Nam vti Telephus cum medicum nancisci non posset, vulnus hostili lancee submitit: sic ij quibus non adest beneuolus admonitor, maleuolentis inimici verba ferant oportet, quæ mala ipsorum redarguent castigantq;. Quo quidem in tempore rem ipsam spectare conueniet, non animum maledicētis. Sicuti enim is qui Prometheus Thesfalū cogitabat occidere, casu tuber ita percussit, atq; dissecut, vt seruaret hominem, ruptoq; tubere, periculo liberaret: ita non raro fit, vt conuitium per simultatem & odium impactam, medeatur animi morbo, vel ignorato, vel neglecto. Lib. de Vtili. cap. ab inimi.

Simile.

Suauius nihil est, nihil etiam concinnius, quam si possis æquo animo ferre conuitia. Lib. de audiend. Poeti.

Quemadmodum qui vestes flagris cædunt, corpus non attingunt: sic qui infelicitatem aliquam fortunæ aut generis exprobrant homini, in ea feruntur, quæ extra hominem sunt: nimirum stulte, vanoq; conatu: cum præstet animum correctione egentē morfu impetere. Lib. de audienda Poëtica.

Similes

Plato docet, iniuriam accipere, melius esse, quam facere: magis offendi eum, qui lædit, quam qui læditur. Lib. de audienda Poëtica.

*Adulatio, contraq; Libertas
admonendi.*

NVllum animantium genus assentatori-
bus perniciosius est, nullum quod ci-
tius in præcipitia iuventutem deducat,
qui patres ac filios radicitus obtrive-
runt, illorum senectutem, & horum adolescé-
tiam tristitia & magnis affligétes malis. Opu-
lentos filios, patres vt sobrietatem conferuent,
monent: assentatores ebrietatem: illi tempe-
rantiam, isti lasciviam: illi parsimoniam, isti
sumptus & expensas: illi labores appetendos,
isti socordiam. Vniuscuiusq; vitam, punctum
esse temporis asseuerant. Quo circa viuendū,
non autem diminute viuendum esse. Et quæ
vobis paternarum cura minarum? Iam pater,
vti Saturnus quidam, ætate delirat. Pleriq; ad
scortandum accedunt, & intempestiuas ducūt
vxores, paternaq; ad senectutem viatica corra-
dunt, atq; surripiūt. Scelestissimū hominū ge-
nus, amicitia simulatores, nullam prorsus elo-
quēdi libertatē degustantes. Ij locupletū quidē
assentatores, pauperū contēptores, aduersus iu-
uentutē, perinde ac ex arte lyrica deducti, cum
suos ridere nutritores cernunt, vitro arrident.
Ex omni vitæ parte nothi ac degeneres, ad di-
nitum nitum vitam agunt, fortuna liberi,
etc.

electione serui. Lib. de liber. educ.

Quod si diuina quedā res est veritas, ex qua, ceu fonte, Dijs pariter ac hominibus omnia bona proficiantur (autore Platone) videndū est, ne adulator cū Dijs omnibus sit hostis, tū vero maxime Apollini Pythio. Semper enim illi repugnat oraculo: Nolce te ipsum: sed inferens in animos mortaliū, vt vnusquisq; fallat seipsum, ignoretq; sua ipsius bona ac mala: bona quidē mutila reddens & imperfecta, mala vero prorsus inemendabilia. Ergo si quemadmodum cætera fere faciunt mala, sordidos & humiles duntaxat impeteret adulator, haud esset res perinde pestilens, nec æque vitatu difficilis. At vt i teredines lignis teneris ac dulcibus potissimum innascuntur: sic ingenia generosa gloriæq; cupida, proba, & humana recipiunt adulatorem, & adnascentem alunt. Itaque cum videamus adulationem non esse comitem pauperū, aut ignobilium, aut parū potentiū, sed ingentiū familiarū, ac negotiorum ruinā ac morbū existere (adeo vt sepe numero regna quoq; subuertat & imperia) non mediocris est negocij, nec vulgarē postulat curam & prouidentia, si quis de ea velit expēdere, quibus rationibus fieri possit, vt cū maxime se circūagat, ac penetret in omnia, tamē amicitia non ledat, nec traducat. Nam pediculi disce-

simile

simile

̄ dunt à morientibus & corpora relinquunt, si-
 mul atq; sanguis extinctus fuerit, quò nutriti
 solèt: assentatores autem videas, neq; attingere
 prorsus res aridas, ac frigidas: nobilibus atque
 potentibus imminent, hisq; aluntur. Sed ijdé,
 rebus commutatis, statim auolant. Verù haud
 oportebit illius temporis experimentum ex-
 pectare, tum quidem inutile, vel potius no-
 xium, neque periculo vacans. Graue siquidem
 est, in eo denuò articulo sentire, qui non sint
 amici, quo amicis est opus: cum non liceat iam
 incertum & insyncerum amicum cum certo

Simile. synceroq; permutare. Quin magis vt numum,
 ita amicù habere conuenit, nempe probatum,
 antequam eo sit opus, non vsu ipso deprehen-
 sum. nec enim oportet intelligere posteaquam
 malum acceptum est, sed ne quid accipiamus
 mali, experimentum adulatoris est capiendù,

Simile. & animaduersio. Alioqui idem nobis accidet,
 quod solet ijs qui lethale venenum non aliter
 sentiunt, nisi cum prægustarent, suo exitio iu-
 dicantes. Nec hos sane probamus, nec rursus
 illos, qui amicos honesto metiētes & utilitate,
 protinus ipsa re deprehendisse se putant assen-
 tatores esse, cum eorum cōsuetudo iucundior
 est & blandior. Nec enim insuauis res est ami-
 cus, nec incondita, nec quisquis asper est &
 agrestis, hoc ipso amicus est, quò tenerus &

aulte-

austerus: verum ipsum amicitiae decus & gratia sua uis est & amabilis:

Hanc iuxta Charitesque & amor sedem posuere

Nec enim afflicto solum dulce est, vultum in-
 ueri viri benevolentis (quemadmodum in-
 quit Euripides) verum in vtraq; fortuna præ-
 sto est amicitia, non minus voluptatem & gra-
 tiam addens bonis, quam malis molestiam
 adimens, ac desperationem. Et quæadmodum *Simile.*

Eueni sententia, condimentum potissimum
 est ignis ipse: sic Deus, qui vitæ mortaliû ami-
 citiam admiscuit, omnia lauta, dulcia, grataq;
 reddidit hac præsentem, simulq; res condiente.
 Alioqui quomodo per delectationem insinua-
 ret se adulator, si conspiceret amicitiam ne-
 quaquam admittere voluptatem? certe nullo
 pacto. Sed uti quæ non aurea sunt, sed aurum
 arte mentientia, solum splendorem ac nitore
 imitantur auri: sic adulator amici iucunditatē
 ac festiuitatem effingens, omni tempore se se
 hilarem ac blandum exhibere videtur, nusquã
 repugnans, nusquam obsistens. Vnde qui nos
 laudant, non eos protinus suspectos adulatio-
 nis habere conuenit. Siquidem non minus est
 amici, laudare in loco amicum, quàm reprehē-
 dere. Quin potius esse morosum ac querulum,
 alienum est ab amicitia, mutuaq; vitæ consue-
 tudine. Verum candide libenterq; recte factis

Simile,

suam laudem tribuentē, benevolentiam facile citraque molestiā ferunt: rursus & admonentem & libere loquentē, dum & in bonam accipiunt partē & credunt, qui libenter laudat, eundem nō nisi necessario reprehēdere. ¶ Ergo difficile est, dixerit aliquis assentatorē ab amico discernere: siquidē nec delectādo differunt, nec laudando. Nā in officijs & obsequijs sæpe numero videre licet, amicitiam ab adulatione superari. Quid igitur futurū est? Dicā. Si verū adulatorem, miro artificio tractantem negotiū, in se te mirer, ac nō (quēadmodū vulgus hominū facit) adultores existimemus istos, quos mensarios vocant, quiq; tum audiuntur, postquā manibus infusa est aqua. Horum siquidem sordidū ac serulem animū in vno calice ac patina scurrilitas ac nugacitas prodit & arguit. A quonam igitur cauendum est? Nimirum ab eo, qui non videtur adulari, nec præsefert adulatorem: quem non reperies circa culinam, nec deprehenditur vmbra dimentiens, vti cœnæ tempus cognoscat, nec temere cadit vino temulentus: sed plerumq; sobrius est, curiosus est, ad rem pertinere putat, vt negotiorū tuorum sit particeps, vult archanorum fieri conscius: in summa tragicus est amicitiae hiltro, non satyricus, aut comicus. Nam (vt Plato dicit) extremum iniustitię genus esse, iustum haberi,

Duplex
adulatorū
genus no-
tat, vulga-
re & arti-
ficiosum.

simile.

¶

qui

qui iustus non sit: ita sentiendum est, & adulationem esse periculofam, quæ lateat, non eam quam aliquis præferat, nec eam quæ ludicra sit, sed quæ seria: propterea quod hæc facit, vt veræ quoque diffidatur amicitix, cui multa sæpe cum illa conueniunt, si quis animaduertit. *Et paucis interiectis.* Nimirum vt Similes
inter agrestia semina, quæ forma ac magnitudine similia sunt, frumentis admixta, difficile repurgantur (aut enim vnâ non excidunt per angustiora foramina, aut simul excidunt per ampliora) sic adulatio difficile separatur ab amicitia: quippe quæ sese in omnem affectum, in omnem animi motum, utilitatem, & consuetudinem cum illa commiscet. Jam, quoniam omnium rerum iucundissima res est amicitia, nec est aliud quicquam quod æque delectet, ob hoc & adulator voluptatibus irrepit, & voluptati esse studet. Rursum quoniam gratia & utilitas consequitur amicitiam (vnde dictum est etiam illud: amicum magis esse necessarium, quam aquam & ignem) ob id adulator ingerens sese ministris & obsequijs, vehementer dat operâ, vt diligens, impiger, atq; præptus esse videatur. Porro quoniâ morû ac studiorû similitudo præcipua res est, quæ cõciliet & cõtineat amicitias, ac modis omnibus iisdem gaudere, eadem fugere:
id

Adulator
vt cera in
quantilibet
figuram
transfor-
matur.

id perspicies adulator, sese ceu materiam quã-
dam componit ac format, accommodare sese
studens & aptare ijs quos fuerit aggressus, ef-
fingens & imitans illos, cum sit vduus, atque
mollis, idoneusq; qui quiduis probabiliter ex-
primat & imitetur. Ad hæc autem (quod est
omnium in adulatore altutissimum) quoniã
intelligit loquendi libertatẽ tum dici, tum vi-
deri propriam amicitiaẽ vocem, velut animan-
tis cuiuspiam: contra, non libere loqui, & ab
amicitia, & ab ingenuis moribus alienum: ne
hanc quidem inimitatam relinquit. Verum
non aliter atque callidi obsoniorum artifices,
amaris succis & austeris vtuntur condimentis,
quo dulcium satietatem adimant: sic assenta-
tores haud veram illam nec vtilem, sed veluti
è supercilio promicantem, palãq; titillantem
adhibent libertatem. His itaq; de causis diffi-
cillimum est hominem deprehendere. Quod
quidem accidit & in animantibus, quæ colorẽ
mutare solent, & rebus atque locis subiectis
similia redduntur. At quoniam ille fallit, &
obtegitur similitudine, nostrẽ partes sunt, ostẽ-
sis discriminum notis, eundem retegere ac re-
nudare alienis coloribus ac formis (propterea
quod proprijs careat) ornatum. Lib. de discrimi-
adul. & amici.

Simile.

Simile.

Protinus igitur à principio rem considere-

mus.

mus. Principium autem amicitiae plerisque mor-
talibus esse dictum est, affectuum ingenijque si-
militudinem, mores eisdem, eandemque vitæ
rationem libenter amplectentem, iisdem gau-
dentem studijs, negocijs, exercitamentis. Qui-
bus de rebus dicta sunt illa :

Seni, senilis lingua iucundissima est.

Puero, puellus: mulier apta est mulieri:

Ægrotus ægrotto: quem tenet sors aspera,

Multis malis exercito est accommodus.

Ergo perspicies adulator, insitum esse nobis, cõ-
similibus gaudere & uti, eaque libenter amplecti,
hac via primum nititur unicuique semet ad-
iungere, & in familiaritatem insinuare (non
secus atque hi faciunt, qui belluam aliquam simile.
immanem alunt) iisdem studijs & exercita-
mentis, earundem rerum cura, tractatione,
paulatim accommodans sese, & in eundem
transformans vitæ colorem: donec ille ansam
aliquam præbuerit, ac mansuetus iam palpanti,
familiarisque reddatur. Interea vituperat ac
damnat & res & instituta vitæ, & homines,
quibuscunq; senserit illum offendi. Rursum
quæ placent, ea laudat haud moderatè, sed ita,
ut cum stupore & admiratione supra modum
efferre videatur. Porro quod amat & odit, id
confirmat, à iudicio proficisci potius quàm ab
affectu. Quanam igitur ratione deprehendi-
tur,

ditur, aut quibus discriminum notis capitur ille, qui nec est, nec fit similis, verum se simile mentitur? ¶ Primū illud animaduertendum erit, num simile sit vitæ institutū, & nū similitudo perpetua sit, & concinens: num semper iisdē gaudeat, eadē laudet, nū ad idem exemplar vitam suā dirigat cōponatq;, sicuti dignū est ingenuo, cui vere cordi est amicitia, vitæq; consuetudo, morū similitudine cohæres. Nam huiusmodi est amicus. At adulator, qui nullā morum stabilem habeat sedem, nec vllū vitæ genus sibi præscripserit, sed nunc his, nunc illis accommodet sese, & affingat: haud quaquam simplex est, nec vnus, sed in quāuis mutabilis speciem, atq; varius, alio atq; alio subinde habitu, aquarū in morem semper transcurrentium ac præterfluentium, quæ ad subiecti soli speciem transmutantur. Itaq; nactus hominem venandi studiosum, sequitur, tantū non exclamans, ea quæ Phædra dicit in Tragedijs. Per Deos gestio canibus dilacerare ceruos maculosos, cassibus implicans. At qui nihil ille molitur in ferā, sed ipsum irretit atq; circūnallat venatorē. Quod si iuuenē venetur & captet literarū ac dicēdi cupidū, rursus in libris est tot⁹, barbā ad talos vsq; demittit, amicitur pallio, in victu nullus delectus, tū in ore habet numeros rectangulos, & triāgulos Platonicos. Rursus,

Simile.

si quis solutior in eum inciderit, iam cōpota-
 tionibus gaudet, abiicitur palliū, detondetur
 barba, ceu melsis in frugifera, poscūtur delicata
 vascula refrigerādo vino, & phialæ proferun-
 tur, risus ac ioci in deambulationibus iaciūtur,
 dicteria in philosophos. Id quod accidisse nar-
 rant Syracusis, cum illuc aduenisset Plato, ac
 Dionysius miro quodā amore philosophiæ te-
 neretur, nēpe regiam puluere fuisse refertam,
 præ turba geometricas pingentiū figuras. At si-
 melatq; iam offendisset Plato, ac Dionysius
 relicta philosophia, rursus ad computationes,
 ad mulierculas, ad nugas, ad lasciuia præcep-
 soperetur, statim vniuersos (perinde quasi Cir-
 ces poculis transformatos) literarū odiū, obli-
 uio, vitæq; mollicies occupauit. *Et paucis inter-*
ictis. Alcibiades Athenis dicterijs ludebat, ale-
 bat equos, comēq; quandā & festiuam agebat
 vitam. Idem apud Lacedæmonios ad cutē vsq;
 radebatur, gestabat palliū, frigida lauabat. Rur-
 sus in Thracia belligerabat, ac potabat. Porro
 cum peruenisset ad Tisaphernē, delicijs, mol-
 liciei, fastuiq; se dedidit. Atq; ad hunc modum
 affingens sese, & ad omniū mores accōmodās,
 plebem sibi cōciliabat, & in consuetudinē atq;
 familiaritatem se se insinuabat. At non talis
 fuit Epaminondas, nec Agesilaus: qui tametsi
 cū pluribus hominibus ac diuersorum institu-
 torum

torum ciuitatibus haberent consuetudinē, tā-
men vbiq; mores se dignos & victu & amictu,
& oratione, & vita tuebantur. Sic & Plato nō
alius fuit Syracusis, quā in academia, nec alius

Simile. apud Dionysium, quam apud Dionem. Cæte-
rū adulatoris, velut polypi piscis, mutationes
facillimē deprehendere licebit, dum idem in
diuersa verti videtur, vituperans, quam prius
laudauerat vitam: rursus approbans facta, vi-
tæ rationem, dicta, perinde quasi placeant,
quibus antea offendebatur. Videbis enim illū
haudquaquam stabilem, ac suum, nec pro-
prio affectu diligentem, aut odio habentem,
gaudentem, aut dolentem, sed speculi ritu,
externorum affectuum, vitarum, ac motuum

Simile. imagines in se recipientem. Talis enim est, vt
si verbotenus amicum aliquem apud illum
vituperes, dicat: Sero tu quidem hominem
pernocti, nam mihi nec initio placebat. Rur-
sum, si mutata sententia laudes: Per Iouem
gratulor, inquiet, & illius nomine gratiam ha-
beo: plane verā credo quæ dicis. Quod si dixe-
ris, diuersum vitæ genus esse suscipiendum,
tanquam à Reipub. negocijs digressus, ad trā-
quillam, & à negocijs alienam vitam te velis
conferre: Iam olim, inquit, nos ab his tumul-
tibus & inuidentijs liberari cōueniebat. Quod
si rursus ad negotia & agendas causas propē-
ius

fus videaris, statim acclamat: Digna te cogitas: nam à negotijs abesse, iucunda quidem res est, sed humilis & ingloria. In hunc igitur protinus illud dicere conueniet:

Hospes nunc alius mihi, quàm prius esse videris.

Nihil opus est amico, qui mecum mutet locū, qui mecum annuat: quādoquidem ista multo magis facit umbra: sed eo, qui mecum vera loquatur, qui mecum dijudicet. Atque vna quidem adulatorem deprehendendi ratio hæc est.

¶ Alterum autem discrimen, quod obseruandum inter similitudines hoc est. Qui verus est amicus, is nec imitatur omnia, nec facile laudat omnia, sed optima tantum. In recte factis enim, in honestarum rerum studio socius est amicus, non in peccando, nec in facinoribus.

Nisi si quis insciens vitium & improbitatem ex conuictu & familiaritate sibi contraxerit: quemadmodum oculorum morbus contagio serpit, & inficit vicinum. Sic enim ferunt Platonis familiares cōtractos humeros expressisse: item Aristotelis amicos balbutiem illius imitari solitos: rursus Alexandri regis familiares, cernicem inflexam & in dicendo vocis asperitatem reddidisse. Sunt enim nonnulli, qui non sentiētes, ex alienis moribus & ingenijs multa in se recipiunt. Verum adulatori prorsus id accidit, quod solet chamæleonti. Siquidem &

Ti. Societas.
Simile.

Simile.

↳

illo

Ille colorum omnium exprimit similitudinem, præterquam albi. Itidem adulator cum sese similem præstare nequeat, in his quæ digna sunt studio, nihil in turpibus imitatum relinquit.

simile. Sed quæadmodum imperiti pictores, cum quæ pulchra sunt, assequi nequeant, in rugis atque verrucis & cicatricibus similitudinem repræsentant: sic assentator imitatur intemperantiam, superstitionem, iracundiam, acerbitatem in famulos, diffidentiam erga domesticos & cognatos. Nam præterquam quod est suapte natura proclivis ad deteriora, videtur sibi ita longissime abesse à vitio reprehensionis, si turpia imitetur. Suspecti sunt enim qui quærunt meliora, quiq; amicorum erratis offendi, eaq; moleste ferre videtur. Quæ quidem res, & Dionysio Dionæ, & Samnium Philippo, & Cleomenem Ptolemæo suspectos & inuisos reddidit. Adulator autem simul & iucundus videri studet & fidus, quasi per magnitudinem amoris ne malis quidem offendatur: sed in omnibus, ipsidem ducatur affectibus, & ingenio consentiat. Unde tales nec fortuitarum rerum, quæq; citra nostrum accidunt consiliū, expertes esse volūt: quin & simili morbo teneri se fingunt, assentantes ægrotantibus, & nec acutè cernere, nec audire, si cum lusciosis ac surdastris agant. Quæadmodum Dionysio cæcutiente, adulatores illius, alius in alium impingentes,

tes, & patinas inter cœnandum deiicientes, simulabant & ipsi cæcutientiam. Nonnulli vero etiam magis penetrantes in affectus, interius & altius insinuant sese, & vsque ad arcana similitudinem affectuum commiscent. Etenim cum senserint aliquos infelicitè du xisse uxorem, vel de filijs aut domesticis male suspicari, ipsi suis non parcunt, sed queruntur de liberis proprijs, aut uxore, aut cognatis, aut familiaribus, arcana quædã crimina proferentes. Siquidẽ similitudo facit, vt magis affici, tangique videantur amici malis. Iamq; illi quibus adulantur, ceu datis obsidibus, effutiunt vicissim arcanarum rerum quippiam. At, vbi effutierint, vtuntur illis, metuuntq; fidei desertores videri. Ego vero noui quendam, qui uxorem suam eiecit, vt amicus item suam repudiaret. Deprehensus est autem clanculum ad illam comœare, vel eam ad se accersere. Lib. de disci. adulat. & amici.

Verũ hæc quidẽ omittamus in præsentia, suo dicẽda loco: at illud adulatoris artificium haud est prætermittendũ: quod si quid etiam imitatur honestũ in eo, quẽ alsẽtando captat, tamẽ illi cedit victoriã. Inter hos enim qui veri sunt amici, nulla intercedit æmulatio, nec inuidia: sed siue pares fuerint in recte factis, siue impares, æquo animo ferũt. At alsẽtator, cui semper

cure est, secūdas agere partes, sic imitatur æqualitatem, vt superetur, sitq; inferior omnibus in rebus, vinci sese dicens, præterquam in malis. Porro in malis haud concedit illi primas: verū si fuerit ille morosus, sese prædicat atræ bili obnoxium esse: si ille fuerit superstitiosus, se dicit numine quopiã afflari, rapiq;: si amarit ille, se dicit insanire. Immodice, inquit, risi: at ego, inquit, præ risu emoriebar. In bonis autem rebus, contrà facit. Nam se quidem ait currere velociter, sed illum volare. Se quidem equitare mediocriter, sed quid, inquit, ad hunc Hippocentaurum? Poëta sum nō infelicis ingenij, nec pessimos omnino facio versus: tonare vero non meum est, sed Iouis. Et sic adulatur, vt ostendat sibi conatum honesti non defuisse, cū imitetur: sed dum non assequitur, viribus destitui. Quantum igitur ad similitudinem attinet, huiusmodi notis dignoscere possis adulatorem & amicum. Li. de discrim. adulat. & amic.

Cæterum vt iam dictū est, delectatio quoq; communis est ambobus: neque enim minus vir bonus delectatur amicis, quàm malus assentatoribus. Age igitur distingamus & hanc partem. Est autem distinguendi ratio, vt ad suum finem delectatio referatur: id quod ad hunc modum consideres licebit. Habet vnguentum fragrantiam, habet & pharmacum: sed hoc interest,

Similia.

vere est, quòd illud ad nihil aliud, quàm ad dele-
 standum paratum est: in hoc vero quòd pur-
 gat, quod calefacit, quod carne vulnus obdu-
 cit, præter hanc vim obiter etiam bene olet.
 Rursum pictores iucundos colores ac tinctu-
 ras miscent: sunt autem & medicorum non-
 nulla pharmaca aspectu iucunda, coloribusq;
 non inamœnis. Quí differunt igitur? Nimirum
 hoc, quòd illi solum delectant, hæc etiam iu-
 vant. Ad consimilem ergo modum, amicorum
 mutua beneuolentia in re quapiam honesta
 frugiferaq; habet quiddam quod oblectet, ve-
 lut aditum ad voluptatem. Aliquoties autem
 lusibus, conuiujs, vino se se oblectant: non-
 nunquam iocis atque facetijs inter se, veluti
 condimentis honestarum atque seriarum re-
 rum vtuntur. Verum vnum hoc agit adula-
 tor, vnum hoc spectat, vt semper vel lusum
 aliquem, vel rem, vel orationem ad voluptatē
 comminiscatur, & arte condiat. Sed vt rem in
 pauca conferam, adulator, quo delectet, nihil
 non faciendum sibi putat: at amicus semper
 faciens quod oportet, sæpe iucundus est, sæpe
 molestus, nec hoc cupiens, nec illud fugiens, si
 quidem esset vtilius. Sicut enim medicus cum
 expedit, crocum & nardum immiscet phar-
 macis, atq; adeo sæpenumero & lauat placide,
 & alit benigne: nonnunquam verò his præter-

Simile.

missis, castorium immittit, aut tritum elleborum cogit ebibere: nec hic molestiam, nec illic iucunditatem, ceu finem spectans, sed vtrisque modis ad idem tendens, nempe vt eum quem curat, ad meliorem adducat valetudinem. Ita amicus nonnunquam efferens ac delectans amicum, laude & beneuolentia ad honestum adducit. Rursum, cum coërcitione opus est, tum sermone mordaci, castigatoriaque libertate corripit. Quemadmodum Menedemus Asclepiadis amici filium luxuriosum, & incompositæ vitæ excludens, nec alloquens, sobrium reddidit. Et Batto scholam interdixit Arcesilaus, cum versum contra Cleanthem fecisset in comœdia. Cæterum posteaquam Cleanthi satisfacisset, factiq; pœniteret, recepit hominem in gratiam. Oportet enim sic amicum contristare, vt prolis: non oportet autem contristando tollere necessitudinem, sed dolore, ceu mordaci pharmaco, conueniet vti, quod seruet, & incolumem reddat eum qui curatur. Vnde sicut musicus, iti-

simile.

dem & amicus, ad honestatem & utilitatem vtens mutatione, dum quædam concedit, atq; remittit, quædam intendit, sæpe quidem iucundus est, semper autem utilis. Contrà assentator semper eadem formula, eodêq; tenore, quod delectat, & ad gratiã facit, allonare solitus.

tus, nec factō nouit expugnare, nec dicto molestus esse: tantum quod illum velle viderit, id sequitur, semper ad illius vocē concinens & cōcordans. Quēadmodū igitur Xenophon narrat, Agefilam libenter ab ijs laudari solitum, qui non dubitarent & vituperare: ita putāndus est amicē iucundus & blandus esse, qui quandoq; possit cōtristare amicū ac resistere. Cōsuetudinem autē perpetuo iucundā, & ad immodicam gratiam obseruientē, omniq; carentem morfu, suspectam habere conuenit. ¶ Ad hęc (quod est omnium maximū) considerandū est, si non senserimus ipsi, nosmetipsos vel pœnitere, vel pudere eorū de quibus laudamur. Siquidē domesticū animi iudiciū reclamās, nec agnoscēs huiusmodi laudes, haud corrūpitur, aut tangitur affectibus, nec alsētatoribus capi potest. Verū haud scio, quo pacto cōplures in rebus quidem aduersis consolationem non ferunt, sed magis hos admittūt, qui vnā secū lamentantur, ac desilent. Porro cū errauerint, atq; deliquerint, si quis eos coarguerit, mordaciq; reprehensione pœnitudinem inducere conetur, hūc hostē, & criminatōrē esse ducūt. Qui vero collaudet ac prædicet quæ fecerint, eū amplectūtur, hunc beneuolū & amicū esse putant. At qui laudando penetrant ad ipsos mores, & his corrupendis adulantur, perinde faciunt,

Similes

Simile. ac famuli solent, qui non de aceruo, sed de semine furantur. Nam dum virtutis vocabula vitijs tribuunt, nimirum inficiunt affectum acti non in seminariū, & habitum animi, unde ceu fonte, omnia vitæ officia proficiscuntur.

T. Virtus vera & falsa. Scribit enim Thucydides, in seditionibus ac bellis solitam vocabulorum dignitatem non ijs tribui factis, quibus oportebat: sed accommodari ijs, quæ fiebant. Siquidem audacia temeraria, fortitudo contentiosa iudicabatur: cunctatio prouida, timiditas decora. Contra modestiæ nomine prætexebatur ignauia: & diligens in omni re prudentia, segnities habebatur. Cæterum in adulationibus perspicere & cauere conuenit luxum, liberalitatis nomine fucatum: timiditatem, cautelæ: temeritatē, celeritatis. Rursus sordes, frugalitatis palliatas vocabulo: tum eum, qui fœdis amoribus est deditus, appellatum comem & amantem: iracundum autem atque præferocem, dictum magnanimum: porro vilis abiectiq; animi hominem, vocatum humanum. Quemadmodū alicubi scribit & Plato, amantem (quoniam adulator est ijs quos amat) eum qui finis est naribus, amabile appellare: qui naso sit adūco, regalem: qui nigri sint, viriles: qui cādidi, Deorum filios. Quāquam cui persuasum est ipsum esse formosum, cum sit deformis: aut procerū esse.

esse, cum sit pusillus: is nec diu tenetur hoc errore, & leui afficitur incommodo, nec eo quidem immedicabili. Verum cum vitia virtutum nominibus laudantur, vt iam pecces nō modo nō dolens, sed gaudens etiā, detrahiturq; peccatis pudor: ea nimirum res Siculos subuertit, quōd Dionysij Phalaridisq; crudelitatem, iustitiam & sceleratorum odium vocarent adulatores. Eadem Ægyptum perdidit, quōd Ptolemæi muliebritatem, eiulatus, liliorum ac tympanorum insculpturas, religionē Deorūq; cultum appellarent. Eadem Romanorū mores tam integros ad nihilum redegit ac sustulit, quōd Antonij delicias atque libidines ita blandientes extenuarent, vt humanitatem & hilaritatem vocarent, indulgente illi potentia fortunaq;. Iam reges pleriq;, nonne si cum muscantur, vocantur Appollines: cū inebriantur, Bacchi: cum luctantur, Hercules: in omne dedecus, gaudentes adulatione, abducuntur? Quapropter potissimum in laudibus cauendus erit assentator: id quod nec illum ipsum fugit: sed miro artificio cauens ne suspectus sit, si quē nactus fuerit splendide cultum, gloriosum, aut agrestem, crassa vestium tunica, tum toto vitur naso. Quemadmodum Struthias insultans Bianti, ac laudibus in stuporem illius debacchans: Plus, inquit, bibisti, quam rex Ale-

xander. Quod si viderit eos nasutiores, maxime si conspexerit animaduertentes, ac regionem hanc & locum, ne possit adulator occupare, custodientes, tum non statim laudem inducit, sed procul discedens, longisq; circumactus ambagibus, tandem accedit, nullo strepitu, ceu belluam manu cōtrectans, ac palpans, tentansq;. Interdum enim aliorum de illo laudes renuntiat, rhetorum exemplo, alienam inducens personam, dicens in foro se hospitibus quibusdam, aut senibus admodum libeter astitisse, multa, & ea quidem bona de illo referētibus, & illius virtutes admirantibus. Rursum aliquoties leuibus quibusdam & falsis criminibus confictis, & in illum compositis, perinde quasi ea ab alijs audierit, accedit festinabundus, ac serius, rogās, vbinam hoc aut illud dixerit, fecerit. Tū vbi negarit ille, sicuti cōsentaneum est, hac ipsa occasione tenens hominē, in laudes cōijcit. At ego mirabar, inquit, si tu cuiquam amicorum maledixisses, qui ne inimicis quidem soleas. Mirabar si tu occupasses aliena, qui tam multa largiare de propriis. Rursum alij pictorum

simile. in morem (qui, quod quaedam illustriora reddat ac splēdidiora, addunt in propinquo vmbrosa quaedam & obscura) ita clam laudant, & aliorum vitia, quibus adulantur, dum his contraria vituperant, insectantur, carpunt, ac derident.

dent. Siquidē apud luxuriosos, auaros, ac sceleratos, improbos, quiq; sibi diuitias fœdis modis pepererunt, frugalitatem, rusticitatis nomine vituperant, sua contentū esse sorte, iustitiam hominis nihil audentis esse dicunt, quiq; sit imbecillis ad capessenda negotia. Cæterum vbi versantur cum inertibus, & otio deditis, ac mediam ciuitatis lucē fugientibus, non pudet illos Reipub. administrationē, alienorū negotiorū laboriosam gestionē appellare, & magistratus honorem, inanem vocare gloriam, ad nihil vtilem. ¶ Est autē illud omnium sceleratissimum, quod nec à seipsis tēperāt adulescentes. Nam quæ admodū luctatores suū corpus humiliāt, vt deiciant alios: sic illi vituperādo se ipsos, clanculum huc irrēpunt, vt alios laudēt. Quod si quis fuerit, qui sibi plurimū sapere videatur, cupiatq; seuer⁹ ac rigidus videri, hūc nō hac artifex alsētator aggreditur via: sed est alia quædam ars, qua captet hominē. Accedit enim de suis ipsius negocijs, vt videlicet prudentia præstātiorē, cōsulturus: ac se nolle quidē alijs molestum esse familiaribus, cogi tamen, vt illi negotium exhibeat. Nam quo confugiamus, inquit, cum opus est consilio, aut cui fidem habeamus? Deinde posteaquā audierit quidquid illud sit, quod ille dixerit, ita discedit, vt cōfirmet se oraculum accepisse, non cōsiliū.

Quod

T. Virtus
vera &
falsa.

Simile.

Quod si quem viderit, qui facundus & eruditus haberi studeat, huic aliquid suorum scriptorum exhibet: orat uti legat, & emendet. Porro Mithrydati regi rei medicæ studioso, quidam amici & secundos & vrendos sese præbuerunt, factis non verbis adulantes. Siquidem testimonium esse videbatur artis, quod illi crederent. Lib. de discrim. adulat. & amici.

Carneades dicere solitus est, diuitum & regum filios nihil rectè nec bene discere, præterquam equitare: propterea quod his assentetur præceptor in exercitatione literarum, vsq; laudans quidquid dixerint: aduletur & is, qui colluctatur, cedens atque submittens sese. Porro equus, haud intelligens nec cogitans, priuatus quis sit, an magistratus, diues, an pauper, præcipitat quisquis ignarus sit equitandi. Lib. de discrim. adulat. & amic.

Ac de his quidem hæctenus satis dictum est: superest ut de loquendi libertate videamus.

Simile ab exemplo. Itaque quemadmodum Patroclus Achillis inducens arma, & equos in pugnam educens, solam hastam Peliacam non ausus est attingere: sed hanc omisit: sic adulator, cum amici cultum & supellectilem adumbrat, hucusq; notas & insignia imitatur: solam loquendi libertatem, tanquam eximium amicitiae gestamen, graue videlicet, ingens, & validum, intactam & im-

imitatam

imitatam relinquit. ¶ Verum quoniam ca-
 uentes ne in iocis, aut vino, dieterijsq;, & lusi-
 bus deprehendantur, iam ad supercilium &
 feueritatem rem transferunt: & adulantur au-
 steritatis prætextu, reprehensionem quandam
 admonitioni admiscentes: age, ne id quidem
 inexploratum relinquamus. Quemadmodum
 igitur in Menandri comœdia falsus Hercules
 inducitur, clauam gestans, non grauem nec
 robustam, nec rigidam, sed molle quoddam &
 inane figmentum: sic arbitrator assentatoris li-
 bertatem, ijs qui capiunt experimētum, mol-
 lem videri, minimeq; grauem, neq; rigorem
 habentem. Nam vera & amica libertas pecca-
 tis imminet, salutarem ac medicam adferens
 molestiam: non secus ac mel, quod vlcerosa
 mordet, ac repurgat, alioqui iucundū & vtile.
 Sed huic rei suus dabitur sermo. Adulator au-
 tem in cæteros quidem acerbus, & vehemēter
 asper, & inexorabilis videtur. Nam suis famu-
 lis gravis est, cognatorum atque familiarium
 errata grauiter incessit: nec externorum quē-
 quam aut miratur, aut reueretur, sed fastidit,
 ac despicit, ignoscens nemini: sed deferens, atq;
 calumnians, vt alios ad iram instiget: hoc mo-
 do captans famam & opinionem hominis vi-
 tijs infesti, vt nec in hos videatur studio tem-
 perare à libera obiurgatione, neque quicquam

Simile
 ex fabu-
 la.

Simile.

ad gratiam vel facere, vel dicere. Deinde idem in veris ac magnis eorū, quibus adulatur, peccatis, nihil se scire, nec intelligere simulans, ad errata leuissima nihil ad hoc pertinentia, mire cōcitur, magnoq; clamore & acrimonia iurgatur, si quod vas neglectum iacere conspexerit, si parū splēdidē habitantē, si parū diligēter à tonfore curatum, si togā, canem, aut equum, parū, vt oportet, curatum viderit. Cæterū parentum contemptus, liberorū neglectus, vxoris contumelia, factus in familiares, pecuniarū absumptio, nihil hunc mouent: in his elinguis

Simile. est, in his timidus: perinde quasi grammaticus puerum de tabula, deque stylo castiget: porro solœcismum, aut barbarismum committen-

Simile. tem, audire se dissimulet. Talis enim est adulator, qualis sit is, qui in imperito ridiculoq; oratore, nihilq; dicente quod ad causam pertineat, de voce cauilletur, & grauitè accuset, quod frigidam potans, corrumpat arteriam: aut si iustus scripturam malam & imperitam emendandi causa percurrere, causetur quod crassior sit charta, ac non magis scriptorem ipsum malum ac negligentem appellet. Ad hunc modum adulescentes & Ptolemæo (cum discendi cupidus videretur) de lingua, de versiculo, de historiola digladiantes, ad mediam vsque noctem reluctabantur. At vero sauiētī,

ferocienti, tympanis vtenti, vectigalibus oneranti populū, nullus è tam multis obfistebat. Non aliter ergo, ac si quis hominis tubera fistulasq; habentis, medicus ferro pillos incidat, & vngues: sic assentatores obiurgandi libertatem his admovent partibus, quæ non dolent, neque molestiam adferunt. Quin etiam sunt & his astutiores nonnulli, qui ipsa reprehendendi libertate ad gratiam & voluptatem vtuntur. Cum aliquando Tiberius Cæsar in senatū venisset, surgens adulator quidam, ait: Homi-
nibus liberis liberè loquendum esse, nihilque metu diſsimulādum, neq; quicquā reticendū eorū quæ ad publicā vtilitatē pertinēt. His ver-
bis cū omnes excitasset, factoque silentio, & ipso etiam auscultante Tiberio, Audi Cæsar, inquit, in quo te quidē culpamus omnes, etiā si nemo palā audet dicere. Negligis te ipsum, corpusq; tuum exponis pro nobis: sollicitudinibus & laboribus illud conficiens: nec interdiu, nec noctu quiescens. Huiusmodi multa cum ille didixisset, aiunt oratorem Caium Seuerum subieciſſe: Iſta libertas hunc hominem exitio dabit. Lib. de diſcri. adul. & amici.

Similei

Atque hæc quidem leuiores sunt, sed illa fanè periculosa, & stultorum animos infirmitia, quoties improborū vitia confirmant, cū contraria illis vitia criminātur. Quemadmodum
assen-

assentator Himerius, Athenis diuitem quendam
 sordidissimum, & auarissimum, veluti per cō-
 tumelianum luxuriosum, rei q; familiaris indul-
 gentem appellauit, addens futurum, vt vnà cū
 liberis aliquando miserè egeret. At rursus cum
 luxuriosis & profusis, parsimoniam ac sordi-
 ciem exprobrant, veluti Neroni Titus Petro-
 nius: aut cum principes crudeliter & acerbè
 subiectis imminentes admonent, vt abijciant
 immodicam humanitatem, intempestiuāq; &
 inutilem misericordiam. His affinis est & ille,
 qui stupidum ac bardum hominem, perinde
 cauere sese ac metuere simulat, quasi callidum
 quempiam ac versutum. Item qui inuidū, atq;
 semper maledicere carpereq; gaudentem, si
 quando compulsus fuerit celebrē aliquem vi-
 rum laudare, reprehendit, eiq; contradicens,
 tanquam hoc vitio morboq; laboret, laudas,
 inquit, homines nihil? Quis enim est iste? aut
 quid vnquam magnificum vel fecit vel dixit?
 Porro in amoribus, potissimum insidiantur ijs
 quos captant, quo magis accendant. Etenim
 cum germanos inter se dissidentes viderint, à
 liberis parentes haberi despectui, aut maritos
 male de vxoribus suspicari, tum nec admonēt,
 nec accusant, sed magis atque magis instigant.
 Non sentis, inquiunt, te ipsum harum rerum
 esse causam, qui nimium obsequentem ac mo-
 destum

destum te illi præbeas? Quod si quis iracundix pruritus ex ira & zelotypia subortus fuerit in amicam, aut adulteram quam amat, ibi præsto est adulatio, splendidam imitans libertatem, ignem igni, quod aiunt, adiiciens. Accusat, & in ius vocat amantem, quod multa parum amatorie, multa dura ac reprehendenda fecerit. O ingrata, inquit, & immemor crebriorum suauiorum! Sic Antonio cum Ægyptiam amaret, & incensus esset, amici persuadebant, ipsum ab illa adamari, & conuittantes rigidum ac superbum voebant. Mulier, inquebant, relicto regno tam opulento, tamq; felicibus familiaritatibus, amore deperit, tecum militans, concubinæ vultu specieq; :

At immota tibi duro sub pectore mens est.

Qui illam negligas afflicta.

Ille vero non libenter admittens reprehensionem, velut illi faceret iniuriam, & sic huiusmodi gaudens accusatoribus, vt non æquè laudatoribus, haud sentit sese simulata reprehensione magis etiam deprauari. Talis obiurgandi libertas similis est lasciuientium muliercularū morsibus. Excitat enim tantum ac titillat, & hoc ipso quòd dolorē facere videtur, delectat. Non aliter ac vinum, alioqui remedium effi- simile.
cax aduersus cicutam, si pariter vtrūq; commi- simile.
scuerint, planè vim veneni reddunt immedi-
I cabi-

cabilem, quod vini calore celerius ad cor penetret: ita callidi quidam intelligentes, liberam admonitionem efficax esse remedium aduersus adulationem, ipsi libertati monendi adulationem admiscent. Lib. de discri. adul. & amic.

Cæterum vna cauendi ratio videtur esse, si cognouerimus, semperq; meminerimus, quod cum animus noster duas habeat partes, alterã verã, honestis gaudentẽ, rationi obtẽperantẽ, alteram rationis expertẽ, mendacijs gaudentẽ, affectibus obseruientẽ: amicus quidẽ semper in potiorẽ partẽ consulit, & huic patrocinator, medicorũ exemplo, quod sanũ est id augens ac tuens: adulator autẽ brutæ & affectibus obnoxix parti assidet: hanc scabit, hanc titillat, huic persuadet, & abducit à ratione, perniciosam quandam mollitiem illi moliens inducere. Er-
simile. go, quẽadmodũ cibi nõnulli sunt, qui nec sanguini sunt adiumento, nec spiritibus, nec nervis, aut medullis vigoris aliquid addunt, sed pudenda modò permouẽt, aluũ tumefaciũt, & carnẽ gignunt supputrem & flaccidã: sic assentatoris oratio nihil addit sobrietati, nihil prudentix: sed eũ aut amoris delectatione quadã delinire, aut stultã incitare iracũdiam, aut inuidiã irritare, aut animi fastũ inducere molestũ & inane, aut in dolore collachrymari, aut difficultatem morũ, & illiberalitatẽ, ac pertinaciã in-
 generare

generare nititur. Semper enim alicui imminet animi morbo: hunc premit & vrget, bubonis in morem, vndiq; putribus & inflammati animi partibus incumbens. Si irascaris, vlciscere, inquit: si concupiscis, fruere: si times, fugiamus, inquit: si suspicaris, crede, inquit: Quod si in huiusmodi perturbationibus animi non queat facile deprehendi (propterea quod ratio vehementia magnitudineq; cupiditatum excutatur) in alijs magis ansam præbebit, & in illis sui similis. Siquidem ubi contigerit, amicam suspicari ne quid peccarit crapula, aut si quid de balneo, deq; cibo dubitet, ibi amicus coërcebit hominem, admonebitq; ut sibi caueat, ac vitet periculum. Contra adulator in balneum pertrahit, iubens ut superiori peccato nouum aliud addat, nec sinat corpus cohibitum segnescere. Quod si viderit illum ad iter, seu nauigationem, aut aliud quippiam agendum propter mollitiem parum animatum esse, non dicet vrgeret tempus, sed nihil minus effecturum, si vel differat, vel alium miserit. Porro si pollicitus sit familiari cuiquam, se mutuo daturum pecuniam, & penitet quidem promissi, cæterum pudet negare, ibi adulator ad peiorem additus lancem, suo consilio billancem impellens, verecundiam illam excutit, iubens eum rebus suis parcere: quippe qui multa insumat, quique multis suppe-

Simile.

similit

T. Cogni-
tio sui.

ditare cupiat. Vnde, si ipsi sentiamus, nos ipsos cupidos esse, impudenter facere, ignavos esse, nihil nos fallat adulator. His enim affectibus ille semper patrocinator, liberè reprehendens, vbi velis ab his discedere. ¶ Atque hisce quidè de rebus hucusq; satis dictum est: deinceps ad vtilitatem & obsequia nostra se conferat oratio: quandoquidem in his quoque sic confunduntur omnia, vt difficillimum sit, adulatorè ab amico distinguere, dum ille videtur impiger, & ad omnia promptus, nihilq; recusans.

Simile.

¶ Nam vt veritatis, iuxta Euripidem, simplex est oratio, sic & amici mores simplices sunt, synceri, fucosq; carentes. verum adulatoris mores, qui per se morbidi sunt, multis ac doctis opus habent pharmacis, atque adeo nouis & exquisitis. Vt igitur in congressibus sic se habet amicus, vt cum nec dicat quippiam, nec audiat, tamen aspectu risuq; benevolentiam, verūq; pectoris affectum tacite dans, atq; vicissim accipiens, prætereat: assentator tamen currit, affectatur, salutatur eminus, si prior visus, appellatus fuerit, excusat se se testibus adhibitis, sæpius & cum iureiurando. Sic & in negotijs permulta prætermittunt amici minuta, nusquam exacti è diligentes, nec vsquã curiosi, neque semet ipsos in quoduis obsequium ingerentes. At hic in huiusmodi rebus assiduus,

ac perpetuus, & infatigabilis, alij nemini locū dans, nec spatium inferuendi: sed exigens vti sibi mandat, & si mandatum non fuerit, molestè fert, vel potius prorsus exanimatur, & obtestatur Deos. Ergo & ista quoque significant ijs qui sapiunt, non veram nec synceram amicitiam, sed meretriciam esse. Lib. de discrim. adulat. & amici.

Ex adulatoribus qui versutior est, adest quidem in deliberando, simul adducit supercilia, simul annuit vultu, loquitur autem nihil. Quod si ille dixerit, quid sibi videatur: Papæ, inquit, paululo me anteuertisti loquendo. Nā istud ipsum ego dicturus eram. Sicut enim mathematici dicūt, superficies & lineas per se nec *infecti*, nec extendi, nec moueri, cum res sint intellectus, non corporeæ: cum corporibus autem vnā *fecti*, & extēdi, & loco moueri, quorum sunt extremitates: sic adulatorem comperies semper cum alijs confitentem, sententiam dicentem, intelligentem, irascentem, vt in his sane facillimum sit, discrimen animaduertere. ¶ Sed multo adhuc facilius in inferuendi modo. Siquidem officiū quod ab amico

simile.

f. Amic^o

simile^t. } medicus ægro nesciente sanat: sic amicus pro-
 fit, vel congregiendi, vel discedens, ignorante
 T. Benefi- } amico, negotium illius curas. Hoc pacto Deos
 cia Dei. } etiam arbitror plerūq; benemereri de mortali-
 bus, ut non sentiantur benemereri, & ob id
 ipsum benefacere, quod suapte natura gau-
 deant benefacere. Lib. de discrim. adulator,
 & amici.

Vide etiam hac de re T. Admonitio, & T. Amicus.

Religio.

CUr Iouis sacerdoti sub dio vngi fas nō
 est? An sicut in templo & sacro corpus
 aperire nefas est, sic ærem apertum, &
 qui cælo subiectus est, deorū ac demonū plenū
 verebantur? quo fit, ut cum necessitati seruiē-
 dum est, multa sub tecto occultè, Deorū con-
 spectum veriti homines faciant. In Proble.

Sacrificium, Oblatio.

Quid causæ est, quod Metellus Pontifex
 Maximus, factus alioqui prudens ac ci-
 uilis, post Sextilem mēsem, qui
 nunc Augustus dicitur, vetuit auspi-
 cari? An quod adultis ac perfectis auibus au-
 spicandum sit? Sunt autem huiusmodi ante-
 quam æstas aduenerit: autumnō enim aues
 aut imbecilles sunt & morbidæ, aut pulli &
 im-

imperfectæ. Aliæ verò propter anni tempus aliò deuolant. In Proble. *Hoc problemate colligimus, non vilia, sed præstantissima queque Deo esse immolanda, iuxta Micheæ vaticinium.*

Quid est quod cū Romani Barbaros quosdā Dijs immortalibus hominē immolasse accipissent, magistratus eorū accersendos ac puniēdos putauerūt. Quos postea cū id cōsuetudine quadā ac lege fecisse accipissent, eos dimiserūt, aliàs id facere prohibuerūt: cū ipsi nō multis annis ante, duos viros & duas mulieres in foro boario viuos obruerint? Nō enim videtur cōuenire, ipsos hæc facere, & Barbaros qui talia cōmisisset, reprehēdere. An dijs immortalibus hominem immolari impium ducebatur, demonibus autem necessarium? In Problem.

Pietas in patriam.

Pompeium legimus defectionis pœnas à Mamertinis exposcere decreuisse. Astitit autē Stheno ille, & libera remissaq; frōte verba fecit, nō æquè neq; iustè cōstituturū Pompeiū, si vnus ob noxā plerosq; infontes dānandos capitis velit: se vnum esse, qui ciuitatem ad defectionem erexit, amicis quidem persuadendo, inimicis vero vim afferendo. His ita affectit Pompeium, vt & ciuitati parcere, & Sthenonem humaniter comiterq;

habere, facilè induxerit animum. At hofpes quidem Syllæ, virtute quidem ille fimili vſus eſt, ſed nō Pompeio ſimilem Syllam adeptus, fortiter atque ingenuè mortem obiit. Præuentum enim oppidum Sylla cum vi cepiſſet, ciuesq; ad vnum necandos conſtituiſſet, vnum illum, qui hofpes eius fuerat, hofpiti j nomine exemptum voluit: ille contra, nolo (inquit) occifori patriæ ſalutis acceptæ gratiam habere, ſimulq; ciuium ſe turbæ immiſit, & vnâ cum reliquis trucidatus eſt. In Polit.

Obferuantia in maiores.

PUlcherrimum & vtiliſſimum inſtitutū ciuilis diſciplinæ hoc eſt, vt principibus, magiſtratibusq; quiſq; obtēperet, etiã ſi opibus ac natalibus inferiores eſſe aliquatenus videantur. Indignum certè & vehementer abſurdum negotium, tragœdiarum principem Theodorum, Polumvè huiſtrionē aliquē mercenarium humili quandoq; oratione affari, propterea quod diadema & ſceptrū geſtat: in gubernāda verò republica, ac rebus non cōfictis ſed veris, magiſtratum idcirco à diuite quopiam & potente contemni, & parui fieri, quod priuatis nō valet opibus, etiã ſi rerum anguſtia & difficultate laborare videatur. Nēpe hoc nomine, dum exiſtimationi magiſtratu

tus per contumeliam & contemptum detrahitur, Reip. ipsius dignitas deiici ac premi videtur: quandoquidem pro se quisq; maximè ipsam auctam & ornatam velle tenetur & debet, eique suam ipsius gloriam, suam existimationem adijcere. Maius enim decus affert homini præpotenti in ciuitate, si magistratum ipse deducit, ac ei se comitem adhibet, quàm si ipse contra deducatur à magistratu: imò hoc inuidiam parit, illud solidam arguit gloriam: vt quæ à beneuolentia honorem habentium proficiscitur, præterquàm quod etiam ciuitati ipsi dignitatem addit & decus. Pulchrum profectò spectaculum & iucundum, si prior is ad vestibulum prætorij Prætorem salute impertrat, atque eum amplexus, spatiando per urbem deambulet. Ciuile quoque illud, populareuè, maledictum aliquod per iram prolatum, æquo excipere animo: & vel illud Diomedis per occasionem subdere: Laus hinc & honos sequitur. In Politica.

Gratitudo in Deum.

Pytho, admirantibus eum Atheniensibus, & honore ac laude prosequētibus, quòd Cottyn interemisset: Dijs, inquit, habenda est gratia, quibus autoribus patratum facinus egregiè est, manu duntaxat & opera

à me commodatò accepta. In Politic. *Si hoc et bñicus, quid christianum hominem facere par est?*

Contemplatio.

E Quidem Diogenis illud dictum memorabile esse cenſeo, qui cùm Lacedemone peregrinum quendam cõſpicaretur ambitioſiſſimè ſe ad diem feſtum componentem. Quid inquit? viro bono nonne dies feſtus omnis eſt? Nempe ſi ſapimus, etiam feſtiuiſſimus. Eſt enim mundus fanum quoddam ſanctiſſimum, & maximè Deo dignum: in hoc homo fanum naſcendo admittitur, non quidem ſpectatum ſimulachra fabrefacta, ac ſenſu expertia: ſed Solem, Lunam, ſydera: à quibus vitæ motuſq; principia manant: quæ providentia nobis viſenda præbuit: vt ſenſibilia ſanè ſint intelligibilium ſimulachra, atque imitamenta, vt Plato inquit. Adde flumina nouam ſemper aquam euehentia, terramq; tum ſtirpium, tum animalium generi pabula proferentem. Lib. de tranq. animi.

Iuramentum.

Quid eſt quod pueros, ſi Herculè iurant, id ſub tecto facere prohibèt, & ſub dio progredi iubent: quod vt ſub dio faciant, idè exire iubent? An ea cauſa eſt,

est, quam multi afferunt, Herculem non vmbra atque otio, sed labore ac periculis delectatum, non domi, sed foris, ac sub diuo vitam egisse. An hæc quidem dicuntur, & ioco apud pueros adhibentur, vt aliud occultius agatur, ne pueri sic temere insuescant deierare? Sic enim Phauorinus aiebat, Hoc enim quasi de industria moram efficit, & deliberandi dat spatium. Phauorinum vero recte putasse, nec commune, sed proprium huius Dei hoc quod fit, existimasse, ex ijs quæ de Hercule feruntur, facile conijci potest. Ferunt enim hunc in primis religiosum fuisse, & ad iusiurandum veracundissimum: quippe qui semel in omni vita iurauerit, idque soli Phyleo Augei filio. In Problemat.

Ti. Cōtra
ocii pro
labore.

Mendacium.

Persæ secundum arbitrantur delictum, mentiri, primum, debitorem esse: quandoquidem qui debet, vt plurimum mentiricoguntur. Lib. de vitanda vltura.

Obedientia.

Laudatur Epaminondas, qui Thebis inuidiose atque contemptim decretus Thelearchus, non neglexit munus, inquitens, non modo magistratu virum osten-

ostendi, verum etiam magistratum viro. Id ita muneris amplitudine ipse euexit, & clarum reddidit. Fiebat enim antehac parui, & penè pro nihilo habebatur: quòd angustus, & viâ per urbem ita curare necesse habebat, vt per cloacas, & subterraneos riuulos purgamenta quæque extergerent, & eiusmodi quisquiliarû elluuias. Pleraque enim sunt, quæ si tu tibi ipsi, aut per te ipsum pertractes & agas, abiectus & sordidus meritò existimari possis. Hæc eadem si ciuitati publicitus exhibere videaris, non il-liberalis & degener, sed generosus ciuis haberi queas. Magni est enim atque perstrenui animi, vel paruulas ciuitatis res curandas suscipere. In Politica.

Liberalitas.

E Picurus summum bonum in otio altissimo constituens, velut in portu tranquillo, qui nullis agitetur ventis, nullo strepat fragore, dicit non modo pulchrius esse beneficio afficere, quàm affici, verum etiam iucundius. Nam nulla res perinde parit gaudium, vt beneficentia. Quapropter multi sæpe pudore suffunduntur, cum beneficium accipiunt: semper autem gaudēt, cum beneficium præstant. Lib. de dispu. Philolop.

Auaricia Prodigalitas.

EOs qui nihil infumunt, possident autem
 permulta, semperque plura desiderant,
 maxime mirabitur, qui meminerit Ari-
 stippi. Nam is solitus est dicere, si quis
 multum ederit, multūq; biberit, nec vnquam
 expleatur, adit medicos, percontatur, quid sit
 morbi, quæ sit affectio, qua ratione queat le-
 uari. At, si quis habens quinque lectos, requi-
 rat decem, ac decem possidens mensas, alteras
 totidem coemat, cumq; multum adsit agrorū,
 multum pecuniæ, non tamen expleatur, verū
 in alia inhians vigilet, nullisq; omnino rebus
 satiari possit, an non hic existimabit, sibi opus
 esse à quo curetur, quique ostendat, quibus ex
 causis morbus is sit ortus. Ac sanè qui cum nō-
 dum biberit, sitiatur, futurum expectes, vt is si-
 mulatq; biberit, siti liberetur: eum vero qui
 continēter bibat, nec vllum faciat finem, huic
 non expletione, sed purgatione iudicamus
 opus esse: iubemusq; vomere, quippe qui non
 perturbetur inopia, sed a core, caloreq; quopiā,
 qui præter naturam inest. Ergo qui eget, atque
 inopia laborat, ex eorum numero qui parant
 facultates, fortasse quiescet parata domo, aut
 inuento thesauro. At qui plura, quam sat est,
 possidet, plura nihilominus concupiscens, hūc
 nec aurum nec argentum sanare potest, nec
 equi, nec oues, nec boues, sed vomitu ac pur-
 gatione

Simile

Simile.

gatione opus habet. Nec enim huius morbi opus est penuria, sed insatiabilitas amorq; diuitiarum, à prauo iudicio proficiscens. Id nisi quis reuellat ab animo, ceu malum transfuersum inhærens, non desinet immodicis egere, hoc est, desiderare ea, quibus non est opus.

Simile. Medicus ad hominem ingressus lecto affixum, suspirantem, ac cibum capere recusantem, simul atque tetigerit eum, ac percontatus fuerit,prehenderitq; non teneri febris, animi morbus est, inquit, ac discedit. Nos igitur cùm viderimus hominem lucris attenuatum, sumptibus ingementem, à nulla turpitudine molestiaque temperantem, quæ modo conducat ad rem faciendam, cùm domos habeat, agros, armenta, mancipia, vestes, quo tandem morbo dicemus hunc hominem teneri, nisi animi paupertate? Quandoquidem pecuniarum inopiam (quemadmodum ait Menander) vel vnus amicus bene merès, sustulerit. At illam animi penuriam ne vniuersi quidem expleant, neque viuentes, nec vita functi. Quare illud eleganter in hos dictum est à Solone:

Haud est finis opum fixus mortalibus vllus.

Iam verò est & illud auaritiæ proprium, quòd hæc cupiditas ipsa sibi repugnat, ne satietur, cùm reliquæ magis ad id adiuuent. Itaque
nemo

nemo probus ab obsonijs abstinet, ob id ipsum quod sit auidus obsoniorum: nec à vino, quod vini sit appetens, quemadmodum isti à pecunijs abstinent ob pecuniæ cupiditatem. Et sanè nonne morbus insanix similis ac miserandus videatur, si quis ob id non vtatur veste, quod algeat: neque pane quod esuriat: neque diuitijs, quod diuitiarum sit auidus? *Et mox.* Itaque cupiditas diuitiarum tanquam acerba grauisque domina, cogit quidem vt pares, cæterum vetat ne fruaris. Et cupiditatem quidem acuit, voluptatem autem subducit. Auari igitur parant quidem opes tanquam splendidi, vtuntur autem sordidi: & labores tolerant, quum careant voluptatibus. Quis vero te non admiretur infelicissime, si quum possis istum ad modum viuere vitam adeò sordidam, adeò ab homine alienam, nemini quicquam impertiens, tam incomis in amicos, tam non munificus erga rempublicam: tamen affligeris, vigilas, operaris, captas hæreditates, submittis te, cum tantum habeas otij viaticum, nempe sordidam parsimoniam? *Libr. de cupidita. diuitiar.*

Si quis auaro dixerit, nõ audis philosophũ?
 Qui possum? inquit, non est mihi otium pa-
 tre

tre mortuo. O te miserum! quid tibi reliquit pater conferendū cum eo quod abstulit, nempe libertatem & otium: quanquam non tam ille abstulit, quàm ipsa rerum opulentia, quæ tibi circumfula, tuique victrix inflamat te. Lib. de cupid. diuit.

Vide etiam T. Auaritia. T. Diuitiæ. T. Paupertas quæ proximo loco sequuntur.

Diuitiæ, Diuites.

Simile ab exemplo.

Hippomachus alyptes, quibusdam laudè efferentibus prælongum quempiam, ac prælongis manibus hominem, tanquam ad pugilum certamen idoneum, sanè (inquit) si suspensa in alto corona foret detrahèda. Idem licebit dicere in hos, qui pulchra prædia, qui amplas ædes, qui pecuniæ vim stupent, atque his in rebus felicitatem sitam esse ducunt: sanè, si quidem venalis esset emèda felicitas. Quanquam permultos videas, qui malint esse diuites, simulque miseri, quàm dato argento parare felicitatem. At non emittitur nūmis animus liber omni molestia, tuaque contentus sorte, nec magnanimitas, nec tranquillitas, neque libertas. Diuitem esse, non est diuitias contemnere, nec immodicas opes possidere, sed non egere superuacaneis. A quibus igitur malis liberant diuitiæ, si ne hoc ipsum quidem

quidem adimunt malum, sui cupiditatem: cum potus sedet sitim, cibus famē sanet? At ille qui dicit, Da pallium Hipponacti, vehementer *Dissimile* enim algeo: pluribus quidem impositis pallijs offenditur. Cæterum argenti cupidinem non extinguit argentum, nec aurum auri, neque si plura possideas, coërcetur plura possidendi cupiditas. Quin idē dicas licebit diuitijs, quod in medicum competit impostorem: Pharmaceutum tuum morbum auget. Lib. de cupid. diui.

Quod ait Sophocles, deformē corpore, ac obscurū fama, modò accedant opes, mox sapiētem lingua, formosumq; videri: contra hæc omnia rursus alia Sophoclis opponenda sunt, veluti cū ait, Etiam suus egenti rerum sit honos. Et, si sapiat pauper, nullo sit inferior. Lib. de audienda poëtica.

Paupertas.

N Vnquid nominis nullius Diogenes? quem cū vidisset Alexander in sole selsitantem, stetit, & an re aliqua indigeret percontatus, accepit, nihil aliud velle, quàm vt paulisper obumbrare Solem desineret. Cuius animi elatione stupefactus, ad amicos conuersus dixit, Si Alexander non essem, Diogenes utiq; essem. Lib. de exilio.

Crates ille Thebanus, quamuis nullo ære
 m alieno

alieno obstrictus, à neminevè molestatus, ob-
 curas tamen solum domesticas molestiasq; fa-
 miliares, substantiam octo reliquit talètorum;
 sumptoque baculo ac pera, in philosophiam
 ac paupertatem confugit. Anaxagoras quo-
 que non infertili se abdicavit fundo. Sed quid
 illos enarrare necesse est? Siquidem Philoxe-
 nus Melopæus vitam ac domum opulentissi-
 mam in Colonia Sicula hæreditate nactus,
 cùm delicias, voluptates, ac indigenam con-
 siderasset inelegantiam, per Deos, inquit, bo-
 na hæc haud me perdent, sed ego illa: alijsq;
 hæreditate relicta, enauigavit. Lib. de vitan-
 da vsura.

Fortitudo.

PRæclarè Antisthenes hostibus optanda
 omnia à Dijs esse bona dicebat, præter
 fortitudinem: etenim illa tandem omnia
 virorum fortium atque armis præstan-

atium fore, non ea possidentium. Quapro-
 pter naturam inquirunt ceruo, animali igna-
 uissimo, cornua magnitudine visenda asperi-
 tateque ingenerasse: nimirum specimen dan-
 tem, qui audere ipsi, fiduciamque imperare
 sibi nequeunt, nullum ijs armorum appara-
 tum bellique instrumentum vsui esse. Hoc
 modo sæpe fortuna socordibus stolidisq; opes

Nibil ar-
 ma sine
 fortitudi-
 ne valet.
 simile.

& imperia tribuens, quibus ipsi demum de-
 generes arguuntur, adstruit, honestatq; virtu-
 tem: utpote in qua vna sita sint amplitudo
 decorque viri. Siquidem iisdem opibus, eo-
 dem imperio freta Semiramis femina, clas-
 ses instruebat, phalanges armabat, Babylones
 condebat, rubrum denique mare nauigio per-
 lustrabat, Æthiopiæ atque Arabiæ subigen-
 dis populis: At Sardanapalus vir quidem na-
 tus, domi purpuram carminabat, inter palla-
 carum turbam supinus in humerosque iacens.
 Cui lapideam ponentes statuam secum ipsam
 saluantem, barbarico ritu, argutulisq; digitis
 supra caput veluti concrepitantem, adscripse-
 runt: Ede, bibe, veneri indulge: nam cætera
 prorsus nihil omnia. Lib. 2. de fortuna & virt.
 Alexandri.

Fortitudo non eget ira, siquidem à ratio-
 ne tincta est. Porro quod furore & ira cor-
 ruptum est, facile frangitur, estque putre.
 Proinde Lacedæmonij pugnaturis iram adi-
 munt concentu tiliarum, ac Musis rem di-
 uinam faciunt, antequam ineant prælium,
 quo videlicet ratio permaneat in illis. Et cum
 hostem verterint in fugam, non eum perie-
 quantur: sed reprimunt iram: quippe que
 facile reuocari possit. Libro de cohibenda
 iracundia.

T. Magna
nimitas.

Ex Troianis multi sunt capti viui, at Græcorum nullus: deinde multi item illorum supplicarūt hostibus, ceu Adrastus, filij Antimachi, Lycaon: & Hectori precibus concessum est sepulchrum ab Achille: cæterum ex his nullū inuenies supplicem. Barbaricum est enim preces porrigere, & capi in certamine, cum Græcorum sit proprium vel vicisse in pugna, vel occubuisse. Lib. de audienda poëtica.

Vide etiam hac de re T. Patientia. T. Constantia.

Fortune inconstantia.

Similia.

Nullus est vir, qui vsquequaq; felicitate fruatur: & per Iouē parēdum est fatis. Nam vt in plantis nonnunquam maxima est fertilitas, interdū sterilitas: & in animalibus quandoq; numerosa proles, quādoq; nulla: & in mari tempestates ac trāquillitates: ita & in vita multi ac variij casus in aduersas circumagūt homines fortunas. Natus es enim mortalis. Et te quoque inuito, dijs ita volentibus erit. Et illud à Menandro dictum. Nam si omnium solus natus es Trophime, cū te mater pariebat, ea lege, vt quod velis agas, felicitate perpetuò fruaris, & Deorum aliquis hoc tibi pollicitus est, meritò indignaris: mentitus enim est, atque inique fecit: sin autem iisdem, quibus nos, legibus vitalem hunc ac commu-

nem

nem hausisti aërem, hæc melius & ferenda & cogitanda sunt. Quod autem rationum caput, homo es: quo ad summa rursusq; ad ima nullū animal mutationem celerius accipit, nec id immeritò. Nam cū natura infirmissimum sit animal, maximas res administrat. Cū autem cadit, multa contemnit bona. Est igitur viri haud rectè res ipsas cogitantis, in re nequaquam stabili ac firma constantiam quærere. Rotæ enim circumactæ nonnunquam altera pars supernè extat, nonnunquam altera. Inconsiderata nāq; est fortuna, vt inquit Theophrastus, & ad ea, quæ elaboraueris, auferenda vehemens, nullumq; habens ad perturbandam existimatam felicitatem constitutū tempus. In orat. conso.

Crates auream Phrynes meretriculæ effigiē Delphis positam cū vidisset, exclamauit, Græcorum id petulantix trophæum erectum esse. At, qui Sardanapali aut vitam, aut monumentum (nihil enim vt arbitror differunt) viderit, hoc fortunæ bonorum trophæū sanè esse dixerit. Leosthenes dicebat, hanc immensam potentiam errabundam, & huc illuc incurrentem, Cyclopi simile esse: qui post exoculationem, manus quoquo versus intētabat, nunquā non aberrantes à destinato proposito. Lib. secundo de fortuna & virt. Alex.

Simile;

Simile a
fabula.

Fortuna vtriusq; contemptus

& moderatio.

- Simile.* **Q**uemadmodū muscæ in tersissimis speculis reptantes, delabuntur, asperis vero hærent locis facillimè: sic stulti homines ex iucundissimis placidissimisq; rebus decedentes, tristissimarum rerum recordationem tenaciter apprehendunt: imò vero quemadmodum apud Olynthios locum quédam esse aiunt (quod ex re sumpto nomine, Cantharoletron dicitur) in quem cōgesti scarabæi foras erepere nequeunt, sed diu multumq; intus volutati, orbesq; nequicquā ducētes, intereunt ad extremum: sic homines in malorum memoriā reuoluti, eniti posthac non possunt, nec respirare. Proinde vt pictores fuscis in tabulis colores, omninoq; subducendos oculis, prænitentibus alijs & visendis coloribus inducere, atque interlinere solent: sic homines in suo sibi animo tristitia quæq; maximè filendaq; euenta, memorandis alijs & prædicabilibus premere oportet, & tanquam obruere. Tam est enim varia, multiplex, reciprocabilis mundi huius harmonia, quàm lyre est, aut arcus: nec in humanis quicquam est, quòd purum, sincerum, simplexq; sit. Verum vt musica

fica sonis acutis & grauibus constat, & gram-
 matica literis vocalibus & mutis (at musicus
 grammaticusq; est, non qui horum alterutris
 illorūq; offenditur, sed qui vtrisque vti, mi-
 scereque accommodatissimè nouit) haud ali-
 ter sapienter is demum instituisse vitam vide-
 tur, qui diuersissimos rerum euentus, mu-
 tuoque sibi obuersarios miscere scitè didicit,
 secundos cum aduersis compensando. Nam
 vt seorsum bona, & mala, ponantur, humanæ
 vitæ commoditas non admittit: sed tempera-
 mentum quoddam ex vtrisque conflare con-
 uenit, si recte de ijs statuere volumus. Non
 est igitur consentaneum alteris eorum inge-
 miscere, & tanquam oneri iniquo succum-
 bere, animo concidentes: sed deterrimi cu-
 iusque euentus vim atque impressionem me-
 liorum rerum recordatione retundere, omni-
 noque commodis incommoda veluti inuo-
 lucro quodam velantes, totius vitæ tenorem
 ex prosperis aduersisque rebus concretum,
 ac coagmentatum, quasi concentum quen-
 dam efficere, harmonica ratione tempera-
 tum. Nec vero, vt Menander putauit, ho-
 mini statim nato præsto Genius est aliquis,
 auspiciandæ bene vitæ initiator, recteque de-
 gendæ magister: sed vt Empedocles potius,
bini nos Genij, hoc est, bifariæ sortes (qui-

bus ille multa nomina variaque indidit) in lucem protinus editos accipiunt , iam inde auctoratos sibi datosque pari propè dixerim mancipij iure. Harum omnium affectionum impendentia femina aiebat genituram nostram suscipere: ideoq; ductum vitæ nostræ non libratum & æquabilem , sed salebrosum potius atque asperum esse : proinde sapienti meliora in votis esse , deteriora verò etiam in expectatione : utrorumq; autem temperamento ipsum uti sapientem , neutram in partem nimium. Quippe vehemens cuiusq; rei appetitio comitem formidinem habet illius amittendæ: quæ hebetem ipsa lætitiâ , atq; identidem interpellabilem facit , perinde atq; flammam flatu violentiore inhibitam. Quem verò ratio docuit , præfidenter & intrepidè ita fortunam alloqui :

Si dederis, per lætus ero: repetiveris, æquus:

hunc nimirum sese fretum præsentarijs rebus suavisimè frui oportet, nec succurrente iacturæ cogitatione, metu subinde vellicari. Anaxagoras accepto de filij morte nūtio: ego, inquit, quum genui, interiturum sciui, & ei expectationi sustuli. Hæc Anaxagoræ affectio tam nobis imitanda est, quàm est admirabilis. Vnicuiq; certe infortunio, subtestari illico licet: sciebam precarias me opes, nec trabali clavo
fixas,

fixas, vt aiunt, possidere, omninoq; vtendas accepisse. Haud ignarus eram, qui mihi potentiam dedissent, eisdem adimere quoque posse. Noueram vxorem probam esse, sed mulierem quoque. Deniq; non me latebat, amicum hominem esse animal natura facile deprauabili, vt Plato dicitabat. Profectò qui affectuum suorum rationem hoc modo comparauerit, illaq; sibi subsidia rationis præstruxerit, si quid ei præter votum aut retrorsum fortè cesserit, nec tamen improuisum: quum vulgaria illa nunquam admiserit (Haud vnquam existimassem, In magna spe eram, Hoc nunquã futurum arbitratus sum) tum vero subsilientis micantisq; cordis inæquabilitatem absterferit, confestimq; ex turbulento & percito, compositum cõstansq; sibi reddiderit. Carneades aduerforum casuum prosperis maximè in rebus admonere solebat: quod omne improuisum cum ægritudine animi, & quodam quasi deliquio excipi natum esset. Enimvero Homerus luculento admodum exemplo docuisse mihi videtur, quàm vulnificentiora sint ea, quæ improuiso inopinatoq; feriunt. Vlisses peregrè reuersus, repentinæ morti canis sui illachrymauit: vxori suæ flenti absidens, non illachrymauit. Siquidem iam inde aduētans, præsumpta lachrymantis vxoris imagine, erupturum

In die bonorum nō immemor sis malorum.

haud dubie in re præfenti affectum ociofe ma-
cipauerat fibi, offirmatoq; prius animo, in po-
teftatem redegerat: canis verò necopinato in-
teritu perturbatus eft: quum fpatium in re
improuifa non haberet affectus vim inhibèdi.
Lib. de Tranquil. animi.

Fi. Victo-
ria fui.

Stulti fu-
rorum
cupidita-
te fe tor-
quent: fa-
pietes præ-
teritorum
recorda-
tione præ-
fentia mo-
derantur.

Quod autem vnusquisque fe curitatis an-
xietatisq; conceptacula, quafiq; fcaturigines in
fuo animo habeat, & omnino bonorum ma-
lorumq; Homericâ illa dolia (non quidem, vt
aiebat ille, in Iouis limine depofita, fed intus in
anima fita) hominũ fanè discrimina declarât,
quos affectionibus animi variè moderari vi-
demus. Etenim infipientes bona quoque præ-
fentia transmittunt, vſque adeo ad futura
vergunt intentiffimæ femper eorum curæ.
Prudentes contrâ, acri fe recordatione in rem
præfentem reducentes, ve ea quæ iam non
funt, inſtare etiam atque adefſe faciunt. De
tranquil. animi.

Prosperitas.

Sylla quæſtor in Lybia, Imperatore Ma-
rio, miſſus ad Bocchum, re feliciter geſta,
vinctum Iugurtham adduxit. Ea re, vt
erat iuuenis, & gloriæ paulo auidius affe-
ctator, neque felicitatem modicè tulit, & Iu-
gurthæ imaginem, vt fuerat traditus, in an-
nulo

nulo quem gestabat, insculpsit. Eam rem crimini dans Syllæ Marius, amicitiam eius post-hac aspernatus est: ad Catulum ille atque Metellum claros tum viros, alioqui infestiores Mario, sese contulit, nec multo post Marium autoritate deiecit, & opibus omnibus exiit, concitato iam illo bello ciuili, ex quo parum abfuit, quominus Romana res funditus periret. In Politica.

Felicitas in rebus agendis (si Demostheni credimus) stultum complexa virum, prorsus insanire facit. Atque eadem insano turpia perpetrandi certissima occasio est. Lib. de fort.

Vide quã
felicitatis
intempe-
rantia fa-
ciat.

Aduersitas.

F Verunt nonnulli, quibus exilium & pecuniarum iactura viaticum extiterit ad studium ac philosophiam, veluti Diogeni & Crateti. Nam Zenon, vbi nauigium suum fractum audisset: Benè facis, inquit, fortuna, cum ad pallium nos compellis. Lib. de vtilit. capiend. ab inim.

Persecutiones contra viros bonos.

Non solum (vt est apud Phocylidem) multorũ dolis expositũ esse eũ, qui cupiat in bonorũ viroꝝ haberi numero,

neceſſe eſt: ſed etiam crebrò irrideri, contēni,
ac morſus dentatos in ſe accipere illum, qui
profuſus cupiat explodere ab animo inſcitiam.
Libro de officio auditoris.

Patientia, Impatientia.

A Naxagoram accepimus philoſophan-
tem, vt aiunt, atque inter amicos diſſe-
rentem, quum à nuntio quodam filij
mortem audiuiſſet, paululum ſe continuiſſe,
hiſq; qui aderant dixiſſe, Noueram me mor-
talem genuiſſe. Periclem verò, qui ob oratio-
nis ac prudentiæ eximiam vim, Olympius
quoque appellatus eſt, cum vtrumq; filium,
Paralū videlicet ac Xantippum (vt Protago-
ras ait) vitam cum morte commutaſſe acce-
piſſet, ita & ipſum fuiſſe locutum tradunt. Fi-
lij enim adoleſcentibus ac formoſis, octo die-
rum interuallo vita defunctis, citra luctum
ſuſtinuit. Tranquillitate namque animi ac ſe-
renitate perſuſus erat: quæ ſibi per ſingulos
dies ad felicitatem atque indolentiam pluri-
mum contulit. Hūc enim ſtatim poſt vtriuſq;
filij obitus nuntium, nihilominus corona pa-
trio more inſignitum, candidaq; veſte indutū,
concionari intuebantur, conſilia excogitatem
bona, ipſoſq; Athenienſes ad bellum exhor-
tantem. At Xenophontem Socraticum, cum
ſacra

Hæc Hi-
eron. in
Epita-
phio Ne-
potiani.

sacra quondam faciens, à nuntijs ex bello profectis, filium nomine Gryllum dimicantem, vitam finisse audiisset, coronam sibi primum detraxisse accepimus: percontatū deinde, quonam pacto periisset, cum strenue dimicando, hostiumq; quamplurimos occidendo retulissent, aliquantulum temporis commoratum, dum cogitatione luctum cohiberet, coronam rursus imposuisse, inchoatūq; peregisse sacrificium, ac nuntijs dixisse: Deos precatus sum, vt mihi filius non immortalis ac longæuus esset (neque enim constat, vtrū tale quid conferat) sed qui & strenuus esset, & patriam diligeret: quod vtique factum est. Dionem vero Syracusanum accepimus cum amicis sedentem, magneq; vocis tumultu circa ædes excitato, cum rei causam percontatus, filium de tecto delapsam mortem obiisse audiisset, nihil perturbatum ac perculsum, defuncti quidem corpus ad legitimam sepulturam vt traderent, iussisse: ipsum vero, quæ considerabat, & cum amicis deliberabat, minimè reliquisse. Horum vtique virorum animi elationem suspiciunt quidem omnes, atque admirantur: sed ob eam, quæ ab inscitia proficiscitur animi, imbecillitatem, eos re ipsa imitari nequeunt. In oratione consol.

Ti. Pietas
 in patriâ.

Neq; vero vt corpus rei grauantis pondere premitur, sic semper & animus: qui contra
 potius

potius rebus ex se ipso onus imponit & grāuat, quæ per se alioqui tolerabilia erant. Durus quidē natura est lapis, Cristallus item frigida: exilium verò, ignominia, & honorum amissio non sua natura, sed nostro ipsorum iudicio affligendi vel delectandi modum habent; vni quisq; autem hæc sibi leuia vel graua, tolerabilia vel dura toleratu efficit. Nam & ex cibarijs multa amarulenta sunt & acria, sensumque mordentia: quibus tamen si mitium quid aut dulcium admisceas, omnem illam saporis insuauitatem tollas. Sunt præterea & colores, quorum molestiam visus ferre nequeat, sed eorum vi confundi, & perstringi lumina contingat. Si igitur eius incommodi medicamen est vmbre admixtio, vel ad viridia mitiaq; oculorum deflexio, cur non idem in aduersis casibus facere liceat, hisque admiscere, quæ nunc tibi vt ilia benignaq; non desunt. Quare, vt in comœdia adhortatus quispiam amicum infelicem, vt bono animo esset, malamque fortunam vlcisceretur: quomodo vlcisci posset, interrogatus: sapienter vlciscendam esse respondit: sic eam nos quoq; sapientia studio digne (vt par est) vlciscamur. Quæ enim ratione pluuiam nobis Boreamve defendimus? nempe ignem, balnea, vestimenta quærimus, tecta q; subimus. neque enim dum

imbre

Inbre perfundimur, desideremus aut plora-
 mus. Tibi quoque igitur eam vitę partem, quam
 frigus & rerum inopia tentarit, apud unū ali-
 quem recreare & fouere licet: nec alijs adiu-
 uentis indigeas, si ijs quę adsunt, vt ratio ipsa
 dicat, vti velis. Medicorū quidē cucurbitulę Dissimile
 exhausto vitioso sanguine, ita reliquū alleuāt,
 & conseruant. At mœrori & tristitię dediti ac
 queruli, quę apud se pessima sunt, sine vlla in-
 termissione colligendo & reputando, dolo-
 remque inferentibus sese ipsos atterendo, etiam
 quę bona sunt & vtilia, mala efficiunt, eoque
 id potissimum tempore, quo auxilio opus
 erat. Illa enim duo fatorum dolia, quorū alte-
 rum bonis, alterū malis plenū scribit Homerus
 in cœlo esse, non Iupiter sedens dispensat, vt
 his mitia, & bono aliquo permixta, his verò
 mera malorum fluentia transmittat: sed ex
 nobis ipsis, qui mētis sunt compotes, ex rebus
 secundis, ijs quę aduersa sunt, exhauriunt &
 infundunt, & potabiliorem iucundio remque
 sibi vitam efficiunt. Contrā vero multis mor-
 talibus veluti colis quibusdam, quę deter-
 rima sunt, melioribus effusis, relinquuntur
 & permanent. Si ergo in quippiā inciderimus,
 quod reuera malum sit, hilaritatis aliquid &
 lætitię superindui debet, & peculiari aliquo
 bono ex ijs, quę expertis iā rebus reliqua sunt,
 quod

quod alienum & aduersum sit, leniendum est. Quum vero suapte natura res ipsa nihil mali habet, sed id quod affligit, ex inani quadam opinione consistit, tunc, vt laruas formidantibus pueris in manibus tradimus & inuertimus, quo re perspecta, vanos terrores contemnere assuescant: ita nos quoque quod fragile, ac tragicis fabulis est persimile, diligentissima consideratione quasi manibus pertractantes, detegere oportet. Lib. de exilio.

Simile.

Constantia.

Quid Diogenes? nunquid dicendi libertatem non habuit? qui castra Philippi ingressus, quo tēpore hostis Græciam inuadebat, cum quasi speculator ad eū duceretur: nempe, dixit, tuæ auaritiæ & dementiæ speculator veni, qui breui temporis spatio de principatu simul & vita veluti ad aleam periclitaturus accedas. Lib. de exilio.

Verūmenimvero vt animi constantiam in rebus aduersis retineamus, operæpretium est, non transmittere illam conuiuentibus, vt aiunt, oculis, quæ præclare aliquando nobis, atque ex animi sententia cesserint, concinnâq; mixtura, cum deterrimo quoque euentu secundiores compensare. Nunc vero, cum oculos prænitentium rerum aspectu perstrictos, ad
floridos

Simile.

floridos herbaceosq; colores auertere recreādi causa soleamus, contra mentem nostram admœstifica intendimus, vimq; ei afferentes, cogimus ad pœnitendarum maxime rerum recordationem incumbere, eamq; à prædicationibus inuitam, propè dixerim, renitentemq; cōuellimus. Atqui subit nunc mihi, appositissime huc transferri posse id, quod in hominem olim curiosum dictum est, aliena ad se nihil pertinentia perscrutantē. Quid, malum, homo maleuolētissime, aliena vitia miluini oculis cernis, tua vero transmittis noctuinis & cōniuentib⁹? Quid mala tua, vir beate, tã accurate perspicis, præsentariaq; semper & recētia iugi recordatione facis: à præsentibus autem bonis auersam mentem habes? Et quemadmodum simile. cucurbitulæ medicinales deterrimum sanguinem ex carne eliciunt, sic tu pessima quæque tuorū in te cōgeris ipsum. Lib. de Tranq. ani.

Temperantia, Intemperantia.

Temperatus animus vndiq; est æqualis & pacatus, inferiori animæ nostræ portione cum superiore consentiente: admirabili quiete ornatus, & compositus, in quē intuens dicas: Conciderant venti iam, & tranquillus sine vento pontus erat: nanque ipse Deus sedauerat vndas vehementes, insanos rabi-
n
bidosq;

Simile. bidosq; motus cupiditatum restingente ratione, & quibus natura indiget, eos sibi consentientes obtemperantesq; in actionibus voluntarijs parate: vt nec ratione præcurrant, nec terga vertant, nec ordine turbent, nec dicto non sint audientes: verum vt omnis motus, quocumq; velit ratio ducere, paratus sequi, ceu lactes pullus cum equa simul curat, Xenocratis confirmas sententiam dicentis, quod vere philosophantes sponte agunt, quæ cæteri metu legis facere solent inuiti, tanquam verberibus canes à voluptatibus repulsi formidine suppliciorum. Lib. de virtute morum.

Vide etiam hac de re Titulos sequentes.

LUXUS.

T. Usura.

Nemo pauper est earum rerum, quæ naturæ sufficiunt, nec quisquam unquam scenore mutuū accepit, vt farinam, caseum, panem, aut oleæ baccas emeret: sed hunc sumptuosa domus æri alieno reddit obnoxium, illum contiguū suis agris oliuetum, alios arua frumentaria seu vineta, nonnullos mulæ galaticæ, alios equi iugiferi, vehicula magnifica cum plausu ducentes, præcipitarunt in barathrum pactorum, usurarum, pignorum. Deinde fit, vt quemadmodum hi qui non sitientes bibunt, nec esurientes edunt, etiam ea, quæ sitientes ac esurientes sum-

Simile.

ſumpſerant, reuomunt : ſi hi dum ſuperuacanea & inuſitata appetunt, ne neceſſarijs quidē potiuntur. Lib. de cupid. diuit.

Abſtinentia.

Socrates admonet, cauēdos eſſe cibos, qui non elurientes denuo ad edendū inuitēt: cauendos eſſe potus, qui non ſitientes ad bibendū illectent. Lib. de tuen. bona valet.

Sunt nōnulli, quos parſimonia cōiuncta cū gulæ vitio adducit, vt cū domi coërceāt cupiditatem, apud alios lauticijs fruātur, expleātq; ſefe, ampliter ingurgitātes, perinde quaſi rebus bello partis: deinde grauiter affecto corpore diſcedūt, poſtero die præmiū ingurgitationis auferēs, nē pe ſtomachi cruditatē. Li. de. tu. bo. va.

Cibi viliores appetentiā intra naturæ modū cohibent. Cæterum artes iſtorū, qui obſoniorum ſunt opifices & architecti, & operoſæ iſtæ cupiditæ, nec non ingenioſa condimenta, ſemper (vt inquit Comicus) voluptatis fines longius promouent, ac vitiant vtilitatem. Atque haud ſcio quo pacto fiat, vt quum vxores, quæ philtro ac veneficijs in viros vtuntur, abominemur, conducticijs ac ſeruis cibos & obſonia noſtra proijciamus, vt ea pene dixerim veneficijs, ac præſtigijs vitient. Morbi igitur non tam multa negocia, nec tot

Philtro. j.
poculum
amatoriū

ſpes, nec tot peregrinationes, nec tam multa exercitia nobis eripiunt ac perdunt, quam multas adimunt voluptates. Vnde fit, vt qui maxime ſectantur voluptatem, his minime expediat corporis ſanitatē negligere. Siquidem permulti ſunt, quibus aduerſa valetudo nequaquam eſt impedimento, quo minus philoſophiæ dent operam, aut rem etiam exercent militarem, aut imperium adminiſtrent: at corporis voluptates eiſmodi ſunt, vt his in morbo frui nullo modo poſſis. Lib. de tuenda bona valetud.

Simile. Sicuti Demades, Athenienſes qui non in tempore bellum capeſſerent, aiebat nunquam niſi pullatos pacem decernere: ita nobis haud vquam tenuis ac moderata victus ratio venit in mentem, niſi iam febris æſtuantibus & admotis pharmacis.

Simile. Quemadmodum quum Lyſimachus inter Scythas ſiti conſtrictus ſeſe pariter atq; exercitum hoſtibus dedidiſſet, ac deinde frigidam bibiſſet aquam: Dij boni, inquit, quam brevis voluptatis gratia, magnam depoſui felicitatē: itidem & nobis ipſis in morbo debemus in animum reuocare, quod ob frigidam potionem non in tempore ſumptam, aut balneum intepetiūm, aut computationem, complures earum rerum delectationes amiſerimus: deinde

præclara permulta, poſtremo nõ paucaſ exercitationes iucundas perdiderimus. Facit enim huiusmodi reputatio, vt animum quidem dolor mordeat, vulneransq; memoriam (veluti cicatrix quæpiam remanens) in bona valetudine cautioreſ ac circunſpectioreſ nos reddat in obſeruanda vitæ ratione. Neque enim tum corpus ſanitati redditum, admodum magnas pariet cupiditateſ, nec intractabileſ, aut inuſitateſ, & inuincibileſ: quin magiſ forti & intrepido animo eſſe oportet aduerſus appetentiã erumpentem, & ad fruendum hiſ, quæ cupit, exilientem, vt quæ nihil habeat præter leueſ, ac puerileſ querimoniaſ ac ploratuſ: deinde mox conquieſcat, ſublata menſa, neque quicquam incuſet, aut lædat: ſed cõtrã potiuſ pura atque hilaris, minimeq; grauiſ, minimeq; faſtidioſa duret in poſterum diem. Quemadmodum videlicet Timotheuſ, qui ſuperiore die in Academia apud Platonem cœnauerat tenuem cœnulam, dixit, qui cœnaſſent apud Platonem, eoſ poſtero quoque die ſuauiſ agere. Fertur autem & Alexander dixiſſe, poſteaquã ſolitoſ obſoniorum artificeſ abieciſſet, ſe lõge commodioreſ ſecum poſſe ducere, nempe nocturnam profeſſionem ad condiendum prædium, ad cœnam vero prandij tenuitateſ. Proinde cauendum eſt, ne ſicuti boni naucleri,

simile. posteaquam ob auiditatem multum oneris in nauim cōiecerint, deinde perpetuo labore sentinam exhauriūt, aquamq; marinam eijciunt: ita nos quoq; simul atq; corpus expleuerimus onerauerimusq;, tum rursū repurgemus, & clysteribus exoneremus. Li. de tuen. bona val.

Præclare dictum est illud, Velci citra saturitatem, impigrum esse ad laborem, vitale semen conseruare, res esse longe saluberrimas. Etenim coitus immodicus, propterea quod maxime vim eam extrahit, qua cibus concoquitur, plurimum superfluitatis & redundantiæ gignit. Lib. de tuen. bona. valet.

Vide etiam hac de re I. sequentem.

Gula.

Quid est, quod boui, qui cornu petat, fœnum in cornu apponunt, vt occurrentes caueant? An quia propter repletionem ac satietatem insolescūt & boues, & equi, & asini, & homines, vt ait Sophocles? Tu vero ferues quasi pullus cibi copia: Venter enim tuus & male insolescit. In Problemata.

Vini & carniū plenior vsus corpus quidē validū, athleticāq; firmitate facit, animū vero imbecillum & fragilem. Lib. de tranq. ani.

Si illud Alexidis alios moueat, quo ait, Sapientē decere, vt voluptates congerat: proinde

eres esse, quæ haud dubiè in vita vtilè vim quãdam pariant habèti: bibere videlicet, edere, & Veneris vsum: alias vero omnes merito vocari adiectitias: meminisse vtiq; oportet, Socratem in contraria esse sententia, dum ait: Male moratos ideo viuere, vt edât, bibantq;: sed bonos viros cibû sumere ac potû, quo possint viuere, Lib. de audien. poëtica.

Ebrietas.

QUod vulgo dici solet, Odi memorem compotore, quidam præscribi hoc loco legem quandam putant conuiujs, ne vlla dictorum ibi factorumq; posthac habeatur memoria: quando obliuionè & ferulâ patrio instituto maiores Baccho cõsecrarunt, ceu vel parû conueniat, erratorû inter pocula deinceps cõminisci, aut si qua in parte peccatum sit, puerilis ac lenis reprehensio sufficiat. Perspicuum enim est, Vere sapientem esse, ex Euripidis sententia, ineptiarum obliuionem. Lib. Num philosophandum inter pocula.

Castitas, Cælibatus.

ODIUM erat bellumq; inter Phocenses ac Thessalos inexpiabile, cû Phocenses Thessalorum magistratus ac præfectos

omnes, qui in suis vrbibus erant, statuta die ad vnum interfecissent. Qua indignatione commoti Thessali, C C L. Phocensium obsides, quos apud se habebant, iugulauerunt. Deinde coacto exercitu aduersus eosdem profecturi, publice decreuerunt, vt capta vrbe, nemini omnino puberi parceretur, mulieres autem pueriq; omnes venundarentur. Daiphantus autem Barili filius, qui cum duobus collegis summæ rei Phocensium præerat, suis ciuibus persuasit, vt ipsi quidem copijs quam possent maximis in hostes proficiscerentur: mulieres autem atque omnem puerorum imbellé turbam è tota ciuitate in vnum coactam, in secretiorem quandam ciuitatis partem deduceret, eodemque loco multum lignorum stipulæq; congererent, & aliquot apud eas relictis custodibus iuberent, vt si se bello superatos ab hostibus audissent, tum subito incensa materia mulieres omnes puerosq; cremarent. Cum cæteri Daiphanto assentiretur, quidam è media concione assurgens, placere sibi consilium, inquit: attamen æquum esse censere, mulierum quoque super ea re sententiam sciscitari, atque ita consilio huiusmodi vtendum, si ipsæ quoq; decretum illud comprobassent: sin minus, incolumes illas, & sui iuris dimittendas, neque vllam omnino vim moriendi afferendam esse censere.

considere. Hac itaque oratione apud mulieres vulgata, ipsæ prius inter se conuentu peracto, Daiphanti sententiam comprobarunt, illius virtutem ac prudētiam laudātes, quod omniū optimè, & ciuitati, & earum saluti cōsuluisset. Hoc idem quoque pueros seorsum congregātes decreuisse tradunt. His peractis, Phocenses apud Cleonas Hyampolis ciuitatem Thesalis congressi, illos ingenti pugna superarunt, atque in eius victoriæ gratiam Dianæ sacra omnium maxima in hodiernum vsque diem faciunt. Lib. de claris mulie.

Quid est quod Vestales incesti conuictas, alia pœna non afficiunt, sed viuas tantūmodo defodiunt? An quod mortuos vrunt, quod illis tribuere iniustum iudicarent, quæ non diligēter ac sancte ignem sacrum custodissent? An quod corpus maximis ac sanctissimis religionibus consecratum interficere, & mulieri sacræ manus afferre nefas putauerunt? Rationem igitur inierunt, qua subterraneo specu defosso obrutæ, sua sponte morerentur. Ibi enim & lucerna accensa inerat, & nonnihil panis, exiguū & aquæ ac lactis, inde specum desuper terra operiebat. In Problema.

Rhoxanes amore captus Alexander, eam vnam vxorem soli sibi duxit. Cæteras omneis Persides tanto modestia præstitit, quanto for-

titudine Persas. Inuitam nullam vidit: quas vidit autem, magis etiam aspernatus est, quam quas non vidit. Mireq; quum cæteris omnibus blandus esset, solis venustis superbum se præbebat. Nam de Darij vxore, eleganti in primis forma, nullum vnquam verbum commendanda eius venustate emisit, defunctæ vero, regiè vsque adeo iusta fecit, misericorditerq; fleuit, vt fidem eius integritas non faceret præ tanta humanitate, summaq; probitas iniuriæ arcesseretur. Siquidem Darius primum admodum commotus est potentia eius ætatisq; licentia: simul ac autem accuratè omnia perferutatus, id quod erat comperit: Non vsque adeo igitur, inquit, res Persarum comploratae sunt, nec prorsus ignauos nos imbecilleisq; dixerit, qui ab huiusmodi hoste superatos audierit. De fortuna & virtute. Alexand.

Clementia, mansuetudo.

Cæsar Augustus Alexandria expugnata, victor ingressurus urbem, amici cuiusdam ciuis Alexandrini manum prehēdit, atque cum eo honoris ergo familiariter confabulando, introijt. Timentibus reliquis ciuibus, ne in direptionē militi darentur, proq; eo pestem huiusmodi suppliciter deprecantibus,

bus, parcere se inquit Augustus illis, & omne
 ius belli libenter condonare, cum urbis magni-
 tudine miseratum, tum vero conditoris Alexan-
 dri habita ratione, ad extremum in gratiam illis
 amici familiarisq; sui. In Politica. C. Amici-
 tia.

Placabilitas, & mansuetudo, & humanitas
 nulli familiarium perinde grata est, nulli tam
 amica, nec tam molestia carens, quam ipsis
 quibus hæc adsunt. Lib. de coh. iracund.

Mansuetudo. Ira.

Cætera quidem mala (etiam tum cum
 viget morbi vis) ut cunq; cedunt, &
 admittunt orationem opiferam aliunde
 venientem in animum; verum ira, non
 aliter quam illi, qui sese vna cum ipsis ædibus
 incendunt, ita tumultu, fumo, caligine cun-
 cta intus replet, ut nec videre possis, nec audire
 eos, qui cupiunt subuenire. Quapropter navis
 in mari tempestate periclitans sine nauclero, citius
 aliunde recipiat gubernatorē, q̄ orationē alienā
 admissurus sit homo, cum imperu & ira ceu flu-
 ctibus iactatur, nisi paratam habeat domi ra-
 tionem. Sed quemadmodum qui expectant obsi-
 dionē, contrahunt, & in promptu collocant qui-
 bus est opus, nihil spei collocantes in his, quæ sunt
 extra ciuitatē; ita maxime nos oportet aduer-
 sus

Simile.

ſus iracundiam auxilia è longinquo petita, nimirum è philoſophia, comportare in animū, ne quum tempus aduenerit, eorum uſum poſtulans, non facile poſſint aliunde inuehi. Lib. de cohibenda iracundia.

Iraſcendi aſiduitas, ac frequenter in iram impingere, habitum peruerſum gignit in animo, quem appellant iracundiam: huc tandem deducens hominem, ut facile commouetur, utque ſit amarulentus ac moroſus. Poſteaquā animus redditus eſt ulcerofus, ac leues ob cau-

Simile. ſas ægreſcens, ac de quibuſlibet mouens querimonias, non aliter quā ferrum tenue & inuolidum non fert denuo ſculpentis manum. Cæterum ratio iudex, quæ protinus inſtat ac premit iracundiam, non ſolum præſenti medetur malo, verum etiam in reliquum tempus firmum reddit animum, ut non facile morbo tentetur. Mihi quidem igitur poſteaquā ſemel atque iterū iræ reſtituſſem, accidit id, quod Thebanis: qui quum primum repuliſſent Lacedæmonios, tum ut videbantur inuincibiles, poſtea nullo in prælio ab iſdem ſuperati ſunt. Iam enim intelligebam, ratione prudētiaque victoriam eſſe parandam. Lib. de cohib. iracun.

T. Tentationis ſu-
perate
fructus.

Simile. Quemadmodum flammam pilis leporum, aut ſtupis paleisque ſuccenſam facile eſt cohibere: quod ſi corripuerit ſolida, ac ſpiffitudine habentia

habentia, mox corrumpit ac fimul perdit ea: ita qui ftatim initio animaduertit, & animum videt paulatim ex leuibus dictis, ac ftupea fcurrilitate fumum & incendium colligere, nō opus habet magno negotio, fed frequeter ipfo ftentio, ac negligendo reftinguit. Nam vt incendium, qui non addit materiam, extinguit: fic & iram quisquis non aluit nascentem, nec eam ftatu concitauit, fe ipfum feruauit, ac fubtrahit incendio. Lib. de cohibenda iracund.

Socrates quoties fenfit, fe fe acerbius commoueri aduerfus amicorum quempiam, velut imminente fluctu maritimam antennam dirigens, præbebat fe fe dictis, ac vultu arridebat, faciemq; placidiorem oftendebat. Itaque alteram in partem deflectendo, atque in diuerfum nitendo, quàm quò vocabat affectus animi, feruabat feipfum inconcuflum & inuictum. Eft enim quoddam iræ, ceu tyranni, diffoluedæ initium, fi non obtemperes, nec aufcultes illi imperanti, vt acriter vocifereris, vt truci fis afpectu, vt cædas teipfum: fed fi quiefcas, nec iram ceu morbū ventilatione & clamore reddas vehementiorem. Hæc enim permittuntur lugentibus, complorare, ac lamentari, quæ bonam doloris partem vnâ cum lachrymis educunt. Contrâ ira vehemētius incitatur his, quæ faciunt aut dicunt, qui ea funt occupati. Proinde

Diffimile

Simile.

inde quiescere optimum est, aut effugere, aut occultari, se seq; ad silentium velut in portum recipere (quemadmodum solēt qui senserunt epilepsiam oborientem) ne concidamus, aut potius ne in quenquā irruamus. Nā in amicos & potissimum, & frequētissime irruimus. Nec enim amamus omnes, nec omnib' inuidemus, nec omnes metuimus. Caterum nihil est quod non inuadat, & in quod non faciat impetum ira: sed irascimur tum inimicis & amicis, tum liberis ac parentibus, ac per Iouem etiam dijs, deniq; bestijs ac vasis aniina carentibus. Xerxes vero etiam ipsi mari notas ac plagas inculsit, ac monti misit epistolas. Atho infelix, ad cœlū vsque porrecte, ne meis operibus faciastuos lapides magnos, & ad elaborandum difficiles. Alioquin excisum te proijciam in mare. Multa enim sunt horrenda, quæ designat ira, multa rursum ridicula. Quapropter nullus est animi morbus, qui magis vel habeatur odio, vel contemnatur magis. Profuerit autem, vtrunque cōsiderasse. Ego igitur nescio quidem an recte fecerim, attamen cum hinc medendi fecissem initium, quemadmodum Lacones solent in Helotibus (sic enim illi vocant homines medię conditionis inter seruos & ingenuos) ostēdere quàm fœda res esset ebrietas, ita in alijs didici qualis esset ira. Ac primum quidē, sicut Hippo-

crates

Xerxis e-
pistola ad
Atho mō-
tem.

Simile ab
exemplo.

crates ait, eum morbum eſſe grauiffimum, qui Simile.
 faciem arotantis quam maximè mutet in di-
 uerſum: ita conſpiciens alios ob iram maxime
 ſibi excidere, ac vultum immutantes, colorem,
 inceſſum, vocem in diuerſum vertere: hinc ve-
 lut imaginè eius mali mihi fingebam, admodù
 dolens, ſi quãdo tam formidabilis & cõmotus
 viderer amicis, vxori, ac liberis, non tantù aſpe-
 ctu truci, & ad conſuetudinem inamæno, ve-
 rum etiam vocem emittens immitem, & aſpe-
 ram, quẽ admodù in alios familiares inciderã,
 qui neq; mores, neq; formã, nec ſermonis gra-
 tiam, nec affabilitatẽ, & comitatẽ in colloquio
 præ ira ſeruare poſſent. Itaq; Caio Graccho, qui
 fuit orator, & moribus acerbis, & in dicendo
 vehementior, fiſtula erat modulata, qua can-
 tores vocem paulatim, vel intendunt, vel re-
 mittunt, tonos ad id aptos occinentes. Hanc
 ſeruus tenens, dicenti aſtabat à tergo, tonumq;
 accommodabat placidum ac manfuetum, quo
 clamorem illius reuocabat, vocisq; cõtentionẽ
 adimebat. Quod ſi mihi eſſet famulus diligens
 & elegans, haud moleſte tulerim, ſi in ira ſpe-
 culum adferret, quemadmodum nonnullis
 offerunt, vbi lauerint, nulli vſui futurum. Cæ-
 terum ſi quis ſe ipſum cõtẽmpletur præter na-
 turam affectum conturbatumq;, non parù ha-
 beat momenti ad infamandum iræ morbum.

Nam

Nam & Mineruam aiunt, qui iocos fabulis
delectantur, quum tibia caneret, à satyro ad-
monitam,

Non te decet forma ista: mitte tibias,

Sume arma, buccas, vt decet, composito.

Ceterum vbi figurā oris vidisset in amne quo-
dam, offensam tibias abiecisse: quamuis ars de-
formitatis solatium habet, aptam modulatio-
nem. Lib. de cohib. iracund.

Dissimile Mare quidem, cū ventis turbatum, algam
& fucum reijcit, aiunt purgari. Verum ira, ani-
mo exestuante & inuerso, sermones reijcit im-
pudicos, amarulētos, ac scurriles, quibus ipsos
loquentes conspurcat oppletq; infamia. Lib.
de cohib. iracū.

Irascentium lingua posteaquam facta est
aspera, sordidaq; ac difluens in sermones ab-
furdos, emittit ferocem & contumeliosum ser-
monem, immedicabilis inimicitiae parentem,
ac latentis malevolentiae proditorem. Neque
enim indiluta vini potatio refundit quicquam
tam petulans ac molestum, quā ira. Lib. de

Simile. cohiben. iracund.

Quemadmodum tumor accidit ex magna
in carne plaga, ita in mollissimis animis (si quis
se præbeat dolori) hoc ipso quo maior est im-
becillitas, hoc maiorem elicit iracūdiam. Atq;
hac de causa mulieres iracundiores sunt viris,

ægroti sanis, senes ætate vigētibus, & infelices felicibus. Iracundissimus enim est auarus aduersus dispensatorem, lurco aduersus popinatore, Zelotypus aduersus vxorem, gloriosus in maledicos. Sic ex eo quod maxime dolet & ægrotat in animo, maxime ob imbecillitatem nascitur ira, nequaquam neruis adsimilis animi, sicut dixit quidam: sed est intentio cōtractioq; animi supra modum intumescentis in affectibus ad vltionem prouocantibus. Lib. de cohibenda iracundia.

Quum omnes animi cupiditates egeant assuetudine veluti domitrice, quæ exercitatione superet impetum rationi rebellem & intractabilem, non alibi maius est certamen heris inter famulos, quàm aduersus iram. Neque enim aduersus hos oboritur, neque inuidia, neque metus vllus, nec ambitio: sed irę etiam assidue, quæ multas pariunt offensas & errores, ob faciendi quod velis licentiam, velut in lubrico loco abripientes animum, nemine obistente aut prohibente. Nec enim fieri potest, vt in eo affectu nihil peccans, cohibeat rebelles animi motus, nisi quis multam illam quod velit faciendi licentiam, multa lenitate circumsperit: ac nisi multas voces tolerauerit vxoris & amicorum, incusantium lenitatem & focioriam: quibus potissimum exacerbabar & ipse
 o aduer-

aduersus famulos, veluti quos corrumpere non castigando. Tandem vero cognoui, quod primum quidem præstaret, illos reddere deteriores tolerantia, quàm si quis amarulentia & ira deprauet seipsum, dũ corrigere vult alios. Deinde quum viderem multos hoc ipso quod frequenter nõ punirentur, pudeſcentes timidos eſſes, quodq; his immutandorum morum initium magis eſſet ignoſcentia, quàm ultio: atque adeo per Iouem conſpicerem eos nutu ſine reſponſatione promptiusq; ſeruire, quàm alij cum plagis, ac flagellis: perſuaſus ſum, rationem magis herilem eſſe, & principatui gerendo accommodam, quàm iram. Non enim ſicut poëta dixit:

Vbi enim eſt timor, & pudor hic eſt.

ſed contrà pudeſcentibus innaiſcitur timor, ſobrietatē adferens. Ceterũ aſidua verberatio, nõ admiſſis precibus aut excuſatione, nequaquã hoc efficit in ſeruis, vt pœniteat peccaſſe, ſed vt proſpiciant, ne ſentiantur peccare. Deinde ſemper memor, ac mecum reputans & illud, quod nec is, qui nos docuit iaculari, prohibuit ne mitteremus ſagittam, ſed ne aberraremus à ſcopo: ita nec obſtabit, quo minus ſumas pœnas, ſi quis doceat id facere tēpeſtiuiter, moderate, vtiliter, & quemadmodũ decet. Conor iram ſubducere maximè, nõ denegans

Ijs qui puniuntur, pro se respōdēdi facultatē: sed
 audiēdo qd adferāt. Oportet ergo hominē iræ
 impulsu ad vindictā properantē, sibi ipsi sugge-
 rere, si hic hodie peccauit, & cras & perēdie verū
 fuerit eū peccasse, neq; quicquā erit periculi, si
 paulo serius det pœnas: sed si præpropere puni-
 tus fuerit, semper videbitur nō peccasse: quod
 iam frequēter accidit. Quis enim nostrum vsq;
 adeo morosus ac sæuus est, vt puniat ac flagris
 cædat seruum, quod ante quinq; aut decē dies
 adusserit obsonium, aut mensam subuerterit,
 aut tardius auscultauerit? Et tamē hæc sunt, ob
 quæ protinus vt acciderūt, ac recēs admissa sūt,
 turbamur, exacerbamur, & implacabiles sum⁹.
 Quēadmodū enim per nebulā corpora, ita per
 iram maiora vidētur cōmissa, q̄ sunt. Quapro-
 pter oportet illico horū, hisq; similiū præcepto-
 rum reminisci: deinde cū liberi ab affectu, iam
 nobis ipsi suspecti esse desierim⁹, si pura ratio-
 ne sibiq; cōstante videbitur admissū scelus, ani-
 maduertere, nec tū dissimulare, nec vltionem
 omittere eorū, veluti solēt, quos edēdi destituit
 appetētia. Nec enim perinde culpandū est, præ-
 sente ira punire, quāvbi se remisit, nō punire:
 sed remissū ac dissolutū fieri, vt idē accidat no-
 bis, quod solet pigris nautis: qui, dū est trāquil-
 litas, cōmorātur in portu: deinde periclātur ve-
 lificantes. Nā nos quoq; neglecta rationis mā-

Simile.

Simile.

Ussimile fuetudine ac mollitudine in puniēdo, properāmus id facere adueniēte ira, ceu flatu periculofo. Ac cibo quidem secundū naturā vtitur, qui esurit: vltione vero tunc recte quis vtitur, cum eam nec fitit, nec esurit, nec iam opus habet ad puniendum, velut opsonio ad edendum. Quin potius quum longissime cœperit abesse ab appetitu vindictæ, necessario rationem ac prudentiam admouens. Lib. de cohiben. irac.

Porro vbi mecum recolo, quibus modis nascatur ira, videbam alios alijs de causis in eam incidere, quibus omnibus probabiliter hæc accidit opinio, vt se contemni negligiq; credant. Quapropter his qui se defendunt, quasi iure irascantur, sic oportet succurrere, vt quod admissum est quàm longissimè remoueamus à suspitione contemptus & cōfidentia, transferentes ad opinionem dementiæ, necessitatis, morbi, aut infelicitatis. Lib. de cohi. irac.

Perpetuas ac frequentes iras (quæ paulatim in animis colliguntur) potissimum gignunt in nobis amor nostri, morositas cum delicijs ac mollitie coniuncta, non aliter quàm examen apum aut vesparum. Proinde ad mansuetudinem nullum maius viaticum, quàm facilitas ac simplicitas morum erga famulos, vxorem, & amicos: videlicet si possimus rebus præsentibus esse contenti, nec egere multis ac superfluis.

fuis. Itaque confuefaciendum eft corpus, vt per frugalitatem facilitatemq; difcat fibi fufficere (etenim qui pauca requirunt, non fruftrantur multis) vtque nihil tumultus mouēs cibi gratia, filentio vtatur his, quæ forte contigerunt : vt ne multis de caufis irafcentes & indignantes, ingurgitemus nos obfonio infuauiffimo, tum nobis, tum amicis, videlicet ira.

Hæc cœna, haud poffit contingere triftior vlla,
 dum famuli verberantur, vxor conuitijs afficitur, propter cibum aduftum, aut fumum, aut falis defectum, aut panem frigidiorẽ. Arcefilaus verò quum hofpites quofdam vnà cum amicis acciperet conuiuio, appofita eft cœna: fed deerat panis, nimirum pueris oblitis emere: quo quidem in cafu quis noftrum non rupiffet parietes clamore? At ille ridēs, Quàm, inquit, res eft apta apparandis conuiujs, elle fapientem. Socrates vero cum è palæftra redeuntem Euthydemum cafu duxiffet ad conuiuium, Xanthyppe cum irata furrexiffet, dixiffetq; conuitia, tandem etiam menfam subuertit. Euthydemus autem furgens abire cœpit, dolore affectus. Tum Socrates, At domi tuæ nuper, inquit, nõne accidit, vt gallina quedam fubuolans, idem hoc efficeret? Nos tamen non indignabamur. Oportet enim cum comitate, rifu, ac beneuolentia amicos accipere, nõ

adducentes supercilium, nec horrorem actremorem incutiētes ministris. Consuescendum est autem, vt faciliter assuescamus & vasculis quibuslibet, nec hoc magis vtamur, quàm illo. Proinde qui ad iram propensus est, huic abstinentum est à raris ac insignibus, velut à poculis, sigillis, ac lapidibus preciosis: propterea quòd si pereant, magis turbantur, quàm ab ea quæ paratu facilia sunt ac vulgaria. Ceterū facilitas in rebus vtendis, etiam erga famulos reddit hominem facilem ac māsuetum. Quod si tales reddit erga famulos, haud dubium est, quin multo magis erga amicos, & erga illos in quos gerimus imperium. Videmus autem & seruos nuper emptos, de eo à quo empti sunt percontantes, non an sit superstitiosus, non an inuidus: verum an iracundus. Atque in in vniuersum, si adsit iracundia, videmus neq; viros posse ferre vxorum pudicitiam, nec vxores virorum amorem, nec amicos mutnam inter se consuetudinem: adeo vt neq; cōiugium, neq; amicitia tolerari possit, si adsit iracundia.

Lib. de cohiben. iracund.

Pythagoræ symbola sunt. Cum lecto exurrexeris, stragula turbato. Ollæ vestigium incinere confundito. Hyrundinem in contubernio ne habeto. Adunca vnguibus domi ne nutrito, Stragula turbare, est cubilis delicias obli-

obliuisci, earumque memoriam deponere. Ollæ vestigio turbando significatur, nequam pristinae iræ indicem notam in animis nostris relinquamus: quin cum efferbuit, omnia continuo pacanda abolendaque iniuriae monumenta. Hirundo vero adeo diffidit, vt & mansueti non possit: & nihil non suspectum pauit. Monet igitur vitandum esse infidum & ingratum conuictorem, mensæ, tecti, ac reliqui domestici commodi gratia subrepentem. De nota Pythag.

Ceterum nec inter ludendum ac iocos oportet iræ dare locum: propterea quod inimicitiam asciscat beneuolentiæ: nec in colloquijs ac disputationibus, eo quod ex cognoscendi studio gignit contentionem: nec in iudicando, nam violentiam addit autoritati: nec in docendo: desperationem enim adfert, ac studiorum odium: nec in rebus prosperis, eo quod auget inuidiam: nec in aduersis: auferit enim misericordiam, quoties se præbent difficiles ac præfractos his, qui simul dolent. Lib. de cohib. irac.

Quæadmodum dixit Zenon, sperma mixturam ac temperantiam esse ex omnibus animæ viribus reuulsam: ita videtur & ira semen quoddam esse ex omnibus animi perturbationibus commixtum: siquidem & à dolo-

re, & à voluptate, & à ferocia decerpta est. Tum ab inuidia quidem hoc habet, quòd malis gaudet alienis. Cæterum homicidio deterior est. Nam illud conatur ira, non nequid ipsa patiatur mali, sed vt male habeat, modò funditus perdat alium. Itaq; cum hæc mecum reputo, simul conor etiam aliquid detræhere curiositati. Nam omnia exactè obseruare ac deprehendere, & quicquid gerit famulus in medium adducere, quidquid agit amicus, quicquid exercet filius, quicquid clanculum garrit vxor, multum adfert irarum, & frequentium, & quotidianarum: quarum caput est morum difficultas, ac morositas. Deys igitur (quemadmodum dixit Euripides) quæ sunt immodica tangit: curanda vero parua.

Simile. fortunæ sinit. Etenim quemadmodum minutæ literæ visum, ita pusilla negocia (quoniam magis reddunt intentos) pungunt, & commouent iram, malam hinc consuetudinè sibi contrahentè ad maiora. Super omnia vero illud Empedoclis magnū quiddam ac diuinū existimabam, ieiunū esse à malitia. Laudabam interim & illas non inuentas nec abhorrentes à studio sapientiæ actas in precibus consuetudines, annum à re venerea vinoq; puros viuere, colentes interim Deum temperantia: aut rursus à mētiendo certum tempus abstinere,

Christiana
no homi-
ne digna
appendix

T. Conti-
nentiæ si-
ue mortis

nos ipsos interim obseruantes. Deinde hisce rebus instruebam animum meum, vt qui non minus amet pietatem, quam philosophiam: vt primum paucos dies sacros sine irascendo transigerem, velut absque temulentia vinoq;, non aliter quam si celebraſsem Nephalia, aut Melisponda: in quibus vinum attingere, aut luxui indulgere fas non est. deinde idem faciebam mensem vnum aut duos, paulatim mei ipsius periculum faciens. Sic tempore proficiebam ad vltiorem malorum tolerantiam, diligenter attendens & conseruans meipsum. Lib. de cohibenda Ira.

ificationis
exercita-
tiones.

simile

Quemadmodum equis in ipso cursu nemo iniicit frenas, sed longe ante: ita qui animo sunt circa præcipiti, & ad res molestas facile irritabiles, rationibus quibusdam diu ante præsumptis in certamen sunt producendi.

simile.

Recreatio siue Relaxatio animi.

Plantæ cum modicis alantur aquis, quam multis suffocantur. Eodem modo animus cum mediocri vegetetur labore, sub nimio demersus opprimitur. A continuis igitur laboribus danda est quædam pueris respiratio. Reminisci enim oportet, nostram omnem vitam in remissionem ac studium esse diuisam. Quo circa non vigiliam modo, verum etiam

simile.

Tit. Edu-
catio filio-
rum.

somnum esse repertum : non bellum solum,
 sed & pacem : non hyemem, sed & tranquilli-
 tatem : non operosos, sed festos etiam dies : &
 vt generatim eloquar, laboris condimentum
 est otium : idque non in animantibus modo,
 sed etiam in his quæ anima carent, fieri conspi-
 cies. Arcus enim lyrasq; remittimus, vt tédere
 possimus. Ac summam, corpus quidem indi-
 gentia & replemêto, animus vero remissione
 ac labore conseruatur. Lib. de lib. educand.

Simile.

Platonem videas in conuiuio (vbi rē perpe-
 tuis agit dialogis, & de summo bono disserit, &
 prorsus partes sustinet Theologi) non tamen
 intédere neruos demonstrationis, nec vt alibi
 assolet, causam fulcire coloribus, ac robur tale
 addere, quod euincere nequeas. Quin magis
 quibusdam molliusculis lemmatis, exemplis,
 & lepidis fabellis homines quo mauult, adigit.
 In conuiuio igitur agitari conuenit quæstio-
 nes mēiores, problemata familiaria, interro-
 gationes iucundas, non captiosas ac lubricas,
 quibus rudiores illaqueentur, aut quas aduer-
 sati suffugiant, ac declinent. Animos enim fa-
 ciles haud dubie quæstiones & iucundæ non
 sine fructu demulcent, & delinimentis agi-
 tant : amarulentæ, ac nimium intricatæ iuxta
 Democritum, quando difficultatem inge-
 runt imperitis, tristes auditores reddunt &

anxios.

anxios. Id enim apprime expedit in conuiujs, Simile.
 vt sermonis eadem sit, quæ est vini cõmunio:
 quod omnes citra delectum bibunt, nulla di-
 gnitatis habita ratione. Lib. Num philoso-
 phari conueniat inter pocula.

Cognitio sui.

HOmerus quidem, vbi mortalium ani-
 mantium genera contemplatus esset,
 horumq; vitæ rationem & statum inter
 se contulisset, in hanc vocem erupit:
 Omnium quæ in terris & spirarent & serperent,
 nihil esse calamitosius homine: principatum
 vult sanè felicem homini tribuens, vt in ma-
 iorū expensione primas teneat, atq; excellat.
 At nos hominem tanquam iam vincentem ca-
 lamitate, iamq; animantium omnium pronuntia-
 tum miserimum, ipsum cū seipso conferimus,
 vt proprijs malis secū ipse certet, eum in cor-
 pus atque animum partientes. Quod quidem
 negocij nequaquã fuerit inutile, sed vehemen-
 ter ad rem pertinaens: nimirum vt intelliga-
 mus, vtrum per animum, an per nos ipsos
 miserius viuamus. *Et mox.* Dicamus igitur
 ipsi nobis, complures quidem, o homo, mor-
 bos ac mala corpus tuum & gignit ac prodit ex
 se, & foris incidentes accipit: verum si te ipsum
 intus

intus aperueris, varium quoddam ac multis
 refertum malis penum reperies: ac mundum
 quendam miseriarum reconditum (quemad-
 modum inquit Democritus) non quidem foris
 incidentium, sed ipso in solo ipsaq; in terra suos
 habentium fontes, vnde scaturiant. Hos elicit
 malitia, copiosum ac largum fluxum præbens
 affectibus. Quod si corporis morbi pulsibus
 arteriarum, aut coloris rubore deprehendun-
 tur, hosq; feruor, aut facilis lassitudo solet ar-
 guere: contra, animi mala plerosq; ita fallunt,
 vt non habeantur pro malis: nimirum ob id
 ipsum periculosiora sunt, quod sui sensum adi-
 munt ægrotanti. Siquidem corporis morbos
 ratio sana percipit: at animi morbos ipsa simul
 ægrotans non potest de suis iudicare malis, qui-
 bus laborat: propterea quod ægrotet ea pars,
 cuius erat iudicare. Proinde inter primos ac
 maximos animi morbos ponenda est demen-
 tia: per quam fit, vt plerisq; immedicabilis ac
 domestica sit, & conuiuat, & commoriatur
 malitia. Etenim sanitatis initium est, si qui la-
 borat, sentiat sibi opus esse remedio. Rursum
 qui non videt, quibus eget, propterea quod non
 credat sese ægrotum, etiamsi præsto sit qui
 medeatur, tamen recusat, nec admittit cura-
 tionem. Nam inter corporum morbos perni-
 ciosiores sunt hi, qui sui sensu vacant: quod ge-
 nus

Dissimile
Ti. Pecca-
tum exca-
cat mente

T. Stulti-
tia.

nus sunt lethargus, capitis dolor, morbus cō-
 mitialis, febres, ac hæ potissimum febres, quæ
 vitiosum humorem vehementer exacerbant,
 ac sensum velut in organo perturbantes, mo-
 uent chordas non mouendas mentium. Qua-
 propter medici concedunt quidem, vt ægrotet
 homo, at ita si, qui ægrotet, nō ignoret se male
 habere: id quod non in omnibus animi morbis
 solet vsu venire. Nec enim qui desipiunt, nec
 qui sunt temulenti, nec qui faciunt iniuriam,
 sibi videntur peccare: verum etiam sunt, qui
 tum offisiosè se facere putant. Febrim enim
 nemo vocat sanitatem, nec tabem quisquam
 appellat bonam habitudinem, nec podagram,
 pedum velocitatem, nec pallorem nominat
 roborem: at iracundiæ multi fortitudinis no-
 men imponunt: amorem, amicitia nomine
 palliant: inuidiam, æmulationis: timiditatem,
 diligentia, qua res in tuto collocentur. Hinc
 fit, vt illi quidem medicos accersant, quippe
 qui intelligant, quid morbus postulet: è diuer-
 so hi fugitent philosophos, veriti ne non ase-
 quantur eas res in quibus delinquant. *Et mox.*
 Itaque quemadmodum periculosior est tem-
 pestas, quæ vetat in portum appellere, quàm
 ea quæ cohibet à nauigando: itidem quæ in
 animo accidunt tempestates, grauiores erunt,
 quæ non sinunt hominem contrahi, nec ratio-
 nem

T. Pecca-
tū vt sup.

Dis simile

Vitiū sub
virtutis
imagine.

Dis simile

Simile.

nem perturbatam consistere: sed nullo gubernatore, nullis fulturis in perturbatione atque errore, pernicioso cursu procul aucta, præceps in metuendum aliquod incidit naufragium, suamq; ipsius vitam illisa comminuit. Proinde his quoque de causis grauius est animo quam corpore agrotare: propterea quod hi tantum patiantur, illi non solum patiantur, verum etiam faciant male. Lib. Vtrum grauiores sint animi morbi quam corporis.

*Abnegatio sui vel affectuum cohibi-
tio, siue continentia.*

T. Prospe-
ritas.

Quemadmodum Xenophon iubebat, in secundis maxime rebus homines Deorum meminisse, eosq; tum enixius venerari: videlicet vt cū res tulisset, maiore eos fiducia quicquid ipsis opus esset, poscerent, conciliatos iam & propitios: haud aliter commentationes eas, quæ sedandis perturbationibus appositissimæ sunt, præsumptas reconditasq; esse oportet, duntaxat apud mentis compotes, vt multo ante præparatæ, longè sint utilissimæ. Vt enim truculenti canes, & ad omnem vociferationem consternabiles, ab vna tamen voce solita & nota sibi, demulcentur: sic animæ efferatos affectus non paruum est negocij componere ac permulcere: nisi eos

Simile.

mentationes solitæ ac familiares præsto sint, & ad manum, quæ turbulentos eos & percitos protinus consopiant. Lib. de Tranq. animi.

Quod aduersus omnes affectus conducit, huius oportet eos, qui facile vincuntur inutili pudore (quoties morbo superati, præter animi sententiã peccant ac subuertuntur) firmiter meminisse, notasq; morsus ac pœnitentiæ defixas in animo reuocare, seruareq; in longissimũ tempus. Sicut enim viatores, posteaquã semel in lapidem impegerunt, aut nauæ posteaquam ad scopulum fregerunt nauẽ, si meminierint, perpetuo metuunt, cauentq; non illa tantum, verum etiam alia illis similia: ita qui turpitudinem damnaq; ex vitioso pudore accepta assidue ingerunt animo pœnitentiã morsuq; vulnerato, in similibus postea reuocabunt se ipsos, nec facile patientur, sese à recto cursu deduci. Lib. de vitiosa verecundia.

Plurimam capies vtilitatem, si curiositatẽ auertas, vique coërceas, vt conuescat obtemperare rationi. Ab hoc initio proficiens ad acriorem exercitationem, recte feceris, si theatrum in quo quid iucũdi recitatur, prætereas: sique amicos ad saltationis aut comœdiæ spectaculũ secum abducere conantes, repellas: aut si clamore in studio circove exorto, non ad-

Synderis
& consci-
entiæ fru-
ctus.

Simile,

Mira præ-
cepta & e-
xercita-
tiones.

Simile ab
exemplo,

monebat, cauendos esse cibos, qui non esurientes inuitarent ad edendum: similiter & potum, qui non sitientes ad bibendum: itidem oportet & nos omnia spectacula, omnesq; recitationes cauere, fugereq; , quæ nos ad se colligunt allestantq; , cū illis nihil sit opus. Lib. de Curiosit.

Præcepta
Christiana
no homi-
ne digna.

Est item & ad iustitiam exercendam vtile, nonnunquam & quod iustum est prætermittere: quo cōsuegas procul abesse à factis iniustis. Similiter & ad pudicitiam conducit, nonnunquam à proprijs vxoribus abstinere, nequando cōmouearis in alienas. Hanc denique cōsuetudinem adducens curiositati, tenta nonnunquam & eorum quæ ad te pertinent nonnulla dissimulare, nec in aures admittere: & si quis voluerit aliquid earum rerum, quæ domitux gestæ sunt, renuntiare, differas, verbaq; quæ de te dicta videntur, repellas ab auribus. Lib. de Curiosit.

Duas esse
aiæ nostræ
portiones

Quomodo posset fieri, eundem se ipso meliorem, & rursus peiorem esse, aut simul vincere ac vinci, ni modo quodam esset cuiusque animus natura duplex, & aliud bonum, aliud malum in se ipso haberet. Sic igitur, qui deteriore sic vtitur, vt obtemperet meliori, continens sui est, atque præstantior se ipso. Qui vero per negligentiam patitur, vt princeps animus irrationalem effrenatūq; sequatur, & ei subministrat,

frat, is dicitur se ipso inferior, & incontines
sui, & præter naturã affectus. Nam cū ratio sit
diuinitus homini data, conueniens est, eam
præstare atque imperare ei, quæ caret ratione:
tum quia originem ducit à corpore, tum quia
natura sua completur affectibus, & illorum fit
similis, & eos induit, & cum illis commiscetur.

Quare iuuenes vehementes ac temerarij sunt, T. Iuuetus
& in appetitibus inflammati, & furentes, &
rabidi, propter sanguinis copiam & caloris.

At in senibus concupiscentiæ fons, qui quidem T. Senectus
est in iocinore, restinguitur, paruusq; fit, & im-
becillis. Viget autem magis ratio, affectibus
vnà cum corpore tabescentibus. Quod autem
humanum corpus cum appetitibus affectatis
consentiat, vnàq; moueatur, pallores arguunt, S
rubores, tremores, cordisq; pauitationes: &
contra diffusiones in spe, atque expectatione
voluptatum. Verum quando mens ipsa per se
sine affectu mouetur, corpus agit quietem, &
sibi constat: propterea quod mētis agitationes
nihil cum corpore habent commune: si verbi
gratia aliquid è disciplinis mens attingat, in
quibus non est irrationali locus. Ex quo etiam
patet, duo esse, & facultatibus inter se differen-
tes. Lib. de Virtute morum.

Non est rationis munus vnà cum pernicio- T. Affectus
sis excindere ea, quæ in affectibus sunt vtilia: nō esse im-
probādos

- Simile.** verum tanquam sator bonus & urbanus, agrestia & luxuriantia refecare: deinde colere, & ad
- Simile.** vtilitatem constituere. Nec enim qui temulentiam veretur, vinum effundunt: nec affectum, qui perturbationes timent, auellunt: sed ei adhibent modum. Bobus quoque & equis saltus & rebelliones & contumaciam, non motus nec actiones auferunt: affectibusque domitis & obedientibus ratio vtitur: haud eneruata, nec stirpitis excisa ex animo ministrandi facultate. Curribus enim equus, aratro bos: at apro intantanti lethum, animosus est inueniendus canis, inquit, Pindarus. Quibus longe sunt vtiliora affectuum iumenta, cum videlicet rationi auxiliantur, & concordēs ad virtutem diriguntur. Vt ira fortitudini, si adsit modus: iustitiae, odium improbitatis: indignatio, in eos qui praeter dignitatem secunda vtuntur fortuna. Quod si qui amorem vnā cum furioso amore eijciunt, peccant profecto. Nec illi quidem recte faciunt, qui cupiditatem propter auaritiā vituperant: non enim discrepant ab illis, qui cursum propter lapsus improbant: & qui penitus cantus propter dissonantiā odio habent. Verum vt in sonis musica concentū non extinctione grauis & acuti, & in corporibus medicina salutē non internitione caloris & frigoris, sed cū symmetria & quātitate tēperationibus
- ipso.

ipsorum perficit: ita in anima mores, quando à ratione, affectuum motibus æquitas adhibetur ac moderatio. Quare in voluptatibus nimia tollenda est cupiditas, & in vltionibus nimium improbitatis odiū. Ita enim alius nō stupidus, sed modestus: alius iustus, nō sæuus, nec acerbus erit. Quod si penitus affectiones tollerentur, fieriq; id posset, in multis ratio segnis, obtusa, & languida esset: vt gubernator destitutus à ventis. Quā rem intelligētes latores legum, in rebus publicis cupiditatem gloriæ, & æmulationes inter ciues serunt. Contra hostes autē tubis, alijsque modis irā excitant, & amorem augēt pugnādi. Lib. de Virtute morum.

Simile.

Quies, siue tranquillitas animi.

SI à multis clarissimorum philosophorū quæras, quisnam eos insectatus fuerit, & exulare coegerit, inuenias neminem. Sed ipsi sponte quietem sequuti, cuius participare nequeunt, qui domi nominis aliquid vel potestatis obtinent. Itaque cum cætera suis nos doceant libris, hoc profecto re ipsa etiam docent. Et nunc quoque optimus quisque & probatissimus peregrè viuit, non pulsus, sed sponte aliò transgressus; nec fugatus, sed fugiēs ipse molestias, occupationes, negotia, quæ patria afferre solet, Olimque antiquis illis, vt

T. Mundī
cōtemp^o
T. Renun-
tiatio,

videre est, lucubrationes, quæ pulcherrimæ exstant, maximeq; approbantur, adiuuante exilio, à Musis peractæ absolutæq; sunt. Li. de Exilio.

Qui censent ad vitam per tranquillitatem agendam, non multa agere oportere, nec priuatim, nec publice, hi primùm magno nobis parabilem animi tranquillitatem faciunt, vt pote inertia segnitiaq; venalem. Deinde etiam falsum est, homines minime actiuos tranquille vitam ducere: alioqui tranquilliorum mulierum vitam, quàm virorum esse oportuerit: nempe quæ plerumq; domi excubare seditantes soleant, sellularijs in officijs occupatæ. Nec vero multitudine paucitateq; negotiorum securitatem animi, anxietatemq; metiri conuenit. Honesta enim omittere, non minus quàm turpia agere molestum est. Lib. de Tranq.

Simile.

Plato humanam vitam cum alea comparabat: in qua optimus quisq; iactus aleatori maximè expetendus est: sed vtcumq; tamen ceciderit, adhibenda artificiosa cura est, vt eo quo casus tulerit, quàm rectissime vtatur. Quorum tamen ipsorum alterum in nobis situm non esse, aleæ videlicet iactum: alterum situm esse: si sapientes sumus, id quod fors attulerit, vt æquo animo excipiamus, & vnicuiq; locum distribuamus, quo magis commodet, id quod bene ceciderit, quoq; minus incommodet id quod

T. Fortuna
vtriusque
modi
ratio.

T. Patience.

retroverſum ceſſerit. Verum inertes homines, deſendæq; vitæ ignari (inſtar morboſi corporis hominum, qui nec æſtum ferunt, nec rigorem) vt in rebus ſecundis exporreſta fronte peruſi, ſeruare modum nequeunt: ita in aduerſis obducta atque caperata fœdiſſimè contrahuntur. Conturbabuntur igitur ab vtriſque, vel in vtriſq; potius à ſe, nihiloq; ſecius in ijs quæ bona eſſe creduntur. Prudētes melius: qui veluti apes ex thymo aridiſſimi aſperrimique ſucci herba, mel rem ſuauiſſimam conficiunt: ſic ex rebus ipſi incōmodiſſimis ſæpe quippiã ſibi accommodatũq; eliciunt. Zenoni Citieo vnica nauis reliqua erat: hãc vt audiſſet cũ veſtorib⁹, cũ mercibus, cũ puluiſculo, vt dicitur, periſſe: præclare, inq̃t, mecũ fortuna agis, quæ me ad pallium illud obſoletũ, atq; ad porticũ impellis philoſophicam. Quid igitur tandem nobis obſtat, quominus illos imitemur? A magiſtratu quoſiam excidiſti: ruri vitam ages. Circa tua priuatim negocia ſatagens, & in principis amicitia inſinuare te magno ambitu contendens, repulſam tuliſti: tutò, nulloq; vnde- cunq; tibi exhibitò negotio viues. Rurſus negotijs multis curiſq; implicaris, ne aqua quidẽ calida uſq; adeo mollia mēbra fouet (quod ait Pindarus) vt honores & gloria cum poteſtate iuncta ſuaue laborem faciunt, & facile exuda-

ſimile.

ſimile.

bilem. At enim quædam te angit offensio ex delatione, aut inuidia, aut atroci ignominia: secundus hic flatus est, ad Musas & in Academiam ferens: id quod Platoni accidit, cum in Dionysij amicitia quasi læua tempestate deprehensus esset. *Et mox.* Age iam plerosq; non modo amicorum ac propinquorum vitia, sed etiam, si Dijs placet, inimicorum exacuunt. Si igitur ijs vtens, mansuetudinem, moderatio- nēq; præ te vbiq; pro re nata tuleris, profectò nō magis aliena petulātia atq; improbitate offendere, quā tuæ affectionis cōsciētia lætabere.

simile. Nam eos ita agere non ab re arbitraberis, non magis quàm canes, cum oblatrant, indignè natura sua facere. Alioqui si huic imbecillitati atque pusillanimitati indulgens, alienis te etiā malis degrauari contempseris, fallent te miserum ac indies egrescentem molesta multa, veluti in locum quendam depressum subsidentemq; influenza. Lib. de Tranq. animi.

Ne erigas oculos tuos ad opes quas habere non potes, &c. Enimvero constantem illum tranquillūq; statum animi mirum in modum fragit altioribus spiritibus ad assequendum quippiam quàm pro viribus niti, quasque grandioribus velis proportione vehi: quippe immodica nobis atque immensa, affulgente vtcunq; spe, temerè pollicētes, deinde non respondente successu, fortunam itatim iniquitatis, geniūq; nostrum

strum postulamus: cū temeritatis potius nosmet ipsos damnare deberemus. Ceu vero fortunæ succensendum sit, quod vel aratro sagittam eiaculari nequeas, aut boue incitato venari lepusculum: quasi que iniquus quispiam Deus ijs aduersetur, qui euerriculis ceruos irrito conatu venantur, & non vesania potius atque improbitate sua impossibilia etiam perficere aggrediantur. Huius vero erroris causa est perditus amor sui. Homines enim nimium de se meriti, dum primas vbique partes sibi magna contentione tribuunt, peruicacia pro-
Simile.

necti, nihil intentatum relinquunt. Cum vero nemo nostrū vitem ficus ferre dignū censeat, nec oleam vuas, nos tamen ipsi criminamur asidue, ingrataque inexplebilitate preminus, nosque ad eō nostri pœnitet, nisi primas partes inter diuites simul & disertos, domi & militiæ, inter philosophos & milites, deniq; inter assentatores, & eos qui fidenti ingenuaque simplicitate veraces esse noscuntur, postremo inter preparcos profusosque feramus. Oportet igitur vnunquēque nostrū quod appositissimum sibi esse intellexit, id sumere, totoque opere incubentē ad illud, de possessione eorū decedere, quæ ad alios pertinere senserit. Li. de Tranq.

Inuictos animi, præfidētes nobis, futurorū securos esse decet: idq; ad fortunā dicere, quod

Socrates ad Anytum & Melitum criminatores suos simulans se dicere, reuera dicebat ad iudices: Anytus & Melitus interficere me possunt: incommodo aut detrimento afficere non possunt. Vt enim fortuna morbis varijs obruere, opes interuertere, ad tyrannum aut populum criminari potuerit: non potuit certe malum, aut socordem, aut demissum, degeneremque animi, aut etiam maleuolum facere duntaxat virum bonum, virilitate ac magnitudine animi præditum & (vt semel dicam) non potuit rectam animi constitutionem adimere: quæ multo plus certe homini confert ad vitam transigendam, quam ars gubernatoria ad emetiendam maria. Nec enim gubernator quantunuis peritus, æstuantem vndam componere: nec impetum sæuiantis flatus retundere quoquomodo potest: non magis quam portum vbiuis nancisci, quoties ei ex alto reuehilibitum sit. Sed ne illud quidem ars ei præstiterit, vt tempestate deprehensus, constanter ac intrepidè necessitate defungatur: hætenusque ipsa iuuat, vt tantisper dum locum arti esse non desperat, expansa vela deducens, vtcumque cum tempestate decidat: ab hoc iam ignauus compressis manibus ledet: ac interim dum malus existit ventorum vi demersus, vibrante pauore contremiscit. At in homine prudente compositus animus

Dis simile
T. Prudentia.

cum corpori serenitatem affert (continentia videlicet & victu laboreque temperatis morborum causas materiãq; abstergentibus) tum si quod extrinsecus forte argumentum perturbationis existat, in quod animus hominis quasi in saxosum vadum incurrerit, expedita (inquit Asclepiades) suspensa que antenna transilit. Lib. de Tranq. animi.

Enimvero si quis naturam animæ nostræ, vel quoquomodo subodoratus sit, secũq; reputauerit, transitum ex hac vitæ conditione ad aliam, meliorem fieri per mortem, aut certe nõ deteriore, profecto is nõ modicum iam viaticum habet, quo se ad securitatem animi ac tranquillitatem conferat, mortis scilicet contemptum. Lib. de Tranq. animi.

Quisquis vero ille est, qui celebratum illud protulit: Anteuerti tibi fortuna, teq; occupari, atque omnes tuos aditus quanlibet arctos intercepti: is nimirum non pessulis, non clauibus, nõ structuris animasse sese, erexisseq; videtur: sed decretis potius philosophicis, elogijsq; sapientum: quæ tamen ipsa in medio posita sunt, obuiãq; omnibus, atque adeo in manibus dũtaxat sumere volentibus. Lib. de Trãq. animi.

Qui per philosophiã omnia refert ad virtutem, ipsum secum cõcordem, sibiq; consentientem, ac talem, vt ipse de se nihil queratur: pa-

Tit. Spes immortalitatis.

T. Præmeditatione malorum ad patientiã.

T. Virtus placidũ & pacatũ sibi

hi homi-
ne efficit. } cis & gaudij plenum, semper sibi ipsi amicum
ac beneuolentem reddit hominem. Non hic se-
ditio, non improbum bellum in membris, non af-
fectus parum dicto audiens rationi, non cupi-
ditas cum cupiditate pugnans, non concur-
sus cogitationis cum cogitatione, non velut
in confinio cupientis ac poenitentis asperitas,
ac turbulentia cum delectatione coniuncta:
sed amica pacataque omnia. Lib. Cum prin-
cipe philosophandum.

*Inquietudo animi, Curæ,
Distractio.*

simile. **E** Nimvero quemadmodum meticulosi,
& inter nauigandum nauseantes, in præ-
grande subinde nauigium ex nauicula
transiliunt, atque illinc rursus in triremem, me-
lius iam iamque sibi fore sperantes, quoad sese tam-
dem nihil promouere, & ut ita dicam, in casum la-
borare senserint, ut qui bile quoquo getium secum
ignauiamque circumferant: sic vitæ genus aliud atque
aliud idem tamen capessere, à molestis perturba-
tionibusque animum eximere nequit: Cuius-
modi sunt imperitia rerum, inconsiderata te-
meritas, nec scire, nec posse recte pro re nata
presentibus uti. Hæc opulentos iuxta inopesque
exercent: hæc & maritos & cœlibes mœrore
afficiunt.

afficiunt. Non aliam ob causam quidam à foro publicisq; negotijs se subtrahentes, vitam rursus umbratilem non perferunt. Propter hæc eadem in aulas sese regum nonnullos omni ope insinuantes, incepti rursus piget. Implacitissima res est morbus, ut inquit Ion: ægrotās enim vxorē fastidit, medicum incusat, lectulo succenset, deniq; amicus inuisens molestus est, abiensque rursus offendit. Postmodum vero remittente morbo, temperamentoque reddito, sensim venit sanitas, iucunda iam omnia faciens & placida: adeo ut qui oua pridie, amyllum, & primarium panem fastidiose expuerat, cibarium postridie panem audivissime cunā nasciturio comedit. Tantū est in ratiocinatione momentū, ad vitam feliciter traducendam. Alexander cum audiret Anaxarchum mundos esse infinitos differentem, illachrymasse dicitur: percontantibusque amicis, ecquid lachrymis dignum ei contigisset? An indignum est, inquit, nos flere, si cum infiniti mundi esse dicantur, haud dum vnus domini facti simus? Crates contrā manticam sordidunq; palliolum gestans, per lusus & risum vitam quasi dies festos adulq; extremū egit. Porro quem admodum calceus ad vari pedis figurā obtorqueri etiā solet, pes vero non item ad obtorti calcei: hunc in modū mentis habitudines quālibet

simile.

Ti. Prudentia.

simile.

bet

bet oblatam viuēdi rationē, similem sibi reddiderint atque consentaneam. Nec vero ijs qui optimam vitam elegerunt, suauem quoque vitam consuetudo efficit (vt quidā voluerunt) sed prudentia potius vitam optimam, eandem suauissimamq; facit. Lib. de Tranq. animi.

Modestia.

Præclera
viri ciui-
lis descri-
ptio.

EQuidem cōmemini iuuenem me, quodam adhibito altero socio, legatum ad Proconsulem decreto publico institutū; socium vero casu quodam restitisse, nec legationis munus ad exitum vsq; profecutum: me functum officio, & quæ publico nomine curanda susceperam, ex sententia confecisse, domum regresso, ac legationis iam absolutæ rationem publice relaturo mihi patrem secreto iussisse, ne dicerem: accessi, dixi, feci: sed comprehēso collega, accessimus, diximus, fecimus: haud secus atque si rebus omnibus ipse quoq; interfuisset, & operam mecum præfens conficiendis negotijs impendisset: hac enim ratione nihil non modestè atque humaniter fieri, nec modo non inuidiose rem totam tractari, verū etiam nihil de existimatione inde ac gloria detrahi. In Politica.

Ciuiilis et
modesti
viri de-
scriptio.

Frugi nāque moderatusq; vir, non insolens, non nimiū sui amans, nemini in ciuitate oneri esse

esse potest, nulli acerbus & grauis, nulli visu infestior. Nam & salutabilis est, & natura communis, atque adire & affari volentibus facilis: cuius domus non obserata, non oclusa, sed patens est omnibus, quo se quisque velut à tempestate & fluctibus in portum tuto recipere possit. Nec humanitatem duntaxat his rebus affert, quibus curandis ope simul & opera opus est: verum etiam vota prosperè assuetibus, lætum se & hilarem exhibet: rursus offensis & aduersitate vlla affectis, dolentem & mœstum. Nusquam vlli molestus occurrit, nemini per importunitatem impedimento est, non longo seruatorum & comitum agmine insolens, non in balneis & theatris occupatione locorum curiosus, non delicijs & nimio sumptu insignis, & propterea inuisus & grauis: sed æquus, & lenis: moribus, veste, victu, educatione liberorum, vxoris, atque familiæ cultu, simul modestia, & humanitate, rebusque omnibustalis, vt facile agnoscere possis popularem hominem: qui se vnum de cœtu haberi ciuium ex animo studeat, qui beneuolum se & fidelem consiliarium dubitatione æstuantibus præbeat, afflictis patronum sine mercede, connubijs amicitijsque commitendis facilem aptumque conciliatoré.

In Politic.

Gaudere
cum gau-
dētib. fle-
re cū flēt.

Linguae moderatio.

Aduersus
contentio-
sus.

Non solum vincere, sed etiã vinci scire speciosum est: in ijs præsertim rebus, in quibus victoria detrimentum parit. Lib. de liber. educand.

De continēda lingua, vt proposui, explicare restat. Si quis hoc parū aut cōtemptibile suspicatur, à veritate vehementer errat. Magnæ enim sapiētiae tēpestiuum est silentiū, & omni certe sermone præstantius. Quod enim silētio retentū est, efferetur per facile: quod autē edideris, nullo modo reuocari potest. Scio innumerabiles ob linguæ intēperantiã in maximas incidisse calamitates. Lib. de Liber. educ.

Simile.

Qui equos probè educant, versatiles quidē eos efficiunt, & parentes fræno: at qui instituunt pueros, docent eos idoneos se præstare auditores: multa videlicet audire, & pauca loqui. Sic Spintharus Epaminondã laudibus vehēs: Quanquã plura, inquit, sciret, & pauciora loqueretur, vtrunque tamen æque illi ac facile in promptu erat. Hinc naturam tradunt cuilibet geminas præbuisse aures, & linguã vnicam: quòd plura expediat hominē audire quàm loqui. Lib. de Officio auditoris.

Ornatus vestium.

Quid

Quid est quod in luctu mulieres albis vestibus induuntur? An tenuitas his in rebus ac simplicitas maximè decet? infectæ autem vestes tum superfluitatem præferunt, tum elegantiã ac sumptum. Non enim minus aduersus nigrũ, quàm purpureum colorẽ illa dici possunt: Dolosæ vestes, dolosi etiã colores. Quod autẽ sua sponte, nõ arte, nigrum est, natura tinctũ est, & opaco admixtum vincitur. Solum igitur album syncerum, ac purum, ac minime inquinatum est. Quare mortuis aptissimum. In Problem.

Verecundia, Pudor.

EX his quæ terra producit, quædam sunt non modo suapte natura syluestria in-frugiferaq; verum etiam mitibus frugiferisq; seminibus ac plãtis suo incremẽto officia: attamen hæc agricolæ iudicãt argumẽta soli nequaquã mali, sed pinguis ac feracis. Itidẽ sũt & affectiones animi, per se quidẽ nõ bonæ, sed tamen ceu germina quædam ac flores bonæ indolis, quæque semetipsam rationi colendam commode possit exhibere. In his numero & eam, quã Græci vocant dysopiã: hæc dicere possis vitiosũ pudorẽ, aut stupidã verecundiã: quæ signũ quidẽ est haud quaquã malũ, cũ sit causa mali. Etenim qui pudefcũt, frequẽter eadẽ peccant,

Angeli ergo in albis apparetes simplicitatẽ, & synceritatem cõmendant, Simile,

T. Affectus

cant, quæ solent impudêtes: nisi quod illi cum peccant, dolore molestiaque afficiuntur, non autê delectantur, quemadmodû isti. Quisquis enim pudore vacat, nō sentit dolorem exturpiter factis. Contrâ qui facilè pudescit, cito commouetur, non solum obiectis his quæ verè turpia sunt, verum etiam quæ speciem habêt turpitudinis. *Et mox.* Itaque Cato dicebat, sibi magis placere adolescentes, qui rubescerent, quàm qui pallecerent: recte consuefaciens illos docensq;, probrum esse magis metuendû, quàm reprehensionem. Lib. de vitiosa verec.

Est profecto & difficilis pudoris vitiosi curatio, nec absque periculo fit ab excessibus huiusmodi reuocatio. Sicut enim agricola cum euellit syluestre germè & infrugiferum, ibi validè impacto ligone subuertit radicem, aut admoto igne incendit. Cæterû cum vitem aggreditur putandam, aut mali arborem, aut oleastrum tractat, circumspectè manum admouet, metuens ne quid ex his quæ sana sunt resecat: Itidem philotophus, cum ex adolescentis animo eximit inuidiæ infrugiferû germè, quodq; non facile mansuescit, aut intempestiuum pecuniæ studium, aut cum libidinis intemperantiam exsecat, cruentat premitq;, atque sectionem & cicatricem profundam facit. Cæterum quoties ad delicatam teneramque animi partem

sermo

sermonem adhibet, auocantem à vitio, qualis est ea quæ immodico pudore commouetur ac turbatur, cauet ne imprudens simul refecet ingenuum pudorem. Nutrices enim dum frequenter præsius extergunt sordes ab infantibus, nonnunquam & carnem vnà cum sordibus abstrahunt, læduntq;. Proinde non est cõmitendum, vt dum modis omnibus ab adolescentibus ad viuum vsque, pudorem immodicum extundimus, incogitantes eos reddamus, ac præter modũ improbos. Quin potius quæ admodum ij, qui demoliuntur ædes sacris ædificijs contiguas, quæ proxima sunt & continentia manere sinunt ac fulciunt: ita dum immodici pudoris vitium attingimus, cauendum est, ne simul & illa detrahamus, quæ contigua sunt pudori, modestiæ, ac mansuetudini. Hanc ob causam Stoici his de rebus disserturi, protinus ipso etiam nomine distinxerunt erubescẽtiam ac vitiosum pudorem à verecundia: ne si commune vocabulum reliquissent, vitio darẽt occasionem lædendi. Verum nobis concedant nominibus citra calumniam vtì, vel potius largiantur nobis Homericò more loqui. Siquidem ille dixit:

Simile!

Simile!

S

Valde pudor mortale genus lædit ve inuat vè.

Et haud malè quidem lædendi verbum priore loco posuit. Fit enim pudor vtilis ratione, quæ

& detrahít quod redúdabat, & quod erat mōderatū relinquit. Illud igitur in primis persuadendū est ei, qui immodico pudori obnoxius est, quòd affectu noxio teneatur. Nihil autem est noxium, quod idem sit honestum. *Et mox.* Pudor, inquit, immodicus mollibus & effeminatis imminens, nec valens ad vllam petitionem renuere aut contradicere, & iudices auertit à iustitia, & in consultatione sedentibus obturat os, multaq; cogit tum dicere, tum facere inconsultè. Cæterū qui improbissimus est, semper huius affectus dominus ac superior est: sic excutiens pudoris affectum, vt nunquā pudefiat. Itaque pudor immodicus, dum nullam interpellationē potest repellere, nec submouere: perinde vt ager supinus ac mollis, turpissimis factis ac cupiditatibus peruius est. Nā huiusmodi pudor malus custos est teneræ ætatis, quemadmodū dixit Brutus, sibi non videri eum ætatis florem rectè collocasse, qui nihil negaret. Rursus malus est thalami & fœminei cōclaus curator. Itaque pudor immodicus posteaquam intemperantiā ad turpia procliuē, magis etiā non obfistendo corruptit, omnia præbet inuadētibus immunita, patentia, procliuia. Obsequēdi vero facilitate & immodico pudore corrumpunt etiam verecunda. Non interim commemoro detrimēta rerum vtiliū,

quæ

supinus, i.
montosus
vel in alce
su mon-
tis situs.

Mollis.
i. aditu &
necessu fa-
cilis.

quæ parit immodicus pudor, dum mutuū dāt,
 quibus diffidunt: dum spōsores fiunt, pro qui-
 bus nolunt: dū laudant quidem illud, Sponde,
 sed præsto est noxa: cæterum eo in rebus gerē-
 dis vti non possunt. Conādum est igitur, vt hic
 morbus, multorū causa malorū, propellatur:
 primū, per exercitationem factō initio, more
 eorum qui alijs in rebus quippiā meditantur,
 à pusillis, & vbi non difficile sit, contra oculos
 tollere: veluti si quis tibi propinet in cœna cū
 facis biberis, ne te moueat pudor inutilis, nec
 tibi ipse vim facias, sed deponito poculum.
 Rursum aliquis prouocet ad talos inter pocu-
 la, ne pudeas, nec metuas si petaris dicterio,
 sed imitare Xenophontē Lagi: quem cum Her-
 moneus meticulosum vocaret, quod nollet
 cum ipso talis ludere, confessus est, se nō modo
 timidum, sed vehementer etiam timidum &
 meticulosum esse aduersus inhonesta. Rursum
 incidisti in hominem ineptè loquacem, qui
 te apprehendit, & inharens complexu reti-
 net: ne sis hic immodice pudens, sed interrump-
 tum sermonem vrge & absolue. Nam hu-
 iusmodi recusationes ac discussiones, quo-
 niam in minoribus malis præparant, exercent-
 que ad excutiendum inutilem pudorem, con-
 suetificant nos ad maiora. Iam vero aduersus
 laudes adulantium, nō inutilis fuerit in rebus

Exercitia-
 tionis ge-
 nus ad fre-
 nandos a-
 nimi affe-
 ctus. quod
 quædam mor-
 tificatio-
 nē vocant
 T. Morti-
 ficatio.

leuioribus meditatio exercitatioq; ad expellendum vitiosum pudorē. Quod genus sit, in amici conuiuio citharædus inscite canit, aut comædus magno emptus inscita actione perdit Menandrum, plerisq; plaudentibus & admirantibus: nō fuerit opinor molestum aut difficile cum silentio audire, nec illiberaliter laudare supra quàm tibi videatur. Quod si in his tibi non temperas, quid facies amico recitante malum carmē, aut scriptam orationem ostendente? Nimirum illiberaliter ridiculeq; laudabis, simulq; cum cæteris adulantibus applaudens, augebis tumultum. Quomodo igitur reprehendes in negotio serio delinquentē? Quomodo in gerendo principatu, aut in nuptijs, aut in administranda Repub. non rectē se gerentem admonebis? Itidem oportet & pecuniam mutuantibus obsistere, consuetudine multo ante parata in rebus nec magni momenti, neque recusatu difficilibus. Archelaus Macedonum rex, cum ab ipso poculum aureum postularet quidam inter cœnam, qui nihil ducebat honestū præterquàm accipere, iussit ministro, vt id Euripidi daret: & hominē illum intuitus, Tu quidem, inquit, dignus es, qui postcas nec accipias: hic vero dignus est qui etiam non postulans, accipiat: pulchrè declarans, non ex pudoris arbitrio, sed ex iudicij de-

lectu donationem ac largitionem esse faciendam. Nos vero sæpenumero modestis hominibus ac familiaribus (cum egēt) contemptis, alijs instanter improbeq; flagitantibus damus: non quod dare velimus, sed quod negare non valeamus. Ad hæc vitiosus pudor, non modo malus & imprudens dispensator est pecuniarū, verum etiam maioribus in rebus non admittit utiliter consulentem rationem. Etenim ægrotautes non accersimus medicum peritum, veterici familiarem offendere: ac liberis præceptores eligimus eos potius, qui nos huc ambitu suo prouocant, quàm idoneos. Quin & in litibus frequenter non patimur eum patronum dicere, qui causæ utilis est, & rei forensis peritus, sed amici cuiuspiam, aut cognati filio gratificantes, tradimus apud populum agendam causam. Age igitur & adhæc multò ante in rebus vulgaribus ac pusillis nosmetipsos exerceamus, assuescentes nec tonsore, nec pictore per immodicum pudorem uti, nec in sordido diuersorio manere, si copia sit melioris, eo quòd campo frequenter salutarit nos: sed in consuetudinem ducamus, etiam in minimis eligere quod melius est. ¶ Ac de exercitatione quidem hæc sufficiunt. Cæterum rationū ad hæc conducibilium illa prima est, quæ nos docet & commonefacit, quòd omnes affectus ac

I morbos ea sequuntur, quæ per illos videmus
 nobis effugere: velut ignominiam, gloriæ stu-
 dium: dolores, voluptatum amorem: labores,
 molliciem: & ambitionem vincendi, sequitur
 vinci & condemnari. Cæterum illud palam
I accidit immodico pudori, vt dum fumum vi-
 tat, in ignominia ignem se cõijciat. Quin per-
 multos vitiosus pudor, posteaquã eos inutili
 promisso de nuptijs, aut de filia, sororevè cõ-
 strinxit: rursus in diuersam mutata sententia,
 mentiri cogit. Lib. de vitios. vere.

Persæus, cum cuidam mutuan daret pecu-
 niam, apud forum ac mēsam fecit cautionem,
 memor videlicet illius Hesiodi dicti.

Et fratri testem videns adhibere memento.

I Verum cum ille admirans dixisset, Adcõne
 Persæe legaliter? Scilicet, inquit, vt amanter
 recipiam, nec legaliter reposcam. Multi liqui-
 dem ob immodicum pudorem iocitio non ca-
 uentes, ne fallantur, post cum amicitia detri-
 mento coguntur legibus experiri. Contra Pla-
 to, cum Heliconi Cyziceno daret ad Diony-
 sium literas, cõmendauit illum vt humanũ ac
 modestum. Deinde in calce literarũ ascripsit.
 Hæc autem tibi scribo de homine animante
 natura mutabili. Xenocrates tametsi moribus
 alioqui esset austeris, tamen pudore victus, li-
 teris cõmendauit Polyperchontem, hominem

minime

minime probum, vt res indicauit. Hunc vbi complexus esset Macedo, rogaretq; numqua re opus haberet, poposcit talentum: atque ille quidem dedit: cæterû Xenocratem per literas admonuit, vt posthac diligētius circumspiceret quos commendaret. At Xenocrates ignorabat quem commendabat. Nos vero quos comperimus, idq; frequēter, improbos, in hos nō modo literas cōmendatitias profūdimus, verum etiam pecunias, ipsi nobis noxam accersentes. Porrò sicubi aliàs, certè aduersus eos qui nos pudore grauant, dicere licet illud:

Intelligo quæ sim patraturus mala,

si fallum præbuero testimonium, aut si præter æquū iudicauero, aut si suffragiū tulero negotio inutili, aut si mutuū dederō nō reddituro. Quapropter habet hoc peculiare pudor vitiosus, quòd cum cæteras cupiditates sequatur penitentia, hic non sequitur, sed protinus in ipsis factis adest. Nam & cum damus, discerniamur: & testimonium ferentes, pudefcimus: & auxiliantes, infamiã contrahimus. Quoniã enim imbecilliores sumus q̄ vt possimus postulatibus recusare, etiã illa pollicemur ijs, qui nos vrgēt, quæ præstare nequaquã possumus, veluti cōmédationes in principū aulas, & intercessiones apud præfides, dum nec volumus, nec audemus dicere, Non nouit nos rex, sed alios po-

tius respicit. Lib. de vitiosa ver.

In noxijs vero & inhonestis conuenit illud Zenonis semper habere in promptu : qui cum incidisset in adolescentem quendam ipsi familiarem, iuxta mœnia furtim ambulantem, audissetq; quod fugeret amicum, à quo postulabatur ad ferendum falsum testimonium. Quid ais, inquit, ignaue? ille ausus est te malo iniuriaq; afficere, neque erubescit: & tu illi pro iustitia non audes obsistere? Proinde quisquis improbitatem illorū, qui impudēter ac fronte perfricta obstrepunt, pari impudentia retundit, nec turpia concedit, verens facere inuerecunda, rectē iureq; facit id, quod faciunt quicumque sapiunt. Lib. de Vitios. verec.

Interpellat te rhetor in iudicio sedentem, aut concionator in consilio versantem: promittito, si ille solæcismum cōmittat in dicēdo, procemio, aut barbarismū faciat in narratione. Non enim id volet: propterea quòd turpe nō tam sit, quàm videatur. Adeo vt nonnullos videamus in dicendo, ne vocalis quidem cum vocali concursum ferre. Rursus vbi molestus est nobilis quispiam, & in pretio habitus, iubeto, vt saltans forum, aut distorto vultu trāseat. Quod si recuset, tū tibi loqui tempestiuū erit, ac percōtari, vtrum sit turpius, solæcismū admittere, aut distorquere vultum, an violare legem,

legem, transgredi iusiurandum, ac præter ius & æquum malo bonum posthabere? Cæterum in vulgaribus id videndum ac dispiciendum, an auarum huc pudore possis adigere, vt absq; cautione credat talentum: aut honoris auido persuadere valeas, vt locum honoratiorem meri cedat: an ei qui gaudet gerere magistratum, cum iam imminet gloriæ, vt temperet ab imperando. Profectò merito videatur absurdum, si cum illi in cupiditatibus suis ac vitiosis affectibus inflexibiles, rigidiq;, & immobiles perseuerent, nos qui non solum esse volumus, verum etiam nos profiteamur studiosos honesti, & amantes æqui, non temperemus nobis, sed subuertamus abijciamusq; virtutem. Lib. de vitiosa verecund.

Veneramini, inquit Timotheus, pudorem, virtuti bellicæ suppetias offerentem. Lib. de audiend. poëtica.

Philosophia.

Cætera quidem bona, humana quædam esse, pusillaq;, & indigna, quæ tantis insectemur studijs. Pulchra quidem mediusfidius est nobilitas: sed Maiorum illud nostrorum bonum existit. Pretiosæ quidem diuitiæ: verum ea est fortunæ possessio: cum eas & habentibus, vt vsu euenit, auferat: & mini-

mè sperantibus afferat. Gloria, venusta quidē res est, sed inconstans minimeq; stabilis. Forma præcipuum quoddam, & pro qua vendicanda magnopere decertetur: at caduca, paruo durans tempore. Pretiosa quoque sanitas: verum permutationi prorsus obnoxia. Concupitæ sanè vires, & in partem beatitudinis collocandæ: sed facilè aut ægritudine aut senectute contabescunt. Siquis omnino corporis robore gloriatur, sententia falli se discat. Humana siquidem vis præ cæteris pars quæta extat animantibus? Elefantos, inquam, tauros, ac leones? Nostris autem in rebus sola, & immortalis, & diuina est eruditio. Ex vniuersis, duo humanæ naturæ perquàm peculiaria bona sunt, intellectus, & ratio. Et intellectus quidem imperat, ratio autem obsequitur. Hunc nullus fortunæ tollet incurfus, nulla calumnia distrahet, non ægritudo corrumpet, nec senectus vllis affliget nocementis. Solus intellectus est, qui vetustate cōfectus repubescat: & cum reliqua omnia tempore diminuantur, scientia senectute augetur. Bellum singula, torrentis instar, trahens, & omnia ferens, solam doctrinam nequit eripere.

Lib. de libe. educ.

Tit. Intellectus,

Ingenuis igitur adolescentibus nihil vel auditu, vel spectatu debet omitti, imo nec is qui

qui orbis disciplinarum appellatur. Verum hæc perinde ac gustus gratia, vel in transcurso perdiscenda sunt: fieri autem nequit, vt in cunctis perfectionem assequantur. Antiquiorem autem primariamq; philosophiam esse ducant. Quæ in re mea coram ex similitudine quadam constituenda sententia. Nam sicut complures simila. nauigando vrbes obire perpulchrum est: ita in præstantissima domicilium habere, comatio § dilisimum ac pretiosissimum. Urbanè profectò Biatem philosophū dicere solitum accepimus. Quæadmodū cum proci Penolopes congressū simile ab exemplo. habere nequirent eius, se ancillis imiscebāt: ita & qui philosophiā consequi nō valēt, per ceteras nullius sanè existimationis disciplinas aridi semper & tennes intabescunt. Quamobrem aliarum artium & scientiarum veluti principē constituere philosophiam oportebit. Ad corporis quidē curam, duplicem scientiā humanā excogitauit industria: medicinam dico, atque gymnasticam: quarum altera sanitatem, altera bonam importat habitudinem. Animorum autem ægrotudines atque languores, sola est quæ curet, ac medeatur philosophia. Per hanc enim & cum hac scire licet, quid honestū, quid turpe, quid iustum, quid iniustum: & summatim, quid deligendū, quid fugiendū, quomodo parentibus, quomodo natu grandioribus,

quo-

quomodo peregrinis, magistratibus, amicis, vxoribus, ac seruis vtendum sit: vt que Deos veneremur, parentes honoremus, seniores vereamur, legibus obtemperemus, magistratibus cedendum sit, amicos diligere oporteat, in mulieres seruare modestiam, charos habere liberos, minimè sauire cum seruis, & quod maximum est, in prosperis fortunæ successibus lætitia non effundi, nec in aduersis casibus tristitia deprimi, nec omnino voluptatibus esse deditos, nec ita per iracundiam affici, vt belluarū animos induamus: quæ ex omnibus philosophiæ bonis antiquissima iudico. Generosi enim viri officium est, secundam ferre fortunam sine inuidia vero, hominis bene instituti: voluptates ratione superare, sapientis: iracundiâ vincere, nō vilis profectò aut abiecti viri munus est. Ceterum eos perfectos opinor esse homines, qui ciuiles cum philosophia potestates queant immiscere. Hos sibi gemina vendicare bona reor, vt scilicet eorum vita & ad communem omnium vtilitatem in Republica duceretur, & summa cum tranquillitate nullis obiecta fluctibus, per sapientiæ studia versaretur. Lib. de Liber. educand.

Poëtice,

Nunquam

N Unquam mihi insignis ille Lyncurgus *Simile.*
 visus est sapere, qui ob multorum vi-
 nolentiam & ebrietatem, vites circū-
 ambulans, illas amputauerit, cum licuisset illi
 propius ad mouere fontes, & insanientem Deū
 Bacchum, id quod ait Plato, altero Deo sobrio
 compescere, & ad moderationem perducere.
 Aufert enim à vino aquæ commistio id quod
 est noxium, non perimens interim quod est
 utile. Itaque poëtica, Musarum quædam por-
 tio, haudquaquam excindenda nobis est, &
 prorsus reijcienda: sed fabulosum hoc & thea-
 trale quod habet (sicubi deprehenderimus
 intemperie quadam voluptatis temere in ex-
 pugnanda veri opinione omnia audere, ac
 prorsus insanire) cohibendum vtique est illud,
 & protinus reprimendum. Porro vbi musam
 coniungit gratiæ, amœnitas illa sermonis du-
 ctu suo non modo non innanis, sed etiam plu-
 rimum frugifera est: actum maxime locus po-
 stulat, vt illic philosophiam inuestigemus atq;
 introducamus. Vt enim mādragora prope vi-
 tes nascens, virtutem ministrans vino, leniorē *Simile.*
 efficit illius vim inebriandi: ita poëtica ex phi-
 losophia certas accipiens rationes, & fabulosæ
 narrationi commiscens, faciliorem nimirum
 effecerit, & amabiliorem illius cognitionem.

Lib. de audienda Poëtica.

Primum igitur afferamus in medium quod passim est obuium, & in poëticen ingeniosè excogitatum: quoniam multa mentiuntur Poëtæ: & ex illis sua sponte quædam, nonnulla vero necessitate coacti. Sponte, quia non admodum suauem auditu plerique arbitrantur veritatem: quæ ratio poëtâs vrget, vt maiore studio voluptatem & gratiam in nugis sectentur. Nam res gesta, si finem habeat in amænum, nihil commouet animos. Cæterum afflictio in verbis, mirum dictu, quàm facilè à rebus tristioribus ad hilaritatem auditores commouerit, atque vi sua traduxerit: quod nec versus ipse, nec figura, nec acumen dicendi, aut tempestiua metaphora, concinnitas, aut structura tantum afferat secum illecebrarum, quantum inest fabulæ suis affectibus rectè sibi constanti. Et quemadmodum in picturis vehementius mouet color, quàm linea, ad hoc vt humana effigies reddatur conspicua, & fallantur spectatores: sic carminibus veri similitudo admixta nugis, attonitos quodammodo reddit, ac decipit eos, qui audiunt, magis quàm diligens ille apparatus versibus ac dictionis elegantix adhibitus. Lib. de audiend. Poëti.

Affectus
cōmode
admixti
narrati-
oni,

Quisquis in poëtis admiratur omnia, illisque se exhibet familiarem, dum iudicium
sub.

subiicit opinioni, heroicis istis ac præclaris nominibus infectæ, similis erit quibusdam insignium autorum disciplinis: qui dum præclara referre non possent, exprimebant turpia: veluti Platonici quidam, præceptoris incuruos humeros, & Aristotelici balbuciem magistri æmulabantur. Oportet autem, non veluti meticulosi ex superstitione in templo omnia exhorrent, & reuerentur, ita in poëtis quoque versari: sed sumpta audacia, ita consuescere, vt de eo quod decet ac rectum est, liberè pronunciet. Lib. de aud. Poët.

Quemadmodû apem videmus naturæ instinctu ex amarissimis floribus, asperrimisque spinis dulcissimum mel ac lenissimum colligere: ita pueri bene instituti in poëtica, norunt ex vilibus absurdisque argumentis, quæ suspecta etiam aliquo modo videntur, vnde cûq; dulce quippiam ac frugiferum eruere. *Et infra.* Ad hunc igitur modum poëticam vsurpare, præceptisque insistere salubribus, vindicat illam à fabulamentis, & detrahit ei personam, additque studium illis rebus, quæ magno cum fructu ibi dicuntur, aditum parans iuueni ad rationes philosophicas, dum animum eò inclinât. Venit enim cum quibusdam prægustamentis non omnino rudis, sed ceu candidatus quidam rerum philosophicarum.

Quando

Quando iam exoleuerunt illa, quæ audiunt perpetuo à matre, à nutrice, & per Iouem, à patre, & à pædago, diuites solos beatos prædicantibus, summoq; honore illos afficiētibus: exhorrentibus præterea mortem, & laborem: virtutemq; capeſſere operæ precium non exiſtimantibus, atque adeo nihil præter opes & honorem: his, inquam, opinionibus dum repugnare audiunt philoſophos, ſtupor quidam illos ab initio retinet, ac metus pauorq;: ita vt progredi non liceat, nec ferre queant inſolita: Non aliter atque ij, qui è magna caligine prodeuntes, ſolem contueri nequeant, niſi antea paulatim fuerint aſueti. In poetica igitur, ceu in adulterino quodam lumine, vbi vera falſis ſunt permixta, ſplendor eſt tenuis, quem facile feras, poteſq; citra moleſtiam reſpicere: tantum abeſt vt in fugam te agat præcipitem. Audierunt enim prius in poëtis, & plane perſuaſa habent hæc ſequentia.

Simile. .
T. Virt^o
initio
difficilis.
Ratio pro
ficiendi à
minorib^o
ad maiora

*Mortalibus ſenſa eſt cuique ſua calamitas,
Et mortuus cunctis liber laboribus
Domo efferendus eſt multo præconio. Et.
Quando duobus vita eget mortalium
Tantum, cibo panis, aquæ dein potu,
Vale tyranni barbarorum amicitis,
Et hominum miſerorum felicitas.*

Hæc enim, inquam, minima ſunt, quæ grauis eſſe

esse possunt, minusq; conturbant & offendunt ex his quæ manant à philosophis. Dum videlicet audiunt, mortem nihil ad nos pertinere: Naturæ opes circūscriptas suo tēpore. Quòdque felicitatem & beatitudinē non liceat præscribere opulentia, aut rerum maxima vbertate: imo nec principatu, aut magna potētia: sed sola indolentia, ac affectuum tumultuantium sedatione: cupidine animi intra suos naturales terminos circumseptæ. Lib. de aud. poëtic.

Cæterum citra veritatem poetica plerūque varietate vtimur, & morū plurima commutatione: eo quod ex huiusmodi affectuum diuersitate, quæ ex insperato improvisoq; accidit, quando animus ad ea obstupescit, gratia quædam conciliatur, quam fabularum illa commutatio secum affert. Atqui si oratio est simplex, & ab his figuris aliena, ea profecto & affectibus item careat necesse est. Nam hac potissimū ratione nō semper eosdē poëtæ victores inducūt, nō semper eosdē felicitate fortunæ florētes, aut in reb⁹ per virtutē gerēdis strenuos. Nec Deos, sicubi in negotia humana inciderint, expertes proferunt affectuū, culpaq; omni vacantes: ne videlicet hoc quod cōcitāt mentem, & facit obstupescere, à poësi profus exulet, dum sedata est, nihilq; periculi aut motus præferre videtur. Lib. de audienda poëtic.

Affectuū
varietas
ad oblectādū
necessaria.

*Curiositas improbanda.*T. Cogni-
tio sui.

CUr o homo inuidētissime, in alienis ma-
lis perspicaces habes oculos, in tuis cæ-
cutis? Inuerte cognoscendi studium, &
istam curiositatem ab externis transfer
ad ea, quæ sunt intra te. Si cordi est aggredi ma-
lorum historiam, habes affatim domi quid
agas. Tantam reperies multitudinem errato-
rum in vita tua, malarumq; cupiditatum in
animo, nec minus negligentia in his, quæ fue-
rat officij præstare. Hæc recenseto, hæc reco-
gnosco, fenestras, vnde prospectus pateat in
vicinos, aditusq; curiositatis obturato. Cate-
rum alias aperito vias, quæ ducunt in viro-
rum conclaue, quod tibi domi est, in loca in
quibus versantur famuli. Illic habet istud per-
contandi studium & curiositas negotium nec
inutile, nec improbum, verum utile ac saluti-
ferum: quum sibi quisque sic loquitur. Quo
lapsus? quid feci? quod mihi munus omis-
sum est? Nunc vero, sicut fabulæ narrant, La-
miam domi quidem canere cæcam, oculos
habentem in vasculo quodam repositos: ve-
rum vbi prodit foras, reponere, ac tum ocu-
latam esse: ita quisque nostrum foris, & in re-
bus aliorum ob malevolentiam, sibi curiosi-
tatem, velut oculum imponit. In nostris au-
tem

Simile.

tem ipsorum erratis ac malis frequenter labimur præ ignorantia, ad hæc nec oculos habentes nec lucē. Quapropter homo curiosus hostibus vtilior est, quàm sibi. Siquidem illorum mala coarguit, profertq;, cōmostrans illis quid sit cauendum, quidve corrigendum. Porrò pleraque quæ domi geruntur, non animadvertit, videlicet attonitus studio negotiorum alienorum. Itaque mirè securi, ignariq; eorum quæ ad nos ipsos pertinent, aliorum genus inquirimus: videlicet quòd auus vicini fuerit Syrus, auia vero Thræssa. Ille vero debet talentaria, nec vfuram persoluit. Quin & huiusmodi disquirimus, vnde illius vxor redijt domū: quid hic & ille soli in angulo collocuti sūt? Atqui nonnulli propriã vitam, velut inamoenissimum spectaculum, non sustinent intueri, nec rationē, veluti lucē, ad sese reflectere & circueunducere. Verū animus omni genere malorū scatenens, horrens, ac metuens quæ sunt intus, exilit foras, vagaturq; circa aliena, nutriens ac saginās animi vitium. Etenim quemadmodū gallina in ædibus frequenter, cū cibus sit appositus, subit angulum, ibiq; scalpens terram,

Sicubi, vt in fimo, vel granum appaveat vnum:
 itidem qui curiositatis vitio laborant, prætermisissis interim sermonibus institutis, ac narrationibus, alijsque quæ nullus vetat percontari,

T. Detra-
ctio siue
obloquu-
tio.

Tit. Igno-
ratio sui
vnde.

Simile.

Dissimile

Ti. Cōtra
maledi-
cos.

Simile.

Simile.

tari, nec quisquam molestè fert, si quis inter-
roget, occulta secretaq; mala totius domus ef-
ferunt. Et sanè in alienas ædes non est mos in-
gredi quenquam, nisi prius pulsarit fores: cu-
riosus autem ad hæc ipsa clam subit, pudicæ
domus recteq; constitutæ nequaquam libèter
spectator futurus, etiam si quis vocet. Ea vero,
quorum causa clavis, repagulum, ac vestibulū
adhibentur, reteggit & effert in vulgus. Atqui
ventorum hi nobis sunt molestissimi, sicut ait
Ariston, qui nobis reuellunt pallia. Curiosus
autem non pallia vicinorum nec tunicas, sed
parietes detegit, fores reserat, & ad teneram
vlque virginem non aliter quam ventus pene-
trat, irrepitq;. Simul est in ædibus diuitum, in
cais pauperum, in aulis regum, in thalamis
nuper nuptarū, scrutans oīa omniū negotia,
tum hospitum, tum præsidum: atque id quidē
haud citra periculum, sed perinde ac si quis
gustet aconitum, curiositatis vitio scire cu-
piens quale sit, priusquam sentiat, tollitur è
medio: sic qui potentiorum inquirent mala,
prius absument seipsum, quàm intelligant. Lib.
de Curiositate.

Si quis de coniugio quopiam loquatur, aut
de sacrificio, aut de deductione, indiligenter &
oscitanter audit curiosus: aitq; sibi pleraq; iam
ante audita esse: iubetq; narrantem conferre
ser-

sermonem in pauca, aut prætercurrere. Quod si quis assidens referre cœperit vitiatam virginem, aut adulteram vxorem, aut institutam litem, aut dissidium fratrum, hic nec dormitat, nec causatur deesse otium. Quemadmodum enim cucurbitulæ quod in carne deterrimum est, ad se trahunt: sic curiosorum aures deterrimos quosque sermones attrahunt: & vt melius dicam, sicuti ciuitates habent portas quasdam nefastas, sinistriq; ominis, per quas educunt supplicio capitis destinatos, sordesq; atq; purgamenta eijciunt: nihil autem purum, aut sacrum per eas vel ingreditur, vel egreditur: ita per curiosorum aures nihil probum aut venustum transit: sed sermones de cædibus aditum inueniunt, atque ibi versantur, impuras & impias fabulas secum deferentes. Siquidem curiositas est libido audiendi secreta retrusaq;. Nullus autem occulit, si quid habet boni: quandoquidem hic simulantur adesse bona, etiam quæ non adsunt. Proinde curiosus qui appetit cognoscere mala, obnoxius est morbo gaudendi de malis aliorum, liuoris & inuidiæ fratri.

Lib. de Curiositate.

Curiosi perdunt ac proijciunt sua ipsorum negotia, dum intenti sunt alienis. Nec frequenter eunt rus, eò quod non ferant quietem, ac silentium agrorum: fugiunt rusticationem, vt

Simile.

Simile.

Curiositas quid.

Curiositas inuidiæ proxima.

rem quampiam inanem, frigidam, nec quicquam habentem tragœdiæ: ad tribunalia, fora, & portus se recipiunt. Nihilne noui? Nam manè non eras in foro. Quid igitur? num tribus horis existimas immutatam esse ciuitatem? Et tamen si quis habeat tale quippiam quod narret, descendit ex equo, dataq; dextera, & exosculatus hominem, consistit auscultans. Quod si quis fortè obuius dicat, nihil esse noui, tanquam offensus, quid ais, inquit? Non fuisti in foro? Non præteristi stationem, nec incidisti in eos qui uenerunt ex Italia? Itaque laudanda Locrensiū lex, quæ si quis peregrè reuersus, rogasset, nunquid noui? eum multa afficiebat. Quemadmodum enim coqui optant uberem pecudum prouentum, piscatores, piscium; sic curiosi optant annonam malorum, ac negotiorum multitudinem, nouitatesq; & rerum mutationes: quo semper habeant, quod uenentur, mactentq;. Quin & Thuriensium legibus rectè cautum est, quæ vetant, in comædijs taxari ciues, præterquam adulteros, & curiosos. Siquidem uidetur & adulterium esse curiositas alienæ uoluptatis, inquisitioq; ac perscrutatio rerum, quæ sic asseruantur, ut plerosq; lateant. Ipsa uero curiositas, paralysis est ac tabes, renudatioq; rerum non efferendarum. Itaque ferè fit, ut multa cognoscendi studium,

studium comitetur garrulitatis vitium. Quapropter & Pythagoras solitus est iuuenibus indicere silentium quinquenne: quod ille vocabat echemythiam, à continendo sermone. Ceterùm fieri non potest, vt curiositatem nõ comitetur maledicentia. Etenim quæ libenter audiunt, ea libenter effutiunt: & quæ ab alijs studiosè colligunt, apud alios cum voluptate efferunt. Lib. de Curiositate.

Ti. Maledicentia curiositati proxima.

Igitur ad huius morbi depulsionem plurimum profuerit, si consuescamus exercere nosmetipsos, initio è longinquo facto, atque hoc pacto discamus in hoc affectu tēperare nobis. Quoniam enim ex assuetudine natum est incrementum morbi, paulatim in peius proficientis, eodē modo sumus pariter & de exercitatione temperantiæ disputaturi. Proinde sumamus initium ab his, quæ & celerrimè fieri possunt, & maximè vulgaria sunt. Et quemadmodum venatores nõ sinunt canem aberrare, & quemlibet odorem persequi, sed toris retrahunt, reuocanq;, olfatum eius seruantes purum & integrum officio peculiari, vt acrius inhereat vestigijs,

Simile.

Naribus inquirens vestigia summa ferarum:
sic oportet & curiositatē, ad quiduis spectandū audiendumvè excurrentē atq; oberrantē, cohibere atque retrahere, quo seruetur ad vtilia.

Simile.
Ti. Opifi-
cū Dei.

Etenim sicuti leones & aquilæ dum ambulāt, ungues vertunt introrsum, ne aciem illorum & cuspidem deterant: sic existimantes curiositatem ad multarum cognitionē aciem quandam & acumen habere, ne consumamus illud, nec hebetemus in rebus deterrimis. Secundo vero loco consuescamus, si quādo præterimus fores alienas, non introspicere, nec in ea quæ sunt intus, oculis irrupimus, curiositate manus utente vice: sed illud Xenocratis in promptu sit, qui negavit quicquam referre, vtrum pedes an oculos inferas in ædes alienas. Nec enim iustum, nec honestum, ac ne iucundum quidem spectaculum est,

Hospes videre, turpe si quid intus est.

Lib. de Curiositate.

Dulcis quædam est amaritudo, nec cohiberi potest curiositatis titillatio, velut vlcus semetipsum cruentans, dum fugitur. Cæterum qui sit hoc morbo liberatus, naturaq; placidus, nec gnarus vllius mali, diciturus est,

O diua quam sapis malorum obliuio.

Quapropter & aduersus hæc est consuetudo ducenda, ne redditam epistolam mox ac protinus soluamus: quemadmodum faciunt plerique: qui, si manus sint tardiores, dētibus epistolæ vincula dilacerant. Tum sicunde veniat nuntius, ne accurramus, nec surgamus loco, si

quis

quis amicus dixerit, habeo nonnihil nouæ rei quod tibi dicâ. Imo potius si quid habes quod utilitatem ac fructum adferat. Cum ego quōdam Romæ dissererem, Rusticus ille, quē post occidit Domitianus, gloriæ illius inuidens, me loquentem audiebat, atque interim satelles accedens, Cæsaris epistolam illi reddidit. Atq; orto silentio, meque sermonē interrumpente, quo posset epistolam legere, noluit: nec prius resignauit, quàm ego finissem orationem, ac dimissem auditorium. Qua quidem in re, omnes viri grauitatem admirati sunt. Lib. de Curiositate.

Ambitio, contraq; honoris contemptus.

Ambitio, etsi speciosior videri potest avaritia, & lucrifaciendi cupiditate, nihilo tamen minus mihi videtur perniciofa reipublicæ: quippe cui maior inest audacia, & quæ non deiectis, neque ignavis innascitur animis: sed nouis, vigētibus, & iuuenilibus. Accedit plerunq; obsecundatio quædam, & fauor populi: quò fit, vt extollantur magis & intumescant, nec contineri proinde possint, nec facile à quouis se tractari permittant. Paucis vero interiectis, Plutarchus eos commendat, qui moderatis honoribus contenti fuerunt, his verbis. Cato referta iam vrbe Roma signis & statuis, suam ipsius

sisti vsquam non permisit: malle, inquit, causam, cur sibi non steterit statua, quam cur stet requiri. Honos vero Pittaco habitus, ciuile aliquid præferret. Iussus enim quantum vellet ex eo agro sibi acciperet, quem ipse ciuibus vendicarat: quantum iaculum, quod ipse iaculatus erat, pertransijt, tantundem accepit. Publius vero Romanus tantundem agri sibi questum voluit, quantum ipse qui claudus erat, vno die peragrasset arando. Honos enim non rei præclare gestæ merces esse debet, sed signum permanendæ rei ad multum tempus, vt illi superius memorati honores diu manserunt. Ex tercetis autem statuâ Demetrio Phalereo honoris causâ erectis, nullam ærugo attigit, nullam squalor sordidauit, nullam vetustas attriuit: quippe quæ adhuc illo viuente, subuersæ omnes sublataeq; sunt. Demadis item statuas deiectas & obrutas, ac inde ad vascula quædam per contumeliam conflatas accepimus. Pleriq; alij huiuscemodi honores in contumeliâ versi, molesti odiosiq; habiti sunt: nec per improbitatem tantum eorum, quibus decreti fuerant, verumetiam vastitas & amplitudo immoderata, cur antiquarentur, causâ extitit. Proinde fortissimus atque firmissimus honoribus custos, modestia adhibenda est. Prægrandes enim honores, vtpote superbi & tumidi, æque vt

corpora vastæ & immoderatæ proceritatis citò
simul & facile corruunt. In Politic.

Alexander suo more dum videret nuntium Ambitio
Alexãdri.
summa lætitia gestientem, dexteraq; protensa
accurrere: Quid mihi, inquit, vir bone nūtiabis
aliud, quam Homerum reuixisse? Nihil vide-
licet sibi deesse ijs verbis contestatus, quàm fa-
mam insignem apud posteros. Lib. de Pro-
fectu morum.

Honor.

Virtutis elementa sunt spes honoris, &
formido pœnæ. Illa enim ad egregia
honestatis opera promptiores efficit:
hec ad perpetranda vilissima segniores reddit.
Lib. de Libe. educandis.

Hypochrasis.

Exrema est peruersitas (vt ait Plato) cum
prorsus iustitia vaces, ad id tamen niti,
vt vir bonus esse videaris. Lib. Num phi-
losophandum inter pocula.

Eloquentia.

Non rhetoricam suadēdi opificem, sed
adiutricem esse debemus existimare.
Qua ratione illud est corrigēdum Me-
nandri: Mores dicentis sunt, qui persuadent,
non

similia.

non oratio. Re enim vera vtrunque est, quod rem efficit, mores nimirum atque oratio: nisi quispiam dicere velit, nauem à gubernatore duntaxat dirigi, non à clauo quoque: & equitè esse, qui equum in giros verset, non etiam frenum: item ciuitatem quoque oratorum vita & moribus regi, non & oratione: nempe qua veluti gubernaculis ac freno vtantur, quibus maximè versatile animal, vt Plato inquit, tanquam è pupi regatur atque versetur. Homo certè priuatus de veste atque habitu populari ciuitatem regere, voluntatè populi præualere, multitudinis moribus modum facere nunquàm poterit, ni oratione & eloquentia præditus sit, qua vna suadeat, afficiat, flectat, ducatq; multitudinem. Lupum quidem aiunt auribus teneri non posse: populum autem inde maximè duci oportet. In Politic.

Phocionis in dicèdo breuitatem omnes admirabantur: quippe Polyeuctus Demosthenè aiebat esse oratorem amplissimū, Phocionem vero persuadendo grauissimum: breuissima enim eius dictione vberrimas sententias contineri. Quamobrem Demosthenes ipse ceteros non magni faciens, solitus dicere traditur, vt Phocionem surgere cōspexisset, Verborum meorum gladius iam surgit. Maximè itaque adnitendum est, vt oratione non interuacua

medi-

meditatus cautè ad populum vtare: quando etiam Pericles ille, priusquam orsus esset orationem, precari & vota facere consueuerat, ne verbum quidem vllum sibi in mètem veniret, quod à rebus ipsis videri posset paulo alienius. In Politic.

Ad hæc, ne pueri dicant ex tempore, cauendum erit. Quod enim inconsultò ac temere dictum factumvè sit, id pulchrum esse nequit, vtque in prouerbio est. Difficilia, quæ honesta sunt. Impræmeditati quoque sermones plurima leuitate incuriaq; referti, neque vnde sumendum exordium, nec vbi terminandum, facile conspiciantur. Præter alia delicta, quibus extemporarie dicendum est, hi ad immoderatam quandam incidunt multiloquentiã. Considerata vero meditatio orationem è congrua vagari mensura non sinit. Periclem ad perorandum conuocatum multoties populo nequam audiuisse constat, quod imparatum se esse diceret. Eodem modo & eius in Reipublica emulator Demosthenes, quum ad consulendum accerseretur à populo, restitit. Non enim instructus sum, ait. At quum eloquendi vires radicem egerint, tunc vbi tempus aduocauerit, orandi vbertatem impartire conueniat. Sicut enim qui longo tempore in vincula coniecti fuerint, si posterius soluantur, ob diuturnam

vincu-

vinculorum consuetudinē ambulare nequeunt, quinimò claudis incedunt pedibus: ita & qui sermonem diutius astrinxerint, si quando loquendum ex templo fuerit, nihilominus eundem stylum interpretis obseruant. At si quis pueros ex tempore dicere sinat, extremæ causam garrulitatis instituit. Miser quidam pictor quum suam Apelli ostenderet imaginem, hæc modo pinxi, dixit. Cui Apelles: Et si taceas, inquit, hanc subito depictam esse intelligo: demiror autem quonam pacto non plures huiusmodi depinxis. Et vt ad priorem materiã referatur oratio, sicuti Theatralē ac tragicam, ita & depressam & humilem dicendi orationē euitandam fugiendamque prorsus admoneo. Tumidum namq; orationis genus, citiue nequaquam est: tenue vero nusquam mouet. Quemadmodum enim corpus non solum incolume, verum etiam bonæ habitudinis esse oportet: ita & orationem nõ modo non ægrã, sed etiam robustam esse conuenit. Nam quicquid tutum est, id solummodo collaudatur. Quod vero cum periculo fit, id etiam admiratione prosequimur. Lib. de libe. educ.

Non solum vulgatum illud receptum esse videri debet, quod videlicet poëtica sit pictura loquens, pictura vero poëtica tacens: sed id quoque astruendum, quod pictam alicubi la-
certam

certam, simiam, aut Therisitæ faciem intuētes, voluptate capimur & admiratione: non quia appareant hæc esse pulchra, sed quia recte expressa & similia. Nam ita res habet, vt nō possit videri speciosum quod natura est fœdum: quanquam non minus interea imitatio laudatur, quæ rei similitudinem artificiosè assequitur, siue illa sit pulchra, siue deformis. Ac contrā nihil præstitisse videtur, qui corpori inepto & turpi imaginem formosam dederit: quod hoc fit aberrare à decore & lineamentis. Lib. de audienda poëtica.

Studium scientiæ, discendi ardor.

Corporis labor perinde ac in cella quadā Ti. Labor reseruandus est, ne fragiles leuiterque immodicus, cedentes, ad doctrinæ studia fatigati succumbamus. Hostes enim disciplinarum (vt à Platone dictum est) labores, atque somni. Lib. de liberis educandis.

Super omnia, puerorum memoria exercenda consuefcendaq;: ea enim disciplinæ quasi quædam cella penaria est. Quamobrem memoriam esse matrem Musarum, traditur in fabulis. Quasi vero insinuent atque demonstrēt, nullā à natura rem tantum gignere ac nutrire, quantum memoriam posse. Lib. de libe. educ.

Qua via ea quæ legimus, in multiplicem
vsum

vsu traducamus, Chrysiippus aptè ostendit. Oportet enim ait, quod est ex vsu, ex ijs, quæ confinia sunt, & similem habent speciem, colligere. Veluti dum ait Hesiodus. Bos equidem non amittitur, nisi quis improbum habeat vicinum: id sane de asello, cane, & omni eo quod ad hunc modum potest amitti, intelligas licebit. Ergo quemadmodum idem pharmacum ad vnum morbum fugandum efficac, dum vim illius discunt medici, ad omnes finitimos illud transferunt & accommodant: sic sententia communis, quæ vim suam in plura potest extendere, non est despicienda, sed dum vni negotio propriè cõgruit, ad similia nihilominus traducenda est & p̄xime cognata. Estq; in hac occupatione exercenda iuuentus, vt cõsuescat pro ingenij sui acrimonia, id quod est commune, ex proprio traducere, idq; compluribus experiri exemplis: ita vt in promptu illi fiat, celerrime huius exercitij præstare documenta: vt cum Menâder ait,

Beatus est, opibus iungens industriam.

hoc existiment non modo de diuitijs dictum, sed etiam de honore, principatu, & eloquẽtia. Stupendam præterea admirationem Vlysis, qua tangebatur, dum Achillem inter puellarũ gregem in Scyro esset conspicatus:

Tuq; o generis exstinguis clara lumina,

Dum pensa, natus optimi patris, trahis:
 licebit in prodigum quoque retorquere, for-
 dida lucra captantem, desidem, & negligētem
 disciplinarum osorem. Rursus dum ait,

*Ne dixeris, Miror præclarum opum Deum,
 Quarum facile vim magnam possidet malus.*
 sic nec gloriam dices, formā corporis insignē,
 vestem magnatum, aut sacram etiam coronā:
 quod hæc omnia videamus etiam vanissimis
 contingere nebulonibus. Et quod ait,

Fædos metus de se producit filios,
 per Iouem sic & petulantia, superstitio, inui-
 dia, & reliquæ item omnes hominum id ge-
 nus pestes. Lib. de audienda poëtica.

Exclusa omni deiectione animi, & elatione, T. Labor,
 toti in hoc incumbamus, vt utilia dicta discere
 possimus, & animo complecti: vestigia eorū,
 qui nos ingeniosè ceu tardiusculos ridere so-
 lent, affectando: quemadmodum Cleanthem
 & Xenocratem factitasse legimus, qui con-
 discipulis primo lentiores visi, studio non inter-
 misso, laboreq; irrequieto, tandem alios longo
 interuallo post se reliquerunt, imitati in ea re
 vasa angusti oris, & tabellas cereas: quæ vt li-
 quorē & literas difficiliter accipiunt, ita fidelius
 seruant & tenacius. Lib. de officio auditoris.

Sermo auditus seminis vice nobis sit, vnde
 in procliui sit fœtum concipere, qui breui coa-
 lescat,

Iescat, & prodeat in lucem. Neque enim ingenia desiderant repletionem, veluti vasa: sed accendi volunt, ceu materia, quò vis inueniendi simul cum appetentia veritatis incitetur. Denique quèadmodum inciuile est, ad vicinum proficisci, ignis accipiendi gratia, ibique inuento luculentissimo foco desiderere, ædibus proprijs neglectis: ita prorsus indecens est, ab alio sermonem doctum audire, minimeq; curare, vt domesticus ignis, nempe vis ingenij accendatur. Quid vero prodest, sermonibus alienis animum oblectari, si nihilo te fias melior? Lib. de officio auditor.

Veritas.

Quid est quòd Saturno capite aperto immolant, cum cæteris Dijs operto immoletur? An quia veritas oculi, obscurarive nō potest: veritatis autem parentem ac Deum Romani Saturnū habent. Sed quid est quòd Saturnum veritatis parentē ducunt? An quòd, vt pleriq; Philosophi censent, Saturnum, tēpus esse existimant: veritas autem tempore inuenitur? In Proble.

Consuetudo.

Mulier improba facile careat quispiā, & in libertatem sese vendicet, modo vir sit, & non vile mancipium. Porro

aduersus sua ipsius mala nemo scribit repudijs
libellum. Neq; enim fieri potest, vt dimittas
atque sedes ea mala, quæ occuparunt viscera,
& intimas medullas, iamque simul à teneris
coaluerunt & noctes & dies. Inflàmant enim
miserum occultis viribus, effætæq; tradunt se-
nectuti. Lib. de Virtute & vitio.

Tempus.

Quid est, quod Romani Ianuarium prin-
cipium anni faciunt? Antiquis enim
temporibus Martius primus omniũ
numerabatur, quod cùm multis signis
perspici potest, tũ eo maxime, quod quintum
à Martio, & sextum, & reliquos deinceps vsq;
ad extremum à Martio numerât. Quidam di-
cunt, Martium à Romulo primum omnium
fuisse numeratum: quòd homo acer atq; bel-
licosus, atque adeo bellandi amore insanus,
Marte satum se esse existimans, parentis sui co-
gnomẽ cæteris mensibus præponendum esse
censuit. Numa Pompilius deinde vir pacatus,
& pacis atque otij studiosus, cum ciuium ani-
mos à bello ad agriculturam traducere contẽ-
disset, Ianuario inter menses principatum de-
dit, & Ianum, quasi ciuilem, & agriculturę ma-
gis quàm rei belli studiosum ad summos ho-
nores cultumq; prouexit. Sed vide ne Numa

Pompilius magis consentaneum naturæ, quàm ad nos attinet, principium anni sumpserit. Omnino enim eorum quæ in circulo circumferuntur, nihil est, quod natura aut extremum sit, aut primum: sed lege factum, ut alij aliud statuunt anni principium. Optimè verò, qui post hybernum tropicum, annum inchoant, quum sol finem ulterius progrediendi faciat, rursus ad nos se recipit. Fit enim naturale quodammodo huiusmodi principium, quo & lucis tempus nobis augetur, tenebrarum vero & noctis diminuitur: princeps denique & substantiæ fluxæ autor propius accedit. In Probl.

Vita.

Tydide magnanime, inquit Homerus, quid genus percontaris? cuiusmodi est foliorum genus, huiusmodi & hominum. Foliorum alia quidem vêtus decutit, alia pululans fert sylva, verno autem nascuntur tempore: sic virorum genus, hoc quidem nascitur, hoc vero desinit. In oratione consolatoria.

Hesiodus Homero & existimatione & tempore posterior, Pandoram indicat dolium aperientem per omnem terram ac mare malorum copiam dispersisse, sic dicens. At mulier manibus magnum auferes operculum, hominibus curas suo consilio præbuit perniciosas: sola ve-

ro Spes in ædibus infrangibilibus intra dolium sub labris permanfit, nec foras euolauit: dolio enim prius opposuit operculum: at alia innumera in homines exilierunt mala. plena enim malis tellus, refertum mare, morbi autem hominibus quotidiani. hi noctu sponte accedunt, mala mortalibus tacite afferentes, quando quidem vocem abstulit cōsultor Iupiter. In Oratione consolatoria.

Mors.

Quid mirum si fissile fissum est? si quod liquefcere potest, delicuit? si quod exuri potest, combustum est? si corruptibile, corruptum? quando enim in nobis ipsis nō est mors? Et, vt inquit Heraclitus, idem viuens & mortuus, vigilans & dormiēs, nouum & vetus: quæ enim recidere, illa sunt: & illa rursus quæ cecidere, hæc. Nam vt ex eodem luto potest quispiam animalia fingens, confundere: & rursus fingere ac confundere: atque hoc vicissim incessanter facere: sic & natura ex eadem materia iandiu quidem nostros ædidit auos, & continuò post eos genuit parentes: mox nos, deinde alios ad alios circulari quodam modo producet, & hic nascendi fluuius perpetuo fluens, nunquam quiescet: & rursus qui huic opponitur, moriēdi, siue Ache-

ron à Poëtis, siue Cocytus appellatus. Quo circa nostrum hoc viuere, fatale quoddam debitum esse dicitur, vtpote reddendum, à proauis nostris mutuo acceptum, quod facile ac citra gemitum restituendum est, cum à quo accepimus, exigitur. Hoc enim pacto videri gratissimi poterimus. Existimo autem naturam ipsam, cum tantam vitæ breuitatem nullo ordine vidisset, vt mortis terminus lateret, voluisse: Hoc enim fuit melius. Nam si præuidissemus, nonnulli mœroribus contabuissent, & ante mortem decessissent. Aduerte autem vitam ipsam, cum doloribus refertam, tum multis sollicitudinibus exhaustam, quas si recensere vellemus, vehementer ipsam condénaremus: & quæ apud quosdam obtinuit, veram opinionem redderemus, quod scilicet longè sit melius mori, quam viuere. Itaque Simonides, hominum inquit, modicæ quidè vires, inanes vero curæ, vitæq; breui labor supra laborem, & mors crudelis atque ineuitabilis imminet. Illius enim æqualem sortiti sunt portionem, & boni, & quicumque est malus. In orat. consolat.

Socrates similem esse mortem dicebat aut profundissimo somno, aut peregrinationi longæ ac diuturnæ, aut cuidam corporis atque animi interitui: proptereaq; nihil mali esse in morte. Singula sic percurrens ostendebat. Si

enim somnus est aliquis mors, & dormientibus nullum est malum, constat ne mortuis quidem vllum esse malum. Atque quòd suavissimus sit somnus profundissimus, quid opus est dicere? cunctis enim hoc exploratum est. Testatur & Homerus de ipso somno dicens. Profundus, dulcissimus, morti assimilatus. Multis autem in locis & hæc dicit. Ibi somno occurrerunt mortis fratri: Somno & morti gemellis facie atque aspectu, eorum similitudinem indicans. Gemella enim maxime similitudinem ostendunt. Oppido autem quàm sapienter Cynicus Diogenes somno deditus, vitamque relicturus, excitanti ipsum medico, & num molestiæ quicquam ipsi inesset percontanti, Nihil molestiæ mihi inest, respondit: fratrem enim frater præuenit: somnus videlicet mortem. Quod si peregrinationi assimiletur mors, ne sic quidem malum est: nunquid autè è contrario bonum? nam corpori inseruire, atq; ipsius affectibus degere, ex quibus auulsa mēs mortalibus adimpletur nugis, felix ne quid, ac beatum? Immensa namque nobis, inquit Plato, ob necessarium alimentum præbet negotia corpus: neque enim quicquam aliud præter bella & seditiones, pugnasq; corpus cōtinet, & quæ ab ipso proueniunt cupiditates. Nam propter pecuniarum possessionē omnia

Fit. Vita
misera

excitantur bella, pecunias autē corporis causa cogimur comparare, huius obsequijs inferuites, & ex hoc nullum ob hæc omnia philosophiæ otium datur. In Oratione consol.

Scitum est illud Archelai: hoc, inquit, quod malum dicitur mors, solum ex ijs quæ putantur mala, præsens quidem neminem vnquam dolore affectit, absens vero atque expectatum mœrorem affert. Nam proculdubio nonnulli propter imbecillitatem, & eam, quæ morti infertur, calumniam, ne moriantur, obeunt. Pulchère igitur Epicharmus, Concretus, inquit, est ac discretus, & rursus abiit vnde venerat, terra quidem in terram, spiritus ad supera: quid horum graue, ac difficile: nihil. In Oratione consol.

Inferorum regio.

A It qui apud Platonē est Socrates: Audiam valde bonam orationem, quam tu quidem, vt puto, fabulam existimabis, ego vero orationem. Vera namq; tibi, quæ locuturus sum, enarrabo. Partiti fuerant imperium Iupiter, Neptunus, & Pluto, postquam id à patre acceperunt. Erat igitur hæc de hominibus inter Deos lex, & regnante Saturno semper, & adhuc est, vt hominum quicumque iuste ac sancte vitam egisset, post mortē beatorum adiret insulas: ibique procul à malis in
omni

omni habitant felicitate. Qui vero inique atq;
 impiè, iudicij ac supplicij carcerem, quem Tar-
 tarum appellant, peteret. Horum autem iudi-
 ces sub Saturno, & nuper Ioue imperium ob-
 tinente, viuentes erant viuentium, ea die iu-
 dicantes, qua erāt morituri. Postea causæ quo-
 dāmodo non rectè iudicabantur. Itaq; Pluto,
 & qui ex beatis insulis hæc curabant, ad Iouem
 profecti, dicebāt, indignos ad se homines vtro-
 bique accedere. Quibus Iupiter. Ego igitur,
 inquit, ne hoc fiat prohibebo. Nūc enim causæ
 iniquè iudicantur. Multi autem, inquit ille,
 scelestas animas habentes, induti sunt corpore
 pulchro, genereq;, atque diuitijs: & cum ade-
 rit iudicium, accedunt ad eos quamplurimi,
 quod iuste vixerint testificaturi. Iudices igitur
 ab his perterresunt, simul & ipsi induti iudi-
 cant suas ipsorum animas, oculis & auribus ac
 toto adoperti corpore. Hæc itaq; omnia ipsis
 obices sunt, sua scilicet ipsorum, & eorum qui
 iudicantur indumenta. Primum autem cauē-
 dum est, ne ipsi prospiciant mortē: nunc enim
 prænorunt: sed Prometheo iam dictū est, vt
 hoc prohibeat. postea hi omnes nudi iudicādi.
 Defunctos enim opus est iudicari: ipsumque
 iudicem nudum esse decet: defunctum anima
 ipsa, animam ipsam (cum primum quis de-
 cesserit) contemplantem, omnibus cognatis

T. iudex

destitutam, omneq; illud ornamentum relinquentem, vt æquum sit iudicium. Ego igitur cum hæc prius quàm vos cognouissem, filios meos iudices creavi, duos quidē ex Asia, Minoen & Rhadamathū, vnū vero Æacū ex Europa. Hi autē vt primū decesserint, in prato ad triuū iudicabūt, ex quo viarū altera ad beatorū insulas, altera ad Tartarū ducit. In orat. cōf.

Beatarum mentium regio.

SI veterum poëtarum, ac philosophorū, vt par est, verus est sermo, esse videlicet pijs manibus honorem aliquem, ac præfessionem locumq; illis destinatū, in quo versentur, nō est tibi desperādū, quin beatus filius tuus inter eos recenseatur. Dicūtur autē hæc à suauissimo Pindaro de pijs, qui ad inferos sūt. Quibus vtiq; dū nocturnū hic est tēpus, Solis iubar splēdet, rosarijsq; puniceis consita prata, ipsorū sunt suburbiū, Thuriferis arborib; adūbratūm, aureisq; fructibus onustū, atq; equestribus gymnasijs hi, alij tesserijs, nōnulli tibijs oblectabūtur. Apud ipsos autē oīs florū pullulat opulētia, optabiliūq; odor ppetuo per locū diffunditur, varias imponentiū lōge splendēti igni primitias in Deorū aris. In orat. consol.

Aiunt philosophi nōnulli, gloriæ essentiaq; locū sedem esse piorum, quibus splendet solis

vigor, deinde noctem inferne in pratis roseo colore purpurantibus, quibus intonsa vernant omnia, & procerarum arborum floribus amœnus cōuestitur cāpus: tum amnes quidā fletus ignari, ac lenes eum perfluunt: ipsi transigunt iucundè tempus colloquijs, & commemoratione rerū præteritarū ac præsentium, accersentes sese mutuo, & inter se consuetudinem vitæ agitantes. Porro tertia via eorum est, qui impiè vixerunt, & iniuste, animas in obscurum locū, & Barathrum quoddā præcipitans, vnde immensas ructāt tenebras læguida noctis obscure flumina, quæ recipiūt, & ignoratione atq; oblivione tegūt eos, qui puniūtur. Nec enim vultures semper arrodunt hepar fontium in terra jacentium. Nam aut exultū est, aut cōputruit. Neq; grauiū quorundā onerū gestatio affligit, cōficitq; corpus eorū, qui puniūtur. Neq; enim iam carnes aut ossa cohæret nervis. Nullæ sunt corporis reliquæ, corporū vita defunctis, cruciatuum eorū capaces, qui speciē sibi respōdentem requirūt. Sed vna profecto ratio puniēdi eos, qui male vixerunt, nempe obscuritas, & ignotio, & modis omnibus abolitio, tollens in tristē amnē, eiq; lethe, id est, oblivione præcipitās in abyssū ac vastū pelagus, videlicet ignavia & otium, quod suo fluctu ignorationē & obscuritatē secū trahit. Lib. an bene lateat vinēs.

T. Inferorū regio.

Felicitas vera & falsa.

Plerisque nostrum accidit illud Telema-
chi. Nam ille per imperitiam, vel potius
ob rusticitatem, quum Nestoris domum
videret instructam mensis, vestibus, stra-
gulis, vino suavi, non admiratus est eum rebus
necessarijs & vtilibus abundantem: ceterum
apud Menelaum conspicatus ebur, aurum, &
electrum, obstupuit, dixitq;,

Talis adest aula hæc, qualis Iouis altitonantis:

Plurima dictu mira stupor me habet aspicientem.

Porro Socrates aut Diogenes dixisset, quàm
multa hic misera, inusitata, stulta, risus me ca-
pit aspicientem. Quid ais vir muliere deterior?
cum debueris submouere purpuram, ac cultū,
vt illa desineret deliciarum rerumq; peregrina-
narum amore laborare, tu cōtra exornas ædes,
perinde quasi theatrum aut scenam ingrediē-
tibus? Huiusmodi felicitatem adferunt diui-
tiæ, quæ sit spectatorum, ac testium, aut certe
nulla. At temperatum esse, philosophum esse,
de Dijs scire quæ scitu sunt necessaria, id sem-
per idem est, etiam si vniuersi nesciāt mortales,
sed proprium iubar magnamq; lucem habet
in animo, & gaudium domesticum parit, ipso
suisplius fruente bono, siue videat aliquis, siue
lateat omnes & Deos, & homines. Huiusmodi
qui.

quidem res est virtus, veritas Geometriæ & Astrologiæ: an conuenit huic phaleras istas diuitiarum, monilia, puellariâq; conferre ostentacula? Si nemo videat nec aspiciat, vere cæcæ sunt, & orbæ luce sunt diuitiæ. Siquidem diuites, cum solus cœnat cum vxore seu familiaribus, non facessit negotium mensis conuiuialibus, neque poculis aureis, sed vtitur quibuslibet ac plebeis: adest vxor, nullo auro, nulla purpura insignis, sed simplici cultu. Verum ubi iam cœna, hoc est pompa & spectaculum adornatur, fabulaq; diuitiarum inducitur, tum enauibus effert lebetesq;, tripodesq;, ordine disponuntur lucernæ, contrahuntur calices, mutant pocillatores, reuestiunt omnia, omnia mouent, aurum, argentum gemmis additum, palam se diuites esse confitentes: ceterum abest alacritas, abest temperantia. Lib. de cupiditate diuit.

Simile

Vestescō fouere quidem videntur hominē, at nihil habent in se caloris, neq; illum possunt corpori ministrare: quando suapte natura gratissima quæque vestis mirè friget, veluti experientia docet febrî æstuantibus, dum subinde mutatis vestibus quærunt refrigeria. Verum qua ratione ab amictu calefiamus, paucis accipe. Calor ipse ex humano corpore effusus, à veste superiniecta excipitur ac retinetur: mox

Simile

in

in omnes diuisus partes, inq; corpus quodam modo adactus, dispergi & perire non finitur. Hæc cum ita se habeant in rebus humanis, falluntur longè, qui magnas & sumptuosas sibi circumdant domos, mancipiorum turbam, opesque inexhaustas congregant, hac sola spe freti, ut viuant iucundius: quando dulcedo vitæ atque hilaritas haudquaquam in rebus externis sit, sed potius ex domesticis & suis, id est, ex propria animi virtute homo veluti ex fonte voluptatem sibi comparat & gratiam, dicitur te Poëta.

Est honorata domus magis hæc, ubi flamma relucet.
 Opes enim plus habet voluptatis, gloria multo est illustrior, & potètia item, si in animo solidum possideas gaudium, vnde inopiam, exilium, & senectam quoque ipsam leuiter & placide ad patientiam morumq; lenitatem traducere possis. Et quemadmodum aromata trinitas etiam lacernas suauiter replent odore: sic cum virtute victus omnis totaque viuendi ratio amœna est & periucunda. Vitiū verò etiã quæ splèdida apparèt & præciosa, multumq; honesta cõtaminat, molesta illa reddès, horrida, & abiecta suis possessoribus, adeò, vt rectè dictū sit,

Quem vulgus in foro beatum prædicat,

Domum petens, est omnium miserimus.

Lib. de virtute & vitio.

Jam abi & corra de aurum, comporta argentū,
 ambulacra construito, seruis domū, urbem de-
 bitoribus impleto: si non sedaueris in animo
 turbatos affectus, & immodicū habendi amo-
 rem, teq; metu inani, curisq; exemeris, ita ha-
 beto, te feбри laborantem vino fouere, bilioso
 adhibere mel, cibos & obsonia præparare in-
 testinorum difficultatem aut alui fluxum pa-
 tiētibus: nō modo nihil gratificās morbo affe-
 ctis, aut sanitati consulens, sed insuper etiam
 præsentem afferens perniciem. Videas autem
 languentes odisse cibos, etiam selectos & pre-
 ciosos, dum offeruntur ipsis, atq; etiam ad su-
 mēdum eosdem vrgentur: respuunt enim eos
 constanter & auersantur. Porro vbi prima
 reddita fuerit tēperata habitudo, cōcitus spi-
 ritus & anhelus sedatur, sanguis acidū mutat
 saporē, & calor naturalis suo cōsistit loco. Tūc
 surgūt è lecto, & panē etiā cibariū simul cum
 cafeo & nasturtio edentes, sūmopere exhilarā-
 tur. Talē profecto cōcinnitatē efficit in animo
 ipsa ratio, vbi didiceris, quid verē sit bonum,
 quidve honestū: mirū enim q̄ facile euaseris
 frugalis, tuaq; cōtentus sorte. Iam fallor, si pau-
 pertatem non sis habiturus in delitijs, ibiq; re-
 gnū tuū constituas, vitā illā popularē nullius
 opibus inuidentem, minusq; curiosam, pluris
 etiam faciens principū imperijs. Itaq; sapiētiae

incumbens studio, vitam viues multo omnium
 dulcissimam, etiam atque etiam te ipso indies
 enadens melior atque hilarior. Nunc dulce-
 dine sua te capient opes, quo in multos possis
 esse beneficus: modo paupertas erit iucunda,
 vitam tribuens curis solutam, planeq; liberam.
 Est, quando gloria titillabit animum, vt per-
 spectum habeas, virtuti sua non deesse premia.
 Quod si honor meritis (veluti fere fit in tanta
 rerum confusione) non contingat, maximo
 carebis malo, quippe inuidia. Li. de vir. & vit.

Mixtus ex diuersis sententiis locus.

Generatim autem liberos nostros flagi-
 tiosorum hominum consortio segre-
 gare decebit: eorum enim malignitate
 reportat. Hæc & Pythagoras obscuris quibus-
 dam præcepit sermonibus: quos hoc in loco
 positos explanabo: quoniam ad conquirendam
 virtutem non minimum videtur afferre mo-
 mentum, quale illud. Quæ nigrantes habent
 caudas, gustari non oportere: hoc est, cum ho-
 minibus consuetudinem non esse habendam,
 quos morum deprauatio ipsa denigrat. Iugum,
 stateramq; ne transcendere: id est, plurimi fa-
 cere iustitiam oportere, nec eam vlllo modo
 transcendere. Nec in otio insidere: hoc est, fu-
 giendum esse otium, prouidendumq; vt ne-
 cessariam

cessariam præparemus alimoniam? Haud inij-
 ciendam vnicuiq; dexteram: id est, non pròptè
 aut inconsultò consiliari oportere. Angustum
 ne gestabis annulū : quoniã ita vitam, vt eam
 non vinculo distingas, exercere debebis. Ignè
 ferro cædi minime debere: hoc est, irritandum
 non esse furentem: haud enim conuenit. quin
 potius, quum intumescit, iræ cedendum. Cor
 neque manducabis: quid aliud insinuat, quàm
 ne animū offēdas sollicitudinibus, eumve curis
 conficias? Abstinentum à fabis: quod videlicet
 in re ciuili versari non oporteat. Fabis enima
 prætorum suffragia ferebantur: quæ finem
 principatus attulerunt. Cibos in scaphio non
 esse ponendos: significat autem, in improbum
 animum vrbanos immitti non oportere ser-
 mones, aut vlla virtutis studia. Cogitationis
 nanque cibus est, cum ratione studium ac ser-
 mo frugi: quem impurum ac sordidum hu-
 mana reddit improbitas. Haud retro verti ad
 contermina proficiscentes: id est, quibus
 moriendum est, cum proximum vitæ
 terminum intueantur, facilè fe-
 rant, nec mœrore depri-
 mantur. De liberis
 educand.

↵
 FINIS,

789
Tertius tomus.

COLLECTA-
NEORVM MORALIS
PHILOSOPHIÆ:

Qui selectissima Apophthegmata
AD RECTAM VITÆ INSTI-
TUTIONEM CONDUCENTIA
continet.

*Ex clarissimis auctoribus, qui hac de re scri-
pserunt, collecta: & in locos
communes digesta.*

Per eundem fratrem Ludouicum
Granateñ. instituti. B.
DOMINICL.

OLISIPPONE,

Excudebat Franciscus Correa, Sereniss.
Cardinalis Iff. Typogra.

1571

Prima classis, quæ à Deo
 opt. max. incipiens, di-
 uersorum statuum per-
 sonas comple-
 titur.

D E V S.

I M O N I D E S IN-
 terrogatus olim ab Hiero-
 ne tyranno, Quidnam esset
 Deus? deliberandi sibi vnū
 diem postulauit. Cūque
 idem ex eo posttridie quæ-
 reretur, biduum petijt: ac
 cum ita sæpius quærētī duplicaret numerum,
 admiratusq; Hiero tyrannus, qui rogauerat,
 efflagitaret, cur ita faceret? Quia, inquit, quāto
 diutius considero, tanto mihi res videtur ob-
 scurior. Cice. Lib. I. de Nat. Deorum.

Socrates dicebat, Deos omnium optimos ac
 felicissimos. Ad horum similitudinem quo
 quisq; ppius accederet, hoc & meliorē esse, &
 bea-

beatiorum. Si corrigas vnus vocis numerum, nihil dici potest Christianius. Rot. li. 3. Apoph.

Euclides à quodam interrogatus, quales essent Dij? Cætera quidem ignoro, respondit: at curiosi illi odio esse certo scio. Max. ferm. 21. Curiosi
211

Euagrius cum longa orationis serie audiuisset de Deo atque Trinitate disputantes, Diuinitatem nequaquã esse definiendam respõdit. Omnes enim alias ppositiones habere genus, quod predicetur, aut speciem, aut differetiam, aut propriũ aut accidens, aut ex his compositã orationem: sed nihil in sancta Trinitate horũ, quæ dicta sunt, posse comprehendi. Ideoque quod ineffabile est, silentij tantum oratione esse adorandũ. Socrates lib. Tripart. hist. ca. 21.

Attalus insignis Christi martyr, à tyranno per contemptum interrogatus, Quod nomen Deus haberet? Qui plures sunt, respondit, nominibus discernuntur. Qui autem vnus est, non indiget nomine. Eusebius lib. 6. Ecclesi. hist. cap. 3.

Thales Milesius interrogatus olim, quidnã in tota rerum natura esset vetustissimum? respondit, Deus. Cur ita? quia nunquam esse cœpit. Eras. lib. 7. Apoph.

Cum Pompeio res infeliciter cederent, & ad Cæsarem inclinaret victoria: Cato dicebat, in rebus diuinis multum esse caliginis: quod T. Indicia
Dei.

Pompeio præter ius agere fuissent omnia prospera, causam Reipub. tuenti nihil succederet. Plut. in Catone.

Dei prouidentia.

Libanis sophista, summus Iuliani apostate fautor, cum interrogasset Antiochix ludi magistrum quendam, virum bonum atq; piū, Quid nunc fabri filius (Christum per cōtumeliam intelligens) ageret? respōdit. Non otatur, o sophista, quem fabri filium appellas: parat enim Iuliano loculum. Intellexit autem vir optimus, Iulianum ob insignem impietatem & crudelitatem, non diu superstitē fore, & diuinam vltionem præ foribus esse: paucos enim post dies Iulianus est interfectus. Tripar. hist. lib. 6. cap. 44.

Philosophus quidā interrogatus, respondit. Quod est in triremi gubernator, in currū rector, præcantator in choris, dux in vrbe, imperator in exercitu, hoc est in mūdo Deus. Apuleius de Mundo.

Thales Milesius, qui sapientissimus inter septem fuit, dicebat, Homines existimare oportere, Deos omnia cernere, Deorūq; omnia esse plena, & ita fore omnes castiores, si Deo teste & spectatore se omnia agere crederent. Omnē virtutis philosophiam hoc vno verbo vir sapiens

piens complexus est. Ci. li. 3. de legi.

Idem rogatus, nū lateret Deos homo iniuste agēs, respōdit, Ne cogitās qdem. Significās Deo nihil omnino esse occultum. At vulgus putat, quæ corde voluunt, latere Deū. Laert. li. 1.

Athenodorus philosophus dicere prudēter solebat: Ita cum hominibus homines viuere debere, ac si Deus retributor bonorū, malorūq; vltor, omni loco ac tempore actiones nostras intueretur, conspicereturq; humanis nostris oculis. Fulgos. lib. 7. cap. 2.

Philo cum alijs Iudæis apud C. Caligulam accusatus ab Appione, quod Cæsari diuinos honores non tribueret, eiectus ex aula, socijs Iudæis respōdit, Bono animo nos esse oportet, quibus iratus est Caius; quia necesse est adesse diuinum, vbi humanum cessat auxilium. Euseb. lib. 2. Eccles. hist. cap. 5.

T. Aduer-
sitas.

Opificium Dei.

ANtonius iustus cognomento, p̄fessione monachus, à philosopho interrogatus, qua ratione in vita monastica p̄durare posset, cū ea cōsolatione, quæ ex libris percipitur, careret: respōdit. Liber me³, o philosophie, natura rerum creatarū est. In eis enim cū mihi visum est, oracula Dei subinde contemplor. Niceph. Callist. li. 11. ca. 43. Eccles. hist.

Thales Milesius olim interrogatus, Quid omnium esset pulcherrimum: respōdit, Mundus: Est enim opus Dei, quo nihil pulchrius est. Ex Laert. lib. I.

Christus.

EX his qui cum Phocione erant morituri, quidam indignans, complorabat sortem suam. Quem ita consolatus est Phocion. Non tibi, inquit, Euhippe, satis est cum Phocione mori? Phocion non tantum innocēs, verum etiam præclare de Rep. meritus, ducebatur ad mortem. Magnum itaq; solatium oportebat esse, cum Phocione innocente mori innocentem. Plut. in Græco. apoph.

Quod si magnum esse mortis solatiū putatur cū Phocione mori, quid ergo cū Christo pati, & contumelijs affici: & paupertatem ceteraq; huius vitæ incommoda perpeti, quæ innocentissimus ille agnus, atque adeo rerum omnium Dominus, nostri causa perpeffus est?

Sanctus.

DIogenes Cynicus taxabat hominū vulgus, quod bonos viros hoc nomine laudarent, quia pecunias cōtemnerent: nec interim imitarentur quos laudibus vehementer extollerent: sed pecuniosos magis seque-

sequerentur, quos vituperabant. Laert. Diog. Hoc in eos quadrat, qui cum sanctorum virtutes miris laudibus efferant, vitia tamen peccatorum hominum sectantur.

Alphonfus Aragonum rex potentissimus, in expugnatione Caietæ, cum aliquando defecissent ad tormenta ænea portentose amplitudinis saxa, nec aliunde habere facilius possent, quàm ex villa, quæ ab incolis inueterata opinione adhuc asseritur Ciceronis fuisse: vt aliunde disquireret istiusmodi saxa rex iussit: Ciceronis vero (cuius admiraretur in dicendo lacteam eloquentiam) villam, si saperent, inuolatam seruarent. Malle enim se tormenta & machinas amittere, quam iniuria afficere saxa tanti illius viri, qui tot tantosq; homines ab iniuria & capitis periculo vendicasset suo patrocinio. Panor. Lib. 1. de reb. gest. Alph. Hoc exemplum ad venerationem sanctorum & reliquiarum ipsorum accommodari maxime potest. Si enim post tam longa annorum spatia, tanti fecit rex sapientissimus rudia villæ illius saxa, quæ Ciceronem educauerant in dicendo clarissimum: quid illi merebuntur, qui nō tam lingua, quàm vita clarissimi fuerunt, & modo in æternū regnant cum Christo?

Homo.

Interrogatus olim Solon Salaminius, quid esset homo: respōdit: Putredo est in exortu, bulla in omni vita, esca vermium in morte. Guido Bituri.

Diogenes quoties considerabat in hominū vita ciuitatum gubernatores, medicos, aut philosophos, nullum animal dicebat esse homine sapientius. Idem contemplans somniorum interpretes, coniectores, diuinos, & huius generis cæteros, aut qui gloriæ diuitijsq; seruirent: aiebat sibi nihil homine videri stultius. Indicans, hominis ingenium ad res optimas accommodum, si exerceatur: sin ad vitia degeneret, longe esse infra multas pecudes. Laert. Li. 6.

B. Vulg.

Diogenes quodā tempore lucernā accensam gestans, obambulabat in foro, clarissima luce, quærenti similis. Rogatus quid ageret, Hominem, inquit, quæro: Notans publicos ciuitatis mores vix homine dignos. Laer. lib. 6.

L. Luxus.

Idem eos, qui in coquos, adultores, & scortata facultates suas profunderent, similes dicebat arboribus per præcipitia nascentibus: quarum fructus nullus hominum gustaret, sed à coruis & vulturibus ederentur. Quo dicto inuit eos nequaquam esse homines, qui ventri & gulæ seruiunt. Laert. lib. 6.

Socrates interrogat⁹, quomodo quis sine molestia vitā ageret: negauit villo modo id fieri posse.

posse. Non enim licet, inquit, hominibus conuersanti. Ab homine quippe homini (vt ait Seneca) quotidianum periculum est. Vnde non temere à veteribus dictum est, Homo homini Demon. Stob. ser. 97.

Idē dicebat se putare, quod Dij semp rideāt vanas hominū curas, & studia, & inexplebilem vndiq; cōgerendi cupiditatem, perinde atq; se perpetuo victuros putarēt: cū tamē mox hinc nobis migrandū sit, oībus relictis. Stob. ser. 96.

Aristoteles interrogat^o, quidnā esset homo? respondit, imbecillitatis exemplum, temporis spoliū, fortunæ lusus, inconstantia imago, inuidiæ & calamitatis trutina: reliquum vero pituita, & bilis. Stob. ser. 96.

Alexāder dū in obsidione cuiusdā vrbis, infirmissima mœniū quærit, sagitta grauiter ictus est, nectamē ab instituto destitit. Sed mox cū represso sāguine ficci vulneris dolor cresceret, & crus equo suspēsū paulatim obtorpuisset, coactus quod cœperat omittere, ac chirurgum accersere: Omnes, inquit, me prædicant Iouis esse filium: Sed vulnus hoc hominem me esse clamat, Plut. in vita eiusdem.

Silenus senex, à Mida captus, rogatus est, quid esset homini optimū: diu silētiū tenuit. Tandē adactus dicere, respōdit: Optimū esse nunquā nasci: proximum, quā oeyssime aboleri, atq; hoc pretio

pretio dimissus est. Huius dicti præter alios meminit Ouid. lib. Metamorph. II.

Architas dicebat, Quemadmodum si summam diligentiam adhibeas, tamen piscem sine spinis non inuenies: sic nec hominem inueniri posse, qui non dolosum, spinosumq; quiddam habeat admixtum. Aelia. lib. 10. de varia. histo.

Solon legum Atticarum conditor, dicere solebat, vrbes atque oppida nihil aliud esse, quàm humanarū ærumnarum domicilia, quibus luctus, mœrores, tristitiæ mortaliū, quasi septis includuntur. Beroal. de terræ motu.

Mulier.

PHiloxenus poëta interrogatus, quam ob causam in tragœdijs induceret mulieres malas, cum Sophocles eas induceret bonas: argutissime respōdit. Quoniam ille, inquit, tales inducit, quales esse deberent: ego vero, quales sunt. Eras. lib. 6. Apoph.

Secūsus ille sapiens interrogatus, quid esset mulier: respondit: Viri naufragium, domus tēpestas, quietis impedimētum, vitæ captiuitas, quotidianum dānum, voluntaria pugna, sumptuosum bellum, belua conuiua, sollicitudo cōfidens, leæna complectens, exornata Scylla, animal malitiosum, malum necessarium. Max. ser. 39.

Antipater.

Antipater constitutus ab Alexandro Macedonix præfectus, cum ad Alexãdram scripsisset Olympiadis matris ineptias, atque importunitates: commotus Alexander ait: Grauem pensionem pro decẽ mensibus, quibus in utero eius fuisset, matrem à se exigere. Bruso. lib.

4. cap. 1.

Cato obiurgans aliquando mulierum impotentiam: Omnes, inquit, homines vxoribus dominantur, nos omnibus hominibus, nobis autem vxores. Hoc modo colligens, mulieres rerũ omniũ esse dominas. Plut. in Rom. Apop.

Aristippus mulierẽ paruam, sed pulchram conspicatus: Paruum, inquit, pulchrum, magnum autem malum. Anto. in Melis. par. 2. ser. 33.

Cum Democritum quidam percontaretur, cur cum magnus esset, paruam duxisset vxorẽ? Ego (inquit) in malo eligendo, quod minimum erat, elegi.

Anima.

ALphonfus Aragonum rex, maximum argumentum immortalitatis sibi videri dicebat, quod corpus in hac vita decrescere, ac omnia membra suos quasi fines & terminos habere, videret: animos vero, quanto ad annos accederent, tanto magis intelligẽtia, virtute,

virtute, & sapientia crescere. Panor. lib. 4. de
Alphon. reb. ges.

In Austria cū obijisset vnus ex primoribus,
annos natus tres & nonaginta, qui vitam inter
voluptates illecebrasq; nulla vnquam valetu-
dine offensam, duxisset: ignotaq; illi omnis ca-
lamitas, omnis mœstitia fuisset, idq; Friderico
Cæsari narraretur: Et hinc, inquit ille, immor-
tales animas censere licet. Namque si Deus est,
qui hunc mundum gubernat (vt philosophi &
Theologi docent) eumque iustum esse nemo
negat: profecto alia loca sunt, ad quæ post
mortem animæ migrant: ibiq; pro factis mer-
cedē, aut pœnam accipiunt. Nam hic nec bo-
nis sua præmia, nec malis sua supplicia reddi
videmus. *Æneas Syl.*

Alexandro mortuo, cum Anaxarchus tem-
pestate esset delatus in Cyprum, Nicocreon
memor contumeliæ, philosophum arreptum
in mortarium coniecit, ac ferreis pistillis con-
tundi iussit. Hic illam vulgò celebratâ vocem
emisit, Tunde Anaxarchi maticam, nam Ana-
xarchum non percutis. *Laert. lib. 9. cap. 10.*
Qua quidem voce præcipuam hominis digni-
tatē in anima posuit, corpori vix aliud, quàm
quod operimentum, ac veluti receptaculum
esset, tribuens. Quæ quidem sententia vehem-
enter coarguit, qui animæ cura profus ne-
glecta,

glecta, omne studium suum ad corporis commoditatem & voluptatem transferunt. Quædam enim quidam ita viuunt, vt nullum numen esse credant: sic nonnulli ita se se gerunt, vt vel se animas non habere, vel eas cum corporibus simul interire arbitrentur: adeo se se totos curandis corporibus addixerunt.

Cyrus maior moriens apud Xenophōtem, ita ait: Nolite arbitrari, o mihi charissimi filij, me cum à vobis discessero, nusquam aut nullum fore: nec enim dum eram vobiscum, animum meū videbatis: sed eum esse in hoc corpore, ex ijs rebus, quas gerebam, intelligebatis. Eundem esse creditote, etiam si nullum videbitis. Cato Maior.

Liberum arbitrium.

Democritus Milesius dicere solebat, si corpus animum in ius vocaret, haudquaquam futurum, vt ille muneris male administrati crimen effugeret. Animus in corpore velut in præsidio collocatus est: & tamen pleraque mala corpori ab animo veniunt, quæ is tamen arbitrij potestate vitare posset.

Affectus.

Qualis

Qualis cuiusq; animi affectus esset, tale esse hominē Socrates disserebat: qualis autem homo ipse esset, talem eius esse orationem. Orationi autem facta simillima, factis vitam. Cice. 5. Tuscul.

Pueritia & adolescentia.

Socrates percontatus, quāenam esset potissima iuuenum virtus. Ut inquit, ne quid nimium tentent. Calor enim ætatis vix finit illos seruare modum. Laert. in vita Socratis. Lib. 2. cap. 5.

Senectus,

Lacon quidam senex percōtatus, cur barbam gestaret tam prolixam? Ut, inquit, eam intuens, virum me esse sciam: & canos intuens capillos, nihil committam illis indignum. Plut. in Laconicis.

Solon, cum quidam ex eo quæreret, Quid senectutem esse putaret: respondit: Vitæ hyemem. Stob.

Diogenes percontanti, quid esset in vita miserrimum? Senex, inquit, egenus. Siquidem ubi naturæ præsidia destituunt hominem, extraneis rebus fulcienda est ætatis imbecillitas. Brus. lib. 6. c. 7.

Cato senior, cum senectuti adsint multa probra, dicebat, non esse addendum malitiæ dedecus.

dedecus. sentiens senectutem multis nominibus vulgo male audire: veluti, cum audit deformis, e dentula, lusciosa, imbecillis, obliuiosa, indocilis. Hæc ferre satis est: vt non accedat crimen improbæ vitæ: quod omnibus quidem fœdum, sed seni fœdissimum. Plut. in Roma. Apoph.

Cæsare consulatum assequuto, adiuuantibus Pompeio & Crasso, cum omnia pro libidine gererentur, ac pauci senatores in curiam conuenissent, Confidius quidam natu prægrâdis, idcirco non venisse senatores dicebat, quoniam illus arma militesq; pertimescerent. Cui Cæsar: Quin tu, inquit, hoc quoque reformidans, domi te non contines? At Confidius, Senectus, inquit, me facit intrepidum. Cum enim vitæ paucillum superfit, non est cur magnores sollicitus. Brus. lib. 2. cap. 1.

Diogenes interrogatus, quid esset senectus? respondit: Vita brumalis, tempestatibus obnoxia. Stobe.

Alexis poëta, cuidam videnti ipsum iam senio fessum, ægrè lenteq; incedere, ac roganti, quid ageret: Paulatim, inquit, morior. Significans senes non viuere, sed lente mori. Eras. lib. 9. Apoph.

Senex in Olympijs cupidus erat spectandi certaminis, quod agebatur: Sed cum nulla va-

T. Obser-
uantia.

caret sedes, ad varia loca sese cōferens, ludibrio erat, ac scōmatis petebatur, quod nullus eum exciperet. Vt vero peruenit ad Lacedæmonios, ibi non solū pueri omnes assurrexerunt, verū etiam viri multi cesserunt illi locum. Id factū cum cæteri Græci, quotquot aderant, plausu comprobassent, patriūq; morem supra modum collaudassent: senex.

Concutiens canasque genas, & tempora cana,
ac fuis lachrymis, Heu miseriam, inquit: oēs Græci norunt quid sit honestum: sed eo soli vtuntur Lacedæmonij. Eras. ex Plut. in Laco.

T. Obser-
uantia.

Lacō cū in peregrinatione vidisset homines in sellis curulibus sedentes: Absit, inquit, vt in talibus sedeam sellis, vnde non liceat assurgere seniori. In his enim sedebant delicati, porrectis eruribus, ac cælum imminens capiti prohibebat exurgere. Plut. in Laco. Apoph.

Pisistrato tyrāno à Solone querēti, qua tandem spe fretus, sibi tam audacter resisteret, respondit, Senectute. Cice. in Catone Maiore.

Vir & Vxor.

Pyttacus Mitylenæus interrogatus à quodam, qualem vxorem ducere deberet? respondit, Æqualem tibi ducito. Ipse enim cum domi haberet opulentio-
habere

habebat etiam morosam & imperiosam. Laer. lib. 1. cap. 5.

Chilonis dictum est, Vxorem humilem modico apparatu ducendam: ne pro coniuge dominam accersas domum. Sat enim dotata venit puella, quæ pudicitiam & honestos mores secum adfert. Proinde hoc erat vnicum ex Laonicis institutis, vt virgines sine dote nuptum irent. Laer. lib. 1. cap. 4.

Democritus interrogatus, cur homo proceræ staturæ tam parvam duxisset vxorem. Ego, T. Malice inquit, in malo eligendo, quod minimum erat elegi. Anto. in Melis. par. 2. ser. 34.

Idem dicebat, eum qui bonum generum nactus sit, inuenisse filium: qui vero malum, simul & filiam perdidisse. Stob. ser. 68.

Aureolus philosophus rogatus, pauperne an diues vxor ducenda esset? Pauperem, ait, alere difficile est: diuitem vero ferre, tormentum. Brus. lib. 7. cap. 22.

Lycurgus cuidam percontanti, quam ob causam lege cauisset, vt sine dote virgines elocarentur. Vt, inquit, nec propter inopiam illæ relinquerentur inuptæ, nec ob diuitias expeterentur: sed vt iuuenum quisq; ad puellæ mores respiciens, ex virtute faceret electionem. Plut.

Themistoclem vnicæ filix pater consulebat,

bat, vtrum eam pauperi, sed ornato: an locupletiti sed parum probato collocaret. Malo, inquit Themistocles, virum pecunia, quam pecuniam viro indigentē. Valer. Max. li. 7. c. 1.

Olympias cum accepisset, adolescentem quendam aulicum duxisse vxorem eleganti quidem forma, sed famæ parum secundæ. Ille, inquit, non sapit, qui vxorem oculis, non etiã auribus duxerit. Forma cernitur oculis, fama auribus deprehenditur. Quidam autem nec auribus, nec oculis, sed digitis ducunt, solam spectantes dotem. Eras. 6. Apoph.

Aurelia Iouiani Pontani filia natu maior, amisso Paulo marito, cum à patre ad secundas nuptias hortaretur. Quin tu, inquit, pater nuptias secundas non inis? (erat enim is etiam viduus) Quia, respondit, nullam matritux similem me reperturum confido. Eadem cura (respondit illa) me quoq; versat pater, quod mihi placitum Paulo æque similem sperem neminem. Adrianus Barlandus.

Metellus Numidicus dicebat. Si sine vxoribus possemus esse, omnes ea molestia careremus: sed quoniam ita natura tradit, vt nec cū his satis commode, nec sine his vllō modo viuī possit: salutis perpetuæ potius, quã breui voluptati consulendū est. Bruto. lib. 7. cap. 22.

Socrates se consulentibus de ratione matrimonij

rimonij contrahendi, dixit: Quemadmodum pisces o adolescentuli, qui nondum intra nasas sunt, volunt intrare: qui autem iam intus sunt, volunt exire: sic & vos, ne idē vobis accidat, videte. Anto. in Melis. par. 2. ser. 34.

Solon cum ad Thaletem Miletum venisset, admiratus dicitur, quòd nuptias, filiorumq; procreationem contempisset, Thaletem vero tacuisse. Interiectis autem diebus aliquot peregrinum subornasse, qui decimo post discessum die Athenis venisse fateretur. Hic rogatus à Solone, nūquid noui Athenis esset? edoctus ille à Thalete, Nihil aliud, inquit, præterquam quod adolescentis cuiusdam efferebatur funus, ciuitate omni subsequente, quod eius pater virtute & admiratione inter ciues primas obtineret, quem tum abesse dixisset. O illum miserum! Solon ait. Sciscitanti vero de nomine, respondit, excidisse memoria: sed ob iustitiam illius in omnium ore versatum. His Solon in metum coniectus est. Postremo nomen peregrino subiecit, ab eoq; contendit, nū illi Soloni nomen esset? Annuente homine, Solon caput cedere cœpit, filium suum obijisset ratus. Tum Thales ridens ait: Hæc me Solon à nuptijs & procreandis liberis dehortantur, quæ te hominem fortissimū infringunt: & tūc rem fictam esse ostendit. Bruso. lib. 7. c. 22.

Phoroneus legulator moriens, fratri dixisse fertur: Ad summam felicitatem nihil mihi defuisset, si vxor defuisset. Brus. lib. 7. cap. 22.

T. Cōsuetudo, siue
Exercitatio.

Socrates percontanti, cur Xantippem moribus incōpositis fœminam haberet domi, dicebat: Sic habendam cōsuetudinē cum morosis vxoribus, quemadmodum qui se ad studium equestre exercent: parant enim equos ingenij ferocioris, quos si subegerint, ac perpeti possint, cæteris vtuntur commodius. Ita qui morosæ coniugis mores ferre didicerit, multo facilius cum quibuslibet habebit consuetudinē. Laert. lib. 2. cap. 5.

Alphōsus Aragonum rex dicere solebat, ita demum matrimoniū trāquille, citraq; quarimonias exigi posse, si marit⁹ surdus fiat, vxor cæca: innuēs opinor, fœmineū genus obnoxium esse zelotypiæ: atq; hinc oriri rixas & querimonias. Rursum maritis permolestam esse vxorū garrulitatē: qua molestia cariturus est, si fiat surdus: nec illa vexabitur adulterij suspicione, si careat oculis. Eras. lib. 8. Apoph.

Annia, cum ab amicis adhortaretur, vt post defunctum priorem maritum, alteri nuberet, cum ætas esset & integ. a, & forma præstantissima adhuc (quorum alterum præberet spem prolis, alterum promitteret amorem mutuū) Nullo, inquit, pacto hoc factura sum: si enim

bono

Bono viro nupsero, nolo posthac timere ne amittā: sin vero malo, quæ me caperet demētia, vt post optimū talē admitterē? Eras. li. 8. Apo.

Liuvia Augusti Cælaris vxor interrogata, quibus rationibus Augustū sibi subiecisset, respondit, **Multa modestia**: quòd ea, quæ place- rent Augusto, faceret libenter: quodq; se scire dissimularet, quibus ille rebus venereis domi frueretur. Dyoni. in Tyberio.

Cum adolescens quidā Socratē interroga- ret, an ducere vxorem nec ne deberet, breuiter respondit, **Vtrūuis feceris pœnitebit**: sentiens, & in matrimonio, & in cœlibatu sua esse incō- moda, quæ ad pœnitendum inducant.

Canna Synorito Galatæ nupserat. eam Sy- norix iuuenis præpotens adamabat: & clam interfecto Synorito, de nuptijs Cannam soli- citare cœpit. Illa quòd cōiugis mortem vlcisce- retur, dissimulauit dolorem, & coniugij spem præbuit. Tandē Synorigem ad se venire iubet in Templū Dianæ, cui erat dicata, quasi vellet hanc esse coniugij testē: & astās altari ceu Deæ libatura, è poculo bibit toxicū: mox q; tradidit Synorigi. Qui simul atq; reliquū ebibisset, ve- nerata Deam, Te, inquit, Dearū præstātissima testor, me huius tantū diei gratia haudenus Sy- norito fuisse superstitem. Eras. lib. 6. Apoph.

Cū Collatinus cū paucis familiaribus ad Lu-

T Casti-
tas.

cretiam venisset, à Sexto Tarquinio vi stupra-
tam, quæ rêti viro ex more, Satin saluæ: Mini-
me, inqt Lucretia: quid enim salui est mulieri
amissa pudicitia? Vestigia alieni viri Collati-
ne in lecto sunt tuo. Sed corpus tantum viola-
tum est: animus insons est: mors testis erit.
Erasm. 6. Apoph. Quauis autem facinus
hoc Christiana fides merito damnet, quæ ma-
nus sibi quenquam afferre vetat, vox tamen
illa memoranda est. Quid salui esse mulieri
amissa pudicitia potest? Habent homines mul-
ta propter quæ laudari merito possint. In alijs
enim eloquentia, in alijs doctrina, in alijs iuris
civilis, in alijs rei militaris scientia, in alijs bel-
lica fortitudo, variarûq; artium peritia lauda-
tur. In muliere vero magna pudicitia laus est:
qua amissa, quid est quod in ea iure laudari
possit? Vnde in Ecclesiastico legimus, Mulier
fornicaria, quasi sterco in via, ab omnib' pre-
tereuntibus conculcatur.

Armenia à Cyri conuiuio domum rediens,
Cyri pulchritudinem omnibus laudantibus,
interrogata à viro, quid de Cyri dignitate sen-
tiret, ait: A te mi vir oculos nunquam deflexi.
Itaq; qualis alieni viri forma sit, prorsus igno-
ro. Ex lib. 4. Fran. Seneñ. de inst. reip.

Thesca Dionysij soror, nupta Polyxeno,
posteaquã maritus metu tyranni profugerat,

&

& rex sororem accusaret, quod conscia fugæ mariti, nō indicasset. Adco ne, inquit, Dionysi, me vilem abiectiq; animi fœminam iudicas, ut si sensissem illum moliri fugam, nō me illi nauigationis & omnium aliarum fortunarū comitem additura fuerim? Eras. 5. Apoph.

Bruti vxor Portia, Catonis filia, posteaquā sensit conspiratum de Cæsare interficiendo, ea nocte quę præcelsit diem, in quo Cæsar occisus est, egresso cubiculum Bruto, cultellum tonsorium velut vnguim resecādorū gratiā poposcit: eoq; quasi forte de manibus elapso, se ipsam grauiter vulnerauit. Mox Brutus clamore ancillarum in cubiculum reuocatus, obiurgare eam cœpit, quod tonsoris præripuisset officium. Hic illa clam marito, Non hoc, inquit, temere feci: nam experiri volui, si quod constitutum est, parum cesserit ex sententia, quam æquo animo me ferro sim peremptura. Plut.

Pater, Filius. Filiorum educatio.

PVer quidam apud Platonem educatus, cū ad patrē ex intervallo redisset, eūmq; vidisset effusius ridentem, admiratus dixit, Se tale nihil vnquam apud Platonem vidisse. Tanta res est iam inde à teneris annis virtuti assuescere. Eras. Lib. 6. Apoph.

Maxima, inquit Satyricus, debetur puero

reuerentia. Laer. lib. 4. cap. 3.

Socrates dicebat, optimè natis ingenis quo potissimum adhibendam rectam institutionem. Idem enim in his usu venire, quod in equis: in quibus, qui feroces sunt, ac generosæ indolis, si statim à primis annis rectè instituatur, egregii & ad omnem usum accommodi euadunt: si minus, efferati, intractabiles, & ad nihil utiles sunt. Eras. 3. Apoph.

Apud Lacedæmonios cum duo fratres inter se dissidium haberent, Lacædemonij multam dixere patri, quod filiorum discordiam dissimularet: iuuenibus ignoscendū putarunt; sed quidquid illi per calorem ætatis peccassent, parèti imputabant, cuius autoritas providere debuerat, nequid inter filios oriretur simultatis. Plut. in Lacon.

Licurgus is, qui Lacedæmonij leges condidit, cum conaretur ciues suos à moribus presentibus ad tēperatiore viuenti rationem traducere, eosq; virtutis & honesti studiosos reddere (nā erāt corrupti delitijs) duos educavit ætulos eodē patre eadēq; matre pgenitos: quorum alterū passus est domi lautioribus vesci cibis, alterū eductū venatibus exercuit. Dein cū ambos produxisset in forū apud multitudinē, posuit illic spinas simul & escas aliquas deliciaiores, mox emisit lepore: cum vterq; rapertur

tur ad assueta, alter ad escas, alter leporem in-
 uaderet: An nō videtis, inquit, ciues duos catu-
 los cū eiisdē sint generis, tamen ob diuersam
 educationē admodū dissimiles inter se se eu-
 sisse, plusq; ad honestatē momenti habere edu-
 cationē, quā naturā? Proinde nihil nobis, o ci-
 ues, nobilitas, quā miratur vulgus hominū, du-
 ctumq; ab Hercule genus p̄fuerit, nisi ea gesse-
 rimus, p̄ quā ille mortaliū omniū clarissimus,
 ac generosissimus extitit: ac per omnē vitam,
 quæ honesta sunt, & discamus, & exerceamus.
 Reperit vir ingeniosus viam, qua multitudini
 philosophicis rationibus nō satis idoneæ, virtu-
 tis imaginē ob oculos poneret. Res quidē effi-
 cax est natura: sed potentior est institutio, quæ
 malā naturā corrigit ac vertit in bonā. Quales
 nascantur liberi, nulli in manu est: at, vt recta
 institutione euadāt boni, nostræ potestatis est.
 Eras. lib. 1. Apoph.

Idē Lycurgus obijciētibus, quod eloquētiæ
 præceptorib⁹ daret mercedē, Si quis, inqt, pro-
 fiteatur se filios meos mihi redditurū meliores,
 non mille drachmas, sed omnium facultatum
 dimidium effunderem. Eras. lib. 8. Apoph.

Ælianus adolescens Eretriam post longam
 pergrinationem reuersus, rogatus à patre,
 quid discipline tanto temporis interstitio asse-
 cutus esset: se breui quæsituram esse pollicetur.
 Ver-

Verberibus igitur paulo post cæsus propter delictum admissum, patri nequaquam inobediens fuit, & ait, Hoc eloctum, vt parenti castiganti obediret, eiusq; indignationes atque pœnas æquo animo ferret. Brus.li.4.c.30.

Pomponius Atticus in funere matris, quam extulit nonagenariam, ipse natus annos sexaginta, sæpe gloriatus est, quòd nunquam cum matre in gratiam rediisset, nunquam cum sorore fuisset in simultate, quam prope æquale habuit. Hanc vocem se ab ipso audisse scripsit Cornelius Nepos. Eras.li.6. Apoph.

Ti. Forci
sado.

Damatria cum accepisset, filium ita se gerere in bello, vt tali matre videretur indignus, domum redeuntem interemit. Maluit filium habere mortuum, quam bello inutilem. Qua de re hoc fertur epigramma.

*Transgressum leges mater Damatria natum
Ipsa Lacœna necat, non Lacedæmonium.*

Ti. Iudex.

Manlius Torquatus, cū è Macedonia venissent legati, graues quærelas deferentes de filio eius Decio Syllano, qui eam prouinciam obtinuerat: à Senatu petijt, ne quid ea de re statueret, priusquam ipse causam cognouisset. Cum senatus illi cognitionem detulisset, domi sedit, solusq; vtriq; parti per totum biduum vacauit: tertio die pronunciauit in hanc formam. Cum Syllanum filium pecunias à socijs accepisse

uisse probatum sit, & Republica cum, & domo mea indignum iudico, protinusq; e conspectu meo exire iubeo. Eras. li. 6. Apoph.

Aulus Fulvius filium ingenio, literis, & forma florentem, quoniam in Catilinæ castra properabat, ex itinere retractū occidit, dicens: Ego te non Catilinæ aduersus patriam, sed patriæ aduersus Catilinā genui. Eras. li. 6. Apoph.

Ti. Pietas
in patriā.

Diogenes, cum puerum conspiceret indecore se gerentem, pædagogum illius bâculo percussit, dicens: Cur sic instituis? Indicans primæ ætatis formatoribus potissimum imputandum esse, si adolescentes euadant male morati, aut secus. Aphthonius ac Priscianus.

Ti. Pæda-
gogus.

Philippus Macedo, cum accepisset genitum sibi filium Alexandrū, ad Aristotelem scripsit, se Dijs gratias habere, non tam quod filius sibi natus eisset, quàm quod eum nasci contigit Aristotelis tempore, à quo quidem sperabat eum ita doctum iri, vt se dignus euaderet, & successione rerum suarum. Atque cum primū fari cœpit, nutu Aristotelis eū nutriri iussit: cui deinde adultū in disciplinā tradidit. Et deinde eū propter aduersam valetudinē e eū in castra sequi nequiret, Callistheni discipulo obeundas suas vices tradidit, vt regi adesset, eūq; philosophiæ studijs adiuuasset. Ex Francisc. Sen. lib. 2. de Inst. Reip.

T. Sciētia.

Dominus. Seruus.

MEmoria nostra seruus extitit ingenij pessimi, animiq; truculenti. Huic fauissimus herus fuit, qui in eum verberibus sequere non desinebat. Iratus autem seruus, cum dominum vlcisci nequiret, duos quos habebat infantes, anniculū vnum, alterū bimulū corripuit: turrimq; editam conscendit, dominumq; vocauit, monuitq;, vt infantes suos gremio exciperet: quos quāprimum illis parieti deiecit, se seq; precipitauit, ne viuus in potestate domini veniret. Ex Fran. Sen. lib. 4. de Inst. Reip. Hoc animaduertant, qui omnia sibi in seruos licere arbitrantur: quorum nunquam tam destituta fortuna est, vt non interim vehementer nocere dominis possint.

Magister. Discipulus.

Alexāder interrogatus, vtri magis foret affectus, Philippo parenti, an Aristoteli præceptori, respondit: Ille mihi, vt essem, causa fuit: hic vero, vt bonus essem. Strob.

Diogenes Athenas profectus, ad Antisthenem se contulit: à quo saepe repulsus (nullum enim discipulum recipiebat Antisthenes) non desistit tamen hærere: adeo, vt cum aliquando baculum intentaret Antisthenes, vltro baculo

caput subiecerit, dicens. Cædi, si vis: at nullum inuenies baculum tam durum, quo me abs te abigas, dum aliquid dixeris. Insigne exemplū adamatæ sapientiæ. Laert. lib. 6. cap. 2.

Ti. Philoſophia.

Metrocles dicebat, res alienas emi pecunia, vt domum, vestem, & alia: disciplinas autē liberales emi tēpore. Requirit enim diuturnū studiū, & indefessā diligentiam. Laert. lib. 6. e. 6.

T. Tēpus
T. Studiū,

Demosthenes summus ille orator tāta diligentia versatus est in oratoria, vt nullam aliam ob causam magis se dolere dixerit, quam si quando opificum anteluceana victus esset industria. Cic. lib. 4. Tuscu. quæst.

Ti. Studiū
pertinet.

Antisthenes, cum adolescens quidam Ponticus genere, se in numerum discipulorū illius recipi cuperet, patri quærenti, quibus rebus esset opus: Libro, inquit, nouo, stylo nouo, nouaq; tabella. Significans animum à vitijs vacuum, studium vigen, & memoriam fidelem. Laert. lib. 6. cap. 1.

Doctor & auditor.

DIogenes eos, qui de virtute loquerētur, nec recte viuerēt, cytharæ dicebat similes, quæ sono prodesset alijs, ipsa nihil sentiret, nec audiret quicquā. Laert. li. 6.

Hoc dictum non multū ab illo Pauli, qui ait. Si linguis hominū loquar & Angelorū, chari-

charitatem autem non habuero, factus sum
velut æsonans, aut cymbalum tinniens.

Aristoteles rogatus, quamobrem cum alios
doceret loqui, ipse taceret: respondit: Cos qui-
dem ipsa non scindit, cultros autē acuit. Anto,
in Melil. par. 1. Ser. 73.

Diogenes Cynicus, cum aliquando de re se-
ria disserens, nullum haberet auscultatorem
attendentem, cœpit ineptam cantionem ca-
nere, veluti saltaturus. Vbi iam plurimi con-
currissent, obiurgauit illos, quod ad stulta &
inepta frequentes & alacres accederent, ad
seria vero & ad bene viuēdum vtilia, nec alacri-
ter conuenirent, nec diligenter auscultarent.
Laert. Lib. 6.

Demosthenes quodam tempore, cum po-
pulus obstreperet dicēti, ait, se breue quiddam
velle illis narrare. Facto multitudinis silentio.
Adolescens, inquit, quidā æstiuo tēporē asinū
conduxerat ab Athenis Megaram vique. Sole
vero circa meridiem vehementer æstuate,
vterque volebat subire vmbra asini, sed vterq;
alterum prohibebat. hic dicebat, asinum con-
ductum, non vmbra: alter contendebat, per
conductionem, & asini & vmbrae ius esse fa-
ctum. Atque hæc locutus Demosthenes, abiit
è suggesto. Populo vero retinente, ac narra-
tionis finem flagitanti: De asini, inquit, vmbra
audire

audire cupitis, de rebus ſerijs loquentem audire non vultis. Eraſ. de aſini vmbra.

Antimachum clarum poëtam ferunt, qui cum conuocatis auditoribus legeret eis volumem ſuum, & eum legentem omnes præter Platonem reliquiſſent. Legam, inquit, nihilominus: Plato enim mihi vnus inſtar eſt omniũ. Cicero de Claris Orat.

De Prælatiſ & eorum reſidentia.

ANtigonuſcum pugnaturuſ eſſet aduerſuſ Ptolemæi militeſ, gubernatorq; admoneret plureſ eſſe naueſ hoſtium: Proquot, inquit, nauibuſ ſupputaſ, quod ego hic præſto ſum? Sentiens ad victoriã plurimũ habere momenti, ſi ſtrenuũ imperator præſentem regat exercitum. Plut. in Reg. & imper. apoph. Hoc exemplo quantum Prælatorum in Eccleſijs ſuiſ præſentia valeat, facile poterit iudicari.

Cum quidam corpulentuſ ac nitiduſ, equũ haberet macilentũ ac ſtrigoſum, rogatuſ, quid eſſet in cauſa, reſpondit, mirum non debere videri, ſi equo ſuo eſſet habitior: quando quidem ipſe ſe paſceret, equum autem curaret ſeruũ. Geliuſ, & Eraſ. in prouerb. Hoc etiam apophthegma ſatiſ declarat, quantum gregi conferat Prælatorum cura & præſentia.

Alexander Seuerus assessoribus designantē sua salaria: quanquā dicebat, illos potissimum promouendos, qui per se Rēp. gerere possent, non per assessores. Vnūquēq; enim hoc agere debere, quod nosset. Prudentissimus iuuenis sensit, hoc esse præcipuū vlcus omniū rerūpub. quod omnia munera per vicarios administrātur, interdum alteros, ac tertios. Præfectus vrbis habet vicarium: & is vicarius rursus alterum vicarium, & hic rursus alium. Atque frequenter, qui & honore & salario fruitur, minime omnium idoneus est ad functionē obeūdam. *Æl. Lamp.*

Vetus multorum imperatorū dictum est, Magis esse timendū ceruorū exercitū duce leone, quā leonum, duce ceruo: adeo magnū est in quouis negotio, gubernatorem ac pastore esse præstantissimū. Hinc maioribus natu incusantibus Saguntinos, quod post aduentū Scipionis Romanos milites in cōgressu fugisēt, quos sæpe antea fugare soliti essent, responderunt. Grex quidem est idem, sed alius pastor.

Rex.

Agefilai.
T. Vicio-
ria sui,

Agefilaius Lacedæmoniorum Rex, illud sibi cum primis gloriæ ducere solebat, quod rex cum esset, cæterisq; consilio prospiceret, nihilo secius in laboribus obeun-

obscundis nemini cederet: quodq; sibi imperaret, sibiq; (vt ita loquar) rex esset. Id pulchrius esse iudicabat, quàm quod regnum obtineret in alios. Plut. in Apoph. Lacon.

Idem interrogatus, quas res imperatorem habere oporteat, dixit: Aduersus hostes audaciam, erga subditos beneuolentiam, in oportunitate uero ratione & consilium. Stob. serm. 52.

Idem illud assidue in ore habuisse fertur, principis esse, non mollicie deliciisue, sed temperantia, ac fortitudine priuatis hominibus antecellere. Plut.

Idem, si quid esset, quod per milites celeriter confici uellet, primus ipse sub oculis omnium operas aggrediebatur, quo, vel pudore ad indutrium extimularentur. Efficacissimum exhortationis genus, principem hoc facere, quod ab alijs fieri uelit. Plut.

Cyrus abstinere à conspectu Pantheæ, & Araspo dicenti, mulierem esse insigni forma, digna regis oculis: Ob istuc ipsu, inqt, magis est ab ipsa abstinendum. Etenim si nunc tuo obtemperas consilio, illam adiero cum vacat, forsatis illa mihi persuasura est, vt ad ipsam frequenter commeem etiam cum non vacabit, eique assideam neglectis serijs. Erasmi. 5. lib. Apophi.

T. Exemptum.

Cyri.
Ti. Occasioner speculatorum.

Philippi.
T. Indeco-
rum.

Philippus Macedonum Rex, cum audisset filium suum quodam in loco scite cecinisse, obiurgauit, dicens, Non te tui pudet, qui noris tam bene canere? Plut. in Reg. & imp. Apoph.

Anus paupercula cum dignum esse putaret, se à Philippo Alexandri patre iudicari, & sæpe numero importuna esset, otium sibi non esse dixit. Vetula vero clamans, Ergo ne rex quidē sis, inquit. Sed ipse dictum admiratus, non illā modò, verum alios quoque è vestigio audiuit. Plut. in Apoph.

Alexãdri.
T. Libera-
titas.

Alexander regium esse affirmabat, à quibus malè audias, in eos & sæpe & multū conferre. Quo innuere voluit, liberalitatem aliquando etiam erga indignos exercendam esse. Pont. cap. 3. de liberalitate.

Idem cum benevolentiam ciuium sibi conciliare cuperet, largitionibus eos corrupit. Verum cum hoc audiret pater Philippus: Quæ te malū, inquit, ratio in istam spem induxit fili, vt eos putes tibi fore fideles, quos coëmeris pecunia? Plut. in Apoph. reg. & imp.

T. Cultus
corporis.

Idem cum ab amicis reprehēderetur, quod immemor maiestatis imperatoris, nō pretioso vestitu, auro, gemisq; corpus ornaret, respōdit, Principatum atque imperium in virtute esse, non in corporis decore. Itaq; plebeus habitus & cultus nihil obstitit, quo minus totius Ori-

tis imperium Macedoniae regno adderet. Brus.
lib. 3. cap. 13.

Antigonus Macedoniae Rex, amicis suaden-
tibus, ut si Athenas caperet, validis eas praesidijs
communiret, ne quando deficerent: respondit,
se semper in ea fuisse opinione, ut crederet, nul-
lum esse regni praesidium firmitus, quam civium
benevolentiam. Eras. lib. 4. Apoph.

Antigoni

Idem conspiciens filium suum, eos, in quos
habebat imperium, ferocius tractantem ac in-
solentius. An ignoras, inquit, fili, regnum no-
strum esse splendidam servitutem? nihil dici
potuit cordatius. Nam princeps non minus
obseruire cogitur populo, quam populus prin-
cipi, nisi quod princeps id facit cum dignitate:
alioqui re vera mutua servitus est. Plutarchus.

T. Mafue-
tudo, Cle-
mentia.

Augustus Caesar cum nulli ferè ad conuiuium
inuitanti suum denegaret officium, exceptus à
quodam coena perparca, ac penè quotidiana,
cum à conuiuatore demitteretur, hoc illi tan-
tum insurrexit, Non putabam me tibi tam
familiarem esse. Plut. in Rom. Apoph.

Augusti

Idem cum apud Liuiam uxorem solus cõ-
quereretur de hominum insidijs, quae hinc inde
etiam vigilantissimo instruerentur. Mirum nõ
est, respondit Liuia, quòd tibi parètur insidia,
partim quod id non sit alienum à natura, par-
tim quod in tã magno imperio multa facias,

ex quibus par est, plerosq; molestiam capere. Princeps enim non potest omnibus placere, sed etiam quatumuis rectè imperet, ei multis irasci necesse est. Diony. in August.

Idem cum audisset, quòd Alexander natus annos triginta duos, posteaquã plerasq; mudi regiones peragrarat, dubitasset, quid in reliquã vitæ tempus esset factururus: demirabatur, si Alexander nõ iudicasset maius opus, bene gubernare partum imperiũ, quàm amplam ditione cõparasse. Recte notavit inexplebilẽ Alexandri ambitionem, qui nullam aliã functione rege dignam existimasset, quàm proferre ditionis terminos: cum multò tum pulchrius tum difficilius sit, regnum quod cõtigit, rectis legibus sanctisq; moribus exornare, quàm armis regno regnum addere. Plut. in Rom. Apoph.

Equite Romano quodam defuncto, compertum est, illum tantum habuisse aris alieni, vt summam ducetis numum excederet, idq; dum viveret, celauerat. Cum igitur res illius auctioni subicerentur, vt ex pecunia creditoribus satisfaceret, Augustus iussit sibi emi culcitram illius cubicularem: ac mirantibus hoc præceptum, Habenda est, inquit, ad somnum conciliandum illa culcitra, in qua ille tãto aris alieno obstrictus, somnũ capere potuit. Nam Augustus ob ingentes curas sæpe maximã nõ-

Tit. Cura
& solici-
tudo.

Etis partē ducebat infomné. Macro. li. 2. c. 4.

Apollonius rogatus à rege Babylonie, qua ratione quietè imperio frui posset: respondit, Si paucis credideris. Voluit autem nihil aliud hoc indicare dicto, quàm nihil administrando regno periculosius esse, quàm si delatoribus & assentatoribus aures facile præbeantur. Bruto. lib. 3. cap. 13.

Parysatis Cyri & Artaxerxis mater præcipere solebat, vt Rex palam ac libere loquutus, verbis byssinis vteretur: hoc est magnificis ac mollibus. Talis enim decet regem oratio, qualis est amictus. Ex Plat. in Reg. & imper. Apoph.

Solon argutissimè dixit, tyrannorum amicos calculis supputatorijs esse simillimos: qui vt arbitrio supputantis ponuntur, interdum valent multa millia, interdum minimum, interdum nihil. Sic enim illorù fortunas incòstans tyranni libido variat. Laert. li. 1. cap. 3.

Omilius Senator Romanus Traiano imperatori dicere solebat, Maiori utilitatis ratione malum principem optari posse, qui per multos bonos haberet amicos, quàm bonum, qui malorum multorum amicitijs vteretur. Siquidem facilius fore, à multis bonis vnum malū ad bonitatē deduci, quàm ab vno bono multos malos à malitia auerti. Fulgo. li. 7. c. 2.

T. Crude-
litas.
T. Adula-
tio.

T. Affabi-
litas.

T. Fortu-
nz incon-
stantia.

Alexander Seuerus descriptum habebat, quid cui præstitisset. Qui nihil, aut minimum petissent, eos appellabat, dicens. Quid est cur nihil petis? an me tibi vis fieri debitoré? Pete, ne priuatus de me queraris. Intelligebat præcipuum boni principis officium esse, debitis præmijs de Repub. benemeritos afficere: cum omnis bene constituta Respub. pœna & præmio potissimum stabiliatur. *Ælius Lampri.*

Scurra quidam cum vidisset principum indigna & nefanda facinora, dixit, In vno annulo bonos principes omnes sculpi posse. Sentiens esse quidem magnum imperatorum numerum, sed in his perpaucos esse bonos. *Vopiscus in Aurelio.*

Scipio, posteaquam Carthaginem nouam, quæ erat Hispanorum, armis ceperat, milites quidam virginem eleganti forma captam adduxerunt, eiq; tradiderunt. Hic ille, libenter acciperem, inquit, si priuatus essem, non imperator. *Plut. in Rom. Apoph.*

Epaminondas, cum festum diem celebraret ciuitas, omnesq; comotationibus, & libidini indulgerent, cuiusdam è familiaribus factus est obuiam squallidus & cogitabundus. Admirante illo, cogitanteq;, quid tandem esset rei, quod solus ad eum affectus modum obambaret? *Vt vobis, inquit, omnibus ebrios ac socordes esse*

esse liceat. O vocem principe dignam! Tum enim maxime vigilandum est principi, cum populus maximè indulget genio. Plutar. in Græco. Apoph.

Agaficles cum sciscitaretur, quo pacto posset quis tutò imperare nullo stipatus satellitio, respondit. Si sic imperet suis, quemadmodum pater imperat liberis. Nemo vnquam plura dixit maiori compendio. Plut. in Laco.

Alcámenes Telecri filius cuidam percontanti, quo pacto quis optimè regnum seruare posset. Si lucrum, inquit, non magni fecerit. Longe lateq; dissentiens à vulgo principum, qui non alia magis ratione principatum constabilire student, quàm attenuandis ciuium, & suis augendis opibus, cum iustitia & æquitas maximè reddant diuturnum imperium. Plut. in Laco.

T. Vestigalia.

Quinius Camillus antiquæ familiæ senator, homo delicatissimus, rebellionem moliebatur, tyrannidem affectans. Id cum Alexandro renuntiatum esset, statimq; probatum, ad palatium eum rogauit, eique gratias egit, quod Reipub. curam, quæ bonis viris recusantibus imponi solet, sponte reciperet. Mox ad senatū processit, atque tanti sceleris conscientia trepidum consortem imperij appellauit, in palatiū recepit, ornamentis imperialibus & meliori-

T. Delictis

bus quàm utebatur ipse, decorauit, profectiōnis comitem adhibuit. Cumq; imperator ipse pedibus iter faceret, inuitauit & Quinium delitijs assuetum, ad laborem: quem post quinque millia passuum cunctantem, equo sedere iussit. Cumq; post duas mansiones equo etiam fatigatus esset, carpento imposuit. Hoc quoque respicientem, ac imperium tædio laborum recusantem, dimisit, ac militibus, à quibus Cæsar præcipue diligebatur, commendatum, ad villas suas tutò abire iussit. Sic illi cōmonstrauit, quid esset gerere imperiū. Lampr.

Saturainus, hortantibus vt imperium susciperet, ait, Nescitis, o milites, quantum mali sit imperare: Gladij vt ceruicibus immineant, hastæ undiq; & spicula: ipsi custodes timentur, ipsi comites formidantur: non cibus pro voluntate, non iter pro autoritate, nō bella pro iudicio, non arma pro studio. Paucissimis verbis varia principum incōmoda, & pericula vulgo incognita complexus est. Brus. lib. 3. cap. 13.

Cum sub Nerua Cocceo, Romæ promiscue omnes ab omnibus leuissimas ob causas accusarentur, atque inde magnus tumultus exortus esset, Frontonium cōsulem dixisse ferunt, Malum quidem esse, imperatorem habere, sub quo nemini liceat quicquam facere: sed multo peius esse, cum omnia licent omnibus.

Fulgos.

Fulgos. lib. 2. cap. 2.

Diocletianus adhuc priuatus dicere solebat, nihil esse difficilius, quàm bene imperare: Id Flavius Vopiscus in Aureliano tradit se audiisse à patre suo, & addidit causam: Colligunt, inquit, se quatuor aut quinque, simul, consilium ad decipiendum imperatorem capiunt, dicunt quid probandum sit. Imperator qui domi clausus est, vera non nouit: cogitur hoc tantum scire, quod illi loquuntur: facit iudices quos fieri non oportet: amouet à Repub. quos debebat retinere. Ita, vt dixit Diocletianus, bonus, cautus, optimus venditur imperator. Bruso. lib. 3. cap. 13.

Traianus, imperatorem iuris atque iustitiæ amatorem atq; cultorem esse debere, dixit: cuius ipse etiam tam fuit studiosus, vt aliquando enses strictum Præfecto vrbis in conspectu omnium dederit, atque dixerit: Cape ferrum hoc: & si recte quidem imperium gesserò, pro me: sin auté, contra me hoc vtere. Niceph. Callist. lib. 3. cap. 23. hist. Eccles.

T. Iustitia
T. Iudex.

Otho imperator Romanorù sæpenumero dicere solebat ad suos: Nescitis amici, quid sit Romanorum gubernare imperium: mihi credite iam experto, qui iam mori malo, quàm imperare. Bruso. lib. 3. cap. 13.

Sigismúdu Romanorum imperator rogatus,

tus, quem virtum imperio dignum, aptumque existimaret: eum, inquit, quem nec secundæ res extollerent, nec aduersæ deprimerent. Æneas Syl. Commentar. libr. 4. de rebus gest. Alph.

Idem regnandi artis imperitum esse dicebat, qui simulare nesciret. Innuit autem, multa regibus simulanda, multa dissimulanda esse, quo suos in officio contineant extra omne vitæ periculum. Æneas Syl. lib. 1. comment. de rebus gestis. Alph.

T. Magna
pimitas.

Antisthenes Atheniē. cum accepisset Platonem de ipso male loqui: Regium est, inquit, cum bene feceris, audire male. Excelsi profecto animi est, ingratitude hominum non deterreri ab studio bene merendi de omnibus. Laer. lib. 6. cap. 1.

T. Lectio.

Demetrius phalereus Ptolemæum regem adhortari solebat, vt sibi pararet libros de regno, deq; militari imperio gerendo tractâtes, eosq; diligenter euolueret, propterea quod ea de quibus amici non audent admonere reges, in libris scripta habeantur. Laer. lib. 5. cap. 5.

Ti. Libe-
ralitas.

Dionysius, cum ad filium ingressus conspexisset vasculorum aureorum & argenteorum magnam vim, exclamans, Non est, inquit, in te regius animus, qui his poculis, quæ à me tam multa accepisti, neminem tibi amicum feceris.

Sentiens

Sentiens absq; ciuium beneuolentia regnum nec parari, nec teneri. Beneuolentiam uero maxime conciliat benignitas. At iuuenis rerū imperitus, putabat esse felicius argentum & aurum, quā amicos. Plutar. in reg. & imper. Apoph.

Menedemus Eritriensis Antigono confu-
lenti, deberētne ad comensationem quandam ire: post silentium nihil aliud respōdit, quā,
Regis filius es. Subindicans, luxum indecorum esse regno natis. Laert. lib. 2. cap. 18.

Philonis dicteriū est, Si vis bonus esse rex, cum fortitudine benignitatem & mansuetudinē serua, ut non formidolosus, sed reuerentia dignus tuis subditis videaris. Phauorinus.

Seueri imperatoris vltima uerba dicuntur fuisse. Turbatam Rempub. ubiq; accepi, pacatam etiam Britannis relinquo, senex & pedibus æger, firmum imperium Antoninis meis relinquens, si boni erunt; imbecillum, si mali. Ælius Spartianus.

Vespasianus senior Romanorum imperator grauiter febricitans, cum increparetur à medicis, quod morbo correptus, nihil de quotidiana victus ratione immutaret, faceretq; omnia, quæ ad principatum spectarent, respondit, Imperatorem stantem mori oportere. Xiphilinus in eius vita.

T. Luxus

T. Mansuetudo.

T. Labor

Traianus

T. Affabi-
litas.

Traianus amicis inculcantibus, quod parum memor imperatoriae maiestatis, nimium esset omnibus expositus, respondit. Talem præstabo imperatorem priuatis, qualem optarē ipse priuatus. Eras. lib. 8. Apoph.

Antiochus ille, qui bis exercitum duxit aduersus Persas, cum in venatu quodam feras insequeretur, aberrans ab amicis ac famulis, in casam pauperum quorundam (quibus ignotus erat) introiit: atque inter cœnam iniecta mentione regis, audiuit, quod cætera quidem probus esset, sed plerasque functiones mandaret amicis improbis, ipse ad eorum facta conuiuens: tum, quod immodico venandi studio frequenter necessaria negligeret. Ad hæc tunc temporis nihil respondit, nec quis esset prodidit: verum vbi diluculo satellites venissent ad casam, iamq; agnosceretur, allata purpura simul cum diademate. Age, inquit, ex quo vos indui, heri primum vera de me ipso audiui. Nam fere hoc studio est his, qui viuunt in aulis principum, ne quid audiant nisi blandum auribus. Plutarch. in regum Apoph.

T. Veritas.

Thomas Pontanus, homo multa prudentia clarus, frequenter dicere solitus est, Amorem quidem inermem incedere, dormire autē lorica tum. Notabat autem principes, qui licet

T. Prudentia Cautio

bene-

benivolentiam & amorem suorum non ignorant, habent tamen nocturno præcipue tempore, qui armati propè custodias agant, vt extra omne periculum somnum dulcissimū capiant. Iacob. Spieg. in 2. Ænæ Syl. lib. de reb. gest. Alphō.

Thales Milesius (qui primus omnium sapiens appellatus est) interrogatus à familiari quodam suo, quid nā in omni vita difficillimū vidisset. Tyrannū, inquit, senē. Nec mediusfidius iniuriā. Nulla enim imperia difficilius exercentur, q̄ in homines, vt etiā apud Xenophōtem est. Nullū siquidē aliud animal in pastore suū seditiosum est, vt parere nolit, præter hominē: qui insensus semper in eos, qui sibi præcise, aut imperare quærunt, insidias meditantur, nonisq; rebus studet. Ex lib. I. Francisci Senensis. de insti. Reip.

Persæ adunco homines naso & amant, & pulcherrimos putant, quod Cyrus, qui maxime regum omnium fuit amatus, aduncum habuit nasum. Dicitabat autem Cyrus, imperium nemini conuenire, qui quibus imperat, melior non sit. Persas autem cupientes pro sua mōtana, & aspera, planam mollemq; regionē occupare, non permisit, quod diceret, vt plantarum semina, sic hominum vitas regionibus similes fieri. Plutarch. in Apoph.

T. Delitæ

Alphon-

Alphōsi. Alphonſus Aragonum rex, nihil inconuenientius eſſe dicebat, quam ſiquis alijs imperaret, qui ſuis affectibus proprijs imperare prius non poſſet: Sentiens nihil pernicioſius eſſe Reipub. quam ſi is, qui prauos aliorum affectus coërcere debet pœna adhibita, proprijs ipſe affectionibus vincatur. Panor. lib. 2. de reb. geſt. Alphoſi.

**T. Victo-
ria ſui.**

**T. Honor
T. Labor.**

Senex quidam multo vino repletus, cum ſuam apud Alphonſum excuſare conaretur ebrietatem, dicendo, lac ſenum eſſe vinum, reſpondit: Sed regum cibus eſt honos, quem Dij immortales non otio aut luxu, ſed improbis laboribus, multisq; ſudoribus hominibus vendunt. Panor. li. 1. de rebus geſtis Alphoſi.

**Ti. Veſti-
galia.**

Eundem ſolitum dicere accepimus, regum in primis ſtadium, & officium eſſe, populares ſuos locupletes efficere. Popularibus enim ditioribus factis, nec vtiq; reges futuros pauperes. Quoniã ſubditorũ amor ac beneuolentia, veri ſunt principum theſauri, ac diuitiæ, non pecunia imperata. Panor. lib. 4. in fine.

Idem dicere ſolebat, eos, qui alijs præſent, tanto priuatis hominibus meliores eſſe oportere, quanto honoribus & dignitate antecellerent. Panor. li. 6. de reb. geſt. Alph.

T. Juſtitia.

Idem eos demum principes magnificendos dicere ſolebat, qui iuſtitiam probè excolerent.

rent: hæc enim in quo fuerit, eius imperium æquo omnes animo patiuntur, illiusq; moderationi se se etiam sponte subijciunt. Panor. lib. 1. de reb. gest. Alph.

Idem eum principem mirum in modum probabat, cuius simplex verbum tantum ad fidem valeret, quantum priuatorum hominū iurandum. Sensit autem, nō vulgarem principis virtutem esse, stare verbis, & facto præstare id, quod verbo semel promisit. Vbi supra.

T. Veritas

Idem commemorantibus, quendam ex Hispaniæ regibus dixisse, Non decere principes viros scire literas, exclamauit, eam vocem bonis esse non hominis. Non omnes literæ conueniunt principi, sed hæ, quæ politice tradūt, aut ethice, quæque recte, aut secus gestorum exempla commonstrant: id quod facit historia. Vbi supra.

T. Scientia

Magistratus, Iudex.

Architas dixit, iudicem & aram idē esse: pariter enim ad vtrūq; confugiunt, qui iniuria afficiuntur: sentientes tales oportere iudices esse, vt oppressis sint præsidio. Refert Aristoteles Rhet. 3.

Ægyptiorum reges iuxta regionis illius cōsuetu-

7

suetu-

T. Iustitia.

suetudinem iudices ad iusiurandum adigebat, ut etiam si quid rex iuberet eos iudicare, quod rectum non esset, ne iudicarent. Tanti referre putabant, ut populus iustos haberet iudices. Porro potentiae ferociaeque regiae opposita est iurisiurandi religio, quod adactum videri non poterat, cum ab ipsis regibus exigeretur. Plut. in Rom. Apoph.

Philippus Macedo Machetae cuiusdam pro tribunali sedens causam cognouit, sed dormitabundus, nec satis attentus ad iuris aequitatem: itaque sententiam tulit aduersus Machetae. Verum cum is exclamasset, se ab ea sententia appellare, Rex iratus, Ad quem? inquit: nam appellandi verbum Monarchis est iniuriosum. Hic Machaetes: Ad te ipsum o rex, si expergiscaris, & attentius audias causam. At tum quidem surrexit rex. Ceterum posteaquam causam apud se melius perpendisset, intelligeretque Machetae factam iniuriam, iudicata quidem non rescidit, sed pecuniam, qua damnatus fuerat Machaetes, ipse persoluit. Sit hoc ciuilitatis, regiaeque moderationis: illud vero prudentiae, quod ingenioso comento sic damnatum exemit damno, ut regiam tamen in iudicando autoritatem non proderet, multa priuatim perinde quasi ipse damnatus esset, dissoluit. Plu. in Reg. & Imp. Apop.

Cleo-

Cleomenes cum ex quodam audiisset, bonum magistratum omnino erga omnes mitem & placidum esse oportere, respōdit: Bene quidem, ita tamen ne sit contemptui: Significans clementiam nimiam perniciosam esse civitati. Plut. in Laco Apoph.

Simonides Poëta, cum Themistoclis Prætoris operam pro amico in re iniqua peteret, respōdit Themistocles, Nec Simonidē fore bonum poëtā, nisi mensurā modumq; in canēdis carminibus quæ scribebat, curaret: nec se bonū Prætorem habitum iri, si legibus ac iustitię aliquis gratiam præposuisset. Fulgos. lib. 6.

Fabio iam sene, filius illius cōsul factus est: qui cū publicitus multis audientibus habuisset orationē, Fabius conscenso equo præcedebat. Quum autem iuuenis lictorē misisset, qui patrem iuberet equo descendere, alij quidem factum hoc auersati sunt: at Fabius ab equo desiliens, non habita ætatis ratione, accurrit, ac filium complexus, Euge, inquit, fili, sapis, quæ intelligis quibus imperes, & quā magnū magistratum susceperis. Plut. in Rom. Apoph.

Bias damnaturus quempiā ad mortem, lachrymatuſ est miseram hominis & merito deplorandam fortunam. Verum cum dixisset quidam, Quid est, quod defleas, cum in tuo sit arbitrio condemnare aut liberare homi-

nem? respondit Bias, Necessarium quidem esse natura condolere, à lege autem & iustitiæ regula discedere, perniciosum esse. Stob. ser. 44.

Aristides, cognomento iustus, semper suo vnus præsidio fretus, Répub. administravit: à sodalitatibus & amicorum potentia abhorrebat, quæ ad iniuriam alijs inferendam adderet animum. Abhorruit autem ab omni factione & amicitia, ideo, ne adigeretur ad aliquid faciendû, quod iustû non esset, aut cogeretur abstinere ab eo, quod iudicasset Reipub. cõducere. Plut. in Apoph. Græco. impe.

Idem quendam reum accusauerat. At cum iudices post Aristidis accusationem nollent audire reum, sed protinus ad suffragia, quibus eum damnaturi erant, properarent: Aristides supplex pro reo intercessit ad iudices, vt eum iuxta legum præscripta diligenter audirent. Tantum erat in viro legum æquique obseruatio. Plut. in eius vita.

Heracitus Ephesius Rempub. vt deploratam contempsit, eiq; dare leges (cum rogaretur) recusauit. Secessit autem in templum Dianæ, ibiq; cum pueris ludebat talis. Circũstanti & admiranti populo, Perditi, inquit, an nō præstat hoc agere, quàm vobiscum Rempub. administrare? Laer. lib. 9. cap. 1.

Chrysiippus rogatus cur non administraret
Rempub.

Rempub. dixit: Quia si quis male rexerit, displicebit Dijs: si bene, ciuibus. Stob. ser. 43.

Cleon, cum primum statuisset Rempub. capessere, amicis in vnum locū conuocatis, eam, quæ ei cum illis intercesserat, amicitiam dirupit: tanquam quæ in administratione ciuitatis rectum ac iustum institutū emolliat, & trāsuer sum agat. Antonius in Melis. par. 2. ser. 1.

Alphōsus Aragonum rex magistratum, cotem appellare solitus est, quo hominum ingenia probarentur. Magistratus enim (vt cōmuni prouerbio celebratur) virum indicat. Est autem sensus, vix satis perspici posse mores & ingenium in vita hominis priuata. Panor. lib. 3.

Socrates dicere solebat, absurdum esse, cum artes manuarias nemo exerceat, qui eas non didicerit, neq; quisquā aliquid faciendum locet ei, qui eius opificij sit plane ignarus: ad publicos magistratus admitti eos, qui rerum omnino rudes essent. Eras. lib. 3. Apoph.

Chylō Lacedæmonius fratri querēti quod Ephorus ipse nō crearetur, cum ille esset: Ego, inquit, iniuriam ferre noui, tu non: significans neminem esse idoneum magistratui, qui non possit dissimulare multa præter æquū & bonum facta. Laer. in Chylonis vita.

Tit. Man-
suetudo
T. Patien-
tia.

Alexander Seuerus, honores juris & gla-

dij nunquam vendi passus est, dicēs. Qui emit, & vendat necesse est. Hoc Ethnicus, & iuuenis: quid iam decet principes christianos? Lampridius, & Brus. lib. 4. cap. 5.

Cato senior censuram petens, cum cæteros competitores videret supplices, populoq; blâdiētes, ipse clamabat, populo opus esse medico auctero, validisq; remedijs: proin eligendū, nō qui iucūdissimus esset, sed qui inexorabilis. Atque hæc dicens, ante omnes Censor creatus est. Agnouit populus morbum suum, eoq; Cato plus valuit obiurgando, quam cæteri blandiendo Plut. in Rom. Apoph.

Themistocles Neoclis filius, audiens quosdam ambire magistratum: Si mihi, inquit, duas ostenderetis vias, quarum vna ad infernum, altera ad tribunal duceret, multo libentius tenderem eam, quæ recta ad infernum tenderet. Non ignorauit sane vir sapientissimus, quantæ curæ, molestiæque eos sequerentur, qui magistratum recte administrare bebeant.

Demosthenes ad iuuenes quos habebat familiares, dicere solebat, Sibi gnaro iam, quantum inuidiæ, metus, calumniæ, ac discriminis sit expectandum ad Rempub. accedenti, si ex duobus alterum sit eligendum, citius in exilium iturum, quàm ad suggestum ac tribunal.

Eraf. lib. 4. Apoph. ex Plutarc.

Cato senior, dicere solebat, se malle pro collato beneficio nullam reportare gratiam, quàm pro maleficio perpetrato non dare pœnam. Significans nihil esse magis perniciosum, quàm si improborum mores pœna non coërceantur. Plut. in Rom. Apoph.

T. Iustitia

Idem etiam dicebat, eos magistratus, qui maleficos pœnis non coërcerent, non tantum non ferendos, sed lapidibus obruendos esse: ne ex pœnæ neglectu salus Reipub. laberetur. Plut. vbi sup.

T. Iustitia

Demosthenes cum audiret quosdam, qui in Republ. euchi cuperent: Omnium difficilimum esse dixit, vt hi qui potestatem habent in multos, multis placeant. Stob. Ser. 23.

Paulanias Macedo adolescens forma & genere præstantissimus, stuprum per vim & iniuriam ab Attalo pertulit: à quo etiam merito ingurgitatus, & in conuiuium perductus, conuiuarum libidini, tanquam vulgare scortum propositus est. Hanc indignitatem cum iniquo animo ferret Paulanias, regi Philippo detulit: Rex verò varijs frustrationibus eum ludibrio habuit, & Attalum digniore militia honestauit. Qua iniuria percitus Paulanias, iram in Regem conuertit: & vltionem, quam ab aduersario non poterat, ab iniquo

T. Iustitia

iudice exegit. Nam cum in nuptijs Cleopatra Attali filia medijs inter duos Alexandrum filium & generum sederet, nihil eiusmodi timentem interemit, & diem lætitiæ regio funere polluit: planeq; docuit, querelas subditorum neutiquam contemptui habendas esse. Ex lib. 6. de inst. Reip. Franc. Sen.

Munera quæ excæcant iudices.

Alexander Seuerus Vetronium Thurinum familiarem, quod ijs, qui petebant aliquid à Cæsare, vendidisset suum patrocinium, mentiens interim multa, conuincendum curauit, & conuictum damnatumq; in stipite alligari iussit, supposito igni ex humida materia, præcone clamante, Fumo punitur, qui fumos vendidit. Ælius Lampridius.

Phocioni cum centum talenta Alexander dono misisset, adferetes interrogauit, Quamobrem extanto Atheniensium numero sibi soli ea mitteret? Illi responderunt, Quoniam solum ipsum rex existimaret bonum esse virum. Quia igitur me posthac bonum esse permittat, dixit: & pecuniam remisit. Sensit autem non esse boni viri, subire famæ periculum ob accepta munera. Stob. Serm. 35.

Alcamenem cum quidam interrogasset, quam-

quamobrem munera à Meseñijs oblata ita recusasset? Quoniam si recipissem, inquit, cum legibus pacem habere non poteram. O mentē rege dignam, quę magno obuiōq; lucro legum auctoritatem anteposuit. Et ubi sunt interim, qui clamant, quod principi placuit, legis vigorem habet: & principem quidem dare leges, ac non teneri legibus: Plutarch.

Philippus Macedonum rex quoniam pleraque perfecit dando potius quam bellando, iactatum est in illum, Nō Philippum, sed Philippi aurum subegisse Græciā. Eras. 6. Apoph.

Epaminondas cum legati venirent ferentes munera animo corrumpendi, ad prandium eos venire iussit prius, ut in eodem causam aduentus indicarent. Apposita est igitur mensa vilis, bibebantq; vinum acidum. Subridens igitur Epaminondas ad legatos ait, Abite, & domino vestro mea prandia narrate, quibus me contentum non facile suis muneribus ad proditiōē alliciet. Stob. Ser. i. de prudentia.

Cum Artaxerxes Persarum rex eidem tria Daricorum millia misisset, Diomedontem Cyzicenum asperius increpauit, si tantam nauigationem suscepisset, corrupturus Epaminondam, eumq; iussit hæc verba ad regem referre: Si fauet commodis Thebanorum, habiturus est Epaminondam amicum gratis: sin

T. Iustitia

T. Liberalitas.

T. Frugalitas.

Ti. Fortitudo.

minus, hostem. Quid hoc animo incorruptius, non aliò spectate quàm ad patriæ commodat? Plutar. in Græcorum Apoph.

Phocion cum à Menillo oblatam pecuniã remisisset, rogatus ab illo causam, cur saltem filio sumendam non permetteret, respondit: Si filius vitam moresq; cõposuerit, viuet ille quidem paterna hæreditate cõtentus: si verò prodigus & immodestus fuerit, ne argentum quidem hoc satis futurum est. Brus. lib. 1. cap. 9. & lib. 5. cap. 22.

Alexander ad Xenocratem legatos misit cū aliquot talentis: quos ille in Academiã perductos, parca tenuiq; cœna excepit. Postridie interrogantibus cui vellet annumerari pecuniã. Quid, inquit, ita ne vos hesternæ cœnæ nō intellexistis, me pecunia nō indigere? Laer. li. 4. c. 2.

Samnites, posteaquam à Curio denicti essent, venerunt, magnã ei vim auri afferentes. Verum Curio cum fortè ad focum sederet, & ex cado ligneo rapas comederet, Samnitum legatis respondit, Nihil opus est auro tali cœnanti cœnari. Brus. lib. 5. cap. 22.

Caius Pontius Samnis aiebat, Utinam ad illa tempora fortuna me seruasset, & tunc essem natus, quando Romani dona accipere cœpissent: non essem passus diutius eos imperare. Cic. lib. 1. de Offic.

Respu.

T. Prodigalitas,

T. Frugalitas,

T. Frugalitas.

Contra avaritiam.

Respublica.

Licurgus quidquid erat rerum superuacanearum è ciuitate eiiciedum curauit: adeo ut nec negotiator, nec sophista, nec vates, nec circulator, nec lautitiarum artifex Spartam ingrederetur. Nec enim passus est illic esse pecuniam talibus utilem: tantum ferream monetam cudit, quæ pondere Ægineticam æquabat, valore æreos quatuor. His remedijs expugnauit auaritiã. Plut. in Lacon.

Cum pecuniæ essent in Lacedæmoniorum regionem conuectæ, qui eas importarant, morte damnati sunt. Siquidem Alcæmeni ac Theopompo regibus hoc oraculum erat redditum: Pecuniarum amor Spartam perdet: Nihilò fecius tamè Lysander, deueniens Atheniensibus, magnam auri, argentiq; vim inuexit: nec solùm pecunias receperunt, verum etiã ipsi viro honos est habitus. Proinde Sparta donec Licurgi legibus vteretur, nec à iureiurando recederet, sexcētis annis in Græcia primas tenuit, & legum æquitate, & gloria. Ceterum cum ab his paulatim defluerent, inuadaretq; obiter diuitiarum amor, & auaritiæ malum, non solùm ob hæc decreuit illorum potetia, verum etiã quibus antea socijs & amicis in bello fuerant vsi, eos inimicos habere cœperunt. Porro cum ita se gererent, tamè post Philippi Macedonis in Chæronæa victoriam (quanquam

T. Delicia
T. Auacitias,

T. Auaritia.
Ti. Luxus
Delitias.

Græci cæteri omnes illum imperatorem terra pariter ac mari declarassent, ac post hunc Alexandrum filium eueris Thebanis) soli Lacedæmonij, tametsi ciuitatem haberent nullis cinctam muris, essentq; non modo perpauca propter assidua bella, sed multo quam antea imbecilliores, quoniam adhuc seruabant admodum exiguas quasdam Lycurgicarum legum scintillas, non se præbuerunt belli socios, nec cæteris Græcis, nec post Macedonicis regibus nec in commune cum illis consilium venerunt nec tributum pendere coacti sunt: donec per omnia contemptis Lycurgi legibus, à proprijs ciuibus tyrânide oppressi sunt, ita vt nihil iam reliquû esset patriæ institutionis: sed reliquorum similes effecti, & gloria & libertate, quam prius obtinuerant, exuti sunt, & in seruitutem traducti: ac nunc quemadmodum cæteri sub Romanorum viuunt imperio. Graue documentum vniuersis, imperia virtute parari, auaritia, luxu, delicijsq; vel perire, vel verti in tyrannidem. Plut. in Lacon.

Ti. Pau-
pertas.
T. Pax.

Lycurgus Lacedæmoniorum legislator, ad ciues suos, qui scripserant, quo pacto hostium impetum repellere possent: Si pauperes, aut manseritis, & cõtentiones mutuas deponetis. Brus. lib. 2. cap. 4.

T. Iustitia

Antisthenes rogatus, quæ res portenderet ciuita-

uitatibus exitium? Cum in his, inquit, nō potest esse bonorum ac malorum discriminē. Sensens eam Rempubicam non posse consistere, ubi nec esset honos virtuti, nec pœna scelera.

Laert. lib. 6. cap. 1.

Thales eam Rempub. saluam esse putabat, quæ ciues nec prædiuites, nec admodum pauperes contineat. Stob. ser. 41.

Chilo optimam pronuntiauit Rempubli. quæ maxime leges, minime autem Rhetores audiatur. Ibidem.

T. Iustitia

Antisthenes rogatus, quomodo ad Rempub. capiendam sit eundum? Velut, inquit, ad regnem: ne nimis ad motus exuraris, procul a motus frigescas. Brus. lib. 4. cap. 5.

Agefilaus rogatus à quopiam, cur Spartatorum Respub. præ ceteris secundis rebus floeretur: Quoniam, inquit, plus cæteris in hoc se exercent, vt pariter & imperare, & parere sciāt. Sensit vir prudentissimus, ciues disciplinæ capaces, causam esse incolumitatis. Plutarch. in Laco. Apoph.

T. Obediō
tia ciuili

Solon interrogatus, quam ratione nullum in vrbe scelus perpetraretur? dixit, Si tam indignarentur illi, quibus non est facta iniuria, quam quibus facta est. Sensit autem vir prudentissimus, tum demum saluam esse Rempub. cum qui boni viri sint, malos pœnis coercerent,

Tit. Zelus,
iustitiæ.

ne

ne infantes afficiant contumelia. Stob. Ser. 41.

T. Iustitia

Theophrastus interrogatus, quidnam vitam humanam cōseruaret. Respondit, Beneficētia, honor, & pœna. Stob. Ser. 41.

Aristidi erat similtas cum Themistocle. Huic cum delectus esset collega ad peragendā legationē, Vis (inquit Themistocles) vt in his mōtibus similtatem deponamus? Nam si videbitur, reuersi illam resumemus. Priuatos affectus publicæ posthabuit vtilitati. Ex his enim ferè omnis humanæ vitæ perniciēs nascitur. Plut. in Græco. Apoph.

T. Frugalitas.

Demades orator prandens apud Phocionē, cūm apparatus admodum tenuem videret, Demiror, inquit, o Phocion te Rempu. administrare, cūm possis ad istum prandere modū. Bis errans, & quod lucri tantūm causa putaret, adeundam Rempubl. & quod luxum probaret in eo, cui maximè conueniebat sobrietas. Sed Demades alios è suis moribus æstimabat. Erat enim & pecuniarum auidus, & luxui deditus. Eras. lib. 6. Apoph.

T. Iustitia

Solon Rempub. duabus rebus contineri dicebat, præmio & pœna. Bruso.

Ti. Pietas in patriā.

Lacæna cūm filium in prælium misisset, & interfectū audisset: Idcirco, inquit, genueram, vt esset, qui pro patria mortem non dubitaret occumbere. Cic. i. Tusc.

M. Cicero Philip. 2. ait, Duo hæc opto, vt moriēs populū Romanū liberū relinqūā: hoc mihi maius à Dijs immortalibus dari nihil potest. Alterum, vt ita cuique eueniat, vt de Repub. quilibet mereatur.

T. Sup.
T. Iusticia

Potentes, Potentia.

Ompeius Magnus, cū ex literis Senatus intellexisset, omnia, quæ Sylla armis obtinuerat, in ipsius potestate esse tradita: populi suffragijs centuriatis percussio femore dixit, Proh nunquā finienda pericula: quanto satius erat obscurum nasci, si à militibus curis nūquam dabitur recedere: nec hac exuto inuidia, licet cum vxore in rure vitant degere? Magnam potentia ambit inexpertus, odit expertus: sed deponere tutū nō est. Plut.

Solō dicebat opulētiā esse matrē faturitatis, faturitatē ferociæ atq; violētix. Dinitias comitatur luxus: Inxus exit in tyrannidem, dum fenum migrat in cornua. Laert. lib. 1. cap. 3.

T. Dinitias

Dionysius senior Syracusanorū tyrannus, cūm filiū reprehenderet, quod Syracusani cuiusdam ciuis vxori vim intulisset, atque inter alia diceret, Si vnquam audiuisset, à se rem similem factā fuisse? Filius eo tēpore respōdit: Id accidit, quod nunquā patrem regē habuisti.

Hinc

Hinc liquet, potentiam flagitijs multis occasionem præbere. Fulgof. lib. 7. cap. 3.

Nobilis, Nobilitas.

EVmenes insidijs petitus à Perseo, credebatur extinctus. Is rumor cum Pergamum esset perlatus, Attalus eius frater imposito sibi diademate, ductaq; fratris uxore, regnum occupavit. Cæterum cum audisset illum viuum, ut solebat, profectus est illi obviam unâ cum satellitibus, hastam gestans. Eumenes autem amanter eum amplexus dixit in aurem, Ne festines ducere, priusquam mortuum videris: nec præterea per omnem vitam ullam offensa animi significationem vel dicto vel factio dedit: quin etiam moriens fratri & uxori regnum reliquit. Cuius animi memor Attalus, cum multos ex se liberos haberet, nullum tamen regno educavit, sed Eumenis filio, posteaquam adoleuisset, adhuc viues principatum tradidit. Nescias quid in his duobus fratribus laudare prius debeas, an alterius comitatem & clementiam, an alterius verè germanam nobilitatem, & animi gratitudinē. Plut. in Reg. Apoph.

Socrates opes & nobilitatem non solum nihil in se habere honestatis, verum etiam &

malum

T. Clemē-
tia.

Ti. Grati-
tudo.

malum omnè ex his oboriri dicebat. Laert. lib. 2. cap. 5.

Antigonus rex Bionè de ignobilitate criminatum, interrogavit, Quis, & cuias es? vbi tua ciuitas est? vbi sunt tui parètes? Cui Bion respōdit, Atqui o rex benè facis, cū indiges sagittarijs, quod nō interrogando genus, sed scopum proponēdo, optimos illorū tibi deligis. Sic igitur amicos explora, non vnde nati, sed qui & quales sint. Stob. Ser. 84.

Cum quidam Alphonsum Aragonum regē hoc nomine plurimum commendaret, quod ex antiquissima & nobilissima regum familia originem duceret, ille contrā respondit, Nihil esse quod in vita minoris ipse duceret, quàm quod ille tanti facere videretur. Laudem enim illam non suam, sed maiorum suorum esse: quippe qui iustitia, moderatione, atque animi excellentia sibi regnum comparassent: successoribus quidem oneri regna cedere: & ità demū honori, si virtute potius quàm testamento illa suscipiant. Panor. libr. 2. de reb. gest. Alphon.

Plato philosophorum sapiētissimus, & qui eum secuti sunt, à quibus parum admodum Aristoteles aberrat, quatuor nobilitatis species facit. Primam eorum qui claris iustisq; maioribus orti sunt: secundam eorum, quorum pa-
rentes

rentes potentes, ac principes extiterunt: tertiâ
 eorum, quorum maiores domi militiaeq; ali-
 qua illustriore gloria claruerunt. Quartam no-
 bilitatis speciem facit eam, quâ omnium excel-
 lentissimâ esse ostendit: cum quispiam animi
 ingenuitate & magnitudine excellit, suæq; lau-
 dis virtute nititur: & hunc verè nobilem appel-
 landum censet, cui non aliena sed sua virtus ad
 gloriam opitulatur. His autem quatuor spe-
 ciebus quintam etiam addit Aristoteles, eorū
 scilicet, qui illustriore aliqua disciplina clarue-
 runt: & iure optimo: nā non modo se familiâq;
 suâ clariorē reddūt, verū etiam vrbes ac provin-
 cias è quibus oriundi sunt, illustrant. Ex Fran-
 Sen. lib. 6. de instit. Reip.

Vulgus.

DEmosthenes inter fugiendū fertur, sub-
 inde respiciens ad arcē Palladis, sublatis
 manibus dixisse: O Pallas vrbiū domi-
 na, cur tribus infauitissimis bestijs dele-
 ctaris, noctua, dracone, & Populo? Noctua, cū
 sit auis inauspicatissima, tamē Palladi sacra est:
 quē admodū & draconē habet pro gestamine:
 populus autē bellua est multorū capitū, pessi-
 mâ gratiā referre solita optime de se meritis:
 Vt Socrati, Aristidi, Phocioni, &c. His quidem
 verbis ille vir eloquētissimus, nō modo graui-
 ter, vt debuit, in populū inuectus est, sed eius
 etiam

etiã naturã & ingeniũ sapienter explicauit, eũ cum noctua ac serpente cõiungēs. Nulla enim noctua sic luce Solis, vt multitudo splendore virtutis offenditur. Nullus draco tã vastus & immanis est, qui sit conferēdus cũ feritate populi, multiplici lapsu, & impetu furēte omnia peruertentis. Ofor. li. 2. de Gloria.

Lycurgus Lacedæmoniorum legislator, cũ omnē Lacedæmoniorũ Remp. saluberrimis legib⁹ reformasset, corruptissimosq; populi mores castigasset, malã mercedē hinc reportauit. Ciues enim indigne omnia ferentes, laxa in illum mittebant, & lapidibus obruissent, nisi per forum fuga elapsus fuisset. Magna profecto populi ingratitude erat, qui hunc vita orbare cupiebant, à quo legibus bene instituta esset Resp. & omniũ quæsitã laus. Plu. in Lac. apop.

Polycletus insignis statuarius eodē tēpore duo simulachra fecit, alterũ ad arbitriũ plebis, alterũ iuxta peritię artisq; normã. Gratificatus vero plebi hoc modo est. Ad singulorũ accessũ, trãsposuit & cõmutauit aliquid, morem gerēs vniuscuiusq; volũtati. Itaq; pposuit vtrũq; & alterũ quidē oēs admirationi, alterũ ludibrio ac risui habuerũt. Respõdens autē Polycletus: At hoc quidē quod vituperatis, & reprehenditis, à vestra arte profectũ est: quod vero suspicatis, ego meã facultate sum fabricatus. Hinc

apparet, quam præposterū & corruptū sit ferē rudis vulgi iudicium. *Ælia. li. 14. de var. hist.*

Aristides procurator fisci, quod munus sanctissime gesserat, tamen à Themistocle delatus est, ac repetundarum damnatus. Sed optimatum favore, non solum illi mulcta remissa est, verumetiam eidem redditus est muneri: quod per simulationem sic administravit, vt omnia pristina seueritate, lenē se faciliq; præberet ijs qui publico malo gaudent ditescere. Horum opera factum est, vt populus tertio munus summis fauoribus idem deferret Aristidi. Tū ille: Ob integre gestū munus damnastis: nunc, quoniam præter æquum multa concessi ciuitatis expilatoribus, honore dignum iudicatis. Hoc igitur honore delato, plus mihi dedecoris afferri puto, quàm damnato ac mulctato irrogastis. Norat, quibus artibus posset fieri gratiosus apud populum, nisi maluisset iustus esse, quam plausibilis. Hoc dicto notauit vulgi peruersum iudicium, quod ea quæ profutura essent Reipub. vbiq; damnat: quæ nocent, summis euehit laudibus. *Plutar. in Themisto.*

Socrates eos qui multitudini imperitiæ fidē habent, aiebat perinde facere, ac si quis tetradrachmum vnum contemnens, rejiceret: & acernum è similibus congestum probaret, reciperetq;. Cui non fideres soli, ei nihilo magis fiden-

T. Iustitia
inuisa

fidendum est in turba similiū. Nec enim refert quam multi sint, sed quam graues. Nummus adulterinus etiam in quouis magno acervo adulterinus est. Hoc aduersus turbam testium, & indocti vulgi iudicia. Laert. lib. 2. cap. 5. Hinc merito Quintilianus oratorum fortem miseratur, cum in cōcione dicturi sunt: Ille, inquit, timendus in turba, quem cum videris solum despicias.

Athenienses cum oraculum consulissent, responsum est, In ciuitate vnum esse virum, qui cunctorum sententijs aduersaretur. Verū cum populus vociferans, iuberet hominem tam perniciosum inquiri, Phocion philosophus clamans ait: Non est opus viri Athenienses, vt inquiratis: Ego enim is sum, cui vestra vita, vestriq; mores displicent. mira enim erat multitudinis in omnia vitia licentia. Honesto igitur zelo ductus philosophus, illud quod verum erat, impauide dicere ausus est. Verū ab Atheniensibus deinde damnatus, & capite plexus est. Nec satis erat crudeliter tractasse viuum: edixerunt etiam, ne à suis tangeretur, nec sepeliretur. Plutar. in Græco. apoph. & in eius vita.

Antisthenes, cum quodam die theatrum ingrederetur, ipse aduersus populum nitens ingrediebatur. Interrogatus autem, quam ob-

rem id faceret? Hoc, inquit, in omni vita facere studeo. Sentiens hoc sapientis esse viri, in omnibus actionibus à multitudine disside-
re: propterea quod vulgus hominum cupiditatibus agitur, non ratione. Laert. lib. 6.

Phocion quodam die orationem habens apud Athenienses, placebat omnibus. Cumq; videret ab omnibus pariter sermonem approbari, conuersus ad amicos, Quid (inquit) num mali quippiam dixi imprudens? Adeo persuasum habebat, nihil placere vulgo, quod à recto iudicio proficisceretur. Plut. in Græco. Apoph.

Themistoclem cum Athenienses contumelia afficerent, in quos multa contulerat beneficia, aiebat se similem esse platanis, sub quarum umbrâ accurrunt homines afflicti tempestate, & easdem, simul vt abiit tempestas, euellunt. Sensit vir prudentissimus, vulgi mores esse, vt in belli periculis implorent opem fortium virorum, in pace vero contemnunt. Plutar. in Græco. Apoph.

Hippomachus fistulicen, cum discipulus suus aberraret ab arte inter fistulaudum, & nihilominus plausum auditorum assequeretur, percussit eum baculo, dicens: Perperam fistulasti: nam alioqui hi tibi non applauderēt. Ælianus lib. 14. de var. histo.

Polycarpus, cum fidei suæ rationem Herodi Proconsuli reddere paratus esset, diemq; postularet, quo cum Proconsule agere posset: Proconsul voluit vt coram populo se excusaret. Cui Polycarpus: Non faciam, inquit, cum principibus & potestatibus honos debeat, modò Deo non sit contrarius: populo autem furenti satisfacere nemo possit.

Enseb. libr. 4.

Ecclesi.

histo.

c.15.

z 4

SE-

SEGUNDA
 CLASSIS IN QVA
 virtutum & vitiorum
 loci collocantur.

VIRTUS.

IOGENES DICE-
 bat, homines sūma cura, quæ
 faciunt ad viuēdum, perqui-
 rere: sed quæ ad bene viuendū
 conducant, nihili pendere &
 negligere. Stob. serm. 2.

Isocrates Rhetor videns ex discipulis quen-
 dam agri sui colendi studiosum, cæterum in
 exornandis moribus desidem: Vide, inquit, ne
 agrum mitiorem cultioremq; faciēs, tu incul-
 tus animo ac agrestis prorsus euadas. Stobe.

Lampis negociator interrogatus, quomodo
 sibi parasset diuitias: Magnas, inquit, haud dif-
 ficulter: exiguas vero, cum labore ac tarde.
 Sentiens, initio paulatim magnaq; vigilantia
 corradī pecuniam: cæterum parata iam ingēti
 sorte, facile esse amplis lucris ditescere. Plut. in
 libello. An seni sit capeffenda Respub. Hoc di-
 cum

dictum ad virtutis studium traduci recte potest: quæ initio quidem paulo difficilior, hæc vero difficultate superata, ad cætera omnia facilis aditus est.

Diogenes bonos viros dicebat esse Deorum simulachra. Deorum autem, cum sint optimi natura, proprium est, benefacere omnibus, nocere nemini. Laer. 6.

Aristippus interrogatus, quid esset admirandum in vita? Vir probus & moderatus, respondit: quoniam etsi inter multos improbos agat, non tamen peruertitur. Stob. ser. 35.

Alphonfus Aragonum rex audiens ab agricultoribus mala punicæ, quæ natura acris esset, arte & diligentia fieri dulciora, Cur non etiam nos, inquit, ciues & populares nostros ingenio malo pravoque præditos, industria & labore meliores reddimus? Innuit autem populi mores vix esse tam prauos, quin ritè gubernantis studio, labore, & industria meliores reddi queant. Panor. lib. 4. de reb. gest. Alphōsi.

Agathocles figulo patre natus fuit. Is verò cum Sicilia potitus esset, rexque declaratus, sollicitus est in mensa fictilia pocula iuxta aurea ponere, eaque iuuenibus ostendens dicere, Cum antea talia fecerim (commonstratis fictilibus) nunc per vigilantiam ac fortitudinem talia facio, commonstrans aurea. Non puduit pristinæ

T. Libertas.

Ti. Societas improborum.

fortunæ, sed glorioſius exiſtimauit regnum virtute partū, quàm ſi hæreditate obueniſſet. Nā regem naſci, nihil magni eſt: at regno dignū ſe prætituſſe, maximū eſt. Plut. in Reg. apoph.

Antiſthenes dicebat, virtutem eſſe armaturam, quæ detrahi nō poſſet. Enſis enim & Clypeus excutiuntur: ſapiens autē ac virtute præditus nunquā non armatus eſt, eòque vinci nō poteſt. Laert. lib. 6. cap. 1.

Idem dicebat virum iuſtum pluris faciendū quā cognatū. Arctiora enim ſunt vincula virtutis, quàm ſanguinis. Et omnis bonus bono proximo cognatus eſt, propter animorum ſimilitudinem. Laert. lib. 6. cap. 1.

Diogenes quoniam Cynicus erat, canis dictus eſt: & hoc vitæ genus à multis laudabatur, nemo tamē imitabatur. Itaque dicere ſolitus eſt, ſe canem eſſe laudantium, ſed laudatorum neminem cum laudato cane audere venatum ire. Laert. lib. 6.

Socrates cū aliquādo in colloquiū cū Theodota meretrice formoſiſſima veniſſet, ad Socratem dixiſſe meretrix fertur. Ego quidē o Socrates multū tibi præſto. Nā cum tu neminem ex meis à me poſſis abalienare, ego, cum libitū eſt, tuos omnes à te voco. Cui reſpōdit Socrates, Nō mirum quidē eſt hoc. Tu ſiquidem ad decliuē tramitē omnes rapis: ego vero ad virtutem

tutē cogo : ad quā arduus , & plerisq; insolitus est ascensus. Ælia. lib. 13. de var. hist.

Alphōsus Aragonū rex percontatus à suis, cur sine satellitibus sæpenumero incederet, se innocentia associatū incedere respōdit. Innuvit autem Rex prudētissimus, eū de mū bene munitum esse ab iniuria, qui propriā innocentiam habet comitem; eos vero nullibi esse tutos, qui male sibi cōscij, etiā pericula sibi fingūt, vbi plane nulla sunt. Panor. lib. 1. de reb. gest. Alphō.

Zeno cū ascēderet in theatrū, cithara canēte Amœbeo, versus ad discipulos dixit: Eamus vt pernoscamus quā vocē, quēq; cōcentum edāt intestina, nerui, ligna, & ossa, quib⁹ adest tractatio, numerus, & ordo. Quod si in rebus inanimis tantū valent illa, quanto plus valebunt, si in omni hominis vita seruētur? Laer. li. 9. c. 5.

Intentio in opere virtutis

PLato Atheniensis, cū à Dionysio fastidiretur, poposcit congregiendi copiam, ea data, hunc in modum differuit. Si quem sentires in Sicilia appulisse hoc animo, vt tibi malefaceret, qui tamen non data opportunitate, nihil mali faceret: an hūc impune dimitteres? Cū Dionysius respōdisset, Nequaquā o Plato. Oportet enim hostiū nō facta solum, verū & animi popositū vlcisci. Plato subiecit,

Tum

Tum si quis tibi bene volens venisset in Sicilia, vt tibi boni quippiam adferret, non faciat autem, destitutus occasione, num par esset hunc nulla relata gratia cōtemptum abijcere? Dionysio percontante quis esset ille? Æschines, inquit, vir morum sanctimonia cū quouis amicorum Socratis conferendus: & qui possit dicendo meliores reddere, cum quibus habeat consuetudinem. Is cum multum maris emensus adnauigarit, vt suam philosophiā tibi impertiret, hætenus neglectus est. Hæc tam cōmoda oratio effecit, vt rex & Platonem, cui prius erat infensior, amplecteretur, & Æschinem splendide magnificeq; tractaret. Laer. lib. 3. Hoc exemplo liquet, intentionem propositumq; in omni opere siue bono siue malo maxime spectandā esse, siue probare aliquid, siue improbare velis.

*Virtutis modus, videlicet vt recte
que recta sunt exequamur.*

T. Eleemosina
alacriter dāda.

R Viticus quidam, videns ad regem Artaxerxem varia deferri donaria, nec aliud habens quod largiretur, vtraque caua manu haustā à proximo flumine aquā, illi obtulit vultu alacri. Rex lætatus, iussit illi dari phialam auream, ac mille Daricis donauit hominem. Plut. in reg. Apoph. Hoc exemplo
plo

plō colligere possumus, non modo virtutis opus, sed multo magis operantis animum & alacritatem à Deo probari, qui hilarem datorem diligit. Sic viduę duo æra minuta plusquā ingentia diuitum munera grata habuit.

Pambus, cum apud Athanasiū esset Alexandriæ, & videret mulierē theatralē, fleuit: & interrogatus à præsentibus quare fleret. Duæ, inquit, res me mouēt: vna, quæ est illius perditio: altera vero quod ego non tantum studeo placere Deo, quātum hæc, vt turpibus placere possit hominibus. Tripart. lib. 9. cap. 1.

Conscientia bona & mala.

Perriander interrogatus, quid esset libertas: Bona conscientia dixit. Stob. ser. 22.

Chilon Lacedæmonius sæpenumero in ore habebat, damnum turpi lucro semper præferēdum esse. Illud enim semel dolere, hoc semper. Res amissa exiguo tempore dolet: sceleris autem conscientia semper cruciat animū. Laert. lib. 1. cap. 4.

Diogenes Cynicus neminem magis à timiditate liberum, & re vera animosum esse dicebat, quā illum, qui nullius mali sibi conscius esset. Stob. ser. 22.

Pythagoras neminem tam audacem esse dicebat, quem mala conscientia non faciat timidif.

T. Libertas.

T. Auidia.

Ti. Fortitudo.

T. Timor.

midissimum. Non quiescit enim animus male cōsciū, sed ab omni etiam vento pauet. Stob. ferm. 22.

T. Pecca-
tum.

Idem dicere solebat, virum iniquum plus mali pati afflictum cōscientia, quàm eum qui corpore castigatur, & cæditur. Multò quidem grauiores sunt animi male sani, quàm corporis morbi. Stob. vbi sup.

Ti. Refi-
tutio.

Pythagoricus quidam philosophus coëmēs sibi à sutore calceos, non promptam habens pecuniā, orat vt in crastinū expectet diē: quo cum venisset satisfacturus, audit sutorem iam defunctum esse. Non faciens igitur mentionē pecuniæ, nummos non inuita manu domum gratulabundus de facto iam lucro retulit. Verum cum sceleris conscientia subinde torque- retur, arreptam pecuniam in sutoris domum proijciens, ait: Tibi viuit, qui alijs defunctus est. Eras. lib. 6. apoph. Quid hoc in loco Chri- stianus homo dicet, qui multis flagitijs, mul- toq; ære alieno oppressus, altum dormit?

Vitium. Peccatum.

DIogenes cum in Stoicorum gymnasio retrorsum incederet, ridentibus non- nullis: Non vos, inquit, pudet, viuendi iter facere retrogradum: mihi vero de-
ambu

ambulando tantum id facienti vitio dare. Stob.
ser. 2. de imprudentia.

Timon ille, qui ab odio hominum Misanthropos Græcis vocabatur, interrogatus, cur omnes oderet homines: Quia, inquit, merito improbos odi, reliquos autem, quia improbos non oderunt. Max. ser. 6.

Rogerus Pallantiæ comes, amplissimo ac ornatissimo genere natus, impiger vir, & manu promptus, cum Alphosum adiens, diceret, in animo sibi esse Ioannem Castellæ regem, ipsius hostem, contempto omni periculo confodere, foreque id sibi si modo annuat, factu perfacile. Non per scelus, sed virtute gloriam querendam esse, respondit Alphosus. Se enim non solum pro Castellæ ac Hispaniæ dominatu, sed ne pro totius quidam orbis imperio adipiscendo, tam crudele ac detestabile facinus permissurum. Panor. Lib. 2. de reb. gest. Alpõ.

Simili quodam modo respondisse dicitur exuli Florentino, Cosmam Medicem occisurum pollicenti, si triginta non amplius manu militum à rege iuaretur. Longe quidem ampliores, & acriores hostes sese & habuisse & habere dixit, quam Cosmas esset: quorum morte, vel regna consequi se quidem potuisse, sed abstinuisse à scelere. Panor. lib. 2. de reb. gest. Alphon.

T. Honor

Tit. Dilectio inimicorum.

Occasiones peccatorum.

COtys, cum esset natura celer ad iram, saevusq; castigator eorum, qui in ministerio deliquissent, hospes quidam, ad illum detulit vascula fragilia tenuiaq; , sed scite curiosq; elaborata. At is hospiti quidem dedit munera, ceterum vascula omnia confregit: demirantibus cur id faceret, Ne, inquit, saeviam in eos qui fracturi erant. Prudentis est, naturæ suæ morbum agnoscere, & vitio materiam præripere. Plutar. in Reg. apoph.

Societas bonorum aut malorum.

THemistocles prædium vendens, præconem divulgare iussit, quod vicinum quoque bonum habebat. Non parum enim refert, qualem virum tibi vicinum habeas. Stob. ser. 35.

Antisthenes philosophus dicere solebat, bonum virum molestam esse sarcinam. Nam sicut insipientia bene fertur & leviter: sic prudentia graviter incumbens, premit vehementer suo pte pondere, nec facile potest excuti. Philo Iudæus lib. Quod omnis probus liber.

Tentatio.

CRates Thebanus conspicatus adolescētulum athleticum, vino, carne, & exercitatione corpulentiozem fieri: O miser, inquit, desine aduersus temetipsum carcerem mūnre. Max. monachus. Serm. 27.

Chilon Lacedæmonius frequenter dicere solitus est, Caue tibi ipsi, & caue te ipsum. Quorum primo admonuit, cautè agendum esse cum hominibus, ne fraude circumuenti decipiamur. Deinde vnumquemq; sibi suspectum esse oportere. Omnes enim ferè cauent sibi ab alijs: tamè interdum nemo magis hostis est homini, quàm homo sibi ipsi. Laert. in vita Chilonis.

T. Prudētia.

Blasphemia.

POlycarpus martyr ab Herode proconsule admonitus, vt iuraret fortunā Cæsaris, & conuicia diceret in Christum, respondit, Octoginta & sex annis seruius ei, & nihil me læsit vnquam: qua igitur conscientia maledicerem, & blasphemarem regem meum, qui salutem mihi dedit? Euseb. Lib. 4. Eccles. histor. cap. 15.

Epicurus dicebat, Si mortalium omnium votis Deus responderet, propè futurum esse, vt vniuersum genus hominum pereat. Quandoquidem videre est, tantas vicissim tamq;

diras & exitiales imprecationes hinc inde vulgò effundi. Stob.

Spes.

BIon Boristhenites dicere solebat, impietatem malam esse contubernalem fiducia: & adijciebat versiculum Euripidis.

Seruum facit quemuis feroculum virum.

Tit. Con-
Scientia.

Sensit autem philosophus clarissimus, nullam omninò securitatem habere locum, vbi malè sana sit conscientia: nec apertè posse loqui, cui reuera impietatis vitiù potest obijci: nec frui tranquillitate animi, qui Deos sibi non habet propitios. Laert. lib. 4. cap. 7.

Bias roganti cuiquam, quid esset dulce hominibus, Spes, ait. Brusus lib. 6. cap. 2.

Democriti circumfertur talis sententia, Spes rectè sapientium, voti compos fieri potest: insipientium verò impossibilis est. Stob. ser. 108.

T. Labor.

Socrates philosophorum sapientissimus dicere solebat: nec mulierè sine viro, nec spem bonam absque labore quicquam vtile parere. Stob. Serm. 108.

Plato dicere solebat, spes esse vigilantium somnia. Ad quod allusisse videtur Vergilius, cum ait,

An qui amant, ipsi sibi somnia fingant?

Cato senior de spe sic prædicasse narratur,

autore

autore Plutarcho, quod quæ magna essent, pusilla faceret: quæ pusilla, prorsus nulla: sentiēs, opinor, de periculis. Victoriæ namque spes extenuat omnia. Erasmus.

Amor.

Themistocles Atheniensis filium suum quæ mater adamabat, & in delicijs habebat, plurimū omnium Græcorū posse, colligebat hunc in modum. Athenienses, inquit, dominantur Græcis, ego Atheniensibus, mihi mater, matri filius. Plutarc. in Græcorum Apoph.

Diogenes dixit, amorem esse otiosorū negotium: quòd hic affectus potissimum occupet otio deditos: ita fit, ut dū otio vacant, in re negotiosissimam incidant: nec interim tamen quicquam bonæ rei agant. Laert. lib. 6.

T. Otium

Dilectio erga inimicos.

Diogenes Cynicus ad salutem opus esse dicebat, aut fidis amicis, aut acerbis inimicis: eo quod illi monent, hi redarguunt, & reprehendunt. Laert. lib. 6.

Alphonfus Aragonum rex, oblatrātibus canibus & rebellātib⁹ offulam obijciendā dictitabat: Intelligēs, maleuolos homines vincēdos esse beneficijs. Ponta, cap. 30. de liberalitate.

Antisthenes Philosophus Atheniensis frequenter dicere solebat, hostes in bello obseruandos esse: quod ij primum omnium sentiāt, si quid delinquas. In hoc igitur vtiliores sunt nobis, quàm amici, vt errata nostra cognoscamus, & cognita corrigamus. Laer. li. 6. cap. 1.

Onomademus Chius, posteaquam aduersam factionem superasset, quibusdam censentibus omnes aduersæ factionis vrbe pellēdos, negauit expedire, dicens, se vereri ne omnibus inimicis ad vnum eiectis, inter amicos existerent dissidia. Sentiens sic esse multorum ingenium, vt si desint inimici, in quos naturæ maliā exerceāt, amicos impetāt. Eras. 6. Apoph.

T. Amic⁹

Xenophon dicebat, esse prudentis cordatiq; viri, etiam ab inimicis vtilitatem capere. Vulgatum est, neque solem, neque aquam, neque ignem magis vtilem esse hominibus, quàm amicos. Sed ingentis philosophiæ est, quemadmodum periti medici ex bestijs ac serpentibus vtilia quædam remedia colligūt: ita ex inimicorum odio decerpere aliquid, quod vertant in suum bonum. Eras. 7. Apoph.

Carolus Francorum rex, cum quidam se offerrent, qui Renati Andagentium ducis & hostis sui atrocissimi, mortem promitterent infidijs parandam, non tantum hoc fieri noluit, sed vt in parricidas se in eisdem animaduersurum

surum dixit, si hoc tentarent: dicens, se nequam insidijs cum hoste de regno, sed manu tantum & virtute dimicaturum. Panor. de reb. gest. Alphon.

Alphonsus ijs, qui se ad mortem Francisci Sfortiæ hostis sui paratos esse significassent, respondit, nunquam sibi victoriam placuisse, cuius postea pigendum, pudendumve esset. Igitur vt ab huiusmodi consilijs abstineant, talia exempla in illos editurum, vt eiusmodi consilia sibi admodum molesta esse omnes intellegant. Panor. vbi. sup.

Diogenes Cynicus interrogatus à quodam, quo pacto maximè posset vlscisci inimicum? Site ipsum, inquit, probum, & honestum virum præstiteris. Laert. lib. 6.

Theodosius Romanorum imperator, aliquando ex familiaribus cuidam dicenti, neminem illorum ab eo morte mulctatum esse, qui iniurij ei fuissent, respondit, Vtinam eos etiam in vitâ reuocare possem, qui iandudû mortui sunt. Nicephorus lib. 14. cap. 3. Eccles. hist.

Pittacus Mitylleneus habens potestatem puniendi quempiam, qui contumeliosus in ipsum extiterat, dimisit, inquiens, Venia vl-tione melior est. Illa nanq; mitis est ingenij, hæc autem ferini. Stob. ser. 17.

Democritus dicebat, Prudētis esse, futuram

iniuriam præcauere: indolentiæ vero, quod factum est, non vlcisci. Stob. ser. i. de Prudent.

Aristides cum iret exulatū, sublatis in cœlum manibus Deos comprecatus est, sic prospicere res Atheniensium, ut illis Aristides nunquam veniret in mentem. In rebus enim afflictis solet populus ad egregios viros cōfugere. id, quod euenit. Siquidem tertio post anno, cū Xerxes Atticam adoriri statuisset, Aristides ab exilio reuocatus est. Plut. in eius vita.

Phocioni cum poculum cicuta temperatū porrigeretur, percontatus est quispiam, si quid filio vellet dicere? nam is aderat. Ego, inquit, tibi fili præcipio, atque etiam obsecro, ne quid ob huius rei memoriam Atheniensibus male velis. Plut. in Græcorum Apoph.

Agésilæus Lacedæmoniorum rex, cum audiret quosdam clam sibi infensos esse, non tantum non de ultione cogitauit, sed in militum duces elegit, & apud magistratus accusatos defendit: & hac arte ex hostibus sibi amicissimos reddidit. Plut. in Lacon.

Thrasibulus, cum populum Atheniensem à triginta tyrannis pulsum, restituisset, plebiscitum, legemq; obliuionis tulit: ne præteritarum rerum fieret mentio. Brus. libr. 3. Hoc idem Constantinus imperator in Cōcilio Niceno fecisse memoratur, rescisis omnibus accusa-